

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bahar Yağmur BİTEN

KASKO SÖZLEŞMESİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bahar Yağmur BİTEN

KASKO SÖZLEŞMESİ

Danışman

Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bahar Yağmur BİTEN'in bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Agah Kürşat KARAUZ

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Selin Sert SÜTÇÜ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Numan TEKELİOĞLU

Tez Başlığı: Kasko Sözleşmesi

Tez Savunma Tarihi : 21/06/2022

Mezuniyet Tarihi : 28/07/2022

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kasko Sözleşmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Bahar Yağmur BİTEN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Bahar Yağmur BİTEN
Öğrenci Numarası	20195225014
Anabilim Dalı	Özel Hukuk
Programı	Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Kasko Sözleşmesi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1872191577
Rapor Tarihi	18.07.2022
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 26 Alıntılar dâhil: %13
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 163 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (+) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı İmza	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
ÖZET	x
SUMMARY CASCO CONTRACT	xi
ÖNSÖZ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL OLARAK KASKO SÖZLEŞMESİ

1.1. Kasko Sözleşmesine Genel Bakış	1
1.2. Kasko Sigortasının Tarihi Gelişimi ve Önemi	3
1.3. Kasko Sözleşmesinin Kaynakları	5
1.3.1. Kanunlar ve Yönetmelikler	5
1.3.2. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ve Özel Şartlar.....	6
1.4. Kasko Sözleşmesinin Tanımı	8
1.5. Kasko Sözleşmesinin Nitelikleri	9
1.6. Kasko Sözleşmesinin Unsurları.....	12
1.6.1. Teminata Konu Olabilecek Bir Araç	13
1.6.2. Sigorta Menfaati	15
1.6.3. Teminat Kapsamına Alınan Riziko	17
1.6.3.1. Riziko Kavramı	17
1.6.3.2. Teminat Kapsamındaki Rizikolar.....	19
1.6.3.2.1. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Temel Rizikolar	21
1.6.3.2.1.1. Aracın Karayolunda veya Demiryolunda Kullanılabilen Motorlu, Motorsuz Araçlarla Çarpışması.....	21
1.6.3.2.1.2. Araca Ani ve Harici Etkiler Neticesinde Bir Cismin Çarpması veya Aracın Bir Cisme Çarpması, Devrilmesi, Düşmesi, Yuvarlanması gibi Kazalar.....	22
1.6.3.2.1.3. Üçüncü Kişilerin Kötüniyet veya Muziplikle Yaptıkları Hareketler ile Fiil Ehliyetine Sahip Olmayan Kişilerin Yaptıkları Kazalar	23
1.6.3.2.1.4. Aracın Yanması	23
1.6.3.2.1.5. Aracın veya Araç Parçalarının Çalınması veya Çalınmaya Teşebbüs Edilmesi.....	24

1.6.3.2.2. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Ek Rizikolar.....	25
1.6.3.2.2.1. Türkiye Sınırları Dışında Meydana Gelen Zararlar.....	25
1.6.3.2.2.2. Grev, Lokavt, Kargaşalık ile Halk Hareketleri ve Bunları Önlemek, Etkilerini Azaltmak Üzere Yetkili Organlar Tarafından Yapılan Müdahaleler Sonucunda Meydana Gelen Zararlar	26
1.6.3.2.2.3. Terörle Mücadele Kanunu’nda Belirtilen Terör Eylemleri ve Bu Eylemlerden Doğan Sabotajlar Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar	26
1.6.3.2.2.4. Deprem, Toprak Kayması, Fırtına, Dolu, Yıldırım veya Yanardağ Püskürmesi Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar.....	27
1.6.3.2.2.5. Sel ve Su Baskını Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar	28
1.6.3.2.2.6. Araçta Sigara Benzeri Maddelerin Teması ile Meydana Gelen Yangın Dışındaki Zararlar.....	28
1.6.3.2.2.7. Yetkili Olmayan Kişilere Çektirilen Araca Gelen Zararlar ile Kurallara Uygun Olmadan Çektirilen Araçlara Gelen Zararlar	28
1.6.3.2.2.8. Polişede Belirtilen Limitle Sınırlı Olmak Üzere Aracın Kullanım ve Gelir Kaybından Doğan Zararlar.....	29
1.6.3.2.2.9. Aracın Patlayıcı, Parlayıcı ve Yakıcı Maddeler Taşınması Nedeniyle Uğrayacağı Zararlar.....	30
1.6.3.2.2.10. Aracın İddia ve Yarışlara Katılması Sonucu ile Bunlara Hazırlık Denemeleri Sırasında Meydana Gelen Zararlar	30
1.6.3.2.2.11. Araç Anahtarının Ek Sözleşme ile Belirtilen Haller Sonucunda Ele Geçirilmesi Suretiyle Aracın Çalınması veya Çalınmaya Teşebbüsü Sonucu Meydana Gelen Zararlar	30
1.6.3.2.2.12. Ek Sözleşmede Belirtilen Haller Sonucunda Kaybolan ve Çalınan Anahtarlar Sonucunda Aracın Kilit Mekanizmasının Değiştirilmesi Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar.....	32
1.6.3.2.2.13. Kemirgen ve Ek Sözleşmede Belirtilen Durumlar Dahilinde Hayvanların Vereceği Zararlar	32
1.6.3.2.2.14. Yağsızlık, Susuzluk, Donma, Bozukluk, Eskime, Çürüme, Paslanma ve Bakımsızlık Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar	32
1.6.3.2.2.15. Aracın Mekanik, Elektrik ve Elektronik Donanımında Meydana Gelen Her Türlü Arızalar, Kırılmalar ile Lastiklerde Meydana Gelen Zararlar	33
1.6.3.2.3. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Teminat Dışında Kalan Haller.....	33

1.6.3.2.3.1. Savaş, Savaş Olayları, İstila, Yabancı Düşman Hareketleri, Çarpışma, İç Savaş, İhtilal, İsyan, Ayaklanma ve Bunların Gerektirdiği İnzibati ve Askeri Hareketler Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar	33
1.6.3.2.3.2. Nükleer Sebeplerle Meydana Gelen Zararlar ile Bunların Gerektirdiği Askeri ve İnzibati Tedbirlerin Neden Olduğu Bütün Zararlar	34
1.6.3.2.3.3. Kamu Otoritesi Tarafından Çekilme Hali Hariç Araçta Yapılacak Tasarruflar Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar.....	35
1.6.3.2.3.4. Poliçede Gösterilen Aracın, İlgili Mevzuat Hükümlerine Göre Gerekli Sürücü Belgesine Sahip Olmayan Kimseler Tarafından Kullanılması Sırasında Meydana Gelen Zararlar.....	35
1.6.3.2.3.5. Aracın, Uyuşturucu Madde Etkisinde veya Alkollü İçki Alınmak Suretiyle Kullanılması Sırasında Meydana Gelen Zararlar	36
1.6.3.2.3.6. Araca, Sigortalı veya Fiillerinden Sorumlu Bulunduğu Kimseler veya Birlikte Yaşadığı Kişiler Tarafından Kasten Verilen Zararlar ile Bu Kişiler Tarafından Sigortalı Aracın Kaçırılması veya Çalınması Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar	37
1.6.3.2.3.7. Aracın Taşınması veya Çekilmesi Sırasında Meydana Gelen Zararlar	38
1.6.3.2.3.8. Aracın Ruhsatında Belirtiler Taşıma Haddinden Fazla Yük ve Yolcu Taşınması Sırasında Meydana Gelen ve Münhasıran Aracın İstiap Haddinin Aşılmasından Kaynaklanan Zararlar	39
1.6.3.2.3.9. Terör Kaynaklı Sebeplerle Meydana Gelen Biyolojik ve/veya Kimyasal Kirlenme, Bulaşma veya Zehirlenmeler Nedeniyle Oluşan Bütün Zararlar	40
1.6.3.2.3.10. Sürücünün Kimliğinin Tespit Edilmesini Engellemek İçin Kaza Yerinden Ayrılması	40
1.6.3.2.4. Sigorta Teminatına İlişkin Özel Belirlemeler.....	41
1.6.4. Sigorta Primi.....	41
1.6.5. Sigorta Bedeli	42
1.7. Kasko Sigortası Türleri.....	42
1.8. Kasko Sözleşmesinin Kurulması	43
1.8.1. Genel Olarak.....	43
1.8.2. Kasko Sözleşmesinin Tarafları.....	43
1.8.2.1. Sigortacı.....	44
1.8.2.2. Sigorta Ettiren.....	47
1.8.3. Karşılıklı ve Birbirine Uygun İrade Beyanları	49
1.8.4. Kasko Sözleşmesinin Şekli.....	49

1.9. Kasko Sözleşmesinin Değiştirilmesi	50
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. Genel Olarak.....	52
2.2. Sigortacının Hak ve Yükümlülükleri.....	52
2.2.1. Aydınlatma Yükümlülüğü	52
2.2.1.1. Genel Olarak.....	52
2.2.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Kapsamı, Şekli ve Zamanı.....	53
2.2.1.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	56
2.2.2. Poliçe Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü	57
2.2.2.1. Genel Olarak.....	57
2.2.2.2. Kasko Sigortası Poliçesi ve İçeriği	58
2.2.2.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	59
2.2.3. Rizikoyu Taşıma Borcu	60
2.2.3.1. Genel Olarak.....	60
2.2.3.2. Rizikoyu Taşıma Borcunun Kapsamı.....	61
2.2.3.3. Rizikoyu Taşıma Borcunun Süresi	61
2.2.4. Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu	62
2.2.4.1. Genel Olarak.....	62
2.2.4.2. Rizikonun Gerçekleşmesiyle Oluşan Zararın Tespiti	63
2.2.4.3. Sigorta Tazminatının Belirlenmesi	64
2.2.4.3.1. Sigorta Bedeli ve Sigorta Değeri	64
2.2.4.3.2. Eksik Sigorta.....	66
2.2.4.3.3. Aşkın Sigorta	67
2.2.4.3.4. Birden Çok Sigorta	67
2.2.4.3.5. Muafiyet İndirimi Bulunan Sigorta	69
2.2.4.4. Zararın Giderilmesi.....	69
2.2.4.4.1. Aracın Hasara Uğraması Durumunda.....	70
2.2.4.4.2. Aracın Çalınması Durumunda	73
2.2.4.5. Borcu İfa Şekli, Zamanı ve Yeri.....	74
2.2.4.6. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	76
2.2.4.7. Borcu İfanın Sonuçları.....	76

2.2.4.7.1. İfanın Kasko Sözleşmesine Etkisi	76
2.2.4.7.2. Sigortacının Halefiyeti.....	77
2.2.5. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü	77
2.3. Sigorta Ettirenin Hak ve Yükümlülükleri.....	78
2.3.1. Prim Ödeme Borcu	78
2.3.1.1. Genel Olarak.....	78
2.3.1.2. Sigorta Priminin Tespiti	79
2.3.1.3. Prim Alacaklısı ve Prim Borçlusu	80
2.3.1.4. Primin Ödenme Şekli, Yeri ve Zamanı	81
2.3.1.5. Primin İndirilmesi.....	82
2.3.1.6. Primin Bölünebilirliği İlkesi.....	83
2.3.1.7. Prim Ödeme Borcunun İhlali ve Sonuçları	84
2.3.2. İhbar Yükümlülüğü	86
2.3.2.1. Genel Olarak.....	86
2.3.2.2. Sözleşme Akdedilmeden Önceki İhbar Yükümlülüğü	87
2.3.2.2.1. Genel Olarak.....	87
2.3.2.2.2. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	89
2.3.2.3. Sözleşme Süresi İçerisindeki İhbar Yükümlülüğü	91
2.3.2.3.1. Genel Olarak.....	91
2.3.2.3.2. Rizikonun Ağırlaşması	91
2.3.2.3.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	93
2.3.2.4. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Yükümlülüğü	95
2.3.2.4.1. Genel Olarak.....	95
2.3.2.4.2. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları	96
2.3.3. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü	97
2.3.4. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü	99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ, ZAMANAŞIMI VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

3.1. Genel Olarak Kasko Sözleşmesinin Sona Ermesi	101
3.2. Kasko Sözleşmesini Sona Erdiren Haller	101
3.2.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi	101
3.2.2. Taraflar Arasında İkale Sözleşmesi Yapılması	102

3.2.3. Sigortacının İflası	103
3.2.4. Rizikonun Gerçekleşmesi ve Tam Hasar Meydana Gelmesi	104
3.2.5. Menfaat Unsurunun Ortadan Kalkması.....	104
3.2.6. Menfaat Sahibinin Değişmesi.....	105
3.2.7. Taraflardan Birinin Sözleşmeyi Feshi ya da Cayma Hakkını Kullanması.....	106
3.2.7.1. Genel Olarak.....	106
3.2.7.2. Kısmi Fesih ve Cayma.....	107
3.2.7.3. Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Feshi	108
3.2.7.3.1. Olağanüstü Sebeplerle Fesih	108
3.2.7.3.2. Primin Tek Taraflı Arttırılması Sebebiyle Fesih	108
3.2.7.3.3. Sigortacının Aczi veya Hakkında Yapılan Takibin Semeresiz Kalması Sebebiyle Fesih.....	109
3.2.7.4. Sigorta Ettirenin Cayma Hakkını Kullanması	110
3.2.7.5. Sigortacının Sözleşmeyi Feshi	110
3.2.7.5.1. Rizikonun Ağırlaşması Sebebiyle Fesih.....	110
3.2.7.5.2. Sonraki Prim Taksitlerinin Ödenmemesi Sebebiyle Fesih	111
3.2.7.5.3. Sözleşme ile Öngörülen Yükümlülüklerin İhlali Sebebiyle Fesih	112
3.2.7.5.4. Sigorta Ettirenin Aczi, İflası veya Hakkında Yapılan Takibin Semeresiz Kalması Sebebiyle Fesih	112
3.2.7.5.5. Sigorta Ettirenin Konkordato İlan Etmesi Sebebiyle Fesih.....	113
3.2.7.6. Sigortacının Cayma Hakkını Kullanması	113
3.2.7.6.1. Primin İlk Taksitinin ya da Tamamının Ödenmemesi.....	114
3.2.7.6.2. Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülüğüne Aykırı Davranması	114
3.3. Sigortacının Halefiyeti.....	115
3.4. Kasko Sözleşmesinde Zamanaşımı	117
3.5. Kasko Sözleşmesi Kaynaklı Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları.....	119
3.5.1. Dava Yolu.....	119
3.5.1.1. Görevli Mahkeme	119
3.5.1.1.1. Genel Olarak.....	119
3.5.1.1.2. Tüketici İşlemi Niteliğindeki Kasko Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme.....	119
3.5.1.1.3. Tüketici İşlemi Niteliğinde Olmayan Kasko Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme.....	121
3.5.1.2. Yetkili Mahkeme	122

3.5.2. Tüketici Hakem Heyetleri	123
3.5.3. Sigorta Tahkimi	124
3.5.3.1. Genel Olarak.....	124
3.5.3.2. Sigorta Tahkim Komisyonu.....	126
3.5.3.3. Sigorta Tahkim Yargılaması.....	127
3.5.3.3.1. Sigorta Tahkim Komisyonuna Başvuru	127
3.5.3.3.2. Başvurunun Raportörler Tarafından İncelenmesi.....	129
3.5.3.3.3. Hakemin Seçimi ve Tarafsızlığı	130
3.5.3.3.4. Hakem Yargılaması	131
3.5.3.3.5. Hakem Kararlarına Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları	133
3.5.3.3.5.1. İtiraz.....	133
3.5.3.3.5.2. Temyiz	133
SONUÇ	136
KAYNAKÇA.....	141
Ö Z G E Ç M İ Ş	148

KISALTMALAR LİSTESİ

AŞ.	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
KTKSGŞ	: 01.01.1994 tarihli Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihatları Birleştirme Kararı
İİK	: 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	: Karar
KAKSGŞ	: 01.04.2013 tarihli Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KTk	: 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
KTY	: Karayolları Trafik Yönetmeliği
m.	: madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Pgf	: Paragraf
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

ss.	: Sayfa Sayısı
SEAY	: Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği
SEY	: Sigorta Eksperleri Yönetmeliği
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TMKTHY	: Tehlikeli Maddelerin Karayolunda Taşınması Hakkında Yönetmelik
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
Yarg.	: Yargıtay
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire

ÖZET

Gelişen teknoloji, değişen sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar sonucunda ortaya çıkan kasko sigortası, gerçekleşmesi halinde ekonomik anlamda yıpratıcı ya da yıkıcı sonuçlara yol açabilecek bazı riskler sebebiyle araç sahiplerinin sıklıkla başvurduğu bir sigorta türüdür. Bir araç üzerinde maddi menfaati bulunan kimseler için meydana gelebilecek zararların sigortacı tabir edilen kişi tarafından üstlenilmesi, kişilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Sigortacı tarafından sağlanan teminatın kaynağı ise kasko sözleşmesidir.

Çalışmamızın konusunu kasko sözleşmesi oluşturmaktadır. Çalışmamızın amacı ise kasko sözleşmesinin; özel hukuk sözleşmeleri için genel hükümler barındıran Türk Borçlar Kanunu, sigorta türleri için ortak hükümler barındıran Türk Ticaret Kanunu ve kasko sözleşmesinin temelini oluşturan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları kapsamında değerlendirilmesidir.

Birinci bölümde kasko sözleşmesinin tarihi gelişimi ve önemi, kaynakları, tanımı, nitelikleri, unsurları, sözleşmenin kuruluşu ve değiştirilmesi konuları incelenmiştir.

İkinci bölümde kasko sözleşmesinde tarafların borç ve yükümlülükleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde kasko sözleşmesini sona erdiren sebepler, halefiyet, zamanaşımı ve uyuşmazlık çözüm yolları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Sigorta sözleşmesi, Araçlar, Kasko, Kasko sözleşmesi.

SUMMARY

CASCO CONTRACT

Coming as a result of developing technology, changing social and economic needs, casco insurance is a type of insurance that vehicle owners frequently apply because of some risks that may lead to economically wearing or destructive results if realized. The fact that the damages that may occur to those who have a financial interest in a vehicle are undertaken by the person called the insurer makes people feel safe. The source of the guarantee provided by the insurer is the casco contract.

The subject of our study is casco contract. The aim of our study is that the motor insurance contracts; Turkish Code of Obligations, which contains general provisions for private law contracts, Turkish Commercial Code, which contains common provisions for insurance types, and Land Vehicles Casco Insurance General Conditions, which form the basis of motor insurance contracts.

In the first chapter, the historical development and importance of casco contracts, their sources, definition, qualifications, elements, establishment and amendment of the contract are examined.

In the second part, the debts and obligations of the parties in the casco contract are examined.

In the third chapter, the reasons for terminating the casco contract, succession, statute of limitations and dispute resolution methods are examined.

Keywords: Insurance, Insurance contract, Vehicles, Casco, Casco contract

ÖNSÖZ

Maddi anlamda önemli bir değere sahip olan araçlar günlük hayatımızda vazgeçilemez bir hale gelmiştir. Araçlar üzerindeki maddi menfaatler için koruma sağlayan kasko sigortasının kaynağını bir özel hukuk sözleşmesi oluşturmaktadır.

Çalışmamızın amacı; uygulamada birçok uyuşmazlığa yol açabilen kasko sözleşmesinin, bu sözleşmelere kaynak teşkil eden mevzuat hükümleri çerçevesinde hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ele alınması ile bu alanda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önüne geçilebilmesinin ya da uyuşmazlıkların etkili bir şekilde çözümlenebilmesinin sağlanmasıdır.

Çalışmamda bana yol gösteren, destek ve emeklerini esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle ışık tutan, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım tez danışmanım sayın Doç. Dr. Selin Sert Sütçü'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve çalışmalarımda beni yüreklendiren kıymetli annem, babam ve abime teşekkür ve minnetimi sunarım. Hayatımın her alanında olduğu gibi tez çalışma sürecimde de bana yardımcı olan sevgili eşim Ferhan Biten'e teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KASKO SÖZLEŞMESİ

1.1. Kasko Sözleşmesine Genel Bakış

Kişiler hayatları boyunca kimi zaman doğa olayları gibi tabiattan kaynaklı karşı koyulamaz sebeplerle; kimi zaman ise kendilerinden ya da diğer insanlardan kaynaklanan sebeplerle canlarına ya da mallarına zarar verebilecek birçok tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır. Söz konusu tehlikelerin gerçekleşmesi ise beklenmedik zararlara yol açabilmektedir.

Latince “güvence” anlamına gelen “sicurta” kelimesinden kaynağını alan¹ sigorta², kişilerin kendilerinde, üçüncü kişilerde ya da malvarlıklarında, beklenmedik olaylar sonucunda meydana gelebilecek büyük zararlara karşı görece az miktarda ödenecek prim karşılığında ekonomik bir teminat sağlamaktadır³. Birçok kişinin yaşamında zarara yol açabilecek benzer tehlike ve olaylara karşı yardımlaşması esasına dayanan⁴ sigorta koruması ile kişilerin belli risklerin gerçekleşmesi ile uğrayabileceği büyük zararlar önlenmekte veya giderilmektedir⁵. Bu şekilde sigorta, sağladığı himaye ile söz konusu risklere karşı kişilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaktadır⁶.

¹ Arseven, Haydar : **Sigorta Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s.3; Kayıhan, Şaban/ Günergök, Özcan : **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2021, s.27; Güvel, Enver Alper/Öndaş Güvel, Afıtap : **Sigortacılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 27.

² “*Sigorta aynı veya benzer tehlikelere maruz bulunan kişiler topluluğunda rizikonun gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkacak ihtiyacın belirli bir para (prim) karşılığında giderilmesine yönelik olarak bağımsız bir hukuki talep hakkında sahip olunmasıdır. Daha basit olarak tanımlamak gerekirse sigorta, zarar doğuran bir olayın sonuçlarının ödenen prim karşılığında sigorta şirketi tarafından üstlenilmesini öngören bir sözleşmedir*”, Çeker, Mustafa : **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2021, s.1; “*Sigorta, iktisadi sonuçlar doğuran tesadüfî risklerin olumsuz sonuçlarının sigortacı tabir olunan kişinin yaptığı organizasyon dâhilinde bir araya gelen risk taşıyıcıları arasında paylaşılması esasına dayanan bir müessesedir*”, Can, Mertol : **Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.13; Bilgen, Mahmut : **Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.3.

³ Akhisar, İlyas/Acınan, Hilmi : **Sigortacılıkta Hasar**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016, s.9

⁴ Zarar doğurabilecek aynı veya benzer olaylarla karşı karşıya kalan kişilerin oluşturduğu bu topluluk doktrinde riziko topluluğu, tehlike topluluğu, tehlike birliği olarak da adlandırılmaktadır. Riziko topluluğundaki kişiler tarafından ödenen primlerin oluşturduğu fon sayesinde sigortacı tarafından sigorta himayesi sağlanmaktadır, Çeker, s.1; Kender, Rayegan : **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 1; Akhisar/Acınan, s.4; Bozkurt, Tamer : **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.2.

⁵ Ayhan, Rıza/ Çağlar, Hayrettin/ Özdamar, Mehmet : **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 19; Yazıcıoğlu, Emine/Atamer, Kerim : **Sigorta Hukuku Ders Notları**, İstanbul, 2012, s. 2; Kender, s.2; Güvel / Güvel, s. 27; Akhisar/Acınan, s.9.

⁶ Omağ, Merih Kemal/Kuntalp, Erden : **Banka ve Sigorta Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2009, s.87; Sigortanın, sosyal anlamda kişilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlarken ekonomik anlamda zor duruma düşen kişilerin topluma yük olmasını engellediği ve ülke ekonomisine, ticaret ve sanayinin gelişmesine, yatırımlara katkı sağladığına ilişkin bkz: Yazıcıoğlu, Emine/Şeker Ögüz, Zehra : **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s.5; Özdamar, Mehmet : **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, (Özdamar, Aydınlatma), s.48; Arseven, s.25; Güvel/ Güvel,

Günümüz dünyasında gelişen teknoloji, bireyler çapında ya da küresel anlamda değişen sosyal ve ekonomik durumlar, yaşanan doğal afetler veya savaşlar gibi gün geçtikçe artan birçok etken sebebiyle sigorta himayesi bu anlamda bilinçlenen insanlar için artık vazgeçilemez bir hale gelmiştir. Bunun sonucunda sigortacılık, gelişen teknoloji ve sanayileşmeye de bağlı olarak artık oldukça geniş alanlara yayılmıştır. Bu alanlardan biri de konusunu araçların⁷ oluşturduğu kasko sigortasıdır.

Sigorta türleri arasında yer alan ve ihtiyari bir mal sigortası⁸ olan kasko sigortası, araçlar üzerinde meydana gelebilecek zararlara karşı sağladığı teminatlar sebebiyle uygulamada kişiler tarafından tercih edilmektedir. Günümüzde araç sahibi olan kişiler, araçların kayda değer bir maddi değere sahip olması nedeniyle ilk olarak kasko sigortasından faydalanma girişiminde bulunmaktadır.

Sigortacı olarak tabir edilen sigorta şirketlerine karşı yöneltilecek sigorta himayesi talebinin kaynağını kasko sözleşmesi oluşturmaktadır. Geniş ve yaygın bir uygulama alanı olması, ekonomik ve sosyal işlevlerinin bulunması, hem iktisadi hem de hukuki bir müessese olması sebebiyle aynı zamanda birçok uyumsuzlığa yol açan kasko sözleşmesinin hukuki olarak nitelendirilmesi ve incelenmesi oldukça önem arz etmektedir.

Kasko sözleşmesi, bir sigorta sözleşmesi türü olması sebebiyle Ticaret Hukukunun konusuna girmektedir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun⁹ altıncı kitabı, Sigorta Hukuku¹⁰ üzerine düzenlenmiş olup bu kitapta m.1401-1520 hükümleri arasında Sigorta Hukukuna ilişkin genel hükümlere ve ardından ise sigorta türleri hakkında düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca bir başlık altında düzenlenmemiş¹¹ olsa da araçlar üzerinde meydana gelebilecek rizikolara karşı koruma sağlayan kasko sigortasının, bir sigorta türü olması itibarıyla bu mevzuatın ilgili hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir¹².

s.35-37; **Çeker**, s.4-6; Sağladığı yararların yanı sıra sigortanın dikkatsiz davranışları arttırması, israfa ya da kasten verilen zararlara neden olabilmesi gibi sakıncalarının da bulunduğu ilişkin bkz: **Can**, s.16.

⁷ 01.04.2013 tarihli Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.1 hükmünde motorlu ve motorsuz kara araçları, römork veya karavanlardan iş makineleri, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makineleri kasko sigortası konusuna giren araçlar olarak sayılmıştır.

⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda sigorta türleri "zarar sigortaları" ve "can sigortaları" olarak iki ayrı sınıfa ayrılmıştır. Kanun'a göre; zarar sigortalarının "mal sigortaları" ve "sorumluluk sigortaları"; can sigortalarının ise "hayat sigortası", "kaza sigortası" ve "hastalık ve sağlık sigortası" olarak alt türleri bulunmaktadır. Kasko sigortası sözleşmenin ihtiyari bir mal sigortası olarak nitelendirilmesine ilişkin açıklamalara çalışmamızın devamında yer verilecektir.

⁹ R.G. 14.02.2011 tarih, 27846 sayı.

¹⁰ Sigorta hukuku, sigortacılık faaliyetleri sebebiyle doğan hukuki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür. Kişiler arasında sigortacılık alanında oluşan ilişkiler ise hususi sigorta hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Hususi sigorta hukukuna ilişkin kurallar TTK ile düzenlenmiştir, Kaner, İnci Deniz : **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s.1.

¹¹ Doktrinde, TTK'da özel sigorta türlerine yer verilmemesinin isabetli olduğu çünkü genel şartlar ile özel sigorta türleri için riskler temel alınarak detaylı düzenlemeler yapıldığı, bu sebeple böyle bir ihtiyaç bulunmadığı belirtilmektedir, bkz: **Can**, s.3.

¹² **Bilgen**, s.295.

Kasko sözleşmesi, aynı zamanda bir özel hukuk sözleşmesi olması dolayısıyla Borçlar Hukuku ile de doğrudan ilişkilidir. Bir borç ilişkisi meydana getiren bu sözleşmenin 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu¹³ genel hükümleri ve Borçlar Hukukunun temel ilkeleri ile bağlı olacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır¹⁴. Genel anlamıyla sigorta sözleşmeleri TTK’da düzenlenmişse de TTK m.1 hükmünde alan “*Türk Ticaret Kanunu, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır*” hükmü ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun¹⁵ “*Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır*” ifadesi birlikte değerlendirildiğinde Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu’nun genel hükümleri ve temel ilkelerinin bu özel hukuk sözleşmesine de uygulanacağı açıktır.

1.2. Kasko Sigortasının Tarihi Gelişimi ve Önemi

Yapılan araştırmalar sigortacılık benzeri ilk uygulamaların ticaret alanındaki gereksinimler sonucu Babiller zamanında ortaya çıktığına, yasal olarak sigortaya ilişkin kuralların ise ilk kez Hammurabi Kanunlarında yer aldığına işaret etmektedir¹⁶.

Prim esasına dayanan ilk sigortanın 14. yüzyılda İtalya’da deniz ticareti konusunda görüldüğü bilinmektedir¹⁷. Denizcilikte meydana gelebilecek risklerin ödenen prim karşılığında üstlenilmesi şeklinde ortaya çıkan bu ilişkilerin sigorta sözleşmesi niteliğinde olduğu görüşü baskındır¹⁸. Deniz ticaretinin barındırdığı yüksek riskler sebebiyle bu alanda ortaya çıkan sabit prim esaslı sigorta, zamanla başka alanlarda da yayılmıştır.

Ülkemizde ise 1870 yılında İstanbul ilinin Beyoğlu semtinde meydana gelen büyük yangın sebebiyle ortaya çıkan, 1872 yılında İngiliz sigorta şirketlerinin temsilciliklerinin açılmasıyla başlayan¹⁹, ayrıntılı hukuki düzenlemelerin ise Cumhuriyet dönemi ile

¹³ R.G. 04.02.2011 tarih, 27836 sayı.

¹⁴ **Özdamar**, Aydınlatma, s.64.

¹⁵ R.G. 08.12.2001 tarih, 24607 sayı.

¹⁶ **Çeker**, s.6; **Bilgen**, s.4; Kayıhan, Şaban : **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, (**Kayıhan**, Prim), s.27; <https://www.tsb.org.tr/sigortanin-tarihi.aspx?pageID=438> (erişim tarihi: 15.03.2021).

¹⁷ Ağsakal, İbrahim : **Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s.5; **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s.1.

¹⁸ **Yazıcıoğlu/Atamer**, s.4

¹⁹ <https://www.tsb.org.tr/turkiyede-sigortacilik.aspx?pageID=439> (erişim tarihi: 15.03.2021), Ülkemizde kurulan ilk sigorta şirketlerinin 1872 yılında İngilizler tarafından kurulan Sun Northern ve North British şirketleri olduğuna, ardından ise 1878 yılında Fransızlar tarafından La Fonciere şirketinin acenteliğinin açıldığına, 1893 yılında yabancı sermaye ile açılan Osmanlı Umum Sigorta Şirketinin ise ilk Türk sigorta şirketi olduğuna ilişkin bkz: **Güvel/Güvel**, s.229; **Kayıhan**, Prim, s.28.

gerçekleştirildiği²⁰ sigortacılık, ulusal sigorta şirketlerinin kurulması anlamında adımların geç atıldığı ve fakat günümüzde hala gelişmekte olan bir sektör olarak varlığını sürdürmektedir²¹.

Sanayileşme ve makineleşmenin gelişmesiyle insan yaşamında önemi artan ve bir ihtiyaç haline dönüşen araçların sahip oldukları maddi değer de göz önünde bulundurulduğunda zaman içinde sigorta hukukuna konu olması kaçınılmaz olmuştur.

Kasko kelimesi, Fransızcada “kırılma” anlamına gelen “casse” ve çarpışma anlamına gelen “collision” kelimelerinden türemiştir²². İkinci dünya savaşı öncesi dönemlere kadar araç sahibi kişilerin çok sınırlı sayıda olması sebebiyle kasko sigorta türü, sigorta şirketleri tarafından tam olarak bir sigorta konusu olarak görülmemiş, birkaç şirket tarafından yardımcı bir iş olarak yapılmıştır²³. İlk kasko sigortası poliçesinin 1890 yılında ve ilk kasko tarifesinin ise 1920’lerde İngiltere’de düzenlendiği bilinmektedir²⁴.

Teknolojinin gelişmesi ve ona yönelik talebin artmasıyla her geçen gün fiyatı artan araçlar, kişiler için maddi anlamda korunması gereken bir değer haline gelmiştir. Araçlar üzerinde çalınma, yangın gibi riskler bulunmakla birlikte trafiğe karışan araç sayısının ve dolayısıyla trafiğin artması araçların taşıdığı kaza risklerini de önemli derecede arttırmıştır. Günümüzde, makul olabilecek bir bedel karşılığında araçlarında ortaya çıkabilecek büyük ve katlanılması güç masraflardan kaçınmak için bu sigorta korumasından faydalanmakta olan kişilerin sayısı oldukça fazladır²⁵. Kasko sigortası sahipleri, araçlarının zarar görmesi halinde ortaya çıkabilecek büyük maddi problemlerin önüne geçmek amacıyla hareket etmektedirler. Kasko sigortanın temeli de bu noktada ortaya çıkan ekonomik zararın bireyler arasında paylaştırılması suretiyle zararı her araç sahibi için katlanılabilir hale getirmek esasına dayanmaktadır.

Taşıdığı sabit risklerle birlikte, trafikteki araç sayısında ve zarara yol açabilecek olay oranlarındaki artış sebebiyle gitgide daha çok uygulama alanı bulan kasko sigortasına ilişkin ülkemizde de geçmişten günümüze birçok gelişme yaşanmış ve bu alanda TTK’nın Sigorta

²⁰ Arseven, s.2; 1924 yılında yabancı şirketleri kontrol altına almak için çıkarılan kanun ile poliçelerin Türkçe düzenlenmesi zorunluluğu getirildiğine ilişkin bkz: Özbolat, Murat : **Temel Sigortacılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.42; Çeker, s.9.

²¹ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz: Arseven, Haydar : “Sigortanın Tarihçesi ve Geri Kalmışlığımızın Sebepleri”, **İÜİFM**, C.43, S.1-4, 1965, ss.415-431.

²² Güvel/Güvel, s.113.

²³ Öçal, Akar : “Kasko Sigortası”, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi**, C.8, S:1, 1972, ss.223-242, (Öçal, Kasko), s.224.

²⁴ Taşyürek, Hayri : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 17.

²⁵ Bu konudaki istatistikler için bkz: <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> (erişim tarihi: 04.05.2022)

Hukukuna ilişkin hükümlerinden ayrı olarak Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları düzenlenmiştir²⁶.

1.3. Kasko Sözleşmesinin Kaynakları

1.3.1. Kanunlar ve Yönetmelikler

Kasko sözleşmesinin temel kaynağı hiç şüphesiz 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'dur. TTK'nın Sigorta Hukuku kitabında yer alan, bütün sigorta sözleşmeleri için geçerli olan genel hükümleri (m.1401-1451) ile mal sigortalarına ilişkin hükümleri (m.1453-1472) kasko sözleşmesinin kurulması ve sona ermesi, hüküm ve sonuçları, tarafların hak ve yükümlülükleri gibi hususlarda temel kaynak teşkil etmektedir. Bir tarafın sigorta şirketi olması itibarıyla TTK'nın tacirlere, acentelere ve anonim şirketlere ilişkin hükümleri de kasko sözleşmesi için uygulama alanı bulmaktadır.

Bütün özel hukuk sözleşmelerinde geçerli olan genel hükümler barındıran 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu genel hükümleri ve genel ilkeleri, sigortacı ile sigorta ettiren arasında akdedilen kasko sözleşmesine kaynak teşkil etmektedir. Bu durum TTK m.1451 hükmünde *"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde sigorta sözleşmesi hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır"* ifadeleriyle de belirtilmiştir.

5687 sayılı Sigortacılık Kanunu²⁷ m.1 hükmünde, *"Bu Kanunun amacı, ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu Kanuna tâbi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilât, yönetim, çalışma esas ve usûlleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir"* şeklinde ifade edilen amaçla kasko sözleşmesinin kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun²⁸ ile tanımı yapılan "tüketici işlemi" kavramının kapsamına, bir tarafın "tüketici" olduğu sigorta sözleşmeleri de dâhil edilmiştir. Bu sebeple TKHK hükümleri sigorta sözleşmeleri için uygulama alanı bulabilecek, kasko sözleşmesine kaynak teşkil edebilecektir.

Kasko sigortasında korunan değer, kişilerin araçlar üzerinde sahip olduğu menfaatleridir. Araçlara ilişkin tanım ve kurallar, araçların karayollarında kullanılabilmesine

²⁶01.04.2013 tarihli Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları için bkz: https://tsb.org.tr/media/attachments/Kara_Araclar%C4%B1_Kasko_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf (erişim tarihi:13.05.2021)

²⁷ R.G. 14.06.2007 tarih, 26552 sayı.

²⁸ R.G. 28.11.2013 tarih, 28835 sayı.

ilişkin şartlar, karayollarında uyulması gereken kurallar gibi araçlarla ve trafikle ilgili hükümler barındıran 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu²⁹, konusunu araçların oluşturduğu kasko sözleşmesinin kaynaklarındandır. KTK atfıyla hazırlanan Karayolları Trafik Yönetmeliği³⁰ de yine kasko sözleşmesinin kaynakları arasındadır.

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik, Sigorta Eksperleri Yönetmeliği, Sigorta Acenteleri Yönetmeliği, Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği gibi kasko sigortaları için uygulama alanı bulabilecek yönetmelikler de kasko sigortasının kaynakları arasında sayılabilecektir.

1.3.2. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ve Özel Şartlar

Sigorta sözleşmelerinde sözleşme serbesti ilkesi³¹ geçerli olmakla birlikte özellikle sözleşmenin zayıf tarafı olan sigorta ettirenin korunması amacıyla bu ilkeye bir takım sınırlandırmalar getirilmiştir. Söz konusu sınırlandırmalardan biri de, tarafların uymak zorunda oldukları, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu³² (SEDDK) tarafından hazırlanıp onaylanan sigorta genel şartlarıdır.

Sigorta genel şartları, birden çok sözleşmede kullanılmak üzere önceden hazırlanan şartlardır³³. Birden çok sözleşmede kullanılmak üzere, görüşülüp tartışılmadan önceden tek

²⁹ R.G. 18.10.1983 tarih, 18195 sayı.

³⁰ R.G. 18.07.1997 tarih, 23053 sayı.

³¹ Kaynağını Anayasanın m.48 hükmünden alan sözleşme serbestisi ilkesi; borçlar hukukunda temel bir ilke olup tarafların sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçme, sözleşmenin içeriğini ve şeklini belirleme, sözleşmenin içeriğini değiştirme, sözleşmeyi sona erdirmeye gibi hususlarda hukuk düzeninin sınırları içinde özgür olduğunu ifade etmektedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 26 hükmünde düzenlenmiştir, Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 347; Oğuzman, Mustafa Kemal/Öz, Turgut : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s.23; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop Atilla : **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s.483; Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya : **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s.55; Çetiner, Bilgehan/Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s.13-17.

³² 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m.11/1 hükmünde sigorta genel şartlarının Müsteşarlık tarafından onaylandığı belirtilmiştir. Fakat Hazine Müsteşarlığı 09.07.2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile kaldırılmıştır. 10.07.2018 tarihinde 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Hazine ve Maliye Bakanlığı ile tek çatı altında toplanmıştır. Bu şekilde sigorta genel şartlarını onaylama yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Sigortacılık Genel Müdürlüğü’ne geçmiştir. 18/10/2019 tarih – 30922 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Sigortacılık Genel Müdürlüğü’nün de kapatılması ile Kararnemenin 11. Maddesi atfı gereği genel şartları onaylama yetkisi Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (SEDDK) verilmiştir. Sigortacılık sektörüne ilişkin denetleme ve düzenlemeler artık SEDDK’nın yetki ve görev alanına girmektedir.

³³ Sigorta genel şartlarının, sigortadan faydalanan kişilere eşit bir şekilde teminat sağlanmasını ve böylece üstlenilen risklerin belirlenip yönetilmesini mümkün kılmak amacıyla oluşturulduğuna ilişkin bkz: **Yazıcıoğlu/Öğüz**, s.14; Genel şartların amacının sigortalının hak ve menfaatlerinin korunması olduğuna ilişkin bkz: **Kender**, s.36.

başına hazırlanıp sözleşmenin diğer tarafına sunulan sözleşme hükümlerine “genel işlem koşulları” adı verilmektedir³⁴. Sigorta genel şartlarının TBK m.20 hükmünde düzenlenen “genel işlem şartı” niteliğinde olup olmadığı doktrinde değerlendirilmiş ve bu şartların, sözleşmenin tarafı olan sigortacı tarafından değil bir devlet kurumu olan SEDDK tarafından hazırlanması sebebiyle “genel işlem şartı” olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir³⁵.

Genel şartlar her sigorta türü için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Kasko sigortasında uygulanmak üzere hazırlanan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları kasko sözleşmesinin temelini oluşturmaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarında sigortanın konusu, teminatın kapsamına göre rizikolar, tarafların hak ve yükümlülükleri, tazminatın belirlenmesi ve ödenmesi gibi hususlar düzenlenmiştir. Taraflar arasında akdedilen sigorta sözleşmelerinin, genel şartları içermesi ve sözleşmede kararlaştırılan diğer hususların da genel şartlara uygun olması gerekmektedir.

Sigortacının sağladığı sigorta himayesinin kapsamı ve içeriği genel şartlar, özel şartlar ve tarafların birlikte karar verdiği diğer sözleşme şartlarına göre belirlenmektedir. Genel şartlar, poliçeye eklenerek sözleşmeye dâhil edilmektedir. Genel şartlar dışında kasko sözleşmesi taraflarının sözleşme serbestisi ilkesi gereği emredici hükümlere ve genel şartlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde kararlaştıracakları başka şartları da sözleşmeye eklemeleri mümkündür. Genel şartlar ve tarafların müzakere ederek sözleşmeye eklediği şartlar dışında bir de müzakere edilmeden sigortacı tarafından genel şartlara ilave edilen şartlar bulunmaktadır. Bunlar ise özel şart ya da kloz olarak adlandırılmaktadır. Özel şartlar, sigortacı tarafından tek başına hazırlanan, sözleşmenin bir parçası haline getirilebilen şartlar olup bunlar genel işlem şartı niteliğindedir³⁶. Özel şartlar, SEDDK onayına tabi olmasa da emredici hükümlere ve genel şartlara aykırı olamayacaktır. Özel şartlara herhangi bir yanılığa neden olmayacak şekilde, açıkça sözleşmede ve poliçenin ön yüzüne yer verilmesi gerekmektedir³⁷.

Kasko sözleşmesinde; hasarsızlık indirimi klozu, eskisi yerine yenisi klozu, muafiyet klozu, kullanım-gelir kaybı klozu, yurt dışı teminat klozu, araçta bulunan özel eşyalar klozu, LPG kullanan araç klozu gibi çeşitli klotlar sıklıkla kullanılmaktadır.

³⁴ Eren, s.228.

³⁵ Genel şartların TBK’da düzenlenmiş olan “genel işlem şartı” niteliğinde olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler için bkz: Memiş, Tekin : **Sigorta sözleşmesi şartlarının yargısal denetimi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

³⁶ Memiş, s.10.

³⁷ Ulaş, Işıl : **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s.72.

1.4. Kasko Sözleşmesinin Tanımı

Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabında sigorta hukukuna ilişkin hükümler yer alsa da kasko sigortasına dair ayrı bir düzenlenme bulunmamaktadır. Kasko sigortası niteliği itibarıyla birer mal sigortası türüdür. Bu sebeple TTK'da yer alan sigorta hukukuna dair genel hükümler ile mal sigortalarına ilişkin hükümler bu sigorta türünde de uygulama alanı bulacaktır³⁸. TTK m.1401 hükmünde sigorta sözleşmesinin tanımı şu şekilde yapılmıştır³⁹:

“Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”.

Türk Ticaret Kanunu ile hem zarar hem de can sigortalarını kapsayacak şekilde yapılan bu tanımda, sigorta sözleşmesinin bazı özelliklerine ve unsurlarına yer verilmiştir. Buna göre tanımdan hareketle mal sigortaları açısından; meydana gelme ihtimali bulunan bir riziko bulunmalı, söz konusu rizikonun kişinin maddi değere sahip bir menfaatine zarar verme kabiliyeti olmalı, taraflardan birinin ödediği prim karşılığında diğer taraf oluşan zararı tazmin etme borcu altına girmelidir⁴⁰.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın “Sigortanın Konusu” başlıklı m.A.1 hükmünde kasko sigortasının konusu şu şekilde belirtilmiştir:

“Bu sigorta ile sigortacı, sigortalının poliçede belirtilen ve karayolunda kullanma izni olan motorlu ve motorsuz kara araçlarından, römork veya karavanlardan iş makinelerinden,

³⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabı Sigorta Hukukuna ilişkindir. Kitabın birinci kısmında “Genel Hükümler” başlığı altında 1401. Maddeden 1453. Maddeye kadar bütün sigorta sözleşmeleri için geçerli ortak hükümlere yer verilmiştir. “Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler” başlıklı ikinci kısımda ise birinci bölümünde “Zarar Sigortaları”; ikinci bölümünde “Can Sigortaları” düzenlenmiştir. Kasko sigortası ise, zarar sigortalarının bir türü olan “mal sigortası” niteliğindedir.

³⁹ Kender'e göre TTK'da tanıma yer verilmesi hatalı olup yapılan tanım çoğunlukla yanlış veya eksik olmaktadır. Çünkü sigorta sözleşmeleri birçok alandan özellikleri barındırmakta, esasları zaman içinde gelişip ve değişime uğramaktadır, **Kender**, s.184; TTK'da yapılan tanımda sigortacının “tazmin etmeyi” ya da “para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı” üstlendiği ifade edilmişse de sigortacının esasen sigorta himayesi sağlamayı üstlendiğine ilişkin bkz: **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s.74; Tanımın TTK'daki sigorta sözleşmelerinin sınıflandırılma şekline uygun olmadığına ilişkin bkz: **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.126. Kayıhan ise yapılan tanımın yetersiz olduğunu ifade etmektedir, **Kayıhan/Günergök**, s.112.

⁴⁰ “Sigorta Sözleşmesi, sigortacının sigorta güvencesini üzerine aldığı ve sigorta ettirenin ise prim ödeme borcu altına girdiği her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir”: Çeker, Mustafa : **Yargı Kararları Işığında Sigorta Hukuk**, Karahan Kitabevi, Adana, 2004, (**Çeker**, Yargı), s.31; Kayıhan ise sigorta sözleşmesini, “bir tarafın (sigortacının), diğer tarafın (sigorta ettirenin) sahip olduğu aktif veya pasif bir menfaati, gelecekte gerçekleşmesi kesin olan veya olmayan sigorta ettirenin kontrolü dışındaki bir olayın rizikosuna karşı üzerine aldığı (sigorta himayesi) ; diğer tarafın da (sigorta ettirenin), bunun karşılığında bir para ya da buna denk bir karşılığı (prim) sigortacıya ödemeyi ya da tedarik etmeyi kabul ve taahhüt ettiği karşılıklı edimleri içeren bir sözleşme “ olarak tarif etmiştir. **Kayıhan/Günergök**, s. 113. “...sigortacının sigorta himayesini ve sigorta ettirenin bir prim ödeme borcunu üzerine aldığı (tam iki taraflı) karşılıklı taahhütleri havi, borç doğuran (iltizami) bir akittir” : **Kender**, s.189; Kubilay, Huriye : **Özel Sigorta Hukuku**, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1999, s.27; **Yazıcıoğlu / Atamer**, s.34.

lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makinelerinden doğan menfaatin aşağıda belirtilen risklerin gerçekleşmesi sonucunda doğrudan uğrayacağı maddi zararları teminat altına alır”.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.1 hükmünde bir sözleşme tanımı yapılmamışsa da TTK’nın sigorta sözleşmesinin tanımına ilişkin maddesi ile birlikte ele alındığında kasko sözleşmesi; taraflardan birinin prim ödeme borcu, diğer tarafın ise sigorta himayesi sağlayarak öngörülen belli rizikoların gerçekleşmesi halinde sözleşmeye konu araç üzerindeki menfaatin uğrayacağı maddi zararı tazmin etme borcu altına girdiği bir sigorta sözleşmesidir. Bu anlamda kasko sözleşmesinin, geleceğe yönelik bir takım rizikoların öngörülen süre zarfında gerçekleşmesi şartına bağlı olarak tazminat borcu doğuran bir mal sigortası sözleşmesi olduğu söylenebilecektir. Kasko sözleşmesinde sigortacı, ödenen prim karşılığında rizikoları taşıma borcu altına girmekte, sigorta himayesi sağlamaktadır.

1.5. Kasko Sözleşmesinin Nitelikleri

Kasko sözleşmesi, bir borç sözleşmesi olup tarafların karşılıklı edim yükümlülüklerini içermektedir. TBK’da ya da özel bir kanunda düzenlenmediği için kasko sözleşmesi hukuki olarak “isimsiz sözleşme” olarak nitelendirilebilecektir⁴¹.

Kasko sözleşmesi; sözleşme serbestisi ilkesinin geçerli olduğu, tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli edimli, rızai, şarta bağlı olmayan bir sözleşme türüdür.

Kasko sözleşmesinde sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Ancak gerek sigortacılığın yapı itibarıyla sosyal ve ekonomik alanlar üzerindeki etkisi, gerekse sözleşmede daha az bilgi sahibi ve güçsüz taraf olan sigorta ettirenin durumu göz önünde bulundurularak bu ilkeye bir takım sınırlamalar getirilmiştir. En önemlisi tarafların sözleşmenin içeriğini tamamen özgür ve serbestçe belirlemeleri mümkün değildir. Sözleşmenin içeriğine sigorta genel şartları ve kanunun emredici hükümleri oldukça müdahale etmektedir⁴². TBK m.27 hükmü ile paralel şekilde düzenlenen TTK m.1404 hükmüne göre; sigorta sözleşmelerinin emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırılık teşkil etmemesi ve ayrıca SEDDK tarafından onaylanan sigorta genel şartlarına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Sözleşme temel olarak sigorta genel şartlarından oluşmalı ve özel şartlar ile taraflarca kararlaştırılan diğer hususlar da söz konusu genel şartlara aykırı olmamalıdır. Ayrıca sözleşme TTK m.1452 ve m.1486 hükümleriyle sigorta ettiren lehine düzenlenen koruyucu, emredici hükümlere de aykırılık teşkil etmemelidir.

⁴¹ Eren, s.219

⁴² Memiş, s.7.

Borç doğuran sözleşmelerden her iki tarafın da borç altına girdiği sözleşmeler “iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler” olarak adlandırılmaktadır. İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler ise söz konusu borç ilişkisinden doğan yükümlülüklerin karşılıklı (snallagmatik) değiş tokuş olması halinde “tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler”; yükümlülükler arasında karşılıklılık bulunmaması halinde ise “eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler” olarak tanımlanmaktadır⁴³.

Genel olarak sigorta sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme mi yoksa riziko gerçekleşene kadar yalnızca sigorta ettirenin prim ödeme borcunun bulunduğu eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğinde mi olduğu konusunda ileri sürülen teoriler⁴⁴ kasko sözleşmesi için de gündeme gelmektedir. Baskın görüş sigorta sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olduğu yönündedir⁴⁵. Çünkü sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığında sigortacının rizikoyu taşıma ve bunun sonucu olarak zararı giderme borcu bulunmaktadır. Sigortacının rizikoyu taşıma borcu ise sözleşmenin kurulmasıyla birlikte başlamakta, prim ödeme borcunun karşılığını oluşturmaktadır. Yaptığımız açıklamalar bir sigorta sözleşmesi türü olan kasko sözleşmesi için de geçeli olduğundan kasko sigortası sözleşmesinin nitelik itibariyle “tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme” olduğu söylenebilecektir.

Sigorta sözleşmelerinin ani edimli mi yoksa sürekli edimli bir sözleşme mi olduğu konusundaki tartışmalar da kasko sigorta sözleşmesi için de geçerlidir. Ani edimli sözleşmelerde, edimlerin kapsamı sözleşme süresine bağlı değilken sürekli edimli sözleşmelerde, sözleşmeye tipini veren edimin kapsamı sözleşmenin süresine bağlıdır⁴⁶.

⁴³ “İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan her biri diğer tarafın aynı zamanda hem alacaklısı hem de borçlusudur”, “Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde her iki taraf da birbirine karşı asli bir edim (asli bir borç yüklenmektedir. Taraflardan birinin edimi diğer tarafın ediminin sebep ve karşılığını oluşturur. Edimler arasında tam anlamıyla karşılıklılık ilişkisi vardır. Bu tip sözleşmelerde edimler birbiriyle değiştirilmektedir. Edimlerin birbiriyle olan bu değişimi ilişkisine “synallagma” adı verilmektedir.” , Eren, s.223; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s.32; Sigorta sözleşmeleri için ileri sürülen “tazminat teorisine” göre sigortacının tazminat ödeme borcu rizikonun meydana gelmesi durumunda oluşmakta olduğundan rizikonun meydana gelmemesi sözleşmenin tek tarafa borç yükleyen nitelikte olacağı sonucunu doğurur. Buna karşılık genel kabul gören “tehlike taşıma teorisine” göre, sigortacı aldığı prim karşılığında rizikoyu üstlenmekte ve bunun sonucunda iki tarafa borç yükleyen bir ilişki meydana gelmektedir, **Çeker**, s.54.

⁴⁴ **Oğuzman/Öz**, s.252. ; **Özdamar**, Aydınlatma, s.65

⁴⁵ Kender’e göre sigortacının yükümlülükleri sözleşmenin kurulmasıyla başladığından sigorta sözleşmesi kayıtsız şartsız iki tarafa da borç yükleyen bir sözleşmedir, **Kender**, s.186; Sigortacının rizikoyu taşıma borcu gereği sigorta sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükler: **Özdamar**, Mehmet : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”, **İÜHFM C.71 S. 2**, 2013, ss.347-360, (**Özdamar**, Yaptırım), s.358; Aynı yönde: **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s.75; **Kayihan**, Prim, s.35; Bozer’e göre rizikonun gerçekleşmesi şartı sözleşmeyle doğan tazminat ödeme borcunun geciktirici şartı olup bu durum sözleşmenin tam iki tarafa borç yükler niteliğini etkilemez. Çünkü sözleşme ile birlikte karşılıklı borçlar doğmakta olup tarafların edimlerinin birbiriyle değişimi söz konusudur. Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1981, s.21-22.

⁴⁶ **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s.34.

Doktrinde ileri sürülen ilk görüşe göre sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin asli edimi olan prim ödeme borcu bir para borcu olduğu için sigorta sözleşmeleri ani edimli sözleşmelerdir⁴⁷. Doktrinde hâkim olan görüşe göre ise sigortacının rizikoyu taşıma edimi ve yine bazı durumlarda sigorta ettirenin prim ödeme edimi devamlı ve aralıksız olarak yerine getirilen edimlerdir. Asli edimlerin belli bir süre içinde devamlı olarak yerine getirilmesi⁴⁸ sebebiyle sigorta sözleşmeleri sürekli edimli sözleşmelerdir⁴⁹.

Kasko sözleşmesi rızai bir sözleşmedir. Tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun beyanları sözleşmenin kurulması, hüküm ve sonuçlarını meydana getirmesi ve sona ermesi konusunda başka bir unsura gerek olmaksızın yeterlidir⁵⁰.

Sigortacı tarafından zararın giderilmesi rizikonun gerçekleşme şartına bağlı olduğu için kasko sözleşmesinin şarta bağlı olup olmadığı sorusu gündeme gelebilmektedir. Fakat sigortacının asli edimi olan rizikoyu taşıma borcu, tarafların ortak iradeleriyle sözleşmenin kurulması ve sigorta ettirenin ilk primi ödemesiyle başlamaktadır⁵¹. Bu sebeple kasko sigorta sözleşmesi şarta bağlı bir sözleşme değildir⁵².

Kasko sözleşmesi, sigorta hukuku açısından değerlendirildiğinde ise bu sözleşmenin ihtiyari birer mal sigortası türü olduğu söylenebilecektir⁵³:

Türk Ticaret Kanunu ile sigorta sözleşmeleri, sigorta konusuna göre zarar (tazminat) sigortaları ve can sigortaları olmak üzere temel olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Zarar sigortaları üst başlığı altında mal ve sorumluluk sigortaları; can sigortaları üst başlığı altında ise hayat, kaza ve hastalık-sağlık sigortaları düzenlenmiştir. Kasko sözleşmesi, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi sonucunda uğradığı zararların giderilmesi esasına dayandığı için “zarar ya da tazminat sigortası”⁵⁴ olarak adlandırılan sigorta türüne girmektedir⁵⁵. Zarar

⁴⁷ Şeker’e göre, Primin irat halinde ödenmesi hali dışında ani edimli sözleşmedir, Şeker, Zehra : “Sigorta Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği Üzerine”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, 2000, ss:1043-1061, s.1058.

⁴⁸ **Eren**, s.226.

⁴⁹ Aynı yönde bkz: **Kender**, s.187; **Özdamar**, Aydınlatma, s.74; Kubilay, Huriye : “Oto Kiralama Kızılı Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, S.4, 2013, ss.53-79, (**Kubilay**, Oto), s.54; **Kayıhan**, Prim, s.36; **Bozkurt**, s.113.

⁵⁰ **Eren**, s.254; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.157; **Bozkurt**, s.112.

⁵¹ Müderrisoğlu, Ümit : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 275.

⁵² **Bozkurt**, s.212; Kender, Rayegan : “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.2, 2011, ss.1-27, (**Kender**, Tüketicisi), s.2.

⁵³ **Öçal**, Kasko, s.225.

⁵⁴ “Zarar sigortaları, bir kimsenin sigorta sözleşmesinde belirlenen bir rizikonun gerçekleşmesi sonucu malvarlığında meydana gelen zararın sözleşmede öngörüldüğü şekilde sigorta bedeli ile sınırlı olarak tazmin edilmesine yönelik sigortalardır”, **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s.84; **Çeker**, s.22-23; Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri**, Banka ve Tic. Huk. Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2004, (**Bozer**, Bazı Sigorta Türleri), s.43; **Kaner**, s.37; **Bozkurt**, s.15; **Bilgen**, s.5; **Can**, s.33.

⁵⁵ Uluğ, İlknur : “Kasko Sigortası Kapsamındaki Rizikolar”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İstanbul, 2001, (**Uluğ**, Kasko), s.4.

sigortası türlerinden ise sigorta konusu menfaatin malvarlığı değeri olan araçlar olması sebebiyle birer “mal sigortası”⁵⁶ olarak nitelendirilebilecektir.

Zarar sigortaları aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmaktadır. Kişinin aktif malvarlığının azalmasına karşı malvarlığı üzerindeki menfaatinin korunduğu sigorta türü “aktif zarar sigortası” olarak; pasif malvarlığının ortaya çıkmasına ya da artmasına neden olacak rizikolara karşı korunduğu sigorta türü ise “pasif zarar sigortası” olarak adlandırılmaktadır. İlkinde kişinin malvarlığı içindeki ev, araba, gemi gibi değerleri tam ve hasarsız olarak bulundurmasındaki para ile ölçülebilen menfaati korunmaktayken ikincisinde kişinin korunan ve para ile ölçülebilen belli bir menfaat değeri bulunmamaktadır⁵⁷. Araçlar üzerinde yapılan kasko sigortasında bir mala ilişkin menfaat sigortalandığından kasko sigortası, birer aktif zarar sigortasıdır⁵⁸.

Kasko sigortası, ihtiyari bir sigorta türüdür. Bazı sigorta türlerinin, kişilerin isteğinden bağımsız olarak kanuni olarak yapılması zorunlu kılınmıştır. Kamu yararı ya da ekonomik, sosyal gereklilikler sebebiyle yapılması kanunen zorunlu kılınan ve “zorunlu sigorta”⁵⁹ olarak ifade edilen bu sigortalara karayolları zorunlu mali mesuliyet sigortası ya da zorunlu deprem sigortası örnek olarak gösterilebilecektir. Yapılmasında kanuni bir zorunluluk bulunmayan sigortalar ise “ihtiyari sigorta” olarak adlandırılmaktadır⁶⁰. Kasko sigortası kanunen zorunlu kılınmayan kişilerin kendi iradelerine, istek ve tercihlerine bırakılmış olan ihtiyari bir sigorta türüdür.

1.6. Kasko Sözleşmesinin Unsurları

Kasko sözleşmesinin tanımından hareketle kasko sigorta sözleşmesinin unsurları aşağıda yer alan maddeler halinde açıklanabilir:

- Teminata Konu Olabilecek Bir Araç
- Sigorta Menfaati
- Teminat Kapsamına Alınan Riziko
- Sigorta Primi
- Sigorta Bedeli

⁵⁶ Mal sigortası, kişinin malvarlığı değeri üzerindeki menfaatinin sigortalanarak, bu değere yönelik sözleşme ile kararlaştırılan rizikolara ve zararlara karşı himaye sağlayan sigorta türüdür. Menfaat, tazminat ve halefiyet ilkelerini barındırmaktadır, **Çeker**, s.133

⁵⁷ **Kender**, s.239.

⁵⁸ **Uluğ**, Kasko, s.13; **Bozkurt**, s.18.

⁵⁹ **5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu Madde 13**: “Cumhurbaşkanı, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir”.

⁶⁰ **Özdamar**, Aydınlatma, s.50.

1.6.1. Teminata Konu Olabilecek Bir Araç

Kasko sözleşmesinin ilk unsuru bu sözleşme kapsamında teminata konu olabilecek bir aracın bulunmasıdır. Trafikteki sayısının oran olarak fazla olması sebebiyle daha çok otomobiller için karşımıza çıktığı düşünülse de kasko sigorta sözleşmesine konu olabilecek araçların çerçevesi daha geniştir.

Karayolları Trafik Kanunu m.3 hükmünde motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar, iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adının “araç” olduğu; “taşıtların” ise karayolu olarak belirtilen yerlerde insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan “araçlar” olduğu, bunlardan makine gücü ile yürütülenlerin "motorlu taşıt"; insan ve hayvan gücü ile yürütülenlerin ise "motorsuz taşıt" olduğu belirtilmiştir. Yapılan tanımdan hareketle motorlu taşıtların, kendi itici makine gücü ile bir yerden başka bir yere kara üzerinde hareket edebilen taşıtlar olduğu, motorsuz taşıtların ise hareketini bir makine sistemi ile gerçekleştirmeyen taşıtlar olduğu söylenebilecektir.

Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin “Tanımlar” başlıklı üçüncü bölümünün m.3/c hükmünde ise “araçlara” ilişkin detaylı tanımlar yer almaktadır⁶¹. Bu maddede yapılan tanıma göre otomobil, taksi, taksi dolmuş, otobüs, kamyonet, kamyon, çekici, arazi taşıtı, motosiklet, motorlu bisiklet, özel amaçlı araç (itfaiye, ambulans, naklen yayın ve kayıt (radyo, sinema, televizyon), kütüphane, motorlu karavan (SA), zırhlı araç (SB), araştırma, cenaze araçları (SD) ile bozuk veya hasara uğramış taşıt ve araçları çekmek, taşımak veya kaldırmak gibi özel işlerde kullanılan araçlar), kamu hizmeti taşıtı, personel servis aracı, okul taşıtı, iş makinesi, kamp taşıtı motorlu taşıt; bisiklet, römork ise motorsuz taşıttır⁶². Doktrinde, tramvay ve

⁶¹ Karayolları Trafik Yönetmeliği ile araç kavramı, “Karayollarında kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adıdır” şeklinde tanımlanmış, motorlu ve motorsuz taşıtlar dâhil araç türleri “araçlara ilişkin tanımlar” başlığının altında açıklanmıştır. KAKSGŞ'daki maddelerde de araç kavramı kullanılmaktadır. Çalışmamızda, kasko sigortasının kapsamına motorlu ve motorsuz taşıtların yanı sıra iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin de dâhil olması nedeniyle KAKSGŞ ile paralel olacak şekilde “araç” kavramı kullanılacaktır.

⁶² **Karayolları Trafik Yönetmeliği Madde 3:**

“Trafik: Yayaların, hayvanların ve araçların karayolları üzerindeki hal ve hareketleridir.

Karayolu: Trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlardır

Trafik: Yayaların, hayvanların ve araçların karayolları üzerindeki hal ve hareketleridir.

Araç: Karayollarında kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adıdır.

Taşıt: Karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardır. Bunlardan makine gücü ile yürütülenlere “motorlu taşıt” insan ve hayvan gücü ile yürütülenlere “motorsuz taşıt” denir.

Römork: Motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz araçtır.

İş Makinası: Paletli veya madeni tekerlekli traktör, biçerdöver ve yol inşaa makinaları ile benzeri tarım, sanayi, bayındırlık, milli savunma ile çeşitli kuruluşların iş ve hizmetlerinde kullanılan; iş amacına göre üzerine çeşitli ekipmanlar monte edilmiş; karayolunda insan, hayvan, yük taşımada kullanılmayan motorlu araçtır.

Lastik Tekerlekli Traktör: Belirli şartlarda römork ve yarı römork çekebilin, ancak ticari amaçla taşımada kullanılmayan tarım aracıdır.

Otomobil: Yapısı itibariyle, sürücüsü dahil en fazla dokuz oturma yeri olan ve insan taşımak için imal edilmiş bulunan motorlu taşıttır”.

metrobüslerin de raylar üzerinde hareket etseler de şehir içi trafiğe karışmaları ve diğer motorlu araçlarla yollarının sıklıkla kesişmesi nedeniyle motorlu taşıt olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.⁶³

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.1 hükmü gereği hem motorlu hem de motorsuz kara araçları, römork veya karavan iş makineleri, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makineleri kasko sigortası ile teminata konu olabilecektir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.1 hükmünde, sayılan araçların teminata konu edilebilmesi için aynı zamanda karayolunda kullanma izninin bulunması gerektiği belirtilmiştir. Araçların karayolu olarak belirtilen alanlarda trafiğe çıkabilmesi için bazı şartları taşımaları gerekmektedir. KTK m.19 hükmünde araç sahiplerinin, araçlarını yönetmelikte belirtilen esaslara göre yetkili kuruluşa tescil ettirmesi gerektiği, m.21 hükmünde tescil belgesi ve tescil plakası bulunmayan araçların karayollarına çıkarılamayacağı, m.30 hükmünde teknik şartlara uymayan araçların trafikten men edileceği belirtilmiştir. KTY m.28 hükmünde de motorlu araçlar arasında ayırım yapılmaksızın tescilin zorunlu olduğu; motorsuz araçlardan ise yalnızca Yönetmelikte belirtilenlerin tescil edilmesinin mecburi olduğu kural olarak ifade edilmiştir⁶⁴. KTK ve KTY hükümlerinden hareketle, araçların karayolunda kullanma izninin bulunması için tescili şart kılınanların öncelikle tescil edilip tescil belgesi ve tescil plakası almaları ayrıca belirli aralıklarla yapılan muayeneler sonucunda öngörülen teknik şartları sağlamaları gerekmektedir. Kasko sigortası ancak bu şartları taşıyarak karayollarında kullanma izni bulunan araçlar üzerinde yapılabilmektedir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.3 hükmü gereği kasko sözleşmesinin kapsamına araç ile birlikte fabrika çıkışında standart donanım olarak araca monte edilmiş ses, iletim, görüntü cihazları ve poliçede belirtilmek şartıyla standart donanım dışındaki aksesuarlar da girmektedir. Aracın fabrika çıkışında standart olarak bulunan navigasyon görüntüleme sistemi ya da hoparlör gibi ses sistemi parçaları da bu hüküm gereği sigorta koruması altındadır. Tarafların poliçede belirtecekleri şartlarla ek prim karşılığında sigortanın kapsamını daha da genişletmeleri mümkündür. Dolayısıyla araca sonradan eklenen

⁶³ Çelik, Çelik Ahmet : **Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu**, Seçkin, Ankara, 2018, s.14.

⁶⁴ **Karayolları Trafik Yönetmeliği Madde 28:** “Bütün motorlu araçlar ile bu Yönetmelikte tescili zorunlu kılınan motorsuz araçların sahipleri, araçlarını yetkili tescil kuruluşuna tescil ettirmek ve tescil belgesi almak mecburiyetindedirler. Ancak; a) Tescil edildiği ülkenin tescil belgesi ve plakası bulunanlardan; 1) Geçici olarak ülkemize girmesine izin verilen araçlar, 2) İkili veya çok taraflı anlaşmalara göre ülkemizde tescil mecburiyeti getirilmeyen araçlar, b) Motorlu araçları imal, tadil, ihraç edenlerin ve satıcılığını yapanların; ithal, ihraç, depolama, sergileme ve satış amacı ile bu işlere ait yerlerde maliki olarak bulundurdıkları araçlar. c) Karayolu Trafik Kanununun 22’nci maddesinin (d) bendine göre belediyelerce tescili mecburi kılınanlar dışındaki bütün motorsuz taşıtlar, bu hükmün dışındadır”.

kaplamalar, ses veya görüntü sistemleri vs. ayrıca poliçede belirtilerek teminat kapsamına ilave edilebilecektir.

1.6.2. Sigorta Menfaati

Bütün mal sigortası sözleşmelerinin objektif esaslı unsurlarından⁶⁵ biri olan sigorta menfaati, sigortalanan değer için sigorta teminatı altına alınmasında kişinin hukukten korunan, iktisadi bir menfaatinin bulunmasıdır⁶⁶. Sözleşme ile sağlanan himayenin konusu da esasında değerin bizzat kendisi değil kişinin bu değer üzerindeki korunmaya değer menfaatidir⁶⁷. TTK'nın ikinci kısmında "menfaat ve kapsam" başlıklı m.1453 hükmünde, mal sigortası sözleşmelerinde menfaat unsurunun açık bir şekilde arandığı görülmektedir.

Kasko sözleşmesi ile sigorta ettirenin, araç üzerinde öngörülen rizikonun gerçekleşmemesinde diğer bir ifade ile aracın hasarsız şekilde bulunmasında var olan menfaati korunmaktadır⁶⁸. Bu sebeple kasko sigortasında menfaatin varlığı, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigorta ettirenin maddi ya da manevi bir zarara uğraması şartına bağlıdır. Menfaatin bulunmadığı durumlarda sigorta ettirenin bir zararı doğmayacak, sigortacının da ortada bir zarar bulunmadığı için sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Oluşan riziko sonucunda aracın tamamen kullanılamaz hale gelmesi veya kişinin araç sebebiyle elde ettiği ya da edeceği gelirin azalması gibi durumlarda menfaatin zedelendiği söylenebilecektir⁶⁹.

Sigorta ile korunan menfaatin konusu her zaman mülkiyet hakkından kaynaklanmamaktadır. Araç üzerinde mülkiyet hakkı dışında bir ayni hakkı veya şahsi hakkı bulunan kişilerin de (aracın maliki, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kişiler, araç üzerinde rehin hakkı gibi sınırlı ayni hak sahibi kişiler, kira, ödünç gibi sözleşmeler ile aracı "işleten" sıfatıyla işleten kişiler hak sahibi olarak nitelendirilebilir) bu haklardan doğan menfaatleri kasko sigortası ile teminat altına alınabilmektedir⁷⁰.

⁶⁵ Sözleşmelerdeki objektif esaslı unsurlar, sözleşmelerin hukukten geçerli sayılabilmesi için bulunması gereken unsurlardır. **Oğuzman/Öz**, s.73; **Bozkurt**, s.58.

⁶⁶ **Çeker**, 66; **Akhisar/Acınan**, s.11; "...menfaat, sigorta sözleşmesinde öngörülen bir tehlikeli olay sebebiyle maddi zarara uğrama ihtimali olan her türlü ilişkidir", Sayhan, İsmet : **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.41.

⁶⁷ **Bozkurt**, s.59; **Can**, s.28; Günay, Erhan : **Trafik Kazalarından Kaynaklanan Davalar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, (Günay, Trafik), s.63; Taşkın, Melda: "Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.33, S.1, 2017, ss.261-289, s.265.

⁶⁸ **Müderrişoğlu**, s.45.

⁶⁹ Küçükyalçın, Elif Nazlı : "Sigorta Sözleşmelerinde Sigortalananın Menfaat Unsurunun Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İstanbul, 2021, s.18.

⁷⁰ **Ayhan/ Çağlar/Özdamar**, s.132; **Müderrişoğlu**, s.46; **Sayhan**, s.93; Yılmaz, Zekeriya : **Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.1355; **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.45; Yargıtay'ın kararları da bu yöndedir: "...Mal sigortalarında, sigorta konusu mal değil, menfaattir. Bu itibarla sigorta akdini yaptıran kimsenin bir malı sigorta ettirmekte

Kasko sözleşmesine konu olabilmesi için menfaat unsurunun, ekonomik bir değere sahip olması ve hukuken korunabilmesi⁷¹ yani meşru olması gerekmektedir. TTK m.1401'in açık hükmü gereği menfaatin aynı zamanda para ile ölçülebilir maddi bir değer olmalıdır.

Menfaat unsuru, hem sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda hem de sözleşme süresi içerisinde mevcut olmalıdır. TTK m.1408 hükmüne göre başlangıçta menfaat unsuru bulunmayan sigorta sözleşmeleri kurulma anında geçersiz olmaktadır⁷². Sözleşmenin başında bulunan menfaat unsurunun sonradan ortadan kalkması halinde ise menfaatin kalktığı an itibariyle sözleşme geçersiz olacaktır⁷³. Dolayısıyla menfaat unsuru bulunmayan bir sigorta sözleşmesinin ayakta kalması mümkün değildir. Doktrinde ise sözleşmenin kurulduğu anda bulunmasa da geleceğe yönelik menfaatlerin de sigortalı olabilmesi gerektiği, menfaat unsurunun sözleşmenin kurulduğu aşamada değil rizikonun gerçekleştiği an itibariyle aranması gerektiğine yönelik eleştiriler mevcuttur⁷⁴.

Türk Ticaret Kanunu ile menfaat unsurunun sözleşmenin başında bulunmaması ya da sözleşme süresi içerisinde ortadan kalkması halinde sözleşmenin sona ereceği düzenlenmişse de söz konusu düzenlemenin eksik kaldığı yerlerde borçlar hukukunda yer alan “ifa imkânsızlığı” konusuna ilişkin hükümlerin uygulanması mümkündür. Gerçekten de sigortacının bulunmayan bir menfaati himaye etmesi mümkün değildir. Bu sebeple menfaat eksikliği, sözleşme konusunun imkânsız olması sebebiyle başlangıçta ya da sonradan “ifa imkânsızlığı”⁷⁵ haline tekabül etmektedir⁷⁶. Başlangıçtaki imkânsızlık sözleşme kurulmadan önce, sonraki imkânsızlık ise sözleşme geçerli olarak kurulduktan sonra ortaya çıkan bir sebeple edimin yerine getirilmesinin mümkün olmamasını ifade etmektedir⁷⁷. Menfaat

para ile ölçülebilir bir meşru menfaatinin olması gerekir. Aksi halde. uyarınca sigorta. sözleşmesi batıl olur. Bu durumda aynı yasanın 1269'ncü maddesinde açıklandığı gibi, araç maliki veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya malikin adi veya rehinli alacaklısı, uzun süreli kiracı, Finansal Kiralama Sözleşmesine istinaden elinde bulunduran kişi, hukuki bir akde istinaden ariyet olarak elinde bulunduran ve buna mümasil para ile ölçülebilir bir meşru menfaati bulunan kişilerin bir mal sigortası türü olan kasko sigorta akdi yaptırabileceği açıktır...”, Yarg. HGK, T. 11.02.2004, E. 2004/11-32, K. 2004/55, (erişim tarihi:25.02.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>; Can'a göre sigorta sözleşmelerinin ayakta tutulabilmesi açısından menfaat unsurunun mutlak olarak somut ve kesin ölçülebilir bir menfaat olması aranmamalıdır. Menfaatin bulunduğu muhtemel olduğunun tespiti yeterlidir, **Can**, s.29-30.

⁷¹ Yarg. 17. H.D. T. 28.03.2016, E. 2015/17398, K. 2016/3831 (erişim tarihi:25.02.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>, Karar ile şekil şartlarına uygun yapılmayan araç satışının hukuken geçerli olmadığı, aracın mülkiyetinin devrini sağlamayacağı ve dolayısıyla bu şekilde 3. kişinin araç üzerinde haklı bir menfaati bulunmayacağı belirtilmiştir.

⁷² Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Zarar Sigortaları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Zarar), s. 214.

⁷³ **Müderrişoğlu**, s.46.

⁷⁴ Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Genel), s. 85.

⁷⁵ İmkânsızlık, fiili ya da hukuki bir sebepten kaynaklanabilmektedir. Fiili imkânsızlık, mantık veya doğa gereği edimi ifanın mümkün olmamasını; hukuki imkânsızlık ise edimi ifanın emredici hukuk normlarıyla yasaklanmış olması nedeniyle mümkün olmamasını ifade etmektedir, **Eren**, s.1176.

⁷⁶ **Sayhan**, s.124-126; **Taşkın**, s.270.

⁷⁷ **Eren**, s.1174-1176.

unsurunun sözleşme kurulmadan önce ortadan kalkması halinin başlangıçtaki imkânsızlık; sözleşme kurulduktan sonra ortadan kalkması halinin ise sonraki ifa imkânsızlığı olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu m.1408 hükümde menfaat unsuru bulunmayan sigorta sözleşmelerinin geçersiz olduğu belirtilmekle birlikte menfaat sahibinin değişmesi durumu ayrı tutulmuştur. Menfaat sahibinin değişmesi halinde TTK m.1470 hükmüne göre taraflar arasında yapılmış aksi bir anlaşma olmadıkça sözleşme sona ermektedir⁷⁸.

1.6.3. Teminat Kapsamına Alınan Riziko

Kasko sigorta sözleşmesinin diğer bir esaslı unsuru da kişinin menfaatini zarara uğratabilecek bir rizikonun bulunmasıdır⁷⁹. Sigortacının sorumluluğunun çerçevesi, sözleşme ile teminat kapsamında olduğu belirtilen rizikolara göre belirlenmektedir⁸⁰. Bu kapsamda öncelikle riziko kavramı ardından ise KAKSGŞ ile düzenlenen rizikolar incelenecektir.

1.6.3.1. Riziko Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde, Fransızca “*risque*”⁸¹ teriminden gelen “risk” kelimesinin açıklaması ile birlikte ve onunla eş anlamlı olarak yer verilen “riziko” kavramı, “zarara uğrama tehlikesi” olarak tanımlanmıştır⁸². Sigorta hukukunda ise riziko, gerçekleşmesi mümkün olan fakat gerçekleşme zamanı öngörülemez, sözleşme taraflarının iradesinden bağımsız bir şekilde zarar meydana getirmeye elverişli nitelikteki olay⁸³ olarak tanımlanmaktadır⁸⁴.

Riziko kavramı sıklıkla, “tehlike” ve “risk” kavramları ile birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Doktrinde bir görüşe göre riziko ve tehlike kavramları eş değer kavramlar olarak değerlendirilmekteyken⁸⁵ diğer görüşe göre iki kavram aynı anlamı

⁷⁸ Konunun detaylarına çalışmamızın devamında yer verilecektir.

⁷⁹ Uluğ, İlknur : “Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu (19-20 Kasım 2004)”, **TBB Yayınları**, İstanbul, 2005, ss.308-349, (Uluğ, Riziko), s.320.

⁸⁰ Zarar ile riziko arasında bulunması gereken sebep ilişkisi “yakın sebep prensibi” olarak adlandırılmaktadır. **Akhisar/ Acınan**, s. 17.

⁸¹ İtalyanca “risico”, İngilizce “risk”, Fransızca “risque” olarak geçen terim dilimizde “risk veya “riziko” olarak ifade edilmektedir.

⁸² <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 29.03.2021)

⁸³ **Kaner**, s.7.

⁸⁴ **Müderisoğlu**, s.71; Uluğ, Kasko, s.48; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s.76; **Çeker**, s.62; **Bozkurt**, s.54; **Ayhan/ Çağlar / Özdamar**, s.134; Günay, M. Barış : **Sigorta Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, (Günay, Sigorta, s.76.

⁸⁵ Çeker, meydana gelen kazanın zarar doğurma ihtimalini riziko veya tehlike olarak tanımlamakta, kavramlar arasında ayırım yapmamaktadır, **Çeker**, s. 3; aynı yönde: **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.25; **Bilgen**, s.68; **Can**, s.5; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s.74; Öçal, Akar : **Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, s.9; Kender de TTK m.1401 hükmünde hem riziko hem tehlike kavramlarının kullanılmasını eleştirmiş, birinin kullanılmasının yeterli olacağını ifade etmiştir: **Kender**, s.185.

karşılamamaktadır⁸⁶. Risk ve riziko kavramları ise çoğunlukla TDK’da olduğu gibi eş anlamlı olarak kullanılmaktadır⁸⁷. KAKSGŞ’da da risk ve riziko kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. TTK’da ise genel anlamda “riziko” kavramı kullanılmış olup, “tehlike” kavramına yalnızca bir maddede (m.1401) yer verilmiştir. Bu sebeple TTK’da “riziko” kavramının temel alındığı söylenebilecektir⁸⁸.

Sigortacının sorumluluğunun ve sigorta ettirenin ödeyeceği prim miktarının tespitinde rol oynayan rizikonun bazı temel özellikleri barındırması gerekmektedir:

Sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri olan riziko⁸⁹, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ya da ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal ve ihtiyaç doğuran rastlantısal olaydır⁹⁰. Başka bir tanımla, sigortalının menfaatine zarar verebilecek nitelikteki olayların gerçekleşme ihtimalidir⁹¹. Sigorta ile güvence sağlanan rizikoların ekonomik bir sonucunun bulunması gerekmektedir⁹². Bu şekilde rizikonun gerçekleşmesi durumunda menfaat sahibinin malvarlığında meydana gelen kısmi veya tam zararı sigortacının tazmin etme borcu bulunacaktır⁹³.

Kasko sigortasında riziko, sözleşmeye konu olabilecek türdeki bir araç üzerinde sahip olunan menfaatin zedelenmesine yol açabilecek hallerdir. Bu sebeple gerçekleşmiş olan, gerçekleşmesi mümkün olmayan ya da zarar verme özelliği olmayan olaylar riziko olarak kabul edilemeyecektir. Rizikonun zararı oluşturmaya elverişli olması gerekmektedir. Sözleşme kurulmadan önce rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı ya da sözleşme kurulmadan önce rizikonun gerçekleştiği sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalı tarafından biliniyorsa, sözleşme TTK m.1458/1 hükmü gereğince geçersiz olacaktır⁹⁴.

Sözleşme kapsamına alınan ve gerçekleşmesi halinde sigortacının sorumluluğunu doğuran rizikonun, sözleşme süresi boyunca da gerçekleşme ihtimali bulunmalıdır. Aksi durumda sigortacının borcunu ifa etme imkânı bulunmayacak, borcun ifası imkânsızlaşacaktır. Bu durum Borçlar Hukuku’ndaki kusursuz sonraki imkânsızlığa tekabül etmektedir. Kusursuz sonraki imkânsızlık, borçlanılan edimin ifasının borçlunun sorumlu

⁸⁶ Kaner, tehlike kavramını, rizikonun gerçekleşme ihtimali olarak tanımlamaktadır: **Kaner**, s.7; **Ulaş**, s.46.

⁸⁷ **Uluğ**, Riziko, s.310.

⁸⁸ Bu sebeple çalışmamızda “riziko” terimi tercih edilmiştir.

⁸⁹ **Öçal**, s.9-10.

⁹⁰ **Kender**, s.333.

⁹¹ **Çeker**, s.63.

⁹² **Uluğ**, Riziko, s.311.

⁹³ **Ünan**, Genel, s.14.

⁹⁴ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1458/1**: “Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir. Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığına sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda, sigortacı sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte, ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanır”.

tutulamayacağı sebeplerle imkânsız hale gelmesini ifade etmektedir⁹⁵. TBK m.136 hükmü uyarınca, borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaştığında⁹⁶ borç sona erecek, imkânsızlık nedeniyle borcundan kurtulan borçlu, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde karşı edimi talep edemeyecektir⁹⁷. Kusursuz sonraki imkânsızlığın sigorta sözleşmelerindeki karşılığı olan TTK m.1422 hükmü uyarınca, rizikonun gerçekleşmesi, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce sigorta ettiren ya da sigortalının kusuru dışında imkânsızlaştığında sözleşme yine geçersiz olacak, sigortacı prime hak kazanamayacaktır⁹⁸.

Kanunla yasaklanmış veya ahlaka/adaba aykırı olaylar gibi kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı fiillerden doğan zararlar sigorta ile teminat altına alınmamaktadır.

Sigortacının rizikoyu taşıma borcunda zaman içinde değişiklik meydana gelmemesi ve ödenen primin sözleşme koşullarına uygun olması açısından rizikonun ve rizikonun gerçekleşme ihtimalinin sözleşme süresi boyunca aynı kalması oldukça önem arz etmektedir. Ancak sürekli bir borç ilişkisi yaratan kasko sözleşmesinde rizikonun durumu ve gerçekleşme ihtimali sözleşme süresi içerisinde değişebilmektedir. Özellikle “rizikonun ağırlaşması” veya “rizikonun hafiflemesi” olarak ifade edilen değişiklikler sözleşmedeki dengeleri bozabilmektedir. Bu sebeple söz konusu değişiklikler ve sonuçları mevzuatta ayrıca düzenlenmiştir.

1.6.3.2. Teminat Kapsamındaki Rizikolar

Sigortacının araç üzerinde meydana gelebilecek ve sözleşmeye konu menfaatin zarara uğramasına yol açabilecek bütün rizikolardan sorumlu olması mümkün değildir. Sigortacının sorumluluğu, kasko sözleşmesi ile teminat kapsamına alınan, sigortacının taşımayı üstlendiği rizikolara göre belirlenmektedir. Sözleşme ile teminat kapsamına alınmayan rizikoların gerçekleşmesi sebebiyle doğan zararlardan ise sigortacının sorumluluğu bulunmamaktadır⁹⁹. Bu sebeple hangi olayların sigorta teminatı kapsamında kalacağını belirlenmesi son derece önem arz etmektedir.

Kasko sigortası ile sağlanan himayenin kapsamı, sözleşme ile teminat altına alınan rizikolara göre tespit edilmektedir. KAKSGŞ m.A.1 hükmünde “kasko sigortasının konusu” başlığı altında, teminat kapsamına alınabilecek temel rizikolar sayılmıştır. Buna göre beş

⁹⁵ Eren, s.1474.

⁹⁶ Kusursuz sonraki imkânsızlığın söz konusu olabilmesi için edimin ifası objektif olarak imkânsızlaşmalı, edimin borçlu dâhil kimse tarafından yerine getirilmesi mümkün olmamalıdır. Aynı zamanda imkânsızlık süreklilik arz etmelidir, Eren, s.1474.

⁹⁷ Eren, s.1474.

⁹⁸ Kaner, s.61.

⁹⁹ TTK m.1409 hükmüyle sigortacının sorumluluğu sözleşmede öngörülen rizikolarla sınırlandırılmıştır.

temel riziko bulunmaktadır. Tarafların bunlar dışındaki rizikolarla teminat kapsamını genişletebilmeleri ise yapacakları ek sözleşme ile mümkündür. KAKSGŞ m.A.4 hükmünde yer verilen on beş ek riziko, ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilmektedir. Maddedeki on beş ek riziko arasında sayılmayan rizikolar ise genel şartlara aykırı olmamak ve poliçede yer verilmek üzere¹⁰⁰ yine ek bir sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecektir¹⁰¹.

Rizikoyu taşıma yükümlülüğü bulunan taraf olan sigortacının her türlü rizikoyu taşıması mümkün değildir. KAKSGŞ m.A.5 hükmünde ek sözleşme ile dahi teminat altına alınamayacak riziko türleri de sınırlı olarak sayılmıştır.

Kasko sigortası teminatı kapsamındaki bir rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının bu riziko sebebiyle meydana gelen zararı giderme borcu bulunmaktadır. Ancak bazen teminat kapsamındaki bir riziko gerçekleşmesine rağmen sigortacının zararı tazmin etme borcu doğmayacaktır. TTK'nın "Rizikonun gerçekleşmesinde kusur" başlıklı m.1429 hükmüne göre; *"Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez"*. Teminat kapsamında olsa bile rizikonun sigorta ettiren, sigortalı ya da bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler tarafından kasten gerçekleştirilmesi halinde sigortacının bu hüküm gereği zararı tazmin etme borcu bulunmadığı gibi sigortacı almış olduğu primleri de geri vermek durumunda kalmayacaktır.

Kasko sözleşmesi ile tek bir riziko teminat kapsamına alınabileceği gibi birden çok riziko da teminat kapsamına alınabilmektedir¹⁰². Gerçekleşen bir rizikonun teminat kapsamına alındığını ispat yükü sigorta ettiren/ sigortalı üzerindeyken teminat dışında kaldığını ispat yükü ise sigortacı üzerindedir¹⁰³.

¹⁰⁰ **Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları Madde C.11:** *"Bu genel şartlara, sigortalı aleyhine olmamak üzere özel şart konulabilir. Sigortalıya özel şartlar ile sağlanan hasarsızlık indirimi ve diğer menfaatler tâbi olduğu şartlara poliçede yer verilir"*.

¹⁰¹ Örnek olarak; genel şartlarda, temel rizikolar ya da ek rizikolar arasında sayılmasa da rizikonun gerçekleşmesi ve aracın zarar görmesi sebebiyle araçta meydana gelen değer kayıplarının "değer kaybı ek teminat klozu" ile teminat altına alınması mümkündür. **Müderrişoğlu**, s.112.

¹⁰² **Uluğ**, Kasko, s.50.

¹⁰³ Sigorta Hukuku'nda ispat ile ilgili hususlar için bkz: Demirkıran, İhsan : *"Sigorta Hukukunda İspat Sorunları"*, **Hüseyin Ülger'e Armağan**, İstanbul, 2007; *"...somut olay değerlendirildiğinde; davacı, davalı şirkete kasko sigorta poliçesi ile sigortalı olan aracının çift taraflı trafik kazasında hasarlandığını ileri sürmüştü; davalı ise, olayın sigortalının beyan ettiği şekilde meydana gelmediğini ve talebin poliçe teminatı kapsamı dışında olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur. Kazaya karışan diğer araç olay yerini terk etmiş olduğundan kaza tespit tutanağı düzenlenememiş ise de; dosya kapsamından davacı sigortalının kazadan hemen sonra süresi içinde rizikoyu ihbar etmiş olduğu sabittir. Aracın kazaya karışarak hasarlandığı hususu dosya kapsamında bulunan tutanaklar, aracı Kurum yetkilisinin beyan dilekçesi, davacı tarafça mahkeme aracılığı ile alınan hasar tespit raporu ile de kanıtlanmıştır. Olayın davacı sigortalının ihbar ettiği şekilde değil de, sigortacının iddia ettiği şekilde gerçekleşmesi hâlinde bile, iddia edilen bu oluş şekli Kasko Sigortası Genel*

1.6.3.2.1. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Temel Rizikolar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının m.A.1 hükmünde sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek temel rizikolar şu şekilde sayılmıştır:

- Aracın karayolunda veya demiryolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz araçlarla çarpışması,
- Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar,
- Üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile fiil ehliyetine sahip olmayan kişilerin yaptıkları kazalar,
- Aracın yanması,
- Aracın veya araç parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi

Temel rizikoların gerçekleşmesi halinde doğan zarar kasko sigortası ile teminat altındadır.

1.6.3.2.1.1. Aracın Karayolunda veya Demiryolunda Kullanılabilen Motorlu, Motorsuz Araçlarla Çarpışması

Bir aracın diğer bir araçla çarpışması hali KAKSGŞ'da temel rizikolar arasında sayılmıştır. Sigortalanan araç ile çarpışan diğer aracın karayolu ya da demiryolunda kullanılması, motorlu ya da motorsuz araç olması arasında bir ayrım bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigortalanan aracın; karayolunda kullanılan araçlarla, bisikletle veya demiryolunda kullanılan tren, metro, tramvay gibi araçla çarpışılması hali de temel rizikolar arasındadır.

Meydana gelen çarpışmanın, sigortalanan araç hareket halindeyken ya da sabit durur vaziyetteyken diğer bir aracın ona çarpması suretiyle gerçekleşmesi de mümkündür¹⁰⁴. Her iki hal de temel riziko kapsamında olup oluşan zarar sigortacıdan talep edilebilecektir.

Şartlarının A.5. maddesinde sayılan teminat dışında kalan hâllerden değildir. Eş söyleyiş ile; somut olayda ispat yükünü yer değiştirecek bir durum bulunmamakla birlikte, davalı sigortacı tarafından zararın teminat dışında kaldığı somut delillerle ispatlanamamıştır. Teknik bilirkişi raporunda belirtilen, kazanın direk başka bir aracın çarpması ile değil de önce kaldırım gibi yüksek bir yere çarpması sonra savrulurarak araca çarpması şeklinde olabileceği yönündeki görüşüne göre değerlendirme yapıldığında dahi bu şekilde oluşacak zararın ...5. maddesinde sayılan teminat dışında kalan hâllerden olmadığı açıktır. Bu durumda davalı kasko sigortacısı zararın teminat dışında kaldığını somut delillerle ispat etmiş olmadığına göre konusunda uzman bilirkişi aracılığıyla gerçek zararın tespiti bakımından bilirkişi raporu alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir...”, Yarg. HGK, T. 12.10.2021, E. 2017/2776, K. 2021/1220, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁰⁴ Müderrisoğlu, s.73.

1.6.3.2.1.2. Araca Ani ve Harici Etkiler Neticesinde Bir Cismin Çarpması veya Aracın Bir Cisme Çarpması, Devrilmesi, Düşmesi, Yuvarlanması gibi Kazalar

Sigortalanan araca ani şekilde bir cismin çarpması, sigortalanan aracın bir cisme çarpması ya da sigortalı araç üzerine ani ve harici etkiler neticesinde bir cismin devrilmesi¹⁰⁵, düşmesi, yuvarlanması halleri KAKSGŞ'da temel rizikolar arasında sayılmıştır. Maddede yer alan olayların gerçekleşmesi anında sigortalı aracın hareket halinde olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

Aracın bir cisme çarpması ya da araca bir cismin çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması olarak ifade edilen durumlar temel riziko olarak belirlenmiştir¹⁰⁶. Bu olaylar nedeniyle meydana gelen zararın teminat kapsamında olabilmesi için olayın sigortalı ya da aracı kullanan kişinin iradesi dışında meydana gelmesi gerekmektedir¹⁰⁷.

Maddede geçen “cisim”; ağaç, taş, kaya, kaldırım, elektrik direği, duvar gibi çarpmanın etkisiyle sigortalanan araca zarar verebilecek nitelikteki maddelerdir. Bu cismin sabit ya da hareketli olması arasında bir ayırım yapılmamıştır. Ancak söz konusu çarpma olayı “kaza”¹⁰⁸ olarak ifade edilebilecek şekilde yani aracı kullanan kişinin iradesi dışında, kasıt dışı, ani ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşmelidir. Madde lafzından da anlaşılacağı üzere çarpma, devrilme, düşme ve yuvarlanma halleri örnek olarak sayılmış olup ani ve harici şekilde meydana gelmek kaydıyla benzer diğer durumlar da bu teminat kapsamındadır¹⁰⁹. Aracın yola ani çıkan yabani bir hayvana çarpması nedeniyle oluşan zararlar¹¹⁰ ile bir başka kişiye veya hayvana çarpmamak için yapılan manevralar sonucunda bir cisme çarpması, yuvarlanması gibi nedenlerle meydana gelen hasarlar da bu madde kapsamında düşünülebilecektir¹¹¹.

Sigortalı aracın karayolunda veya demiryolunda bir başka araçla çarpışması ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Ancak aracın deniz yolunda örneğin feribotta iken diğer araçlarla çarpışması ya da feribotun demirlerine çarpması da bu madde kapsamında değerlendirilebilecektir¹¹².

¹⁰⁵ Yarg. 17. HD, T. 27.09.2016, E. 2016/2580, K. 2016/8271, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁰⁶ Çeker, s.204.

¹⁰⁷ Maddede geçen “irade dışı” ifadesi bu kişilerin kasten ve isteyerek hareket etmemesi şeklinde yorumlanmalıdır. Taşyürek, s.32.

¹⁰⁸ Kaza, ani ve istemsiz olarak zarar meydana getiren olaydır Narter, Sami : **Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.51.

¹⁰⁹ Maddede örnekleme yoluna gidilmesi kasko sigortasının yapısına uygun olmuştur. Taşyürek, s.32.

¹¹⁰ Uluğ, Kasko, s.105.

¹¹¹ Uluğ, Kasko, s.60.

¹¹² Taşyürek, s.31.

1.6.3.2.1.3. Üçüncü Kişilerin Kötüniyet veya Muziplikle Yaptıkları Hareketler ile Fiil Ehliyetine Sahip Olmayan Kişilerin Yaptıkları Kazalar

Kasko sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişilerin kötü niyetli olarak, kasten ya da şaka amaçlı hareketleri ile sigortalı araca zarar vermesi durumunda meydana gelen zararlar kasko sigortası teminatı altındadır. Bir önceki maddede dışarıdan gelen tehlikenin ani ve irade dışı olması vurgulanmışken bu maddede bilinçli yapılan hareketler temel riziko kapsamına dâhil edilmiştir. Fiil ehliyetine sahip olmayan yani ayırt etme yeteneği bulunmayan kişilerin sigortalı araca verdikleri zararlar da bu madde ile teminat altına alınmıştır.

1.6.3.2.1.4. Aracın Yanması

Aracın yanması KAKSGŞ ile temel rizikolar arasında sayılmıştır. Aracın yangın, yıldırım düşmesi ya da patlama gibi sebeplerle yanması halinde sigortacının oluşan zararı gidermesi gerekmektedir¹¹³.

Araçta meydana gelen yangının nasıl çıktığı ya da neden kaynaklandığı konusunda bir ayırım yapılmamıştır. Bu sebeple aracın, dış etkilerle yanması ya da araçtaki teknik aksamda oluşan arıza nedeniyle yanması da bu madde kapsamında temel rizikolar arsında değerlendirilebilecektir¹¹⁴. Araçta yanmaya neden olan arızanın bakımsızlıktan kaynaklanması ya da araçta taşınan madde sebebiyle aracın yanması da mümkündür. Bu hususa ilişkin Yargıtay kararlarında; sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve artmasına engel olmak yükümlülüğü bulunduğu, bu yükümlülüğü kasıtlı davranarak ihlal eden sigorta ettirenin oluşan zararlar sebebiyle bulunan tazminat hakkını kaybedeceği, kusurunun ihmal derecesinde olması durumunda ise sigortacının ödeme borcu altında bulunduğu tazminattan ihmalin ağırlığına göre indirimle gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹¹⁵.

“Araçta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar” ek rizikolar arasında sayılmıştır. Ek rizikolarda ayrık tutulduğu için araçta sigara ve benzeri maddeler sebebiyle yangın çıkması durumunda oluşan zararlar “aracın yanması” temel rizikosu kapsamında değerlendirilmelidir.

Zararın teminat altına alınabilmesi için yangın kasten çıkarılmamış olmalıdır¹¹⁶. Araçta meydana gelen yangının sigortalı, sigorta ettiren ya da bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulunduğu kişiler tarafından kasten meydana getirilmesi halinde sigortacının zararı karşılama yükümlülüğü bulunmayacaktır.

¹¹³ Çeker, s.204.

¹¹⁴ Taşyürek, s.32.

¹¹⁵ Yarg. 17. HD, T. 29/11/2017, E. 2016/19604, K. 2017/11126, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹¹⁶ Müderrisoğlu, s.79.

1.6.3.2.1.5. Aracın veya Araç Parçalarının Çalınması veya Çalınmaya Teşebbüs Edilmesi

Aracın bir bütün olarak veya araca ait herhangi bir parçanın çalınması ya da çalınmaya teşebbüs edilmesi hali temel rizikolar arasında sayılarak bu sebeplerle oluşan zararlar sigorta himayesine dâhil edilmiştir¹¹⁷.

Aracın standart donanımında bulunan ses, iletişim, görüntü cihazları, araca ait diğer aksesuarlar ve tekerlekler¹¹⁸ kasko sigortasının kapsamındadır¹¹⁹. Bunların çalınması ya da çalınmaya teşebbüs edilmesi nedeniyle doğan zararlar teminat altındadır. Ancak belirtmek gerekir ki poliçede yer almayan parçaların çalınması ya da araçta bulunan, araçla bağlantısı bulunmayan bir eşyanın çalınması teminat kapsamında değerlendirilemeyecektir¹²⁰.

Teminat kapsamındaki riziko, aracın ya da parçalarının çalınması ve çalınmaya teşebbüsü olduğu için aracın üçüncü kişiye irade ile teslim edildiği durumlarda bu kişi tarafından aracın geri getirilmemesi temel riziko olarak değerlendirilemeyecektir¹²¹. Dolayısıyla aracın sigorta ettiren tarafından güvene dayalı olarak üçüncü bir kişiye, otopark görevlisi, oto yıkama servisi, tamirhane, vale gibi yer ya da şahıslara bırakıldığı hallerde aracın bırakıldığı kişi tarafından çalınması da temel rizikolardan değildir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.1.3 hükmü ile sigorta ettiren veya sigortalının aracın çalındığını öğrenir öğrenmez derhal yetkili makamlara bildirimde bulunması gerektiği; m.B.3.3.4.2 hükmünde yetkili makamlarca yapılacak araştırmanın otuz gün içinde sonuçlanmaması halinde yapılan bildirimin belgelenmesi şartıyla sigortacının tazminat ödeyeceği düzenlenmiştir.

¹¹⁷ **Müderrişoğlu**, s.82

¹¹⁸ **Çeker**, s.206.

¹¹⁹ **Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları Madde A.3.1:** “Poliçede belirtilen araç ve aracın üzerine fabrika çıkışında standart donanım olarak monte edilmiş her türlü ses, iletişim ve görüntü cihazları ile poliçede belirtilmeleri koşuluyla araçta standardının dışında yer alan, fabrika çıkışında veya sonradan ilave edilmiş aksesuarlar sigorta kapsamı içindedir”.

¹²⁰ **Çeker**, s.206; **Uluğ**, Kasko, s.75.

¹²¹ **Çeker**, s.205; “...dava konusu araçların götürülmesi “emniyeti suistimal sureti ile hırsızlık” olduğu belirtilmiştir. Emniyeti Suistimal suçu Türk Ceza Kanununun 155. maddesinde tanımlanmış olup; emniyeti suistimal eyleminde, malik veya zilyed rıza ve isteği ile malı verdikten sonra kendisine iade edilmemesi sonucu zarar doğmakta, hırsızlıkta ise, başlangıçta bir teslim olmadan, rıza dışında mal alınıp götürülmektedir. Davacı, kaskolu araçların kiracısı tarafından kendisine iade edilmediğini ileri sürmüş (bu konuda savcılığa suç duyurusunda bulunması sonucu başlatılan hazırlık soruşturmasında dava dışı Suriye uyruklu kimseler hakkında güveni kötüye kullanma suçundan daimi ara kararı; dolandırıcılık suçundan ise ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş), bu iddiaya göre, kiracının eylemi, davacı kiralayana karşı emniyeti suistimal suçunu oluşturmakla, davacının bu şekilde oluştuğunu iddia ettiği bu riziko, kasko sigorta teminatı kapsamında değildir. Mahkeme ise, araçların götürülmesinin hırsızlık veya emniyeti suistimal eylemlerinden hangisi kapsamında olduğu değerlendirmeksizin sigortacının bilgilendirme edimini yerine getirmemesi nedeniyle riskin teminat kapsamı içerisinde olduğu gerekçesi ile davayı kabul etmiştir. Bu durumda, mahkemece, davanın reddi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulü, bozmayı gerektirmiştir...” Yarg. 17. HD, T. 17.12.2020, E.2019/4381, K. 2020/8529; Yarg. 17. HD. T. 09.05.2013, E. 2013/5042, K. 2013/6667, (Erişim Tarihi: 22.04.20229 (<https://www.sinerjiqmevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=-5416#>))

Çalınan aracın sigorta şirketi tarafından sigorta tazminatı ödenmeden önce bulunması halinde sigorta ettiren aracını alarak araçta meydana gelen zararı sigortacıdan talep edebilecektir¹²². Aracın sigorta tazminatı ödendikten sonra bulunması halinde ise sözleşmede kararlaştırıldığı şekilde sigorta ettiren sigorta tazminatını iade ederek aracı ve araçta meydana gelen zararları talep edebilecek ya da ödenen sigorta tazminatı kendisinde kalmak üzere aracı sigortacıya devredebilecektir¹²³.

1.6.3.2.2. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Ek Rizikolar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.4 hükmünde ek sözleşme ile poliçeye eklenerek teminat kapsamına alınabilecek rizikolar sayılmıştır. Ek rizikoların bir kısmı ya da tamamı, taraflar arasında bu hususa ilişkin yapılacak ek sözleşmeyle teminata dâhil edilebilmektedir. Tarafların bu rizikoları teminat kapsamına aldıklarına dair açıkça anlaşmaları gerekmektedir. Aksi takdirde bu rizikolar kural olarak kasko sözleşmesi ile sağlanan teminatın dışında kalacaktır. Rizikoyu taşıma borcu altına giren sigortacının sorumluluk alanının genişlemesi sebebiyle ek rizikoların teminat kapsamına alınması, sigorta ettirenin ödeyeceği prim miktarını arttırmaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları'nda ek klozlar ile teminat altına alınabilecek bazı ek rizikolar sayılmışsa da maddede sayılanlar dışında oluşabilecek başkaca rizikolar da (Genel Şartlar m.A.5 hükmünde sayılanlar hariç) tarafların yapacakları ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilmektedir¹²⁴.

1.6.3.2.2.1. Türkiye Sınırları Dışında Meydana Gelen Zararlar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının “sigortanın coğrafi sınırı” başlıklı m.A.2 hükmünde sigortanın Türkiye sınırları içerisinde geçerli olduğu belirtilmiştir. Türkiye sınırları dışında oluşan zararlar aksi kararlaştırılmadıkça teminat altında değildir. Fakat kasko sözleşmesinin tarafları yapacakları ek bir sözleşme ile poliçeye “yurtdışı teminat klozu” ekleyerek sigortalanan aracın Türkiye sınırları dışında uğrayacağı zararları da ek prim ödemesi karşılığında teminat kapsamına dâhil edilebilmektedirler¹²⁵. Aksi takdirde sigortacının bu zararlar sebebiyle sorumluluğu doğmamaktadır.

¹²² Çeker, s.206.

¹²³ Müderrisoğlu, s.82.

¹²⁴ Bilgen, s.311; Müderrisoğlu'na göre, temel rizikolar ve genel şartlarda sayılan ek rizikolar dışında, genel şartlarda teminat dışında kalan zararlar arasında düzenlenmemiş olmak şartıyla başkaca rizikolar için de ek sözleşme ile teminat sağlanabilmektedir. Genellikle bu konular aynı adı taşıyan klozlarla düzenlenmektedir. Yazar bu konuda en çok karşılaşılan zarar kalemlerini; araçta meydana gelen değer kaybı zararları, kazanç kayıpları, sigorta edilen aracın ayıbından kaynaklanan zararlar olarak açıklamıştır, Müderrisoğlu, s.112 vd.

¹²⁵ Uluğ, Kasko, 209.

1.6.3.2.2.2. Grev, Lokavt, Kargaşalık ile Halk Hareketleri ve Bunları Önlemek, Etkilerini Azaltmak Üzere Yetkili Organlar Tarafından Yapılan Müdahaleler Sonucunda Meydana Gelen Zararlar

Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri olarak sayılan durumlar insan unsurundan kaynaklı, sosyal içerikli olaylar olup ülkenin ekonomik ve sosyal durumuyla ilişkilidir¹²⁶. Sonuçları nispeten kestirilebilir olan bu olaylar “politik rizikolar” olarak anılmaktadır. Doğrudan bu olaylar sebebiyle doğan zararlarla birlikte bunları önlemek, etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar da tarafların yapacağı ek sözleşme ile teminat kapsamına dâhil edilebilecektir¹²⁷. Ancak teminat kapsamına alındığının poliçede açık bir şekilde yazılması gerekmektedir.

1.6.3.2.2.3. Terörle Mücadele Kanunu’nda Belirtilen Terör Eylemleri ve Bu Eylemlerden Doğan Sabotajlar Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu¹²⁸,’nda belirtilen terörist eylemler¹²⁹ ve bu eylemlerden doğan sabotajlar nedeniyle meydana gelen zararlar ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar da ek sözleşmeyle, poliçede açıkça belirtilerek teminat kapsamına dâhil edilebilecektir. Bunun için tarafların poliçeye “terör klozu” olarak adlandırılan şartı eklemeleri gerekmektedir¹³⁰. Ancak yurtdışında gerçekleşen terör eylemleri nedeniyle oluşan zararların da teminat altına alınması için poliçede açıkça teminatın “yurtdışında” gerçekleşen rizikoları da içerdiği belirtilmelidir¹³¹.

¹²⁶ Taşyürek, s.34-35.

¹²⁷ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi T. 15.11.2018, E. 2017 / 1150, K. 2018 / 1307 (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

¹²⁸ 12.04.1991 tarih, 20843 sayılı RG.

¹²⁹ **Terörle Mücadele Kanunu Madde 1:** “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”.

¹³⁰ Taşyürek, s.36.

¹³¹ “...Davacı vekili; müvekkiline ait... plakalı Mercedes marka çekici aracın 19/08/2013 tarihinde 1 yıl süre ile genişletilmiş kasko... poliçesi ile davalı... tarafından sigortalandığını, müvekkiline ait... plakalı çekici niteliğindeki aracın 05/06/2014 tarihinde seyir halinde araçta bulunan yükünü 28 araçlık konvoy ile Irak ülkesi Musul kentinin Geyara ilçesine götürmek üzere Habur sınır kapısından Irak ülkesine geçtiğini, 10/06/2014 tarihinde... Elektrik Santrallerine yük boşaltırken tahminen 30-40 kişilik bir grup ellerinde kaleşnikof ve bixi diye tabir edilen silahlarla ve yüzleri kapalı bir şekilde davacı müvekkile ait olan ve davalı... şirketince sigortalı bulunan aracı sürücüsüyle birlikte ve aynı konvoyda bulunan diğer arkadaşlarını ellerini kelepçelemek ve araçlarına el koymak suretiyle rehin aldığını, davalı şirketin zararı karşılmasına ilişkin davacının yapmış olduğu başvuruyu haksız bir şekilde reddettiğini, müvekkilinin mağdur olduğunu, tüm bu nedenlerle fazlaya ilişkin her türlü talep ve dava haklarının saklı kalmak kaydıyla yaşanan terör olayları nedeniyle davacı müvekkilinin uğradığı maddi zararın şimdilik 20.000,00 TL’lik kısmının davalı şirketin temerrüde düştüğü tarihten itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir...

Terör eylemleri, terör eylemlerinden doğan sabotajlar ve bunlara yapılan müdahaleler sonucu oluşan biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmelerin yol açtığı zararlar KAKSGŞ ile teminat dışında kalan haller arasında sayıldıkları için ek sözleşme ile dahi teminat kapsamına alınamayacaktır.

1.6.3.2.2.4. Deprem, Toprak Kayması, Fırtına, Dolu, Yıldırım veya Yanardağ Püskürmesi Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Deprem kuşağında olan ülkemizde sıklıkla depremler meydana gelmekte ve bu durum depremin meydana geldiği bölgedeki araçlar üzerinde de risk oluşturmaktadır. Deprem ile birlikte toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım veya yanardağ püskürmesinden kaynaklı oluşan zararlar da ek sözleşme ile kasko sigortası teminatı kapsamına dâhil edilebilmektedir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.4.4 hükmünde belirtilen doğa olayı ya da doğal afetler sınırlı olarak sayılmış, çoğaltılabileceğine ilişkin bir ifadeye yer verilmemiştir. Ancak sayılanlar dışındaki doğa olayları şartların oluşması halinde KAKSGŞ m.A.1 hükmünde yer alan “ani ve harici etki” olarak değerlendirilebilecek, teminat kapsamında olduğu kabul edilebilecektir¹³². Oluşan zararın maddede sayılan deprem, toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım, yanardağ püskürmesi sebepleriyle mi yoksa temel rizikolar içerisinde yer alan “Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar” kapsamında mı oluştuğu her somut olaya göre ayrıca değerlendirilmelidir. Şayet ikincisinin kabulü halinde taraflar arasında ayrıca bir sözleşmeye gerek kalmaksızın oluşan zarar temel rizikolar arasında kalmaktadır.

*Somut olayda taraflar arasındaki kasko... poliçesi 19.08.2013 tarihinde yapılmıştır. Davacı vekili, müvekkilinin uluslararası nakliye işi yaptığı, yurt dışı **terör** olaylarını kapsar şekilde poliçe yapılmasını talep ettiği ancak... şirketinin sadece yurt içi **terör** olaylarını kapsar şekilde poliçe tanzim ederek davacıyı yanlış bilgilendirdiği iddiası ile talepte bulunmuştur. Taraflar arasında düzenlenen **kasko** poliçesi Türkiye sınırları içerisinde geçerlidir. Genişletilmiş **Kasko** Poliçesine göre “Yurt dışında uğranılan (**terör** olayları nedeni ile zararın teminat kapsamında sayılması için poliçeye özel şart konulması gerekmektedir.” Poliçenin özel şartı ve kullanıcı başlıklı madde uyarınca Irak ülkesi için hırsızlık rizikosu teminat dışı bırakılmıştır...” Yarg. 17. HD. T. 04.10.2017, E. 2016/17231, K. 2017/8624, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.*

¹³² “Somut olayda, davacı sigortalıya ait araç gümrük limanında beklediği esnada yağın yağış sonucunda aracın yan tarafı içeriye doğru çökmüştür. Davaya konu aracın yağın yağış sonucunda zarar görmesinin anılan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.1 maddesi uyarınca, ani ve harici etki altında hasarın meydana gelmesi hali olarak kabul edilip teminat kapsamında olduğu değerlendirilmelidir. Kaldı ki yağış Genel Şartların A.4 ve A.5 maddesinde de sayılmamıştır”, Yarg. 17. HD, T. 06.10.2016, E. 2016/6546, K. 2016/8634, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

1.6.3.2.2.5. Sel ve Su Baskını Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Ülkemizde de sıklıkla meydana gelen/gelme ihtimali bulunan sel ve su baskını sonucunda basan suların doğrudan neden olduğu zararlar ek sözleşme ile sigorta teminatının kapsamına dâhil edilebilecektir¹³³. Bunun için kasko poliçesine “sel ve su baskını klozu” olarak adlandırılan şartın eklenmesi gerekmektedir.

1.6.3.2.2.6. Araçta Sigara Benzeri Maddelerin Teması ile Meydana Gelen Yangın Dışındaki Zararlar

Sigara ve sigara benzeri diğer maddelerin teması sonucu araçta meydana gelen zararlar aksi kararlaştırılmadıkça teminat dışındadır. Taraflar bu zararları ek sözleşme ile teminat kapsamına dâhil edilebilecektir. Maddede “yangın dışı zararlar” olarak kapsam daraltılmış olup bu sebeple maddenin çok fazla uygulama alanı bulması mümkün değildir¹³⁴.

Sigara ve benzeri maddeler nedeniyle araçta çıkan yangın bu maddede ayrık tutulmuşsa da KAKSGŞ m.A.1 hükmünde “aracın yanması” temel rizikolar arasında sayıldığı için sigara ve benzeri maddeler sebebiyle araçta çıkan yangın temel riziko kapsamında teminat altındadır.

1.6.3.2.2.7. Yetkili Olmayan Kişilere Çektirilen Araca Gelen Zararlar ile Kurallara Uygun Olmadan Çektirilen Araçlara Gelen Zararlar

Kasko sigortasıyla sigortalanan aracın kurallara uygun olmadan¹³⁵ veya yetkisiz kişilere çektilmesi sonucu doğacak zararlar ek sözleşme ile teminat kapsamına

¹³³ Taşyürek, s.37.

¹³⁴ Özkan, Aktan : “Kasko Sigortası Sözleşmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İzmir, 2018, s.82.

¹³⁵ **Karayolları Trafik Yönetmeliği Madde 133-** “Herhangi bir nedenle çekilerek götürülmesi gereken araçlar, kurtarıcı olarak adlandırılan “Özel Amaçlı Taşıt” larla çekilir. Ancak, bir arızadan dolayı sürülemez veya ışık ve fren donanımları bozulan araçlar, diğer bir araç ile en yakın bakım ve onarım yerine kadar, aşağıdaki şartlara uyulmak kaydıyla çekilebilirler.

a) Çekilen aracın;

1) Ağırlığının, çeken aracın taşıma sınırından fazla olmaması,

2) Sürücünün yönetiminde bulunması,

3) Işık donanımı bozursa arkasına gündüz kırmızı yansıtıcı veya 20x20 ebadında kırmızı bez, gece ise kırmızı ışık veya kırmızı yansıtıcı konulması,

b) Her iki aracın boş olması ve gerekli ise sürücüsünden başka birer hizmetli dışında yolcu bulunmaması,

c) Her iki araç için;

1) Bağlantı yerinden çıkmayacak, kopmayacak şekilde çelik çubuk, çelik halat veya zincirle birbirine bağlanmış olması,

2) Birbirine bağlanan iki araç arasındaki açıklığın 5 metreyi geçmemesi,

3) Açıklık iki buçuk metreden fazla ise, bağlantının orta kısmına gündüz kırmızı yansıtıcı veya 20x20 cm. ebadında kırmızı bez, gece kırmızı ışık veya kırmızı yansıtıcı konulması,

4) Çekilen aracın freni bozuk ise, çeken araç ile arasındaki açıklığın 1 metreden fazla olmaması, bağlantının iki aracın birbirine yaklaşmalarını önleyecek şekilde (çeki demiri) olması, bu halde saatte 15, diğer hallerde 20 kilometreden fazla hızla sürülmemesi,

alınabilecektir. Bu madde kapsamında, yaşanan kaza ve sair sebeplerle sigortalı aracın çekici olmayan yetkisiz kişilerce bir halat vasıtasıyla çekilmesi sonucu oluşan zararlar düşünülebilir. Bu halde teminata dâhil edilmesi durumunda sigortacı oluşan zarardan sorumlu olacaktır.

1.6.3.2.2.8. Poliçede Belirtilen Limitle Sınırlı Olmak Üzere Aracın Kullanım ve Gelir Kaybından Doğan Zararlar

Aracın kullanım ve gelir kaybından kaynaklı zararlar ek rizikolar arasında sayılmıştır. Kullanım ve gelir kaybı; sigortalanan araçta meydana gelen teminat kapsamındaki zarar giderilinceye kadar aracın kullanılamamasından ya da bu zaman diliminde oluşan gelir kaybından kaynaklanan dolaylı zararlardır. Başka bir ifadeyle; aracın tam hasar halinde sigortacı tarafından tazminat ödemesi yapılana kadar, kısmi hasar halinde ise yine zarar giderilene kadar kullanılamaması ya da bu sebeple araçtan gelir elde edilememesi sebebiyle doğan kayıplar olduğu söylenebilecektir.

Kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar ek sözleşme ile poliçede belirtilen limitle sınırlı olarak teminat kapsamına alınabilmektedir¹³⁶.

Bir mesleğin icrasında kullanılan aracın teminat kapsamındaki bir rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle kullanılamaz hale gelmesi sebebiyle doğan kazanç ve kar kayıpları bu madde kapsamında değerlendirilebilecektir. Aynı şekilde aracın kullanılamaması sebebiyle oluşan giderler de (örneğin kişinin taksi, otobüs vb. kullanması sebebiyle yaptığı giderler gibi) bu madde kapsamında oluşan zararlardandır¹³⁷.

d) Kendi kendine hareket gücü olmayan römork ve benzeri arızalı araçlar ile çekici tarafından çekilemeyecek durumda olan arızalı yarı römorkların yalnız kurtarıcı araçlar ile çekilmesi, Mecburidir”.

¹³⁶ “davacıya ait sigortalı aracın hasar görmesi halinde kullanılamamasından kaynaklanan araç kazanç kaybı için poliçeyle teminat verilip verilmediği de belli değildir. Tüm bu hususlar gözetilmek suretiyle; davalı tarafından düzenlenen kasko poliçesinin tüm sayfalarını içerir örneğinin temin edilmesi ve kaskolu araç için bilirkişi raporuyla belirlenen 9.000,00 TL’lik araç kazanç kaybı yönünden kasko sigortacısı Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi’nin hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, belirtilen araştırma ve değerlendirmelerin yapılmayışı da doğru olmamıştır” Yarg. 17. HD, T. 25.03.2019, E. 2016/7094, K. 2019/3440 (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

¹³⁷ Aracın onarımı süresince kullanılan otobüs, taksi ya da kiralık araç kullanmak durumunda kalan kişinin bunlar için yaptığı masraf bu kapsamda düşünülebilir, Eren, s.849; “...davacının mahrumiyet zararının, aracın makul tamir süresi ile aynı vasıftaki aracın kiralınması için gerekli bedelin ne kadar olduğu belirlendikten sonra, davacının aracını kullanmadığı döneme ilişkin olarak bakım giderleri, amortisman vs. tasarruf ettiği miktarlar da düşülmek suretiyle hesaplanması hususlarında, ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir” Yarg. 17.HD, T. 09.12.2019, E. 2017/5583, K. 2019 / 11651, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

1.6.3.2.2.9. Aracın Patlayıcı, Parlayıcı ve Yakıcı Maddeler Taşınması Nedeniyle Uğrayacağı Zararlar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.4.9 ek teminata konu aracın yasal olarak bu maddeleri taşıma izni bulunması gerektiği belirtilmiştir. Tehlikeli Maddelerin Karayolunda Taşınması Hakkında Yönetmelik¹³⁸ ile maddede sayılan patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özellikteki maddelerin karayolunda güvenli bir şekilde taşınmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özellikteki doğalgaz, benzin gibi maddeleri taşıyacak araçların TMKTHY m.7 hükmünde sayılan belgelere; taşıma hizmetini gerçekleştirecek gerçek ya da tüzel kişilerin ise m.5/5 hükmünde yer alan belgelere sahip olması gerekmektedir. Aksi halde söz konusu araçların bu maddeler sebebiyle uğrayacağı zararlar ek riziko kapsamında teminat altına alınamayacaktır.

1.6.3.2.2.10. Aracın İddia ve Yarışlara Katılması Sonucu ile Bunlara Hazırlık Denemeleri Sırasında Meydana Gelen Zararlar

Sigortalı aracın iddia ve yarışlara katılması veya bunlara hazırlanma sürecinde hasar görmesi halinde doğan zararlar ek sözleşme ile teminat altına alınabilecektir. Söz konusu zararın teminat kapsamında olabilmesi için iddia ve yarışın “yasal olarak düzenlenen bir yarış” olması ve yine yasal olarak yarış yapılmasına izin verilen bir alanda yapılması gerekmektedir¹³⁹.

1.6.3.2.2.11. Araç Anahtarının Ek Sözleşme ile Belirtilen Haller Sonucunda Ele Geçirilmesi Suretiyle Aracın Çalınması veya Çalınmaya Teşebbüsü Sonucu Meydana Gelen Zararlar

Aracın veya araç parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi KAKSGŞ ile temel rizikolar arasında sayılmışken araç anahtarının ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüsü rizikosu ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek haller arasında sayılmıştır. Bu sebeple araç anahtarının ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması/çalınmaya teşebbüs edilmesi aksi kararlaştırılmadıkça kasko teminatı dışında kalmaktadır.

Aracın araç anahtarıyla çalınması/çalınmaya teşebbüs edilmesi rizikosunun teminat kapsamına alındığı hallerin taraflarca ek sözleşme ile belirlenmesi gerekmektedir. Başka bir

¹³⁸ 24.10.2013 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak 01.01.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹³⁹ Yarg. 17. HD, T. 13/09/2017, E. 2015/9789, K. 2017/7659, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

deyişle ek sözleşmede sayılan bu durumun araç anahtarının hangi durumlar sonucu ele geçirilmesi halinde geçerli olacağı kararlaştırılmalıdır.

Taraflarca yapılacak sözleşmeyle araç anahtarının aracın üzerinde bırakılması¹⁴⁰, yedek anahtarın araç içerisinde bulunması sebebiyle anahtarın ele geçirilmesi¹⁴¹, anahtarın rıza ile teslim edildiği kişinin aracı çalması¹⁴² gibi ek sözleşme ile belirlenen bazı durumlar teminat dışında bırakılırken; anahtarın kişinin üzerindeyken ele geçirilmesi ya da cebir, fiziksel şiddet kullanılarak araca ait anahtarların ele geçirilmesi¹⁴³ veya da evde bulunan anahtarın eve giren hırsız tarafından çalınması gibi haller teminat kapsamında tutulabilecektir¹⁴⁴. Uygulamada sigorta şirketlerinin, sigortalı aracın anahtarıyla birlikte bırakıldığı otopark, oto yıkamacı, araç servisi gibi yerlerden çalınması sebebiyle doğan zararları belli muafiyetlerle teminat altına aldığı görülmektedir¹⁴⁵.

¹⁴⁰ “...sigortalı aracın sürücüsünün olay tarihinde iş yerinin önündeki park halindeki aracı kullanmak için çalıştırdığı, çalışır vaziyette iken bırakıp bagaja çantasını koymak istediği, arkadaşı ile de selamlaştığı bu sırada aracın tanımadığı kişilerce çalıştırılıp götürüldüğünü gördüğü, daha sonrada kaza yapmış ve hasarlı olarak aracının bulunduğu, bu oluşa göre; Kasko Sigortası Genel Şartları A.1.e maddesi gereğince, aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi halinde meydana gelen hasarlar teminata dahil ise de, Genel Şartlar A.4.11. maddesine göre, aracın anahtarı ile çalınması halinde poliçede ek teminat verilmediğinden, riziko teminat kapsamı dışında olmakla...” Yargıtay 4. HD, T. 08.07.2021, E. 2021/ 2205, K. 2021 / 4367, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴¹ “...Dava konusu aracın torpido gözünde bulunan 2. yedek anahtarla çalındığı tarafların kabulündedir. Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.11 maddesinde; “araç anahtarlarının ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüsü sonucu meydana gelecek ziya ve hasarlar” ile A.4.12 maddesinde “ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda kaybolan ve çalınan anahtarlar dolayısıyla aracın kilit mekanizmasının değiştirilmesi nedeniyle uğranılan zararlar” ek sözleşme ile teminat kapsamına dahil edilebilecek zararlardan olduğu belirtilmesine rağmen dosyaya ek teminat kapsamına alındığına dair sözleşme ibraz edilmemiştir. Bununla birlikte, aracın torpido gözünde 2. bir yedek anahtar bulunduğu hususunda davacının bilgilendirilmesi davalı ... Şirketinin yükümlülüğünde olmadığı gibi, davacının torpido gözünde yedek anahtar bulunduğunu bilmediği savunmasının eldeki uyuşmazlıkta kabul edilemeyeceği de açıktır. Tüm bu hususlar gözetilerek tarafları bağlayıcı poliçe özel şartı gereği hırsızlık olayının teminat kapsamında olmadığı kabulü ile davanın reddine karar verilmesi gerekirken...” Yarg. 17. HD, T. 17.02.2021 E. 2020/10398, K. 2021/1529; Yarg. 17. HD, T. 20/12/2018, E. 2018/3356, K. 2018/12591, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴² “...poliçe özel şartlarında asıl anahtarla çalınma özel şartı başlığı altında emniyeti suistimal hasarlarının teminat kapsamı dışında olduğunun belirtildiği, davacı şirkete ait aracın çalınması olayının emniyeti suistimal teşkil ettiği noktasında taraflar arasında herhangi bir ihtilafın bulunmadığı, taraflar arasındaki poliçede emniyeti suistimal haliyle emniyeti suistimal sayılacak hallerin poliçe teminatı kapsamı dışında olduğu, söz konusu aracın asıl anahtarının sorumlu olduğu kişi tarafından kendi rızasıyla herhangi bir zorlama, şiddet, tehdit olmaksızın asıl anahtarını teslim edilmesi ile çalınmış olduğu, bu hali ile gerek ... Sigorta Birliği Kasko Sigortası Genel Şartları gerekse tarafların arasındaki poliçenin özel şartları gereğince oluşan hasarın teminat dışında kalmakla davalı ... şirketinin hasar ve zarardan sorumlu olmayacağı...” Yarg. 17. HD, T. 22.10.2020 E. 2020/602, K. 2020/6082, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴³ Yarg. 17. HD, T. 11.02.2021, E. 2020/138, K. 2021/1198, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴⁴ Yarg. 17. HD, T. 19.04.2016, E. 2014/9349, K. 2016/4976; Yarg. 17. HD, T. 19.01.2012 E. 2011/3342, K. 2012/294, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴⁵ Yarg. 17. HD, T. 16.02.2016 E. 2015/11913, K. 2016/1788, (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=-2983#>) (Erişim Tarihi: 23.04.2022)

1.6.3.2.2.12. Ek Sözleşmede Belirtilen Haller Sonucunda Kaybolan ve Çalınan Anahtarlar Sonucunda Aracın Kilit Mekanizmasının Değiştirilmesi Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Araç anahtarının ek sözleşmeyle belirlenen hallerden biri sonucunda ele geçirilmesi ve bu sebeple aracın çalınması/çalınmaya teşebbüs edilmesi KAKSGŞ m.A.4.11 hükmünde; anahtarın ek sözleşmede belirlenen hallerden biri sebebiyle kaybolması ya da çalınması sebebiyle aracın kilit mekanizmasının değiştirilmesi rizikosuna ise KAKSGŞ m.4.12 hükmünde ek riziko olarak sayılmıştır. Ek riziko altına alınabilecek ikinci durumun oluşabilmesi için tarafların ek sözleşmede belirledikleri bir sebeple araç anahtarının kaybolması ya da çalınması ve bu sebeple aracın kilit mekanizmasının değiştirilmesi gerekmektedir.

1.6.3.2.2.13. Kemirgen ve Ek Sözleşmede Belirtilen Durumlar Dahilinde Hayvanların Vereceği Zararlar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.4.13 hükmü kapsamında öncelikle kemirgenler belirtilmişse de ek sözleşmede kararlaştırılması halinde kemirgenler dışındaki hayvanların¹⁴⁶ da sigortalı araca vereceği zararlar teminat kapsamında olabilmektedir.

1.6.3.2.2.14. Yağsızlık, Susuzluk, Donma, Bozukluk, Eskime, Çürüme, Paslanma ve Bakımsızlık Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Kasko sigortasıyla sigortalanan aracın yağının veya suyunun bulunmaması, donması, aracın bozulması, eskimesi, çürümesi, paslanması sebebiyle veya araçtaki bakımsızlık sebebiyle meydana gelen zararlar ek sözleşme ile teminat altına alınabilecektir¹⁴⁷.

Söz konusu durumlardan kaynaklanan zararlar sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti filleri sonucunda meydana gelmesi halinde zarar, TTK m.1429 açık hükmü gereği teminat kapsamında olmayacak, sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulacaktır¹⁴⁸. Bu sebeple yağsız, susuz olduğu bilinmesine rağmen aracın kullanılması; aracın kasten bozulmasına, çürümesine, paslanmasına yol açacak şekilde

¹⁴⁶ “...Somut olayda; sigortalı araç park halinde iken aracın motor kısmına kedinin girdiği aracın çalıştırılması üzerine motorun kayış sistemindeki sıkışma sonucunda hasar meydana geldiği hususunda taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Uyuşmazlık, meydana gelen hasarın ... teminatı kapsamında kalıp kalmadığı noktasında toplanmaktadır. Dava konusu olaydaki hasarın sigortalı araç yürütülmeden meydana gelmiş olması, olayın ... ettiren tarafından öngörülemeyen bir “harici etki” niteliğinde bulunması karşısında, olayın kasko sigortası kapsamında kaldığının kabulü gerekmektedir”. Yarg. 17. HD, T. 21.01.2010, E. 2009/6109, K. 2010/212, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴⁷ Yarg. 17. HD, T. 03.05.2017, E. 2016/11269, K. 2017/4944, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁴⁸ Yarg. 17. HD, T.17.05.2012, E. 2018/708, K. 2012/6325, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

bulundurulması gibi hallerde sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulacaktır¹⁴⁹. Sigortacı bu durumda almış olduğu primleri de geri vermek durumunda değildir.

1.6.3.2.2.15. Aracın Mekanik, Elektrik ve Elektronik Donanımında Meydana Gelen Her Türlü Arızalar, Kırılmalar ile Lastiklerde Meydana Gelen Zararlar

Aracın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında meydana gelen arızalar, kırılmalar ya da lastiklerde oluşan zararlar, öngörülen başka bir riziko ile ilişkili olmadıkça ve taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça teminat dışındadır. Ancak bu zararlar, taraflar arasında yapılacak ek sözleşme ile teminat altına alınabilecektir.

Sigorta teminatı kapsamındaki bir rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle, aracın donanımında arıza ya da kırılma meydana geldiğinde zarar zaten teminat altında olacaktır. Bu sebeple bu maddede sayılan zararların sigorta kapsamına girmeyen bir rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle aracın donanımında meydana gelen arızalar ve kırılmalar sigorta kapsamındaki bir olaydan doğmamış olmalıdır.

Lastiklerde meydana gelen zararların da ek sözleşme ile teminat kapsamına dâhil edilebileceği düzenlenmiştir.

1.6.3.2.3. KAKSGŞ Kapsamında Düzenlenen Teminat Dışında Kalan Haller

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.5 hükmünde tarafların ek sözleşme ile dahi teminat kapsamına alamayacakları bazı rizikolara yer verilmiştir. Teminat dışında kalan haller konusunda sigortacı tarafından karşı tarafa detaylı olarak bilgi verilmesi ileride ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple sigortacı, genel şartların bir suretini poliçenin arkasına eklemekle yetinmemeli, teminat dışında kalan haller konusunda sigorta ettireni yeterince aydınlatmalıdır. Meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı sigortacı tarafından ispat edilecektir.

1.6.3.2.3.1. Savaş, Savaş Olayları, İstila, Yabancı Düşman Hareketleri, Çarpışma, İç Savaş, İhtilal, İsyan, Ayaklanma ve Bunların Gerektirdiği İnzibati ve Askeri Hareketler Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.4 hükmünde grev, Iokavt, kargaşalık, halk hareketleri, terör eylemleri nedeniyle meydana gelen zararlar ile bunlara yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda oluşan zararlar ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecektir. Fakat daha büyük çapta yaşanan ve çok daha büyük etkiler

¹⁴⁹ Yarg. 17. HD, T. 27.09.2016, E. 2016/ 6261, K. 2016 / 8254, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

doğuran savaş, istila, yabancı düşman hareketleri, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sonucunda meydana gelen zararlar m.A.5.1 hükmüyle kasko sigortası teminatı dışında tutulmuştur. Gerçekten de ikinci durumda sayılan olayların meydana gelmesi çok büyük zararlara yol açabilecek olup sigortacının bunlardan sorumlu olması beklenemeyecektir.

Meydana gelen rizikonun hukuki olarak nitelendirilmesi, teminat konusu yapılabilip yapılamayacağını tespiti için önemlidir¹⁵⁰. Halk tarafından gerçekleştirilen nispeten daha küçük çaplı protesto niteliğindeki grev, lokavt olaylarından doğan zararlar m.A.4 hükmüyle ek sözleşme ile teminat altına alınabilecekken daha geniş çapta gerçekleşen, birden çok devletin çatışma halinde bulunduğu savaş gibi olaylar ile devrim¹⁵¹ niteliğindeki halk hareketleri sonucu doğan zararlar ise teminat altına alınamayacaktır.

1.6.3.2.3.2. Nükleer Sebeplerle Meydana Gelen Zararlar ile Bunların Gerektirdiği Askeri ve İnzibati Tedbirlerin Neden Olduğu Bütün Zararlar

Nükleer yakıt sebebiyle ya da nükleer yakıtın yanması sonucu sigortalanan araçta meydana gelen zararlar teminat altına alınamamaktadır. Nükleer santrallerde, nükleer yakıt kullanılan yerlerde oluşan nükleer atıklardan veya bu atıkların yanmasından meydana gelen zararlar; nükleer patlama sonucu oluşan radyasyon, radyo aktivite bulaşmaları sebebiyle meydana gelen zararlar bu kapsamda değerlendirilebilmektedir¹⁵².

¹⁵⁰ “Davacı, davalının **kasko** poliçesi ile sigortacısı olduğu aracın (...)'de kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından gaspedildiğini, davalı ... şirketine yapılan başvuruya rağmen zararın karşılanmadığını belirterek 185.000,00 TL **kasko** bedelinin davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalı ... şirketi vekili cevap dilekçesinde; gasp olayının meydana geldiği'de iç **savaş** olduğunu, bu nedenle araçta meydana gelen hasarın **kasko** teminatı kapsamı dışında kaldığını, talebin fahiş olduğunu öne sürerek davanın reddini savunmuştur. Hakem Heyetince, hasarın Devleti veya politik amaçlı organize bir güç adına hareket eden şahıs veya gruplar tarafından sigortalı araca el konulması şeklinde gerçekleşmiş olduğunun sigortacı tarafından ispatlanamadığı ve hasarın sigorta teminatı kapsamında olduğu gerekçesiyle talebin kısmen kabulüne, 169.575,00 TL tazminatın sigorta şirketi tarafından başvuru sahibi sigortalıya ödenmesine, faiz talep edilmediğinden faiz yönünden karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş; hüküm, davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, temyize konu kararın gerekçesinde dayanan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre davalı vekilinin Uyuşmazlık Hakem Kararına vaki temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun bulunan kararın ONANMASINA...” . Yarg. 17. HD, T. 15.01.2013, E. 2012/15771, K. 2013/166; Yarg. 17. HD, T. 28.02.2019, E. 2016/9464 K. 2019/4950; Yarg. 17. HD T. 03.10.2016, E. 2016/10223, K. 2016/8444 (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁵¹ TDK sözlüğünde ihtilal: “Bir ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını veya yönetim düzenini değiştirmek amacıyla kanunlara uymaksızın cebir ve kuvvet kullanarak yapılan geniş halk hareketi, devrim” olarak tanımlanmıştır, (erişim tarihi:28.01.2022), <https://sozluk.gov.tr/> .

¹⁵² **Müderrişoğlu**, s.121.

1.6.3.2.3.3. Kamu Otoritesi Tarafından Çekilme Hali Hariç Araçta Yapılacak Tasarruflar Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.5.3 hükmünde istisna tutulan tek durum “kamu otoritesi tarafından çekilme hali” olup çekilme halinde oluşan zararlar dışındaki devlet tasarrufları sonucu oluşan diğer zararların teminat kapsamı dışında bırakıldığı anlaşılmaktadır. Aracın kamu otoritesi tarafından çekilmesi ise KAKSGŞ m.A.4.7 hükmünde ek rizikolar arasında sayılmış olup ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecektir.

1.6.3.2.3.4. Poliçede Gösterilen Aracın, İlgili Mevzuat Hükümlerine Göre Gerekli Sürücü Belgesine Sahip Olmayan Kimseler Tarafından Kullanılması Sırasında Meydana Gelen Zararlar

Karayolları Trafik Yönetmeliği m.75 hükmünde sürücü belgeleri sınıflandırılarak araç sahiplerinin, araç türüne göre hangi sürücü belgesini temin etmesi gerektiği, devamı maddelerde ise sürücü belgelerinin verilme esasları düzenlenmiştir. Kişilerin araç kullanabilmeleri için maddede belirtilen, aracı kullanmaya uygun nitelikteki sürücü belgesine sahip olmaları gerekmektedir¹⁵³.

Sigortalanan aracın ilgili mevzuat hükümlerine göre sürücü belgesi yani ehliyeti bulunmayan kişiler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararlar kasko sigortası ile sağlanan teminatın dışındadır¹⁵⁴. Ehliyeti iptal edilen, yetkili makamlarca geçici olarak alınan ya da ehliyetinin süresi dolan kişinin aracı kullandığı sırada gerçekleşen zararlar da rizikonun gerçekleştiği anda geçerli sürücü belgesi bulunmayacağı için bu madde kapsamında değerlendirilmektedir¹⁵⁵.

Sigorta ettiren ya da sigortalının rıza ile ehliyeti bulunmayan bir kişiye aracı teslim etmesi ve ehliyeti bulunmayan bu kişinin aracı kullandığı sırada meydana gelen zararlar da bu madde kapsamında kasko sigortası teminatı dışındadır¹⁵⁶.

¹⁵³ “... dava konusu araç H sınıf ehliyetli bir şahıs tarafından kullanıldığını ve fakat sigortalı aracın bu sınıf ehliyete uygun tertibatlı araç olmaması sebebiyle ...”, Yargıtay 17. H.D. 02/11/2015 T. 2015/3507 E. , 2015/11447 K.; Yargıtay 17. H.D. 05.10.2014 T. 2014/4066 E., 2014/13359 K.

¹⁵⁴ Yargı. 17. HD, T. 22.10.2020, E. 2020/857, K. 2020/6083; Yarg. 17. HD, T. 27.01.2016, E. 2016/700, K. 2016/1030, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁵⁵ Berberoğlu Yenipınar, Filiz : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.122. ; Yarg. HGK, T. 31.05.2006, E. 2006/229, K. 2006/328, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁵⁶ Ulaş, s. 400.

1.6.3.2.3.5. Aracın, Uyuşturucu Madde Etkisinde veya Alkollü İçki Alınmak Suretiyle Kullanılması Sırasında Meydana Gelen Zararlar

Ülkemizde meydana gelen trafik kazalarının büyük bir kısmının alkolün etkisiyle meydana geldiği¹⁵⁷ gözetilerek teminat kapsamındaki rizikolar belirlenirken bu husus ayrıca dikkate alınmıştır. Buna göre sigortalanan aracın uyuşturucu madde etkisi altında kullanılması ile KTY’de yasaklanan oranın¹⁵⁸ üzerinde alkol alınarak veya alkol alması yasak olan kişiler tarafından alkollü olarak kullanılması sebepleriyle meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

Karayolları Trafik Kanunu m.48 hükmünde uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkol almış kişilerin karayollarında araç kullanmaları yasaklanmıştır. Maddede alkol miktarıyla ilgili bir kısıt getirilmeden yalnızca uygulanacak ceza yaptırımını ve kişinin ehliyetine el koyma yaptırımını için promil sınırı belirlenmiştir. KTY’de ise KTK ile örtüşmeyecek şekilde hususi araç sürücülerinin 0.5 promil, diğer araç sürücülerinin ise 0.2 promil üzerinde alkollü olarak araç kullanmaları yasaklanmıştır. Bu noktada bir görüşe göre KAKSGŞ’nın bu maddesinde KTY’ne atıf yapıldığı için Yönetmelikte belirtilen promil miktarlarının üzerinde araç kullanılması halinde doğan zararlar teminat dışında kalacaktır¹⁵⁹.

Madde kapsamında teminat dışında tutulabilmesi için rizikonun, söz konusu uyuşturucu ya da alkolün etkisiyle meydana gelmiş olması, diğer bir deyişle bu maddelerin etkisi olmasaydı rizikonun meydana gelmeyecek olması gerekmektedir¹⁶⁰. KAKSGŞ’nın bu maddesinde her ne kadar KTY’de belirlenen sınırın üzerinde alkol aldığı tespit edilen kişilerin zararlarının sigorta teminatı kapsamında korunmayacağı belirtilmişse de salt bu husus tek başına yeterli değildir. Yargıtay kararlarına göre de KTY’de belirtilen sınırın üzerinde alkol tespit edilse dahi riziko bu durumdan bağımsız bir nedenle meydana geldiyse ve riziko ile meydana gelen zarar arasında illiyet bağı bulunmuyorsa sigortacı bu madde kapsamında sorumluluktan kurtulamayacaktır¹⁶¹.

¹⁵⁷ Seven, Vural: “Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Karayolları Trafik Kanunu’nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, **MÜHFAD**, C.22, S.3, 2016, ss.2521-2529, İstanbul, s.2524.

¹⁵⁸ **Karayolları Trafik Yönetmeliği Madde 97:** “Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üzerinde olan hususi otomobil sürücülerinin ve kanlarındaki alkol miktarı 0.20 promilin üstünde olan diğer araç sürücülerinin karayolunda araç sürmeleri yasaktır”.

¹⁵⁹ Seven, s.2525.

¹⁶⁰ **Müderrişoğlu**, s. 131; **Çelik**, s.678.

¹⁶¹ “...bilirkişi raporunda ise " Sürücünün kanında birden fazla uyuşturucu ve uyarıcı madde tesbit edildiği bunlara bağlı olarak dikkat dağınıklığı merkezi sinir sisteminde aşırı uyarılma kan basıncında artış solunumda hızlanma aşırı kendine güven duyma halüsinasyon görme bulguları geliştiği ve buna bağlı güvenli sürme yeteneğini kaybettiği kanaatine varıldığı, Kazanın meydana gelmesinde lastik patlamasının asli ve tamamen müessir olduğu" belirtilmiştir. Bu durumda kazanın münhasıran uyuşturucu madde etkisi altında meydana geldiği davalı ... şirketince ispatlanamadığından, hasarın teminat kapsamında kaldığı kabul edilerek...", Yarg. 4.HD, T. 15.06.2021, E. 2021/ 3283, K.. 2021 / 3101; “Somut olayda dava konusu kazaya ilişkin 19/01/2016 havale tarihli raporda davacı sürücünün 0.75 promil oranında alkollü olduğunu, kaza sırasında havanın yağışlı

1.6.3.2.3.6. Araca, Sigortalı veya Fiillerinden Sorumlu Bulunduğu Kimseler veya Birlikte Yaşadığı Kişiler Tarafından Kasten Verilen Zararlar ile Bu Kişiler Tarafından Sigortalı Aracın Kaçırılması veya Çalınması Nedeniyle Meydana Gelen Zararlar

Kasko sigortası ile sigortalanan araca sigortalı, sigortalının fiillerinden sorumlu bulunduğu¹⁶² ya da birlikte yaşadığı kimseler tarafından kasten verilen zararlar teminat dışında olup tarafların ek sözleşme yaparak teminat kapsamına dahil etmeleri mümkün değildir. Bu şekilde sigorta tazminatı alabilmek için dürüstlük ilkesine aykırı amaçlarla gerçekleştirilen kasıtlı davranışlar sonucu oluşan zararlar bu madde kapsamında korunmamaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile düzenlenen bu madde TTK m.1429 hükmünün bir uzantısıdır. TTK'da da yine sayılan kişiler tarafından verilen zararların sigortacının sorumluluğunu doğurmayacağı, bu durumda sigortacının aldığı primleri de geri verme yükümlülüğü bulunmayacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından TTK m.1452/1

olduğunu, yağışın kaza riskini arttıran bir unsur olduğunu, alkol almamış bir kişinin de benzer hava şartlarında trafik kazası geçirme riskinin olduğunu, dolayısıyla mevcut olayda kazanın münhasıran alkoliin etkisiyle oluşmadığı tespit edilmişken...”, Yarg. 17. HD, T. 07.07.2020, E. 2019/3499, K. 2020/4483 ; “Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin (kazanın meydana geldiği ve davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan) “Uyuşturucu ve Keyif Verici Maddeler ile İçkilerin Etkisinde Araç Sürme Yasağı” başlıklı 97. maddesinde, alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmelerinin yasak olduğu açıklandıktan sonra, konu ile ilgili olan “b-2” bendinde “Alkollü içki almış olarak kandaki alkol miktarına göre araç sürme yasağı” kenar başlığı altında; Alkollü içki almış olarak araç kullandığı tespit edilen diğer araç sürücülerinden kandaki alkol miktarı 0.50 promilin üstünde olanların araç kullanamayacakları açıklanmıştır. Ayrıca poliçenin yürürlükte olduğu tarihte geçerli olan Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5.5.maddesinde “Teminat dışı kalan zararlar” kenar başlığı altında; taşıtın Karayolları Trafik Kanunu uyarınca yasaklanan miktardan fazla içki almış kişiler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararların, kasko poliçe teminatı dışında olduğu açıklanmıştır. Bununla birlikte; Kasko Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının A.5.5. maddesinin dayanağını teşkil eden Karayolları Trafik Kanununun 48. maddesinin yasaklamayı düzenleyen ilk fıkrasında, alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli araç sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaklanmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasındaki yönetmelik düzenlemesine olanak tanıyan hükümde, yasaklama yetkisi yönetmeliğe bırakılmış olmadığından, Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 97. maddesinde yukarıda anılan yasa hükmü tekrarlandıktan ve müteakip, uyuşturucu veya keyif verici maddeler ile alkollü içkilerin oranlarının ne şekilde saptanacağı belirlendikten sonra, yasada yer alan hükmü dikkate alınmadan salt (mücerret) 0.50 promil üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasağı getirilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından geçersiz bulunmaktadır. Geçersiz yönetmelik hükümlerinin, yasaya aykırı bir şekilde genel şart olarak kabulü de mümkün değildir. O hâlde, hasarın teminat dışı kalabilmesi için kazanın meydana geliş şekli itibarıyla sürücünün salt (münhasıran) alkoliin etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, sürücünün alkollü olması, tek başına hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez. Üstelik, böyle bir durumda hasarın teminat dışı kaldığının kanıt yükü 6762 sayılı TTK'nın 1281. maddesi hükmü gereğince sigortacıya düşmektedir...”, Yarg. HGK, T. 09.04.2019, E. 2017/1082, K. 2019/431; Yarg. 17. HD, T. 10/12/2018, E. 2018/4623, K. 2018/11940; Yarg. 11. HD, T. 21.12.2006, E. 2005/12794, K. 2006/13667; Yarg. 11. HD, T. 10.02.2005, E. 2004/2904, K. 2005/991; Yarg. 17. HD, T. 25.04.2018, E. 2018/297, K. 2018/4514, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁶² Sigorta ettiren ve sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kimler olabileceğine dair değerlendirmeler için bkz: Küçük, Damla : “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429/1. Maddesinde Geçen “Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.1, 2020, ss.39-55.

hükmü ile tarafların TTK m.1429'da ifade edilen bu durumun aksini kararlaştırmalarının önüne geçilerek aksi yöndeki sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı belirtilmiştir.

Sigortalının birlikte yaşadığı kişiler (aile fertleri gibi) ya da hukuken sorumlu olduğu kişiler tarafından sigortalanan aracın çalınması, kaçırılması¹⁶³ hallerinde meydana gelen zararların da teminat dışında olduğu belirtilmiştir¹⁶⁴. Sigortalının aracı rızası ile teslim etmesi halinde oluşan zararlar ise bu madde kapsamında değerlendirilemeyecektir.

Sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişiler ile birlikte yaşadığı kişiler dışındaki üçüncü kişilerin kötüniyetle veya muziplikle yaptıkları hareketler sonucu verdikleri zararların temel rizikolar arasında sayılmıştır. Dolayısıyla üçüncü kişiler tarafından kasten verilen zararlar teminat altındayken; sigorta ettirenin kendisi, fiillerinden sorumlu olduğu kişiler ve birlikte yaşadığı kişiler tarafından kasten verilen zararlar teminat altına alınamamaktadır. Söz konusu iki durum kişiler yönünden ayrılmaktadır.

1.6.3.2.3.7. Aracın Taşınması veya Çekilmesi Sırasında Meydana Gelen Zararlar

Aracın ruhsatlı sefer yapan gemi (feribot gibi) ve trenlerde taşınması hariç olmak üzere deniz, hava, kara, nehirde taşınması sırasında meydana gelen zararlar teminat altına alınamamaktadır.

Aracın hasar ya da arıza nedeniyle zorunlu olarak taşınması/çekilmesi hali ayrık tutulmuştur¹⁶⁵. Dolayısıyla aracın daha önce meydana gelen kaza ya da başka bir nedenle arızalanması sebebiyle kendi gücüyle hareket edememesi ve çekilmesi sırasında oluşan zararlar teminat kapsamına dâhil edilebilmektedir. Söz konusu zararın ilk durumda meydana gelen kaza ya da arızadan kaynaklı mı yoksa daha sonra taşınma ya da çekilme sırasında mı oluştuğunun belirlenmesi son derece önemlidir. Zarar, taşınma ya da çekilme nedeniyle meydana gelmeli, riziko ile zarar arasında illiyet bağı bulunmalıdır¹⁶⁶.

¹⁶³ Yarg. 17. HD, T. 02.12.2019, E. 2017/5677, K. 2019/11361; Yarg. 11. HD, T. 03.02.2000 E. 2000/9574, K. 200/644, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁶⁴ Yarg. HGK, T. 09.04.2008, E. 2008/17-299, K. 2008/302, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁶⁵ Yarg. 17. HD, T. 02.02.2010, E. 2009/9236, K. 2010/686, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁶⁶ "...Somut olayda; aracın altının ne olduğu bilinmeyen bir cisme çarpılmasından kaynaklı tek taraflı kaza sonucunda aracın altından yağ damlamaya başlamış, bu halde aracın çalıştırılmasına bir müddet devam edilmiş sonrasında yol kenarına çekilmiştir. TTK. 'nın 1293. maddesi ve Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1. ve A.5.7. maddeleri uyarınca, sonradan oluşan zarar kasko sigortası teminatı dışındadır. Ancak Yargıtay HGK 2011/17-689 E. Ve 2012/65 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere mahkemece, aracın hasarının ilk yabancı bir cisme çarpma sonucu meydana gelip gelmediği, çarpma noktası ve zarar gören parçalara göre, uygun illiyet bağının olup olmadığı veya kazadan sonra zorunluluk olmaksızın yola devam edilmesi nedeniyle meydana gelip gelmediğinin tespiti için konusunda uzman bilirkişiden rapor alınarak, yola devam edilmesi nedeniyle zararın arttığına tespiti halinde bu nedenle oluşan zararların teminat dışı kaldığının kabulü ile bu kısım hasarlar ayrılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru

1.6.3.2.3.8. Aracın Ruhsatında Belirtiler Taşıma Haddinden Fazla Yük ve Yolcu Taşınması Sırasında Meydana Gelen ve Münhasıran Aracın İstiap Haddinin Aşılmasından Kaynaklanan Zararlar

Zararın madde kapsamında teminat dışında kaldığının kabulü için kasko sigortası ile sigortalanan aracın ruhsatında yazılı olan taşıma sınırının¹⁶⁷ aşılması ve oluşan zarar ile bu riziko arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir¹⁶⁸. Başka bir deyişle zarar, taşıma sınırının aşılması nedeniyle meydana gelmiş olmalıdır. Teminat dışındaki haller arasında olabilmesi için istiap haddinin aşılması kazanın meydana gelmesinde münhasır olarak etkili olmalıdır. Aksi halde bu kaza, “teminat dışındaki rizikolar” arasında değerlendirilemeyecektir¹⁶⁹.

görülmemiştir.” Yarg. 17. HD, T. 22.09.2016, E. 2016/6840, K. 2016/8026, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁶⁷ **Karayolları Trafik Kanunu Madde 3:**

“**Taşıma Sınırı (Kapasite):** Bir aracın güvenle taşıyabileceği, en çok yük ağırlığı ve/veya yolcu ve hizmetli sayısıdır”.

Karayolları Trafik Kanunu Madde 65/1:

“Araçların yüklenmesinde, yönetmeliklerle belirlenen ölçü ve esaslara aykırı olarak;

- a) Taşıma sınırı üstünde yolcu alınması,
- b) Azami yüklü ağırlığın veya izin verilen azami yüklü ağırlığın aşılması,
- c) (b) bendindeki ağırlıklar aşılmamış olsa bile azami dingil ağırlıkları aşılabilecek şekilde yüklenmesi,
- d) Karayolu yapısı ve kapasitesi ile trafik güvenliği bakımından tehlikeli olabilecek tarzda yükleme yapılması,
- e) Tehlikeli ve zararlı maddelerin gerekli izin ve tedbirler alınmadan taşınması,
- f) Ağırlık ve boyutları bakımından taşınması özel izne bağlı olan eşyanın izin alınmadan yüklenmesi, taşınması ve taşıtırılması,
- g) Gabari dışı yük yüklenmesi, taşınan yük üzerine veya araç dışına yolcu bindirilmesi,
- h) Yükün karayoluna degecek, düşecek, dökülecek, saçılacak, sızacak, akacak, kayacak, gürültü çıkaracak şekilde yüklenmesi,
- i) Yükün, her çeşit yolda ve yolun her eğiminde dengeyi bozacak, yoldaki bir şeye takılacak ve sivri çıkıntılar hasıl edecek şekilde yüklenmesi,
- j) Sürücünün görüşüne engel olacak, aracın sürme güvenliğini bozacak ve tescil plakaları, ayırım işaretleri, dur ve dönüş ışıkları ile yansıtıcıları örtecek şekilde yüklenmesi,
- k) Çeken ve çekilen araçlarla ilgili şartlar ve tedbirler yerine getirilmeden araçların çekilmesi, yasaktır”.

Karayolları Trafik Yönetmeliği m.128 hükmünde araçların taşıma sınırlarına ilişkin sayısal veriler detaylı olarak düzenlenmiştir.

¹⁶⁸ **Bilgen**, s.301.

¹⁶⁹ “...Mahkemece yapılacak iş, İTÜ veya Karayolları Trafik Fen Heyeti gibi kurumlardan seçilecek uzman bilirkişi kurulundan dosya içerisinde bulunan, araçta taşınan mermer miktarı, sevk irsaliyeleri, ceza dosyası ve diğer delillerde dikkate alınarak, araçta taşınan mermerlerin istiap haddini aşıp aşılmadığı, istiap haddi aşılmış ise, kazanın yalnızca istiap haddinin aşılmış olması nedeniyle meydana gelip gelmediği, kaza ile istiap haddinin aşılması arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığı, kasko Sigortası Genel Şartları gereği istiap haddi aşımının olayda münhasıran etkili olup olmadığı, kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasından mı meydana geldiği, yoksa başka etkenlerinde etkili olup olmadığı konularında ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık rapor alınarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir...”, Yarg. 17. HD, T. 03.12.2020, E. 2019/4070, K. 2020/8096; Yarg. 17. HD, T. 18.01.2016, E. 2015/9882, K. 2016/484, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

1.6.3.2.3.9. Terör Kaynaklı Sebeplerle Meydana Gelen Biyolojik ve/veya Kimyasal Kirlenme, Bulaşma veya Zehirlenmeler Nedeniyle Oluşan Bütün Zararlar

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunlara yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek haller arasında sayılmıştır. Bu zararların biyolojik/kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşması halinde ise söz konusu zararlar teminat altına alınamamaktadır. Biyolojik/kimyasal kirlenme, bulaşma, zehirlenme olarak sayılan durumların çok geniş alanlara ve kitlelere yayılabileceği gözetildiğinde sigortacıyı bu zararlardan sorumlu tutmak hakkaniyetli bir yaklaşım olmayacaktır.

1.6.3.2.3.10. Sürücünün Kimliğinin Tespit Edilmesini Engellemek İçin Kaza Yerinden Ayrılması

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.5.4 hükmünde sürücü belgesi olmayan kişilerin aracı kullandığı sırada meydana gelen zararlar; m.5.5 hükmünde ise uyuşturucu etkisinde ya da yasal olarak belirlenen seviyenin üzerinde alkollü olarak/alkol alması yasak olan kişiler tarafından aracın kullanılması sebebi ile oluşan zararlar teminat dışında bırakılmıştır. Bu maddelerde belirtilen ihlaller sonucunda aracı kullanan şahsın kimliğinin tespit edilmesini önlemek için kaza mahallinden ayrılması halinde de kaza sebebiyle oluşan zarar teminat kapsamına alınamayacaktır.

Sürücünün zorunlu haller sebebiyle kaza yerinden ayrılması hali ayırık tutulmuştur. Maddede zorunlu hallere örnek olarak tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitmek, can güvenliği nedeniyle uzaklaşmak durumları sayılmıştır. Dolayısıyla bu gibi zorunlu haller sebebiyle sürücünün kaza yerinden ayrılmak veya uzaklaşmak durumunda kalması halinde sigortacının sorumluluğu devam edecektir. Fakat bu durumda sigortalı zorunlu sebeplerle kaza yerini terk ettiğini ispat etmelidir¹⁷⁰.

¹⁷⁰ “...somut olaya bakıldığında; 24.02.2014 tarihinde saat 03:30’de trafik kazasının meydana geldiği; kaza tespit tutanağı ile, sürücüsü firari aracın 25 metre fren iziyle sırasıyla orta refüje, reklam panosuna daha sonra 18 metre sürüklenip sinyalizasyon direğine çarptığının, hasarlı aracın otoparka çekildiğinin, dosyada aldırılan kusur raporunda davacının kazanın meydana gelmesinde %100 kusurlu olduğunun tespit edildiği, davacının altınlarını güvenli bir yere taşımak için kaza yerini terk ettiğini iddia ettiği sabittir. Yerel mahkemece her ne kadar; davacı ...’in hayatın olağan akışı ve iyi niyet kurallarını ihlal etmediği, bu nedenle zararın teminat kapsamında kabul edildiği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş ise de; gece saat 3.30 da meydana gelen kaza, tek taraflı olup, davacı yaralanmadığına ve dava dışı başka bir araca veya kişiye çarparak zarar verilmediğine göre; araç sürücüsünün korku, kaygı ya da panik yaşamasını gerektirir bir durumun varlığından da söz edilemeyeceği gibi, sürücünün yaralanmadığı da göz önüne alındığında, değerli eşyanın güvenli bir yere taşınması, KSGŞ’nın A.5.10. maddesi anlamında zorunlu hal değildir. Bu durumda ispat yükünün yer değiştirdiğinin kabulü gereklidir. Taraflar arasında güven ve iyiniyet esasına dayanan sigorta sözleşmelerinde,

1.6.3.2.4. Sigorta Teminatına İlişkin Özel Belirlemeler

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.7 hükmüne göre, “Sigorta poliçesi, sigorta konusu aracın belirli günlerde, belli mesafeler altında veya belli kişiler tarafından kullanılması ve benzeri durumlarda oluşacak zararları kapsayacak şekilde düzenlenebilir. Bu madde uyarınca sigorta teminatına ilişkin olarak yapılan belirlemeler en az 14 punto büyüklüğünde harflerle poliçeye yazılır.”

Özel belirlemeler ile sigortacıya sorumluluk alanını daraltma imkânı getirilmiştir. Gerçekten de sigortacı maddede belirtildiği şekilde özel bir düzenleme yapılmadıkça zaman veya mekân sınırlaması olmaksızın öngörülen rizikoların gerçekleşmesi üzerine araçta meydana gelen zararlardan sorumlu olmaktadır. Aracın belli kişiler tarafından kullanılmasına ilişkin bir özel belirleme olmadıkça sigortalının izniyle bir başkası kullanıyor olsa dahi gerçekleşen zarar kural olarak sigorta teminatı kapsamındadır. Aksi yönde özel belirleme bulunduğunu ispat yükü ise TTK m.1409/2 hükmü gereği sigortacı üzerindedir.

1.6.4. Sigorta Primi

Kasko sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma borcu, sigorta ettirenin sigorta primi ödeme borcunun karşılığını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle prim ödeme borcu, kasko sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşmeden doğan asli edim yükümlülüğüdür¹⁷¹.

Fransızca “prime” kelimesinden kaynağını alan prim¹⁷²; sigorta ettirenin, sigortacıya sağladığı teminat karşılığında ödemek zorunda olduğu ücret, paradır. Primin sözleşmede ve poliçede yazılması, sözleşmeyle kararlaştırılmasa dahi belirlenebilir olması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde primin dengesiz bir şekilde düşük belirlenmesi sigortacı aleyhine, yüksek belirlenmesi ise sigorta ettiren aleyhine sonuçlara yol açabilecek olup uzun vadede sigortacılığın işlevinin kaybolmasına sebep olabilecektir. Bu sebeple sigorta hukukuna hâkim olan “primin rizikoya uygun olması ilkesi” ile prim sigortacının taşımayı üstlendiği riziko ile uyumlu olması, sözleşmede dengesizlik yaratmaması esası hâkimdir¹⁷³.

gerek sigortalının gerekse sigortacının haklarını kullanırken ve yükümlülüklerini yerine getirirken iyiniyetle hareket etmesi; rizikonun gerçekleşmesinden sonra doğru ihbar yükümlülüğü altında bulunan sigortalının, bu yükümlülüğüne uyup uymadığının saptanmasında da bu ilkenin göz önünde tutulması gerekir. Bu itibarla da, somut olayın özellikleri gereği, davacıya ait araç sürücüsünün kaza yerini Genel Şartlarda belirtilen zorunlu nedenlerle terk ettiği dolayısıyla; zararın poliçe teminatı kapsamında kaldığını ispat yükü davacı sigortalıya ait olup dosyadaki mevcut deliller ile de hasarın teminat kapsamında kaldığı ispatlanamamıştır”, Yarg. 17. HD, T. 24.06.2020, E. 2019/2942, K., 2020/3941; Yarg. 17. HD, T. 10.03.2021, E. 2020/2731, K. 2021/2514; Yarg. 17. HD, T. 08.05.2019, E. 2016/11707, K. 2019/5762, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

¹⁷¹ Asli edim yükümlülükleri; sözleşmenin doğrudan tipini belirleyen yükümlülükler olup tarafların sözleşmeden doğan asıl borçlarını ifade etmektedir. **Eren**, s.33; Bozkurt, s.53.

¹⁷² **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.143.

¹⁷³ **Kender**, s.273.

Prim miktarının tespitinde sigortacının üstlendiği rizikolar, rizikonun gerçekleşme ihtimali, sigorta konusu menfaatin değeri, sigorta bedeli, sigorta ettirenin özellikleri gibi birçok husus göz önüne alınmaktadır¹⁷⁴.

1.6.5. Sigorta Bedeli

Sigorta bedeli; rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemeyi üstlendiği, azami tazminat miktarını ifade etmektedir. Sigorta bedelinin sözleşmede ve poliçede yer alması gerekmektedir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.3.3.1.1 hükmüne göre sigorta bedeli, aracın hasar tarihinde sahip olduğu rayiç değeri kadardır. KAKSGŞ ekinde yer alan poliçe şablonuna göre de, poliçenin sigorta bedeli kısmında “Sigorta şirketi aracı hasar tarihi itibarıyla rayiç değerine kadar teminat altına almıştır” ibaresine yer verilmesi gerekmektedir.

1.7. Kasko Sigortası Türleri

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.A.1 hükmünde kasko sigortası türleri sözleşme ile teminat kapsamına alınan rizikolara göre dar kasko, kasko, genişletilmiş kasko ve tam kasko olarak tasnif edilmiştir.

Dar Kasko, KAKSGŞ m.A.1/5 hükmünde sayılan temel rizikolardan bir kısmının teminat altına alındığı kasko türü olarak tanımlanmıştır. Uygulamada “tamamlayıcı trafik sigortası” olarak bilinen¹⁷⁵ dar kasko, güvence kapsamı en sınırlı olan kasko sigortası türüdür.

Kasko, KAKSGŞ m.A.1 hükmünde sayılan beş temel rizikonun tamamının teminat kapsamında olduğu sigorta türüdür. Bunun haricinde ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek haller bu kasko sigortası türü kapsamında bulunmamaktadır.

Genişletilmiş Kasko, KAKSGŞ m.A.1 hükmünde sayılan beş temel rizikonun tamamı ile birlikte KAKSGŞ m.A.4 hükmünde sayılan on beş ek rizikonun da bir kısmının teminat altına alındığı sigorta türüdür. Dolayısıyla bu kasko türünde m.A.4’de on beş bent halinde sayılan ek teminat hallerinin bir kısmı teminat kapsamında değildir.

Tam Kasko, KAKSGŞ’da belirtilen hem beş temel rizikonun hem de ek sözleşme ile kapsama dâhil edilebileceği belirtilen on beş rizikonun tamamının teminat altına alındığı kasko türüdür. Dolayısıyla teminat kapsamı en geniş olan kasko sigortası türüdür. Genel Şartlarda sayılan ek teminat hallerinin farklı türdeki araçlara yönelik olabildiği gözetildiğinde sigortalanan aracın türüne uygun olmayan bir rizikonun teminat kapsamına dâhil edilmesi için prim farkı ödemek pratik açıdan ve ekonomik olarak mantıklı bulunmadığından olacak ki

¹⁷⁴ Konuya ilişkin detaylı açıklama ileride yapılacaktır.

¹⁷⁵ **Müderrişoğlu**, s.152.

uygulamada tam kasko sigortasından ziyade genişletilmiş kasko sigortası daha çok karşımıza çıkmaktadır¹⁷⁶.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının açık hükmü gereği, sağlanacak teminat türü ve kapsamı konusunda tarafların anlaşması üzerine bu teminatlarla uyumlu olan kasko türünün tam adının poliçe başlığına 16 punto büyüklüğünde yazılması gerekmektedir. Poliçe başlığına yazılacak kasko sigortası türü ile içeriğindeki teminatlar farklı olmamalı, örtüşmelidir¹⁷⁷.

Temel rizikolar ile KAKSGŞ'da sıralanan ek sözleşme ile teminat kapsamına dâhil edilebilecek rizikolar dışında sigortacı tarafından farklı rizikolar için de teminatlar verilebilmektedir.¹⁷⁸ Fakat özel olarak belirlenen bu şartların, sigorta ettiren aleyhine olmaması ve genel şartlara uygun olması ve poliçede yer alması gerekmektedir.

1.8. Kasko Sözleşmesinin Kurulması

1.8.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesi; sigortacının sigorta güvencesi sağlama borcu altına girmeyi, sigorta ettirenin ise bunun karşılığında prim ödemeyi karşılıklı olarak kabul etmeleri sonucunda kurulmaktadır. Uygulamada, sigorta sözleşmesi basılı teklifnamelerin sigorta ettiren tarafından imzalanması ve sigorta şirketinin poliçeyi hazırlayarak müşterisine vermesi ile işlerlik kazanmaktaysa da geçerlilik kazanması esasen bir şekil şartına bağlı değildir.

1.8.2. Kasko Sözleşmesinin Tarafları

Kasko sözleşmesinde taraflar, sigortacı ve sigorta ettirendir. Sigortacı, rizikoyu taşımak ve rizikonun meydana gelmesi durumunda oluşan zararı gidermek borcu altında olan; sigorta ettiren ise bunun karşılığında sözleşme ile kararlaştırılan primi ödeme borcu altında olan taraftır.

¹⁷⁶ Özkan, s.84.

¹⁷⁷ "...Mahkemece, sigortalı aracın, anahtar ile çalınmak sureti ile oluşan zararın ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek hususlardan olduğu, dava konusu poliçede bu rizikonun ek sözleşme ile teminat altına alınmadığı ve poliçenin " Tam Kasko " poliçesi niteliğinde olmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de, mahkemenin bu gerekçesi, dosyada mevcut poliçe özel ve genel şartlarına uygun düşmemektedir. Davacının dayandığı, kasko sigorta poliçesinde, kaskonun teminatı olarak (hasar) hırsızlık açıkça teminata ilave edilmiş ve poliçedeki son sayfada da, Hazine Müsteşarlığının 22.03.2007 tarihli genelgesi gereğince ek teminat verilen hallerde poliçe başlığına " Tam Kasko " ibaresinin yazılacağı belirtilmiştir. Bu şekilde açıkça teminat verilen hırsızlık rizikosunun, ayrıca ek sözleşme ile anahtarla çalınmak sureti ile hırsızlık, olgusunun teminat altına alınmasına gerek yoktur. Poliçe başlığına " tam kasko" ibaresinin yazılmaması olgusu teminat açısından sigortalı aleyhine yorum yasağı kapsamında olup, teminat dışı rizikoların açıkça poliçeye yazılması ve bu durumun sigortacı tarafından ispatı gerekir...", Yarg. 17. HD, T. 23.06.2014, E. 2014/4859, K. 2014/9828, (erişim tarihi: 12.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

¹⁷⁸ Müderrisoğlu, s.158.

1.8.2.1. Sigortacı

Sigortacı, sigorta sözleşmesinde aldığı prim karşılığında rizikoyu taşıma borcu altına girmeyi ve bu suretle sigorta güvencesi sağlamayı taahhüt eden taraftır¹⁷⁹.

Sigorta sözleşmelerinde sigortacı, her zaman tüzel kişi olup sigortacılık alanında faaliyet göstermek için gereken koşulları sağlaması gereken bir sigorta şirkettir¹⁸⁰. Sigortacılık alanında faaliyet gösterecek sigorta şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulması gerekmekte olup kollektif, komandit ve limited şirketlerin bu alanda faaliyet göstermeleri mümkün değildir.

Ülkemizde sigortacılık alanında faaliyet gösterip sigorta sözleşmesi yapan sigorta şirketlerinin bazı nitelikleri barındırması gerekmektedir. SK'da sigorta şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şirket şeklinde kurulmuş olmaları gerektiği¹⁸¹, faaliyet alanlarının sadece sigortacılık ve sigortacılık ile doğrudan bağlantılı işler olması gerektiği belirtilmektedir. Aynı kanunda sigorta şirketlerinin kurucularının, yöneticilerinin ve denetçilerinin sahip olması gereken özelliklere, sigorta şirketlerinin teşkilat yapısına, mali bünyelerine, meslek örgütlerine, denetimlerine ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir.

Sigorta şirketlerinin teşkilat yapısı, kuruluş ve ruhsat işlemleri, ana sözleşme değişiklikleri gibi iç işleyişine ilişkin usul ve esaslar Sigorta ve Reasürans Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği¹⁸² ile düzenlenmiştir. Sigorta şirketlerinin bu yönetmelik uyarınca kurulması, faaliyetlerinde bu yönetmelikte yer alan usul ve esaslara uygun şekilde icra etmeleri gerekmektedir. Faaliyetleri SEDDK tarafından denetlenen sigorta şirketlerinin, SEDDK tarafından verilen faaliyet ruhsatına sahip olmadıkça bu alanda faaliyette bulunabilmeleri mümkün değildir¹⁸³.

Sigorta şirketlerinin her yerde şube açarak iş ve işlemlerini kendi bünyesinde yürütmesi oldukça masraf gerektirecektir¹⁸⁴. Bu sebeple sigorta şirketleri; hizmetlerini daha fazla kişiye ve daha geniş çevrelere ulaştırabilmek amacıyla sigortanın tanıtılması, sigorta işlemlerinin yapılması, sözleşme ve poliçelerin düzenlenmesi, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi, primlerin tahsil edilmesi, tazminat işlemlerinin takibi, diğer sözleşme

¹⁷⁹ Bilgen, s.47.

¹⁸⁰ Müderrisoğlu, s.31; Özdamar, Aydınlatma, s.69; Kayhan/ Günergök, s.131.

¹⁸¹ Ticaret şirketleri TTK m.16/1 hükmü uyarınca "tacir" sayılmaktadır. Bu durumda anonim şirket ya da kooperatif şeklinde kurulması gerektiği belirtilen sigorta şirketleri "tacir" sıfatını taşımakta olup tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlar sigorta şirketleri için geçerlidir.

¹⁸² R.G. 24.08.2007 tarih, 26623 sayı.

¹⁸³ SK m.5 hükmünde bu işlemlerde yetkinin Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigortacılık Denetleme Kurulu'na ait olduğu düzenlenmişse de 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılan değişiklikler gereği sigorta şirketlerinin denetleme ve ruhsat işlemleri artık SEDDK bünyesinde yapılmaktadır.

¹⁸⁴ Çeker, s.38.

hükümlerinin uygulanması gibi konularda çoğunlukla sigorta araçlarından yararlanmaktadırlar.

İlk kez 19. yüzyılda kullanılmaya başlanan¹⁸⁵ sigorta araçları, sigortacı ile sigortadan yararlanmak isteyen kişileri buluşturan, sigorta sözleşmesinin kurulmasını sağlayan, borçların ifasına yardımcı olan bağımsız tacir yardımcılardır¹⁸⁶. Sözleşmenin hemen her aşamasında etkili oldukları için araçlar, sigortacılık alanında oldukça öneme sahiptir.

Sigortacılık Kanunu “Tanımlar” başlıklı m.2 hükmünde “Araçlar”, “sigorta acentesi ve brokeri” olarak tanımlanmıştır:

Sigortacılık Kanunu m.2/1-m hükmünde, TTK m.102 hükmüne paralel olarak sigorta acentesi, “*Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişi*” olarak tanımlanmıştır¹⁸⁷.

Sigortacılık Kanunu m.23 hükmünde acentelerin sahip olması gereken niteliklere ve acentelik faaliyeti yürütebilmenin şartlarına yer verilmiştir¹⁸⁸. Buna göre acentelik yapmak isteyen gerçek ya da tüzel kişiler, bu niteliklere sahip olduklarını belgelemek suretiyle, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından tutulan levhaya kaydolarak faaliyet göstermektedirler. Bunun dışında SK m.23/2 hükmünün atfıyla hazırlanan Sigorta Acenteleri Yönetmeliği¹⁸⁹ ile de acentelerin faaliyet gösterebilme şartları ve faaliyetleri sırasında uymaları gereken kurallar detaylı olarak düzenlenmiştir.

Acenteler, kendisi için belirlenen belli bir yer ya da bölgede, sigorta şirketiyle akdedilen acente sözleşmesi hükümleri uyarınca sigorta şirketine tabii olmadan faaliyet göstermektedirler¹⁹⁰.

¹⁸⁵ Özdamar, Mehmet : “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, 2008, ss.525-559, (Özdamar, Broker), s.527.

¹⁸⁶ Yardımcı olduğu tacirin talimatlarıyla bağlı olan ve onun denetimiyle çalışan bağımlı tacir yardımcılarının aksine bağımsız tacir yardımcıları, çalışmalarını serbestçe belirleyebilen ve genellikle ayrı bir tacir sıfatına haiz tacir yardımcılardır, Arkan, Sabih : **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2015.

¹⁸⁷ 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.2/1-m hükmü. Çeker Kanunda yapılan tanımdan hareketle sigorta acentesinin unsurlarının şunlar olduğu ifade etmiştir: Bağımsızlık, sözleşmeye dayalı çalışma, belirli bir yer veya bölge içinde faaliyet, süreklilik, meslek edinme, sigorta sözleşmelerinin yapılmasına aracılık veya sözleşmeyi sigortacı adına bizzat yapma, Çeker, s.40. Acentelik faaliyetinin süreklilik arz etmesi yani belli bir zaman dilimi içinde sürekli ve devamlı şekilde yapılması gerekmektedir, Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.67.

¹⁸⁸ Kender’e göre Kanun’un bu maddesinde acentelik bir kurum halinde ve isabetli bir şekilde düzenlenmiştir, **Kender**, s.142.

¹⁸⁹ RG. 22.04.2014 tarih, 28980 sayı.

¹⁹⁰ **Arkan**, s.203.

Sigorta şirketi tarafından yazılı olarak yetkilendirilmedikçe acentelerin, sigorta şirketi adına sözleşme yapma, poliçe düzenleme ve prim tahsil etme yetkileri bulunmamaktadır¹⁹¹. Bu hususlarda yetkisi bulunmayan acenteler, sigorta himayesinden faydalanmak isteyen kişileri sigorta sözleşmesi kurulması amacıyla sigorta şirketlerine yönlendirerek sözleşmenin kurulmasına aracılık etmektedirler. Yetkisi bulunanlar ise sigorta himayesinden yararlanmak isteyen kişilerle sigorta şirketi adına sözleşme yaparak poliçe düzenleyebilmekte, sözleşme kurulduktan sonra sigorta ettirenlerden primleri tahsil edebilmektedirler.

Acentenin kusurlu davranışıyla sigorta ettireni zarara uğratması durumunda sigorta şirketi, TBK m.116 hükmü ile düzenlenen “Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk” ilkesi gereği sorumlu olmaktadır.

Sigortacılık Kanunu m.2/1-m hükmünde “Broker”¹⁹² ise, “*Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi*” olarak tanımlanmıştır.

Brokerler, sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilere sigorta şirketi seçimi, sigorta sözleşmesinin kurulması ve sözleşme hükümlerinin uygulanması gibi konularda yardımcı olan ve karşılığında komisyon almaya hak kazanan gerçek ya da tüzel kişilerdir¹⁹³. Bu anlamda brokerler sigortalının menfaatini gözeterek tacir yardımcıları olup sigorta şirketlerine karşı tarafsız davranmaları gerekmektedir¹⁹⁴.

Brokerler bu alanda SEEDK’den alacakları ruhsat ile faaliyet gösterebilmektedirler¹⁹⁵. Brokerların kuruluş esasları ve teşkilat yapısı, yetki ve sorumlulukları gibi hususlar ise Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği¹⁹⁶ ile düzenleme altına alınmıştır.

¹⁹¹ **Kender**, s.142; Arkan, s.218-221; Sözleşme yapma yetkisi bulunan acenteler A acenteleri; bulunmayanlar ise B acenteleri olarak da adlandırılmaktadır. **Çeker**, s.43.

¹⁹² Hukukumuzda “broker” kavramı yerine “tellal (simsar)” kavramının da kullanılabileceğine ilişkin bkz: **Özdamar**, Broker, s.531.

¹⁹³ **Özdamar**, Broker, s.554; Sayılı Sigortacılık Kanunu m.2/1-m hükmünde yapılan tanımda brokerlerin sigorta veya reasürans sözleşmesi yapmak isteyen kişileri “temsil ettiği” ifadesine yer verilmiştir. Brokerin bir kişiyi temsil etmediği, bir kimse adına hukuki işlem yapmadığı, kanunda temsil konusundaki ifadenin doğru olmadığına ilişkin bkz: **Kender**, s.153.

¹⁹⁴ **Özdamar**, Broker, s.554.

¹⁹⁵ **Çeker**, s.50.

¹⁹⁶ RG. T. 27.05.2015 S. 29368.

1.8.2.2. Sigorta Ettiren

Sigorta ettiren, sigortacıya ödediği prim karşılığında rizikolara karşı himaye elde eden gerçek ya da tüzel kişidir¹⁹⁷. Prim ödeme borcu altına girdiği için sigorta ettirenin hak ve fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir¹⁹⁸.

Kasko sözleşmesinin asıl tarafları sigortacı ve sigorta ettiren olmakla birlikte sözleşmenin konusu olan menfaatin sahibi üçüncü bir kişi de olabilmektedir¹⁹⁹. Sigorta ettiren tarafından üçüncü kişinin menfaati, onun adı belirtilerek ya da belirtmeyerek sigorta ettirilebilecektir. Üçüncü kişinin menfaatinin, mülkiyet hakkından ya da bir sınırlı ayni haktan kaynaklanması mümkündür²⁰⁰.

Sözleşmenin borç ve yükümlülükleri sigorta ettiren üzerindeyken sigorta himayesinden yararlanan ve tazminatı talep etme hakkı olan üçüncü kişi “sigortalı” olarak adlandırılmaktadır²⁰¹. Başkası hesabına sigorta şeklinde de ifade edilebilen bu durumda, sigorta ettiren, sigortalı ve sigortacının dâhil olduğu üçlü bir ilişki bulunmaktadır²⁰².

Türk Ticaret Kanunu m.1454/1 hükmünde üçüncü kişiye ait bir menfaatin, sigorta ettirilmesi, “başkası lehine sigorta” olarak adlandırılmıştır. Başkası lehine sigorta, “üçüncü kişi yararına sözleşme” niteliğindedir²⁰³. Üçüncü kişi yararına sözleşmede borçlu, edimini alacaklı dışında sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü bir kişiye ifa etmeyi üstlenmektedir²⁰⁴.

Üçüncü kişi yararına sözleşmeler TBK m.129 hükmünde, üçüncü kişinin bu sözleşme uyarınca sahip olduğu yetkiye göre “eksik üçüncü yararına sözleşme” ve “tam üçüncü kişi yararına sözleşme” olarak sınıflandırılabilir şekilde düzenlenmiştir. Üçüncü kişinin yalnızca borçlu tarafından ifa edilen edimi kabul etme yetkisinin bulunduğu sözleşmeler “eksik üçüncü kişi yararına sözleşme”; üçüncü kişiye edimin ifasını tek başına talep etme hakkı veren sözleşmeler ise “tam üçüncü kişi yararına sözleşme” niteliğindedir.

¹⁹⁷ Çeker, s.61; Kaner, s.6; Özdamar, Aydınlatma, s.70; Bozkurt, s.32. TKHK m.3/1-k hükmü uyarınca ticari veya mesleki olmayan bir amaçla hareket eden kişiler “tüketici” olarak adlandırılmakta olup sigorta ettiren ticari veya mesleki bir amaçlarla hareket etmedikçe “tüketici” sıfatına haiz olabilecektir. Günay, Sigorta, s.69.

¹⁹⁸ Çeker, s.61; Bozer, Bazı Sigorta Türleri, s.23, Kayıhan, Prim, s.51.

¹⁹⁹ Can, s.34.

²⁰⁰ Günay, M. Barış : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1, 2013, ss.683-706, (Günay, Değerlendirmeler), s. 694.

²⁰¹ TTK’da zarar sigortalarına ilişkin birçok hükümde “sigorta ettiren” yerine “sigortalı” kavramı kullanılmıştır. Fakat hem sözleşmenin tarafını hem de üçüncü kişi lehine yapılmış bir sözleşme olmadıkça menfaat sahibini ifade eden “sigorta ettiren” kavramının kullanılması daha doğru olabilecektir. Bu sebeple çalışmamızda “sigorta ettiren” kavramı kullanılmaya çalışılmıştır.

²⁰² Çeker, 61; Müderrisoğlu, s.32.

²⁰³ Bozkurt, s.39; Can, s.34; Bozkurt, s.35.

²⁰⁴ Eren, s.1289.

Kasko sigortasında sigortalı, TTK m.1454/1 hükmü²⁰⁵ gereği aksi kararlaştırılmadıkça sigorta tazminatının ödenmesi için talepte bulunma ve dava açma hakkına sahiptir. Bu sebeple üçüncü kişinin menfaatinin sigortalandığı kasko sözleşmesinin aksi kararlaştırılmadıkça tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğinde olduğu söylenebilecektir.

Kasko sözleşmesi, sigorta ettiren adına ve hesabına bu konuda yetkili verdiği üçüncü bir kimse tarafın da yapılabilir. Yetkili üçüncü kişi tarafından sigorta ettiren ad ve hesabına yapılan kasko sözleşmesi, sigorta ettirenin hukuki alanında sonuç doğurmakta, hak ve borçlar sigorta ettirene ait olmaktadır²⁰⁶. Bir başkası adına ve hesabına temsilci tarafından yapılan bu işlemin başka bir işleme gerek kalmaksızın temsil olunan üzerinde sonuç doğurması “doğrudan doğruya temsil” olarak adlandırılmaktadır²⁰⁷.

Üçüncü kişinin temsil yetkisi bulunmadığı halde bir başkası adına ve hesabına hukuki işlem yapmasına ise “yetkisiz temsil” denilmektedir. TBK m.46 hükmünde²⁰⁸ yer alan yetkisiz temsile ilişkin düzenlemeyle benzer şekilde, TTK m.1406 hükmünde, temsilci vasıtasıyla sigorta sözleşmesi yapılabileceği ve yetkisiz temsil halinde sigorta ettirenin, riziko gerçekleşmeden önce ya da gerçekleşikten sonra adına yapılan işleme icazet verebileceği belirtilmiştir. Yetkisiz temsil halinde yapılan sözleşme kural olarak sigorta ettireni bağlamayacaktır. Ancak sigorta ettiren bu işlemi sonradan onayarak sözleşmenin başından itibaren geçerlilik kazanmasını sağlayabilecektir. Sigorta ettiren tarafından icazet verilene kadar işlem, askıda geçersiz olmaktadır²⁰⁹.

Yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemler sonradan onanmadıkça temsil olunanı bağlamamaktadır. Bundan ayrı olarak TTK m.1406/3 hükmüne göre, yetkisiz temsil halinde sigorta menfaati bulunması kaydıyla sözleşme, yetkisiz temsilci adına yapılmış sayılmaktadır. Yetkisiz temsilcinin bu hükme göre sözleşmenin tarafı olabilmesi için sigorta ettirenin sözleşmeyi onamaması ve yetkisiz temsilcinin sigorta menfaatine sahip olması gerekmektedir. Sigorta menfaati bulunmayan yetkisiz temsilci, sonradan onanmadığı için sözleşme kesin

²⁰⁵ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1454/1:** “Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Sigortalı, aksine sözleşme yoksa sigorta tazminatının ödenmesini sigortacıdan isteyebilir ve onu dava edebilir”.

²⁰⁶ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.130.

²⁰⁷ **Eren**, s.493.

²⁰⁸ **Türk Borçlar Kanunu Madde 46:** “Bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlar”.

²⁰⁹ Temsil olunan, yetkisiz temsinin yaptığı sözleşmeyi onaylayarak baştan itibaren geçerli hale getirebilir. Ancak onaylanana kadar sözleşme askıda geçersizdir, **Eren**, s.422.

hükümsüz olduğunda²¹⁰ ise TTK m.1406/1 hükmüne göre ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olacaktır²¹¹.

1.8.3. Karşılıklı ve Birbirine Uygun İrade Beyanları

Kasko sözleşmesi niteliği itibariyle tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup TBK m.1 hükmü uyarınca tarafların karşılıklı ve birbirine uygun beyanları üzerine kurulmaktadır²¹². Bu anlamda taraflardan birinin sözleşme kurmaya yönelik iradesini açıkladığı önerinin (icap) diğer tarafça kabul edilmesi sözleşmenin kurulması için yeterlidir. İrade beyanlarının ortaya konduğu öneri ve icap herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Bu beyanlar, karşılıklı ve birbirine uygun olmak kaydıyla açık ya da zımni bir şekilde ortaya konulabilecektir.

Türk Borçlar Kanunu m.2 hükmüne göre sözleşmenin kurulmuş sayılması için taraflar sözleşmenin esaslı unsurlarında uyuşmuş olmalıdırlar²¹³. Sigortacı ve sigorta ettirenin, sözleşmenin objektif ve sübjektif bütün esaslı unsurları hakkında anlaşmış olmalıdırlar. Kasko sözleşmesinde de sigortaya konu olan araç üzerindeki menfaat, teminata altına alınacak rizikolar, sigorta bedeli ve prim üzerinde karşılıklı ve birbirine uygun beyanlarla anlaşmış olmaları gerekmektedir.

1.8.4. Kasko Sözleşmesinin Şekli

Temel olarak sigorta sözleşmeleri şekle bağlı sözleşmeler olmayıp sigorta sözleşmelerinin geçerli olması için aranan herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır²¹⁴. Kasko sözleşmesinde de tarafların yalnızca karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanında bulunmaları sözleşmenin kurulması için yeterli olmaktadır. Bu anlamda kasko sözleşmesi, diğer iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler gibi, borçlar hukuku genel hükümleri çerçevesinde, tarafların öneri ve kabule ilişkin beyanları ile kurulmaktadır. Öneri veya kabul beyanları ise yazılı, sözlü ya da zımni olarak ortaya konulabilmektedir.

²¹⁰ Temsil olunan sözleşmeyi onamadığında sözleşme kesin hükümsüz hale gelir, **Eren**, s.425.

²¹¹ Yetkisiz temsilci, sebep olduğu zararı TBK m.47/2 hükmüne göre tazmin etmelidir. Bu noktada yetkisiz temsilci sigorta sözleşmeleri açısından ilk sigorta dönemi primlerinden sorumlu olacaksa da, kusuruyla bir zarar meydana getirmiş ve bu zarar prim miktarını aşmaktaysa daha yüksek tutardaki zarar miktarını da tazmin edebilecektir, **Günay**, Sigorta, s.67.

²¹² **Günay**, Sigorta, s.63.

²¹³ Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Kadir Emre : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s.31; **Eren**, s.267; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s.93.

²¹⁴ **Bilgen**, s.45.

Uygulamada genellikle sigortacı tarafından matbu soruların yer aldığı teklifname/soru listesi²¹⁵ sigorta ettirene sunularak cevaplandırması ve doldurması istenmektedir. Akabinde sigortacı tarafından, sigorta ettirenin vermiş olduğu cevaplara uygun bir poliçe hazırlanarak sigorta ettirene verilmektedir. Bu durumda soru listesinin sigorta ettirene verilmesi öneriye davet, soru listesinin doldurularak sigortacıya verilmesi icap (öneri), sigortacı tarafından poliçenin imzalanıp teslim edilmesinin ise kabul niteliğinde olduğu söylenebilecektir²¹⁶. TTK m.1405 hükmü uyarınca sigorta ettiren tarafından verilen teklifnamenin otuz gün içerisinde reddedilmemesi halinde sözleşme kurulmuş sayılmaktadır.

Kasko sözleşmenin geçerlilik kazanması için sigorta poliçesinin düzenlenmesi gerekmemektedir²¹⁷. Uygulamada yazılı şekilde düzenlenen poliçeler sözleşmenin geçerlilik şartı olmayıp ispat aracı niteliğindedir²¹⁸. TTK m.1424/3 hükmünde de poliçe düzenlenmediği takdirde sözleşmenin genel hükümler uyarınca ispat edileceği düzenlenmiştir²¹⁹.

Kasko sözleşmesi diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi yalnız tarafların fiziki olarak hazır olduğu durumlarda değil dijital ortamlarda, herhangi bir iletişim aracı kullanılarak mesafeli olarak da kurulabilmektedir²²⁰.

1.9. Kasko Sözleşmesinin Değiştirilmesi

Sözleşme süresi içinde değişen ve gelişen koşullar sözleşmenin içeriğinde değişiklik yapılmasını gerektirebilmektedir.

Kasko sözleşmesi hükümlerinin tarafların anlaşması halinde değiştirilebilmesi mümkündür. Taraflar rizikolarda değişiklik yapmak, prim ya da sigorta bedelinin arttırılması ya da azaltılması, poliçede bulunan hataların düzeltilmesi gibi sebeplerle bu yola başvurabilmektedirler.

Değişiklik halinde poliçenin tamamen yenilenmesi yerine poliçeye “zeyilname” adı verilen bir ek yapılmaktadır. Zeyilname, değişikliklerin yer aldığı, poliçe ile aynı hüküm ve sonuçları doğuran²²¹ ve onun ayrılmaz parçası olan bir belgedir²²². Zeyilnamede yer alan

²¹⁵ Sigortacının sigorta konusu hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla hazırladığı soru listesine teklifname adı verilmektedir, **Güvel/Güvel**, s.77.

²¹⁶ **Arseven**, s.94; **Kender**, s.192; **Bilgen**, s.25; **Kayhan**, Prim, s.37.

²¹⁷ “Sigorta sözleşmesinin geçerliliği açısından sigorta poliçesinin düzenlenip düzenlenmemesi önemli değildir. Ancak sözlü şekilde yapılan sigorta sözleşmelerinde ispat sorunu ile karşılaşılabilir. Bu durumda sigorta poliçesi, taraflar arasında bir sigorta sözleşmesi bulunduğunu ispata yarar”, **Çeker**, s.66

²¹⁸ **Kayhan**, Prim, s.40; **Bozkurt**, s.11; Poliçe yazılı bir ispat aracı olup düzenlendiği takdirde içeriğinin aksi HMK m. ancak yazılı bir delille ispat edilebilecektir, **Bozer**, s.55; **Bilgen**, s.106.

²¹⁹ **Bozkurt**, s.116.

²²⁰ **Müderrişoğlu**, s.241; Kasko sözleşmesinin tüketici işlemi niteliğinde olduğu hallerde sözleşmenin TKHK “Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler” başlıklı m.49 ve 16.06.2021 tarihinde yürürlüğe giren “Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik” hükümlerine uygun olarak kurulması gerekmektedir, **Bozkurt**, s.118-120.

²²¹ **Kender**, s.266.

hükümlerin sözleşmede kararlaştırılanlardan farklı olması halinde sigorta ettirenin ve sigortalının aleyhine olan hükümler geçersiz olmaktadır.

Zeyilnamede sigortalı ile ilgili bilgiler, poliçe numarası, acente tarafından düzenleniyorsa acente numarası, zeyilnamenin düzenlenme nedenleri, poliçenin başlangıç ve bitiş tarihleri gibi hususlara yer verilmektedir²²³.

²²² Güvel/ Güvel, s.94

²²³ Akhisar/Acınan, s.24.

İKİNCİ BÖLÜM

TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sebeple taraflardan birinin borçları diğer tarafın haklarını oluşturmaktadır²²⁴.

Sigorta sözleşmelerinde tarafların borç ve yükümlülükleri TTK m.1421 ile 1449 hükümleri arasında düzenlenmiştir KAKSGŞ’da da kasko sigortası sözleşmesinde sigortacı ile sigorta ettiren/sigortalının borç ve yükümlülüklerine TTK hükümlerine paralel olacak şekilde yer verilmiştir.

2.2. Sigortacının Hak ve Yükümlülükleri

Sigortacının kasko sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülükleri TTK ve KAKSGŞ ilgili hükümleri uyarınca şunlardır:

- Aydınlatma Yükümlülüğü
- Poliçe Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü
- Rizikoyu Taşıma ve Tazminat Ödeme Borcu
- Giderleri Ödeme Yükümlülüğü

2.2.1. Aydınlatma Yükümlülüğü

2.2.1.1. Genel Olarak

Sigorta sözleşmelerinde sigortacı, gerek daha önce yapmış olduğu benzer birçok sigorta işlemi nedeniyle gerekse genellikle önceden hazırlanmış olan sözleşme koşullarına hâkim olması sebebiyle sözleşmenin bilgi sahibi olan tarafıdır. Sigorta ettiren ise ekonomik anlamda güçlü olsun ya da olmasın çoğunlukla sigorta ile ilgili daha az bilgi sahibi olan taraftır. Bu sebeple sigorta ettiren bilgi anlamında sigortacıya göre zayıf konumda kalmaktadır²²⁵.

Temeli dürüstlük ilkesine dayanan aydınlatma yükümlülüğü kapsamında, sigorta sözleşmesinin sigortacılık alanında bilgili ve tecrübeli tarafı olan sigortacının, sözleşmenin

²²⁴ Çeker, s.73.

²²⁵ 07.11.2013 tarih ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG. 28.11.2013 T. 28835 S.) m. 3/1-I hükmü ile “tüketici işlemi” kavramının tanımına yer verilerek, sigorta sözleşmelerinin de bu kapsamda yer aldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla ticari anlamda sigortacılıkla uğraşan sigortacılar karşısında sigorta ettiren kişiler tüketici konumunda bulunmaktadır. Bu anlamda aydınlatma yükümlülüğünün amacının tüketici konumundaki sigorta ettirenlerin korunması olduğu söylenebilir. **Kender**, s.178; Şamlı, Kübra Yetiş : “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **MÜHFAD**, C:22, S:3, 2016, ss.2977-3004, s.2979.

diğer tarafı olan sigorta ettirene gerek sözleşme kurulmadan önce gerekse sonrasında sözleşmenin içeriği, konusu, teminatları gibi konularda bir takım bilgiler vermesi, sigorta ettireni aydınlatması yani bilgilendirmesi gerekmektedir²²⁶. Aksi durumda, yani sigortacı tarafından gerekli ve yeterli bilgilendirme yapılmadığı takdirde, sigorta ettiren tamamen güçsüz duruma düşerek bu durum sigortacıya karşı güvensizlik duymasına²²⁷ ya da bilgisizliği nedeniyle mağduriyetine yol açabilecektir.

Sözleşme ile kararlaştırılan prim ve rizikonun dengeli olmasını sağlamak için her iki tarafın da birbirini gerekli hususlar hakkında bilgilendirmesi son derece önem arz etmektedir²²⁸. Bu anlamda sigorta ettiren için ihbar yükümlülüğü düzenlenmişken, sigortacı içinse aydınlatma yükümlülüğü getirilmiştir.

Sigortacılık Kanunu m.11/3 hükmünün atfıyla hazırlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik²²⁹ ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün usul ve esasları düzenlenmiştir. TTK m.1423 hükmü ile de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı, içeriği ve şekline ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir²³⁰.

2.2.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Kapsamı, Şekli ve Zamanı

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sözleşme kurulmadan önce yani sözleşme müzakereleri sırasında başlamakta, sözleşme süresince de devam etmektedir²³¹. Sigortacının sözleşme henüz kurulmadan önceki aydınlatma yükümlülüğü, taraflar arasında güven

²²⁶ Çeker, s.77; Müderrisoğlu, s.264; Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s.104.

²²⁷ Akgün, Evrim : “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2010, s.16.

²²⁸ Aral Eldeleklioğlu, İrem : “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.1, 2012, ss.383-403, s.383; Özdamar, Yaptırım, s.347.

²²⁹ RG. 14.02.2020 tarih, 31039 sayı. Önemle belirtmek gerekir ki Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleri ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1423 hükmü hem içerik hem terminoloji bakımından birçok noktada farklılıklar barındırmakta olduğu için eleştirilmektedir, bkz: Karayazgan, Ahmet : “Avrupa Birliği Mevzuatı Karşısında Türk Sigorta Aracılık Hukuku”, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, Çizgi, 2007, ss.730-804, İstanbul, s.801.

²³⁰ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1423:** “(1) Sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar. (2) Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir. (3) Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler”.

²³¹ Sigortacının sözleşme kurulmadan önceki aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğü ile ilişkilidir. İkisi de temelinde dürüstlük ilkesine dayanmakta olup sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için öncesinde sigorta ettiren tarafından kendisine riziko ve prim hakkında fikir edinebileceği bir takım bilgiler verilmelidir, bkz: Omağ, Merih Kemal : “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, 2003, ss.25-41, Beta Yayınları, İstanbul, (Omağ, Sigortacı), s.27;

ilişkisinin temini amacıyla düzenlenmiş bir yükümlülük olup temeli “ tarafların sözleşme görüşmelerinde dürüstlük kuralına uygun davranması” ilkesine dayanmaktadır²³².

Türk Ticaret Kanunu m.1423 hükmüne göre sigortacı veya acentesi, sözleşme kuruluna kadar²³³ sözleşmeye ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri ve yükümlülüklerini yazılı²³⁴ olarak bildirmelidir. Madde hükmüne göre sigortacı bildirim yaptıktan sonra ayrıca sigorta ettirene bu hususları incelemesi için gerekli süreyi de tanımalıdır. Bu şekilde sigorta ettiren, gerekli incelemeleri yaparak sözleşmenin kurulup kurulmaması noktasında bir karar verecek ve kararına ilişkin irade beyanını açıklayacaktır²³⁵. Bu sebeple karara etki edebilecek nitelikteki tüm hususlar hakkında sigorta ettiren bilgilendirilmelidir²³⁶.

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m.5 hükmünde ise sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yazılı veya sözlü olarak yerine getirebileceği ancak karşı tarafın bilgilendirildiği konusundaki ispat yükü kendi üzerinde olduğu düzenlenmiştir²³⁷.

²³²Dürüstlük kuralına aykırı davranarak zarara yol açan tarafın sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (culpa in contrahendo) kapsamında sorumlu olacağına ilişkin bkz: **Eren**, s.1276; **Oğuzman/Öz**, s. 78-80; **Omağ**, Sigortacı, s.28; **Aral Eldeleklioğlu**, s.383; Şenocak, Kemal : “Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcâp Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcâba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko'dan Dolayı Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, 2007, ss.297-320, (Şenocak, İcâp), s.302.

²³³**Aral Eldeleklioğlu**, s.392.

²³⁴SSBİY m.5/1 hükmüne göre ise “bilgilendirme” yazılı veya sözlü olarak yerine getirilebilir. Ancak yazılı olması esastır. Maddeye göre kayıt altına alınmak şartıyla telefonla veya çağrı merkezi aracılığıyla ya da tarafların bir araya gelmesinin mümkün olmadığı durumlarda kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla da yapılabileceği öngörülmüştür. Söz konusu düzenleme mutlak yazılılık şartı arayan TTK m.1423 hükmü ile örtüşmemektedir, Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek : **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Karşılaştırmalı ve Gerekçeli 6327 sayılı Kanunla Değişik Sigortacılık Kanunu Şerhi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s.159.

²³⁵Şenocak, Kemal : “Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE)”, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, Çizgi, 2007, ss.1055-1070, İstanbul, s.1069.

²³⁶Avcı, Zehra : “Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.14, S.155, 2019, ss.1338-1351, s.1344; Aydınlatma yükümlülüğünün kapsamını belirleyen sigortacının aşırı teknik konulara girmemesi ve sözleşmenin tarafı olmak isteyen kişide kafa karışıklığına yol açmaması, doğru ve yeterli bilgi vermesi gerekir. **Özdamar**, Aydınlatma, s.193; Sigortacı, sözleşmenin esaslı unsurları hakkında kişiyi aydınlatmalıdır, **Omağ**, Sigortacı, s.26.

²³⁷**Çeker**, s.83; **Bozkurt**, s.182; “Somut uyuşmazlığa dönüldüğünde davacı **kasko** poliçesinde yer alan özel şart konusunda hiçbir şekilde bilgilendirilmediğini, poliçede imzasının bulunmadığını, özel şartın poliçe metnine bilgisi dışında derç edildiğini, bu nedenle poliçe özel şartının geçerli olmadığını, poliçe genel şartları uyarınca zararının tazmininin gerektiğini iddia etmektedir... Özel şartı içeren **kasko** poliçesinin, Sigorta Sözleşmelerinde **Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik** hükümlerine göre düzenlendiği konusunda, sigortalı ve sigorta ettirenin imzalarını içeren **bilgilendirme** formu da ibraz edilmiş değildir. Bu durumda ispat külfeti kendisine düşen davalı ... şirketine özel şartın poliçe metninde bulunduğu ilişkin savunmasını ispat zımında, davacının imzasını içeren poliçe aslını veya poliçenin yönetmelik hükümlerine uygun düzenlendiğine ilişkin davacının imzasını içeren **bilgilendirme** formunu ibraz etmesi, özel şartın poliçe metninde bulunduğu ilişkin tüm kesin delillerini sunması, gerekirse davalı... şirketi ile poliçeyi düzenleyen acentenin tüm ticari defter ve kayıtlarında uyuşmazlık konusu özel şartın poliçe metninde bulunup bulunmadığı konusunda uzman bilirkişi incelemesi yaptırılması, davalının delil listesinde” her türlü yasal delile dayanması nedeniyle davacıya yemin teklifi hakkının hatırlatılması, hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmüştür”. Yarg. 17. HD, T. 11.02.2013, E.

SSBİY hükmüne göre aydınlatmanın yazılı şekilde yapılması bir zorunluluk olmamakla birlikte ileride ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların önüne geçilebilmesi için daha uygun olabilecektir²³⁸.

Zorunlu olmasa da uygulamada ise sigortacı tarafından müzakereler sırasında karşı tarafa Bilgilendirme Formu²³⁹ verilmektedir. Sigortacı ya da acentesi tarafından sözleşmeye ilişkin tüm bilgilerin, akdedilen her bir sözleşmede tek tek karşı tarafa anlatılması pek mümkün olmadığı için formda yer alan bilgilerin verilmesi yeterli görülmektedir²⁴⁰. Bilgilendirme Formunda sigorta sözleşmesine ilişkin genel uyarılar, sözleşme ile verilecek teminatlar, ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek rizikolar, tazminat ödemelerine ilişkin bilgiler gibi Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m.8 hükmünde asgari olarak bulunması gerektiği belirtilen hususların yer alması gerekmektedir²⁴¹.

Aydınlatma yükümlülüğü, sözleşme kurulduktan sonra da devam etmektedir. Sözleşme süresi içinde meydana gelen, mevcut sözleşme açısından önemli sayılabilecek gelişmeler veya olayların sigorta ettirene bildirilmesi gerekmektedir. Sözleşmenin devamı sırasında sigortacının aydınlatma yükümlülüğü sözleşmeden doğan bir yan yükümlülüktür²⁴². TTK m.1423 hükmünde de sigortacının sözleşmenin devamı sırasında aydınlatma yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmiş fakat yükümlülüğünün ihlali halinde doğacak sonuçlara yer verilmemiştir.

2013/868, K. 2013/1383, (erişim tarihi: 08.03.2022)

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

²³⁸ Şamlı, s.2989.

²³⁹ Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m. 4/1-b hükmünde Bilgilendirme Metni;

“Sözleşme kurulmadan makul bir süre önce sözleşmeye taraf olmak isteyen ve talep edilmesi hâlinde sigortadan faydalanacak diğer kişilere sigortacı tarafından verilen ve sigortanın kapsamı, işleyişi ve tazminat ödeme kurallarına ilişkin özet bilgileri içeren metni” ifade etmektedir.

²⁴⁰ Bilgilendirme sadece formun imzalatılması ile sınırlı olmayıp sigortacı, acenteci ve brokerlerin karşı tarafı yeterince bilgilendirme sorumluluğunun bilincinde olmaları, onlara yol gösterip öneride bulunmaları gerektiğine ilişkin bkz: Özdamar, Yaptırım, s.350; Çeker, s.78.

²⁴¹ **Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik MADDE 8:**

“ (1) Bilgilendirme Metninin asgari olarak aşağıdaki hususları içermesi zorunludur:

a) Sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini,

b) Akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları,

c) Sözleşme ile verilen teminatları,

ç) Sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri,

d) Tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını,

e) Şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri,

f) Bakanlıkça talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri.

(2) Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü mevzuata ve usulüne göre ifa etmiş sayılabilmesi için Bilgilendirme Metnindeki bilgilerin eksik, yanlış veya yanıltıcı olmaması gerekir”.

²⁴² Yazıcıoğlu, Emine : **Sigorta Aracıları Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 195. Genellikle dürüstlük kuralından doğan yan yükümlülükler, asli edim yükümlülüklerine bağlı olup bağımsız bir ifa davasına konu olamaz. Ancak ihlal edilmeleri halinde tazminat davasına konu olabilirler, **Eren**, s.38.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılabilmesi için sunduğu bilgilerin tam ve doğru olması gerekmektedir. Bu sebeple aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigortacı, karşı tarafın yanlış anlamasına yol açabilecek hareketlerden kaçınmalı ve yanlış anlaşılan hususları düzeltmelidir²⁴³.

Sigortacı, aydınlatma yükümlülüğünü buna ilişkin bir talep olmasa da kendiliğinden²⁴⁴ yerine getirecektir. Fakat yükümlülük kapsamında; sigorta ettiren ya da sigortalının sigorta sözleşmesine ilişkin sorularını yanıtlaması, talep edilen hususlarda onları aydınlatması da gerekmektedir. Buna ilişkin olarak SSBİY m.12 hükmünde; sigorta ettiren ya da sigortalının sigorta hakkındaki şikâyet ve bilgi taleplerini, sigortacının on beş iş günü içinde cevaplamak zorunda olduğu düzenlenmiştir.

2.2.1.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde doğacak sonuçlara TTK ve SSBİY hükümlerinde yer verilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m.1423/2 hükmüne göre sözleşme kurulmadan önce sigortacı tarafından gerektiği gibi veya hiç bilgilendirme yapılmamışsa, sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasına on dört içinde²⁴⁵ itiraz etmedikçe sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılmaktadır. Sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanması halinde nasıl bir sonuç doğacağı ise TTK'da düzenlenmemiştir²⁴⁶. Fakat maddede kullanılan ifadelerin zıt anlamından, doktrinde bu durumda sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona ereceği ileri sürülmektedir²⁴⁷.

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik m.7 hükmüne göre, sözleşme müzakereleri sırasında ya da sonrasında aydınlatma yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş, bilgilendirme formu verilmemiş veya gerçeğe aykırı düzenlenmişse ve tüm bunlar sigorta ettirenin sözleşme yapma kararında etkili olmuşsa sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebileceği gibi uğradığı zararın tazminini de talep edebilecektir²⁴⁸. Hükme göre fesih

²⁴³ Çeker, s.83.

²⁴⁴ Aral Eldeleklioğlu, s.391.

²⁴⁵ On dört günlük süre sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren başlar, Özdamar, Aydınlatma, s. 364; Ünan, Genel, s.239. İtiraz süresinin on dört gün ile sınırlandırılmış olmasının yerinde olduğuna ilişkin bkz: Aral Eldeleklioğlu, s.398.

²⁴⁶ Söz konusu belirsizlik karşısında, itiraz etmesi halinde doğacak sonucun sigorta ettiren tarafından takdir edilmesi gerektiğine, ileriye etkili sonuç doğuracak fesih veya poliçede yazılı şartların değiştirilmesi şeklinde uygulanacak bir sonucun sigorta ettirenin daha menfaatine olacağına ilişkin bkz: Özdamar, Yaptırım, s.356; İtirazın sonucunun Kanunda yer almadığı fakat itirazın kabul edilmemesi halinde Alman Hukukunda olduğu gibi sigorta ettirenin geri alma hakkı bulunduğu kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bkz: Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.211; TTK m.1423 hükmünde aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde sigorta ettirenin tazminat hakkına ilişkin bir düzenleme yer almasa da sigorta ettirenin genel hükümler çerçevesinde tazminat hakkı bulunduğu ilişkin bkz: Özdamar, Aydınlatma, s.365; aynı yönde: Bilgen, s.30.

²⁴⁷ Eldeleklioğlu, Aydınlatma, s.398.

²⁴⁸ SSBİY m.7 hükmünde açıkça “fesih” kavramı kullanılmışken TTK m.1423 hükmünde sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanması halinde nasıl bir sonuç doğacağı düzenlenmemiştir. Konunun belirsiz şekilde bırakılması

hakkının kullanılması durumunda sözleşme ileriye etkili olarak sona ereceği²⁴⁹ için sigorta ettirenin fesihten önceki döneme ait prim ödemelerini geri alması, sigortacının ise fesihten önce gerçekleşen zararlara ait ödemelerden feshi sebep göstererek kaçınması mümkün olmayacaktır²⁵⁰.

Türk Ticaret Kanunu m.1423 hükmünde aydınlatma yükümlülüğünün “sigortacı veya acentesi” tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. Aydınlatma yükümlülüğü acente tarafından ihlal edilmişse bile bundan doğan sorumluluk yine sigortacı üzerinde olacaktır. Acente tarafından yükümlülüğün ihlal edilmesi ve aydınlatmanın hiç veya gerektiği gibi yapılmaması durumunda sigortacının bu hususu ileri sürerek sorumluluktan kurtulması mümkün değildir²⁵¹.

2.2.2. Poliçe Düzenleme ve Verme Yükümlülüğü

2.2.2.1. Genel Olarak

Sigortacılıkta, sigorta sözleşmeleri “poliçe” adı verilen yazılı belgeye bağlanmaktadır. Poliçe, taraflar arasında sözleşme kurulduktan sonra sigortacı tarafından imzalanarak karşı tarafa verilmesi gereken, sözleşmede kararlaştırılan hususların yazılı şekilde yer aldığı belgedir²⁵². Sigorta poliçelerinin kıymetli evrak olma niteliği bulunmamaktadır²⁵³. Bu nedenle aynı isimle anılmakta olsa da sigorta poliçelerini birer kambyo senedi olan poliçe ile karıştırmamak gerekmektedir.

Sigortacının poliçe düzenleyerek vermesi bir yükümlülük olarak düzenlenmişse de sigorta poliçeleri, hukuki nitelik itibarıyla yalnızca sigorta sözleşmesinin kurulduğuna dair bir ispat aracıdır²⁵⁴.

Kasko sözleşmesinde de sigortacının sözleşme kurulduktan sonra “kasko sigortası poliçesi” düzenleyip sigorta ettirene verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigortacının bu

doktrinde eleştirilmektedir, Memiş, Tekin : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair Altıncı Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **SHD**, Özel Sayı 1: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, 2005, ss.88-108, (Memiş, Değerlendirme), s.97; Ünan, Samim : “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı 10: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, 2005, (Ünan, Düşünceler), s. 124 Özdamar’a göre TTK ile SSBİY hükümlerinin farklı yaptırımlar içermesi Yönetmeliğin uygulanmasını engellemektedir. Fakat TTK’da yer alan düzenleme ile sağlanmak istenen amaç gözetildiğinde genel hükümler (TMK m.2) uyarınca sigorta ettirenin tazminat talep edebilmesine imkan tanınmalıdır. **Özdamar, Yaptırım**, s.357. Sigorta Tahkim Komisyonu 30.09.2011 tarih K-2011/828 sayılı kararında SSİBY m.7 hükmünü gözeterek kasko sigortası gereği aydınlatma yükümlülüğünün ihlal eden sigortacı aleyhine tazminata hükmetmiştir.

²⁴⁹ Eren, s.1426.

²⁵⁰ Çeker, s.80; Kayıhan/ Günergök, s.211.

²⁵¹ Çeker, s.79; Kayıhan/ Günergök, s.209.

²⁵² Çeker, s.82; Kayıhan/ Günergök, s.119.

²⁵³ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.212.

²⁵⁴ Taşyürek, s.106; Kender, s.209; Ulaş, s.52.

yükümlülüğü, asıl edime bağlı olmayan bir yan borçtur²⁵⁵. Dolayısıyla poliçe düzenlenmemişse bile geçerlilik şartlarını taşıyan sözleşme geçersiz olmayacaktır. Ancak bu durumda sigorta sözleşmesinin ispatı genel hükümlere göre yapılabilecektir²⁵⁶. Ayrıca belirtmek gerekir ki kasko sigortası genel şartları, poliçe düzenlenmemiş ya da bu şartlara poliçede yer verilmemiş olsa bile tarafları bağlamaktadır²⁵⁷.

2.2.2.2. Kasko Sigortası Poliçesi ve İçeriği

Türk Ticaret Kanunu m.1424 ve m.1425 hükümleri ile sigortacının poliçe verme yükümlülüğü ve poliçenin içeriğinin nasıl olması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı, sigorta sözleşmesinin yapılmasından itibaren yirmi dört saat içinde sigorta ettirene sigorta poliçesi vermekle yükümlüdür. Maddede belirtilen yirmi dört saatlik süre, sözleşmenin sigortacı ya da acentesi tarafından yapıldığı hallerde geçerli olan süre olup, diğer durumlarda bu süre on beş gündür.

Uygulamada sigorta sözleşmesinin kurulduğu tarih ile poliçenin düzenlendiği tarih farklı olabilmektedir. Tarihlerin farklı olması halinde sigorta himayesi, poliçede yer alan tarihten bağımsız olarak primin tamamının ya da ilk taksitinin ödenmesinden itibaren başlayacaktır²⁵⁸.

Sigortacı tarafından imzalanması gereken poliçe; tarafların haklarını ve borçlarını, sigorta genel ve özel şartlarını, temerrüde ilişkin hükümleri rahat ve kolay okunacak şekilde barındırmalıdır²⁵⁹.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının ekinde yer alan poliçe şablonuna göre ise poliçede şu hususların yer alması gerekmektedir:

- Ürün Adı (Kaskonun barındırdığı rizikolara göre belirlenen dar kasko, kasko, genişletilmiş kasko, tam kasko türlerinden biridir.)
- Sözleşmenin Tarafları (Sigorta şirketi, acente ve sözleşmeyi bunlar adına düzenleyen personelin bilgileri ile sigortalı ve sigorta ettiren ile ilgili ricaret unvanı, ad soyad, adres bilgileri)
- Sigorta Konusu Aracın Özellikleri (Plaka, Motor No, Şasi No, Tür ve Marka bilgileri)
- Teminat Hakkında Bilgiler (sigortanın hangi rizikoları kapsadığı, muafiyetler, primin ne zaman ve ne şekilde ödeneceği, sigortacının sorumluluğunun başlangıç tarihi,

²⁵⁵ Kender, 204; Bozkurt, s.122.

²⁵⁶ Müderrisoğlu, s.261; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.212.

²⁵⁷ Müderrisoğlu, s.262.

²⁵⁸ Çeker, s.86 ; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.212 ; Kayıhan/Günergök, s.187.

²⁵⁹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.211.

kasko sigortası bedeli, eksik/aşkın sigorta durumu, hasar durumunda istenecek belgeler, özel şartlar vs.²⁶⁰)

Sigorta sözleşmeleri herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığı için yazılı olarak düzenlenen poliçe, ispat açısından oldukça önem arz etmektedir. Uygulamada ise sözleşme ile kararlaştırılan hususlar poliçede farklı bir içerikle düzenlenmiş ya da hiç düzenlenmemiş olabilmektedir. Poliçe düzenlenmekle birlikte içeriğinin sigorta sözleşmesinin içeriğinden farklı olması halinde²⁶¹, TTK m.1425/2 hükmüne göre, poliçede sigorta ettiren ya da sigortalı aleyhine yer alan hükümler geçersiz olacaktır. Bu durumda yazılı yapılmayan sözleşmelerin içeriğinin ispatı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu²⁶² hükümlerine göre genel ispat kuralları uyarınca yapılabilecektir. HMK m.200 hükmü uyarınca sigorta sözleşmelerinin belli bir miktar ve değer üzerinde olmaları halinde senetle ispat edilmesi gerekecektir²⁶³.

Poliçe içeriğinde yer alan hususların sigorta süresi içerisinde değişikliğe uğraması mümkündür. Bu durumda meydana gelen değişiklikler “zeyilname” adı verilen belge ile poliçeye eklenmektedir.

2.2.2.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Sigortacı poliçe düzenleyerek poliçenin kendisi tarafından imzalanmış bir örneğini sigorta ettirene vermekle yükümlüdür.

Poliçe düzenlenmekle birlikte sigortacı ya da acente tarafından sigorta ettirene geç verilmişse ve bu sebeple bir zarar meydana gelmişse TTK m.1424/1 hükmü gereği

²⁶⁰ Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ekinde yer alan poliçe şablonuna göre Teminat Hakkında Genel Bilgiler başlığı altında şu maddeler yer almaktadır:

“1-)Dar Kasko, Kasko, Genişletilmiş Kasko ürünlerinde hangi riskler için teminat verildiği,
2-)Hasar durumunda sigortalının üzerinde kalacak tutara, varsa diğer muafiyetlere,(14 Punto)
3-) Prim tutarına taksitle ödeme durumunda taksit vade ve tutarlarına,
4-) Sigortacının sorumluluğunun prim veya poliçenin teslimiyle başlayacağı hususuna,
5-)Sigorta Bedeli kısmında belli bir tutar yer almayacak olup bu kısımda “Sigorta şirketi aracı hasar tarihi itibarıyla rayiç değerine kadar teminat altına almıştır.” ibaresine,
6-)Hasar durumunda eksik/aşkın sigorta uygulanmayacaktır ibaresine,
7-) Belli günler, belli mesafeler ve kişiler için teminat verildiyse bu husustaki bilgilere (14 punto)
8-) Hasar durumunda istenecek belgelere
9-)Hasar tarihi itibarıyla rayiç değer tespitiinde esas alınacak referansa,
10-)Hasar tazmin yöntemine (onarım yerine tedarik/parçanın onarımı mümkün değilse tedarik v.b.),
11-) Tedariğin yapılacağı parça türüne (orijinal / eşdeğer parça),
12-) Onarımın sigortalının mı yoksa sigorta şirketinin mi belirleyeceği servis/tamirhanede yapılacağı hususuna
14-) Yapılan indirim ya da zamlı prim uygulamasına ve bunların nedenlerine
15-) Kısmi hasarlarda sözleşmeyi fesih hakkına,
16-) Şirketin tahkim sistemine üye olup olmadığına, üye ise Sigorta Tahkim Komisyonu iletişim bilgilerine
17-) Sigortalının da eksper tayin edebileceği bilgisine,
Varsa diğer hususlar ve özel şartlara, yer verilecektir”.

²⁶¹ Kender, poliçe içeriğinin farklı olması halinde bunun yeni bir icap sayılacağını, sigorta ettirenin kabul etmesi halinde sözleşmenin poliçedeki hükümlere göre değişmiş olacağını ifade etmektedir, **Kender**, s.209.

²⁶² RG. 04.02.2011 tarih, 27836 sayı.

²⁶³ Ulaş, s.64.

sigortacının zararı tazmin etmesi gerekecektir. Bu zarar, poliçe düzenlenmiş ve zamanında teslim edilmiş olsaydı sigorta ettirenin elde edeceği kazanç miktarıdır²⁶⁴.

Türk Ticaret Kanunu m. 1431 hükmünde primin poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Sigortacının rizikoyu taşıma borcu da TTK m.1421 hükmü gereği primin veya ilk taksitin ödenmesiyle başlayacağı için poliçenin teslimi sigortacının rizikoyu taşıma sorumluluğunun başlangıcına da etki etmektedir. Bu noktada poliçenin hiç teslim edilmemesi sebebiyle prim ödenememişse, sigortacının rizikoyu taşıma borcunun başlamaması sebebiyle doğan zararın da sigortacı tarafından tazmin edilmesi gerekmektedir²⁶⁵.

Sigortacı tarafından poliçe verilmemesi halinde sözleşmenin genel hükümlere göre ispat edilmesi gerekmektedir²⁶⁶.

2.2.3. Rizikoyu Taşıma Borcu

2.2.3.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesinde sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığını oluşturan rizikoyu taşıma borcu, sigorta sözleşmesinin objektif esaslı unsurlarından²⁶⁷ birini ve sigortacının sözleşmeden doğan asli edim yükümlülüğünü oluşturmaktadır²⁶⁸. Rizikoyu taşıma borcu ile sigortacı, rizikonun meydana gelmesi halinde doğacak zararı gidermeyi taahhüt etmektedir. Başka bir ifadeyle sigortacı rizikoyu taşıyarak, prim ödeyen kişilerin riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatının kendilerine ödeneceği hususunda güven duymalarını sağlamaktadır²⁶⁹. Bu borç, riziko gerçekleşmeden önce statik durumdayken riziko gerçekleştikten sonra dinamik hale gelerek²⁷⁰ sigorta tazminatını ödenme borcu olarak devam etmektedir.

Kasko sözleşmesinde sigortacı, araç üzerindeki menfaati sözleşmede öngörülen rizikolardan birinin gerçekleşmesi sebebiyle zarar gören kişinin zararını tazmin etme borcu altına girmektedir.

²⁶⁴ Ünan, Genel, s.246.

²⁶⁵ Kaner, s.16.

²⁶⁶ Ünan, Genel, s.249.

²⁶⁷ Sözleşmenin objektif esaslı noktaları, sözleşmenin tip ve türünü belirleyerek onun asgari içeriğini oluşturan noktalardır. Eren, s.229.

²⁶⁸ Aliş, Enes : “Sigortacının Rizikoyu Taşıma Borcu”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, Kocaeli, 2021, s.65-66

²⁶⁹ Kender, Tüketici, s.9.

²⁷⁰ Kender, s.332; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.194.

2.2.3.2. Rizikoyu Taşıma Borcunun Kapsamı

Kasko sözleşmesi ile sigortacı, sigorta ettiren tarafından ödenen prim karşılığında sözleşme ile teminat kapsamına alınan rizikoları üstlenmektedir. Sigorta edilen rizikoların sözleşme ile açık ve net olarak tespit edilmesi oldukça önemli olup bu rizikolar sigortacının borcunun kapsamını ve sınırlarını da çizecektir²⁷¹. Bu anlamda KAKSGŞ’nda sigortacının taşıma borcu altına girdiği temel rizikolar ve ek sözleşmeyle teminat kapsamına dâhil edilebilecek rizikolar belirlenmişken ayrıca “teminat dışında kalan zararlar” başlığında yer alan istisnalar ile sigortacının durumunu çok ağırlaştıracak bazı hallerin sigorta himayesine alınarak borçlanılamayacağı düzenlenmiştir. Teminat dışında kalan rizikolar dışında emredici hükümlere aykırı olmayan başkaca rizikoların da ek sözleşme ile teminat kapsamına dâhil edilmesi mümkündür.

2.2.3.3. Rizikoyu Taşıma Borcunun Süresi

Sigortacının rizikoyu taşıma borcu, sigorta süresince devam etmekte olan sürekli bir borçtur. Sigorta süresinin sona ermesiyle birlikte sigortacının rizikoyu taşımada borcu sona ermektedir²⁷². Sözleşme süresi içerisinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda rizikoyu taşıma borcu artık talep edilebilir bir borç haline gelmektedir²⁷³.

Türk Ticaret Kanunu m.1421/1 hükmü gereği sigortacının rizikoyu taşıma borcunun başlama anı primin ödenme şekline göre belirlenmektedir. Bu borç, primin peşin ödeneceği hallerde primin ödendiği anda; primin taksitle ödeneceği hallerde ise ilk taksit ödendikten sonra başlamaktadır. Primin ilk taksitinin kambiyo senedi ile ödeneceği hallerde ise sigortacının sorumluluğu kambiyo sendi tahsil edilmeden sigortacının sorumluluğu başlamayacaktır²⁷⁴.

Uygulamada poliçeye sigorta süresi, başlangıç ve sona erme zamanı, tarih ve saat olarak yazılmaktadır. Ancak bazen tarih yazılmakla birlikte saat unsuruna poliçede yer verilmemektedir. KAKSGŞ m.A.8 hükmüne göre; aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı, poliçede belirtilen tarihte, öğlen saat 12.00’da başlayıp öğlen saat 12.00’da bitecektir.

Primin ödenme şekli nasıl kararlaştırılmış olursa olsun, taraflar borcun başlangıcı için başka bir tarih de belirleyebileceklerdir²⁷⁵. Ancak taraflarca sigorta korumasının daha geç başlayacağına ilişkin yapılan bir anlaşma, sigorta ettirenin aleyhine olduğu için geçersiz

²⁷¹ Sayhan, İsmet : **Sigorta Konusu Menfaat**, Ankara, 1999, (Sayhan, Menfaat); Çeker, s. 76; Şenocak, Kemal : “Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence)”, **BATİDER**, C.22, S.1, 2003, ss.51-76, (Şenocak, Geçici), s. 52.

²⁷² Çeker, s.75; Kender, Rayegan : “Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar”, **SHD**, S.1, 1998, ss.40-60, (Kender, Süre), s.40 vd.

²⁷³ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.194.

²⁷⁴ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.195.

²⁷⁵ Müderrisoğlu, s.275.

olacaktır²⁷⁶. Gerçekten de sigorta ettiren ve sigortalı hakkında koruyucu hüküm içeren m.1452/3 hükmü gereği tarafların sigorta ettiren ya da sigortalı aleyhine sonuç yaratacak bir tarih belirlemeleri mümkün değildir.

Uygulamada kişilerin acenteler ile anlaşarak eski tarihli poliçe düzenlemek suretiyle geçmişe etkili sigorta yaptıkları ve bu şekilde sigortacının rizikoyu taşıma borcu henüz başlamadan önce meydana gelen zarar için de sigorta tazminatı almaya çalıştıkları bilinmektedir. Ancak poliçe düzenlendiği anda rizikonun gerçekleştiği sigortacı tarafından bilinmemekle birlikte sigorta ettiren ve sigortalı tarafından bilinmekteyse geçmişe etkili olan sigorta sözleşmesi geçersiz olmaktadır²⁷⁷. TTK m1458 hükmü gereği böyle bir durumda sigortacı sözleşmeyle bağlı olmayacak ve primlerin tamamına hak kazanacaktır²⁷⁸.

2.2.4. Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu

2.2.4.1. Genel Olarak

Sigorta süresi içinde²⁷⁹ kasko sigorta sözleşmesi ile teminat kapsamına alınan rizikolardan bir ya da birkaçının meydana gelmesi ve sigorta konusu menfaatin zarara uğraması durumunda sigortacının zararı tazmin ederek mevcut durumu rizikonun meydana gelmesinden önceki durumuna getirme borcu bulunmaktadır. Sigortacının tazmin borcunun doğması, zararın mutlaka teminat altına alınan rizikolardan biri sebebiyle ve rizikonun da sigorta süresi içinde oluşması koşuluna bağlıdır²⁸⁰. Zarar, teminat kapsamında olmayan bir riziko nedeniyle meydana geldiyse sigortacı söz konusu zarardan sorumlu olmamaktadır. Gerçekleşen rizikonun teminat kapsamına girdiğini ve riziko ile meydana gelen zarar arasında illiyet bağı²⁸¹ bulunduğunu ispat yükü ise sigorta ettiren üzerindedir.

Sigortacının tazminat ödeme borcunu ifa edebilmesi için sigorta ettiren, KAKSGŞ m.B.1 hükmü gereği rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren beş iş günü içinde

²⁷⁶ Uluğ, Kasko, s.57.

²⁷⁷ Çeker, s.76.

²⁷⁸ **Türk Ticaret Kanunu MADDE 1458-** “(1) Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir. Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığından sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda, sigortacı sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte, ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanır”.

²⁷⁹ “Rizikonun sigorta himayesinin başlamasından sonra gerçekleştiğini ispat yükü, sigorta ettirene aittir” Taşyürek, s.109; Kender, s.370.

²⁸⁰ Sigortacının, teminat dışında kalan bir riziko sonucu oluşan zarara karşı ödeme yapması “Ex Gratia (Hatırlutuf) Ödemesi” durumunda mümkündür. Sigortacı, sorumluluğu dışında kalan bu ödemeyi, sigortalı ile arasındaki ilişkiye dayanarak, sigortalının önceki dönemlerdeki hasar durumu, yapmış olduğu prim ödemeleri gibi hususları dikkate alarak veya kendisi için bir takım ticari saikler nedeniyle gerçekleştirebilir. Fakat hatır ödemesi halinde sigortacının halefiyet hakkı bulunmaz. **Müderrişoğlu**, s.402.

²⁸¹ Gerçekleşen riziko ile zarar arasındaki illiyet bağı Borçlar Hukuku’nda geçerli olan illiyet ilkelerine göre belirlenir. **Kender**, s.377.

sigortacıya durumu bildirmeli, tazminat yükümlülüğü ile miktarının saptanması için sigortacının gerekli inceleme ve araştırmaları yapmasına izin vermelidir.

Rizikonun, teminat kapsamına alınan rizikolardan olduğu tespit edildikten sonra araçta meydana gelen zarar ve tazminat belirlenecek ve ardından sigortacı tarafından sigorta tazminatı ödenecektir. SK m.32/3 hükmü gereği, sigortacı iyiniyet kurallarına aykırı davranarak sigorta tazminatı ödemesini geciktiremeyecektir.

2.2.4.2. Rizikonun Gerçekleşmesiyle Oluşan Zararın Tespiti

Kasko sözleşmesinde belirtilen rizikolardan bir ya da birkaçının meydana gelmesi sebebiyle oluşan zararın sigortacı tarafından tazmin edilebilmesi için öncelikle araçta meydana gelen zararın tespit edilmesi gerekmektedir. Oluşan zarar, rizikonun gerçekleşmesiyle sigorta edilen menfaatin değerinde gerçekleşen azalmayı ifade etmektedir²⁸². Bu sebeple zararın tespitinde sigortalı aracın ya da zarar gören parçalarının rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerleri esas alınmaktadır²⁸³.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.3.3.2 hükmüne göre, taraflar zararı aralarında anlaşarak ya da görevlendirecekleri bir eksper²⁸⁴ vasıtasıyla belirleyebileceklerdir. Tarafların kendi aralarında yani bir eksper yardımı almadan zararı belirlediği haller genellikle oluşan zararın çok küçük ya da basit olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır. Sigortacılıkta daha sıklıkla zararı belirlemesi için bir eksper tayin edilmekte, zarar eksper tarafından hazırlanan rapora göre tayin edilmektedir.

Eksperlerin, görev ve çalışma esasları Sigorta Eksperleri Yönetmeliği²⁸⁵ ile düzenlenmiştir. SEY uyarınca bu alanda faaliyet gösterebilmeleri için eksperler, yönetmeliğin m.5 hükmünde belirtilen nitelikleri barındırmalı ve sigorta eksperliği ruhsatnamesine sahip olmalıdırlar. Fakat en önemlisi sigorta eksperlerinin, faaliyetlerini tarafsız bir şekilde icra etmeleri gerekmektedir²⁸⁶. Tarafsızlığın sağlanabilmesi için sigorta şirketlerinin, acentelerin ve brokerlerin; ortakları, yöneticileri, denetimde bulunan kişiler ve bu kişiler adına imza yetkisi bulunan şirket çalışanları ile bunların eş ve velayeti altındaki çocuklarının sigorta eksperliği

²⁸² Kender, 370.

²⁸³ Gülbitti, Levent : “Kasko Sigortasının İncelenmesi ve Türkiye’de Kasko Sigortası Hasar Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Ana Bilim Dalı**, İstanbul, 2007, s.41.

²⁸⁴ Sigortacılık Kanunu m.2/1-n hükmünde sigorta eksperleri, “*Sigorta konusu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutat meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişiyi*” ifade etmektedir.

²⁸⁵ RG. 22.06.2008 tarih, 26914 sayı.

²⁸⁶ Eksperlerin tarafsız bir şekilde faaliyet göstermeleri gerekmele birlikte uygulamada sigorta şirketlerinin lehine taraf tuttuklarına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır, **Taşyürek**, s.121.

yapamayacağı düzenlenmiştir²⁸⁷. Ayrıca tarafsızlığı ihlal eden eksperin SK m.26/8 hükmünde geçici olarak faaliyetten alıkoyma ve m.26/12 hükmünde meslekten çıkarma cezaları ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

Eksperlerin; atama, iş kabul ve ücret esaslarını düzenlenmiş olduğu Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği²⁸⁸ m.5 hükmü uyarınca eksper; sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ya da diğer menfaat sağlayan kişiler tarafından görevlendirilebilmektedir. Görevlendirilen eksper, sigorta sözleşmesinin, poliçenin içeriği ve gerçekleşen riziko ilgili bilgi ve belgeler üzerinde gerekli araştırma ve incelemeyi yaparak mümkün olan en kısa süre içinde oluşan zararın niteliklerini, sebebini ve miktarını tespit etmektedir. Eksper tüm bu işlemleri yaparken her iki taraftan da bağımsız olarak, tarafsız bir şekilde çalışmak zorundadır. SEAY m.6 ve m.7 hükümlerine göre sigorta ettiren veya sigortalı tarafından atanan eksperin hazırlamış olduğu rapora sigortacı; sigortacının atadığı eksperin hazırladığı rapora ise sigortacı 3 iş günü içerisinde itiraz etme hakkına sahiptir. İtirazlar ise hakem eksper tarafından nihai karara bağlanmaktadır.

Önemle belirtmek gerekir ki, 01.01.1994 tarihli Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarında tarafların anlaşamaması halinde zararın hakem-bilirkişiler tarafından belirleneceğini ifade eden hüküm kaldırılmıştır. Hakem bilirkişi prosedürü şuan yürürlükte olan 01.04.2013 tarihli KAKSGŞ'da yer almamakta, kasko sözleşmesinde uygulanmamaktadır.

2.2.4.3. Sigorta Tazminatının Belirlenmesi

Rizikonun gerçekleşmesiyle oluşan zarar tespit edildikten sonra sigortacının belirlenen zararı tazmin etmesi gerekecektir. Tazminatın belirlenmesinde esas alınan bir takım ölçütler bulunmaktadır:

2.2.4.3.1. Sigorta Bedeli ve Sigorta Değeri

Sigorta sözleşmeleri kurulurken, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemeyi taahhüt ettiği ve aynı zamanda prime de esas alınan bir üst limitin gösterilmesi şarttır. Bu azami limit “sigorta bedeli” olarak adlandırılmaktadır²⁸⁹. TTK m. 1461 hükmüne göre, sigorta bedeli sigortacının sorumluluğunun üst sınırını oluşturmakta olup ödeyeceği azami tazminat miktarını ifade etmektedir. Bir başka anlatımla, menfaatin tamamen ortadan

²⁸⁷ Bu düzenlemenin sermaye piyasasını olumsuz etkileyecek nitelikte olduğuna ilişkin eleştiriler için bkz: Kubilay, Huriye : “Sigortacılık Mevzuatındaki Bazı Hükümlerle İlgili Değerlendirme”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, C.9, Özel Sayı, 2007, ss. 399-408, (Kubilay, Değerlendirme), s.400.

²⁸⁸ RG. 25.08.2015 tarih, 29456 sayı.

²⁸⁹ **Kender**, s.353; **Taşyürek**, s. 111; **Çeker**, s.64; **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.27.

kalkması yani tam zarar halinde sigortacının ödemeyi taahhüt ettiği tazminat miktarıdır²⁹⁰. Rizikonun gerçekleşmesiyle oluşan zarar daha fazla olsa bile sigortacı en fazla sözleşmeyle belirlenen sigorta bedeli ile sorumlu olmaktadır. Sigortacının sorumlu olduğu bir üst meblağ söz konusuysa bu meblağ ile riziko gerçekleştiği anda meydana gelen zarar arasında farklılık oluşması mümkündür²⁹¹. Bu sebeple TTK m.1459 ve m.1461/2 hükümlerinde, sigortacının yalnızca uğranılan zararı tazmin edeceği, sigorta bedelinin zarardan fazla olduğu durumlarda dahi zarardan fazlasını ödemeyeceği düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m.1460 hükmüne göre sigorta edilen menfaatin tam değeri ise sigorta değeri ya da sigorta menfaati değeri olarak adlandırılmaktadır. Sigorta değeri; primin, riziko sonucu meydana gelen zararın ve tazminat miktarının belirlenmesinde esas alınan en önemli unsurlardan biridir. Sigorta tazminatının yani rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigortacının ödeyeceği meblağın sigorta değerini aşmaması gerekmektedir²⁹².

Sözleşmeyle kararlaştırılan sigorta bedelinin, sigorta değerine eşit olması esas olup bu, “sigorta bedelinin sigorta değerini aşmaması ilkesi” ya da “tazminat ilkesi” olarak adlandırılmaktadır²⁹³. Sigorta yoluyla zenginleşmenin önüne geçilmesini amaçlayan bu ilke ile kişilerin sigorta menfaat değerinin üzerinde bir sigorta bedeli belirlemesi suretiyle rizikonun gerçekleşmesi sonucunda (sigortanın amacına aykırı olarak) kazanç elde etmesinin önüne geçilmesi sağlanmaktadır²⁹⁴. Ancak sigorta bedelinin sigorta değerine eşit olup olmadığı ancak riziko gerçekleştikten sonra ortaya çıkmaktadır²⁹⁵. Gerçekten de sigorta değeri, sözleşme süresi içinde değişebilmekte²⁹⁶, sigorta sözleşmesinin yapıldığı zamanki sigorta değeri ile riziko gerçekleştiği andaki sigorta değeri arasında fark oluşabilmektedir.

Kasko sigortaları açısından, ülkemizde araç fiyatları piyasa koşullarından fazlasıyla etkilenmektedir. Bu sebeple yapılan kasko sözleşmesinde sigorta değerinin değişmesi çok büyük ihtimaldir²⁹⁷. Sigorta bedeli ise sözleşme yapılırken belirlendiği için rizikonun gerçekleştiği zamanki sigorta değeriyle örtüşmemesi, sigorta değerinden az ya da fazla olması

²⁹⁰ Sayhan, s.159.

²⁹¹ Bozer, Bazı Sigorta Türleri, s.27.

²⁹² Çeker, s.3.

²⁹³ Taşyürek, s.112; Can, s.40.

²⁹⁴ Sayhan, s.158; “...Sigorta hukukunun ana ilkelerine göre, mal sigortalarında sigorta sözleşmesi sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle ortaya çıkan gerçek zararı giderme amacına yönelik olup sigorta ettirenin zenginleşmesine bir vesile teşkil etmemelidir. Davaya konu kaza nedeniyle sigortalı aracın pert olduğu konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Kasko sigortasında asıl olan amaç, zarar bedelinin tamamen karşılanmasıdır. O halde mahkemece araç pert kabul edilip bilirkişi raporunda belirlenen aracın kazadan önceki 2. el piyasa değeri olan □ TL'den yine aynı raporda belirlenen □ TL hurda bedeli tenzil edilerek gerçek zarar olan □ TL'ye hükmedilmesi gerekirken aksi şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir. Hüküm bozulmuştur” Yargıtay 17. HD, T. 05.11.2015, E. 2015/2369, K. 2015/11735, (erişim tarihi: 29.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

²⁹⁵ Müderrisoğlu, s.389.

²⁹⁶ Yazıcıoğlu/ Zehra Ögüz, s.166

²⁹⁷ Taşyürek, s.113; Özbolat, s.287.

bu konuda süreç içinde uyumsuzluklara yol açabilmiştir. Bu hususa ilişkin olarak poliçelere, sigorta bedelinin ek prim karşılığında güncel sigorta değerine yükseltilebileceğini ifade eden “enflasyon klozu” eklenerek çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Yaşanan sorunlar nedeniyle genel şartlarda değişiklik yapılarak, KAKSGŞ m.B.3.3.3.1 hükmü ile sigorta bedelinin, “aracın hasarın meydana geldiği tarihteki rayiç değeri” kadar olduğu düzenlenmiştir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları’nda yer alan düzenleme gereği, akdedilen kasko sözleşmesinde sigorta bedeli net bir miktar olarak yazılmamaktadır. Sigortacının tazmin etmeyi taahhüt ettiği üst limit, hasarın meydana geldiği tarihteki aracın rayiç değerine göre belirlenmektedir²⁹⁸. KAKSGŞ m.B.3.3.3.1. hükmüne göre, sigortalanan aracın rayiç değerinin nasıl ve ne esas alınarak belirleneceğinin poliçeye yazılması gerekmektedir. Poliçede bu konuda bir açıklık bulunmadığı takdirde rayiç bedel, SEDDK tarafından belirlenen referans rayiç değerlere göre tespit edilmektedir.

2.2.4.3.2. Eksik Sigorta

Eksik sigorta²⁹⁹, sigorta sözleşmesinde belirlenen sigorta bedelinin, rizikonun gerçekleştiği zamanki sigorta menfaatinin değerinden yani sigorta değerinden az olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır. Eksik sigorta, sigorta ettirenin hata ile ya da daha az prim ödemek için sigorta değerini gerçeğinden düşük bildirdiği hallerde söz konusu olabileceği gibi sigorta değerinin piyasadaki değişiklikler sonucu zamanla artması sebebiyle de meydana gelebilmektedir³⁰⁰.

Eksik sigortada, kısmi hasar söz konusuysa TTK “Eksik Sigorta” başlıklı m.1462 hükmü uyarınca, sigortacı tarafından ödenecek meblağ, sigorta bedelinin sigorta değerine oranı üzerinden hesaplanacaktır. “Oran kuralı” olarak adlandırılan³⁰¹ bu durumda sigortacı, oluşan zararın hesaplanacak oran kadarını tazmin edecektir. Tarafların bu kuralın aksini, yani oran üzerinden hesap yapılmaksızın en fazla sigorta bedeli kadar olmak üzere zararın

²⁹⁸ Ünün, Zarar, s.144.

²⁹⁹ Sigortacılıkta eksik sigorta; “düşük sigorta” veya “noksan sigorta”, “menfaat değeri altında sigorta” olarak da adlandırılmaktadır, **Kender**, 311; Şenocak, Kemal : “Menfaat Değeri Altında Sigorta”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, 2000, (Şenocak, Menfaat); 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.1462 hükmünde de “Eksik Sigorta” olarak belirtilmektedir.

³⁰⁰ **Kender**, s.358; Ayrıca, zamanla sigorta konusu aracın değerindeki artış dolayısıyla eksik sigorta meydana gelebilir. Nitekim ülkemizde yaşanan yüksek oranlı enflasyon nedeni ile araçların sigorta sözleşmesi yapıldığı andaki değeri ile rizikonun gerçekleştiği tarih arasında mutlaka değer düşüklüğü gerçekleşmekte ve eksik sigorta hükümleri uygulanarak sigorta tazminatından “oran (proportion) kuralı”na göre indirim yapılmaktadır. Bu durum ise, sigorta ettirenin aleyhine sonuç doğurmaktadır. İşte, enflasyon nedeniyle ortaya çıkan bu olumsuzluğun giderilebilmesi için, günümüzde kasko sigortası poliçelerine “Enflasyon Klozu” eklenmektedir, **Taşyürek**, s.114. Bu klozun yer aldığı poliçelerde klozda özel bir düzenleme yoksa, sigorta edilen aracın riziko anındaki değeri, sigorta sözleşmesinin kurulduğu tarihten sonra riziko anına kadar geçen süredeki enflasyon oranında artırılarak belirlenir, **Müderrişoğlu**, s.390.

³⁰¹ **Yazıcıoğlu/Atamer**, s.49.

tamamının karşılanacağını sözleşme ile kararlaştırmaları mümkündür. Bu sigorta türü ise, “ilk tehlike sigortası” olarak adlandırılmaktadır³⁰².

Kasko sigortasında sigorta bedeli, riziko gerçekleştikten sonra belirlendiği için eksik sigorta hükümlerinin kasko sözleşmesinde uygulanması mümkün değildir.

2.2.4.3.3. Aşkın Sigorta

Aşkın sigorta, eksik sigortada olduğu gibi sigorta bedeli ile sigorta değerinin birbirine eşit olmadığı bir durum yaratmaktadır. TTK m. 1463 hükmüne göre aşkın sigorta, sigorta bedelinin, riziko gerçekleştiği andaki sigorta değerinden daha yüksek olduğu durumda söz konusu olmaktadır³⁰³. Sigorta bedeli ile sigorta değeri arasındaki fark, eksik sigortada olduğu gibi bilerek veya hata sonucu baştan mevcut olabileceği gibi ya da piyasadaki değişikliklerin (sigorta değerinin zamanla azalması gibi) sonucu sonradan da oluşmuş oluşabilmektedir. Fakat aşkın sigortanın varlığı genellikle riziko gerçekleşip eksper incelemesi yaptırıldıktan sonra öğrenilmektedir³⁰⁴.

Aşkın sigorta durumunda, sözleşmede gösterilen sigorta bedeli olması gerekenden fazla olduğu için sigorta ettiren tarafından daha fazla prim ödenmektedir. Bu husus gözetilerek TTK m.1463 hükmünde; sigorta bedelinin sigorta değerini aşan kısmının geçersiz olacağı, primin aşkın bedel karşılığı olan kısmının indirileceği ve fazla ödenen kısmın sigortacı tarafından iade edileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, sigorta ettirenin maddi çıkar sağlamak amacıyla ve kötüniyetle aşkın sigorta yapması halinde sözleşme geçersiz olmakta, sigortacı sözleşmenin geçersiz olduğunu öğrendiği sigorta döneminin sonuna kadar prime hak kazanmaktadır. Doktrinde, sigorta himayesinin mümkün olduğu kadar korunması gerektiği ifade ederek, hile ile aşkın sigorta yapılması halinde sigorta sözleşmesinin baştan beri hükümsüz sayılması eleştirilmektedir³⁰⁵.

Kasko sigortasında sigorta bedeli, riziko gerçekleştikten sonra belirlendiği için aşkın sigorta hükümlerinin kasko sözleşmesinde uygulanması mümkün değildir.

2.2.4.3.4. Birden Çok Sigorta

Birden çok sigorta, genellikle çok büyük zarara yol açabilecek rizikoların mevcut olduğu hallerde gündeme gelmektedir³⁰⁶.

³⁰² Kender, s.359.

³⁰³ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.263.

³⁰⁴ Bozer, Bazı Sigorta Türleri, s.63.

³⁰⁵ Kender, 362.

³⁰⁶ Bozer, Bazı Sigorta Türleri, s.66.

Kasko sigortasında, sigortalanan aracın aynı zaman dilimi içinde aynı rizikolara karşı birden fazla sigortacı tarafından sigortalanması halinde “birden çok sigorta” söz konusu olmaktadır. KAKSGŞ m.C.4 hükmüyle kasko sigortasında kural olarak birden çok sigorta düzenlenemeyeceği, söz konusu menfaat üzerinde başka bir sigorta koruması bulunup bulunmadığının sigortacı tarafından araştırılması gerektiği belirtilmiştir. Akabinde ise hali hazırda üzerinde sigorta himayesi bulunan menfaatin, ancak ve ancak TTK hükümlerinde bulunan şartların sağlanması halinde ikinci kez sigortalanabileceği belirtilmiştir. Ancak bu durumda da sigorta ettirenin sigortacıların her birine menfaat üzerinde mevcut diğer sigortaları bildirmesi gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1465 hükmüne göre menfaat üzerinde birden çok sigorta olsa bile sigorta ettirene, en fazla sigorta bedeli kadar meblağ ödenecektir³⁰⁷. Bu şekilde birden çok sigorta bulunsun da sebepsiz zenginleşme önlenmiştir.

Birden çok sigorta; müşterek sigorta, çifte sigorta ve kısmi sigorta şeklinde yapılabilmektedir.

Müşterek sigorta, genellikle büyük rizikolara karşı birden çok sigortacı tarafından yapılan sigortadır. TTK m. 1466 hükmüne göre müşterek sigortada, yapılan sigorta sözleşmeleri ancak sigorta değerine kadar geçerli sayılmaktadır³⁰⁸. Birden çok sigortacıyla yapılan sözleşmelerdeki sigorta bedellerinin toplamı sigorta değerinden az ya da sigorta değerine eşitse her bir sigortacı üzerine aldığı kadarıyla sorumlu olacaktır. Ancak sigorta bedellerinin toplamı sigorta değerini aşmaktaysa, sigortacılardan her biri sigorta bedellerinin toplamının sigorta ettikleri bedele oranı kadar sorumlu olacaktır. Müşterek sigorta sözleşmesiyle sigortacıların müteselsil sorumlu olacakları da kararlaştırılabilecektir³⁰⁹.

Çifte sigorta, aynı veya farklı sigortacı tarafından daha önce aynı menfaat değerinin tamamı sigortalanan aracın ikinci kez aynı rizikolara karşı sigortalanması halinde ortaya çıkmaktadır. Çifte yapılan sigorta, ilk yapılan sigorta sözleşmesi ile menfaat değerinin tamamı zaten sigorta edildiği için zenginleşme yasağı ilkesinin ihlal edilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu sebeple TTK m.1467 hükmüyle ancak belli şartların varlığı halinde geçerli olacağı düzenlenmiştir³¹⁰.

³⁰⁷ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.263.

³⁰⁸ Kaner, s.60.

³⁰⁹ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1466/2:** “Sözleşmelere göre sigortacılar müteselsilen sorumlu oldukları takdirde, sigortalı, uğradığı zarardan fazla bir para isteyemeyeceği gibi, sigortacılardan her biri yalnız kendi sözleşmesine göre ödemekle yükümlü olduğu bedele kadar sorumlu olur. Bu hâlde ödemede bulunan sigortalının diğer sigortacılar karşısında haiz olduğu rücu hakkı, sigortacıların sigortalıya sözleşme hükümlerine göre ödemek zorunda oldukları bedeller oranındadır”.

³¹⁰ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1467:** “a) Sonraki ve önceki sigortacılar onay verirlerse; bu takdirde, sigorta sözleşmeleri aynı zamanda yapılmış sayılarak riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli, 1466 ncı maddede gösterilen oranda sigortacılar tarafından ödenir. b) Sigorta ettiren, önceki sigortadan doğan haklarını ikinci

Kısmi sigortada ise menfaat değerinin tamamı değil bir kısmı daha önce sigortalandığı içim geri kalan kısmın bir başka sigortacı tarafından sigortalanması söz konusudur. Kasko sigortasında araç, hasarın meydana geldiği tarihteki rayiç değerinin tamamı için sigortalandığından kısmi sigorta uygulama alanı bulamayacaktır³¹¹.

2.2.4.3.5. Muafiyet İndirimi Bulunan Sigorta

Kasko sigortası sözleşmesinde taraflar, bir miktar, zarar yahut sigorta bedeli üzerinden belli bir oran belirleyerek sigortacının belirledikleri miktar ya da kısım kadar zararlardan sorumlu olmayacağını kararlaştırabileceklerdir. Bu durumda sigorta ettiren daha az prim ödeyecek fakat zarar meydana geldiğinde sigortacının sorumlu olmadığı kısım kendi üzerine kalacaktır. Sözleşme ile getirilen muafiyet indiriminin amacı bu şekilde zararın bir kısmı üzerinde kalacak olan sigorta ettirenin daha özenli davranmasını sağlamaktır.

Muafiyet iki şekilde kararlaştırılabilmektedir. İlki “entegral muafiyet” olarak adlandırılmakta olup sözleşmede belirlenen miktar ya da oranı aşan hasarın tamamı sigorta şirketi tarafından karşılanmaktadır. İkincisi ise “tenzili muafiyet” olarak adlandırılmakta ve tarafların sadece aşan kısmı sigortacının karşılayacağını kararlaştırması halinde söz konusu olmaktadır³¹².

KAKSGŞ m.A.6 hükmünde kararlaştırılan bir muafiyetin poliçeye en az 14 punto büyüklüğünde olacak şekilde yazılması gerektiği öngörülmüştür.

2.2.4.4. Zararın Giderilmesi

Sigortacı, teminat kapsamına giren rizikolardan herhangi biri ya da bir kaçının sigorta süresi içinde meydana gelmesi ve aracın kısmen ya da tamamen hasar görmesi durumunda teminat limitleri kapsamında oluşan zararı karşılamakla yükümlüdür. Bu sebeple zarar tespit edildikten sonra meydana gelen riziko ve hasara göre sigortacının tazmin borcunu ne şekilde yerine getireceği belirlenecektir.

Sigortacı zararı tazmin etme borcunu, oluşan zararın niteliğine göre nakdi ödemeyle ya da tamir, yerine koyma, yenileme gibi farklı şekillerde yerine getirebilecektir. Sigortacı tarafından nakden ödenmesine karar verilen sigorta tazminatı, rizikonun meydana geldiği

sigortacıya devir veya o haklardan feragat etmişse; bu takdirde, devir veya feragatin ikinci sigorta poliçesine yazılması şarttır; yazılmazsa ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır. c) Sonraki sigortacının, ancak önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğu şart kılınmış ise; bu hâlde önceden yapılmış olan sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması gerekir; yazılmazsa, ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır”.

³¹¹ Özkan, s.169.

³¹² Müderrisoğlu, s.396.

tarihteki malın değerine göre hesaplanmaktadır³¹³. Ancak belirtmek gerekir ki sigortacı, muafiyet gibi sorumluluğunu sınırlandıran sebeplerin varlığı halinde bunlardan bir ya da bir kaçının sözleşmede kararlaştırıldığını ispat ederek kısmen ya da tamamen sorumluluktan kurtulabilecektir³¹⁴.

Sigortacının tazmin borcu, sigorta bedeli ile sınırlı olup bu bedel, rizikonun meydana geldiği tarihteki aracın rayiç değeri kadardır. KAKSGŞ m.B.3.3.3.1/2 hükmüne göre de tazminat miktarı belirlenirken rizikonun meydana geldiği tarihteki aracın rayiç bedeli esas alınmakta olup rayiç bedel ise poliçede belirtildiği şekilde tespit edilecektir. Poliçede rayiç bedelin belirlenme şekline ilişkin bir açıklama bulunmamakta ise rayiç bedel, KAKSGŞ SEDDK'nın tanzim ettiği kurallara göre belirlenecektir³¹⁵.

2.2.4.4.1. Aracın Hasara Uğraması Durumunda

Aracın hasara uğraması halinde doğan tazminat borcunun kapsamı ve şekli, hasarın boyutuna yani tam veya kısmi hasar oluşana göre farklılık arz etmektedir.

Aracın tam hasara uğraması; onarım masraflarının, rizikonun gerçekleştiği tarihteki araç değerini aşması veya aracın teknik olarak onarılamaz ve kullanılamaz halde olması halidir. Tam hasar halinde aracın eski haline getirilmesi mümkün değildir ya da araç onarılabilecek durumda olsa bile onarım bedelleri çok fahiş olmaktadır. Kasko sigortası sözleşmesinde zenginleşme yasağı gereği sigortacının sorumluluğu, sigorta değerini yani aracın rayiç değerini aşamayacaktır. Bu sebeple sigortacı, sigorta değeri üzerindeki onarım masraflarından sorumlu tutulamayacaktır³¹⁶.

³¹³ Sigorta değerinin poliçede gösterilmemesi halinde, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini her türlü delille ispat edebilir. **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.88.

³¹⁴ **Kender**, s.377.

³¹⁵ Hazine Müsteşarlığı 09.07.2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 703 Sayılı Anayasada yapılan değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnama ile kaldırılmıştır. 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca sigorta genel şartlarını, talimatları ve tarifeleri hazırlamak SEDDK'nın yetkileri arasındadır.

³¹⁶ "...Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Davalı taraf, davaya konu trafik kazası sonucu, davacı aracında meydana gelen gerçek zarardan sorumludur. Davacı, zarar gören konumunda olup, kazanın meydana gelmesinde hiç kusuru bulunmamaktadır. Aracında oluşan gerçek zararın tazmini gerekir. Aracının eşdeğer parçalarla onarımını kabul etmesi kendisinden beklenemez. Orjinal parçalar kullanılarak aracın tamir bedeli belirlendikten sonra aracın modeli, onarım işlemi kullanılan parçaların sayısı ve özelliğine göre araçta meydana gelen kıymet kazanma tenzilin, onarım giderinden mahsubu ile gerçek zararın tesbit edilmesi gerekir. Onarım masrafları, taşıtın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşar ya da taşıt onarım kabul etmez ise taşıt tam hasara uğramış sayılır. Bu durumda aracın, olay tarihindeki 2.el piyasa rayiç değeri ile olay tarihindeki sovtaj değeri arasındaki fark davacının gerçek zararıdır...", Yarg. 17. HD, T. 05.03.2015, E. 2014/ 24664, K. 2015 / 3863; "Dava haksız eylemden doğan tazminat istemidir. Davacı yabancı plakalı aracının Fransa'da yaptırdığı tamir giderlerini istemiştir. Zarar davacının mal varlığındaki eksilmeyi ifade eder. Aracının hasarının zararı aracın gerçek değerini geçemez. Hükmedilecek tazminatın davacı aracının Fransa'daki gerçek sürüm değerinden fazla olmaması gerekir. Bu nedenle mahkemece, davacının hasar tesbit raporu, varsa olay sırasında çekilen fotoğraflar ve trafik kaza tutanağına göre aracın tamiri için sarfi gereken gider hesaplarıdır. Aracın yabancı ülkedeki sürüm değeri de araştırılmalıdır. Belirlenecek değerlerden hangisi

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının m.B.3.3.2.2 hükmüne göre tam hasar durumunda aracın onarılamaz halde olduğunun eksper raporuyla tespit edilmesi gerekmektedir.

Tam hasar halinde sigortacı, sigorta bedelini yani aracın rizikonun gerçekleştiği tarihteki piyasa değerini ödemek durumdadır. Sigortacı tarafından ödeme yapılabilmesi için öncelikle araç üzerinde, aracın tam hasarlı yani sigorta literatüründeki deyişle pert total olduğunun tespitine ilişkin işlemler yapılmalıdır³¹⁷. Bu işlemler kapsamında; aracın hurdaya ayrıldığını göstermekte olan ve ilgili kuruluşlardan alınan hurda tescil belgesinin³¹⁸ ve hurdaya ayrılan aracın trafikten çekildiğini gösteren belgenin sigortacıya teslim edilmesi gerekmektedir. KAKSGŞ m.3.3.2.2 hükmüne göre pert total işlemleri sonucunda alınıp sigortacıya teslim edilmesi gereken hurda tescil belgesi ve trafikten çekme belgesinin sigortacıya ibraz edilemediği durumlarda sigortacı, TBK m.107 hükmünde düzenlenen alacaklının temerrüdünde borçluya tanınan tevdi hakkı gibi, tazminat bedelini mahkeme aracılığıyla belirlenen ödeme yerine tevdi ederek borcunu ifa edebilecektir.

Tam hasara uğrayan aracın hurda halinin ekonomik bir değer taşıması halinde bu değer “sovtaj değeri” olarak adlandırılmaktadır³¹⁹. Sovtaj değeri, sigorta tazminatının belirlenmesinde önem arz etmektedir³²⁰.

Sigortacı, tam hasar nedeniyle aracın piyasa değerinin tamamını ödeyip karşı tarafın zararı giderdikten sonra hurda araç kendinde kalmaktadır. Sigortacı hurdaya ayrılan aracı

az ise o miktar davacının mal varlığındaki azalmayı gösterir. Mahkemece tamir giderleri hesaplandığı halde aracın yurt dışındaki rayiç değeri hesaplattırılmadan tamir giderine hükmedilmesi bozmayı gerektirmiştir”. Yarg. 17. HD, T. 23.10.2008, E. 2008/2774, K. 2008/4808, (erişim tarihi: 23.03.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

³¹⁷ Pert total işlemi ile aracın tam hasarlı olduğuna ilişkin tespit yapılmaktadır. Aracın eski haline getirilemez olduğunun ya da onarım bedelinin, araç değerinin %70’ini aştığının belirlenmesi halinde genellikle araç pert total kabul edilir: **Müderrişoğlu**, s.399.

³¹⁸ Karayolları Trafik Yönetmeliği Araçların Hurdaya Çıkarılması başlıklı m.39 hükmüne göre, ekonomik ömrünü doldurma, eskime, yıpranma, kaza, yanma, tahrip edilme ve benzeri nedenlerle kullanılamaz duruma gelen araçların gerekli işlemlerin tamamlanmasının ardından hurdaya çıkarılacağı, bu durumda tescil belgelerinin “hurdaya çıkarılmış” şerhi düşülerek sahiplerine verileceği düzenlenmiştir.

³¹⁹ Sovtaj, sigortalanan eşya üzerinde riziko gerçekleşikten sonra kalan kısmın taşıdığı değer olup kasko sigortasında aracın hurda halindeki değeridir. **Müderrişoğlu**, s.398; Sovtaj, sigortacının sigortalının zararını tazmin ettikten sonra (kendisinde kalması halinde) hasarlı malı satmasıyla elde ettiği gelirdir: Dursun, Günay Deniz : “Sigorta Şirketlerinde Sovtaj İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **ABMYO Dergisi**, S.41, 2016, ss.51-60, s.55.

³²⁰ “...aracın, olay tarihindeki 2.el piyasa rayiç değeri ile olay tarihindeki sovtaj değeri arasındaki fark davacının gerçek zararıdır. Dosyada alınan bilirkişi raporları gerçek zararın tespitine ve hükme elverişli değildir. Bu durumda mahkemece, İTÜ veya KGM fen heyetinden seçilecek araç hasarı konusunda uzman bilirkişi yada bilirkişi kurulundan; davacı aracının orjinal parçalarla onarım masrafının tespiti, araçta orjinal parçalarla tamir nedeniyle oluşan kıymet kazanma tenzilin belirlenip, onarım masrafından mahsup edilmesi, daha sonra aracın pertinin uygun olup olmadığı, pertinin ekonomik ve uygun bulunması halinde, aracın kaza tarihindeki 2.el piyasa rayiç değeri ile sovtaj değerinin tespit edilmesi, piyasa rayicinden, sovtaj değerinin mahsubu ile davalıların sorumlu olacakları gerçek zararın belirlenmesi hususlarında ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli, önceki bilirkişi raporları ile ekspertiz raporunun da irdelendiği bir rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir”, Yarg. 17. HD, T. 05.03.2015, E. 2014/24664, K. 2015/3863, (erişim tarihi: 04.03.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

kendi alarak aracın tam değerini sigorta ettirene ödemekte, ardından hurda aracı piyasada en yüksek fiyatı teklif eden alıcıya satmaktadır. Sigortacının hurda aracı sattığı bu bedel, hurda yani sovtaj bedelidir. Sigortacı sovtaj bedelini aldıktan sonra (bu bedeli kendinde kaldığı için) üçüncü kişiye açacağı rücu davasında sigorta ettirene ödediği miktardan düşmesi gerekmektedir.

Sigortacı oluşan zararı tazmin ettikten sonra hurda aracın kendinde kalmasını istemezse araç sigorta ettirende kalmaktadır. Ancak bu seçenekte sigorta ettirenin hem aracın tam değerini hem de sovtaj değerini alarak sebepsiz zenginleşmemesi için sigortacının sigorta ettirene sovtaj değerini sigorta tazminatından düşerek tazminat ödemesi yapması gerekmektedir³²¹. Fakat hurda aracın değerinin tazminattan indirilebilmesi için sigorta ettiren aracın kendinde kalmasını kendi isteğiyle kabul etmelidir³²². Belirtmek gerekir ki taraflar da sözleşmede hurdanın kimde kalacağını kararlaştırabileceklerdir³²³.

Aracın tamirat masrafları, rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşsa bile onarım mümkünse ve fakat aracın ağır hasarlı³²⁴ olduğuna dair eksper raporu bulunmaktaysa aracın onarılması yerine tam hasarda olduğu gibi aracın piyasa değerinin ödenmesine karar verilebilecektir. Bu durumda da ödeme için aracın trafikten çekildiğine dair tescil belgesinin³²⁵ sigorta şirketine ibraz edilmesi gerekmektedir. Araç ağır hasarlı olmamasına rağmen tarafların aralarında anlaşarak onarım yerine ağır hasarlı gibi işlem yapılmasını kararlaştırmaları mümkündür³²⁶.

Aracın onarılabilecek şekilde hasar görmesi ve aynı zamanda onarım masraflarının aracın hasarın gerçekleştiği tarihteki rayiç bedelinden düşük olması, kısmi hasar olarak nitelendirilmektedir. Kısmi hasar durumunda oluşan zarar, kural olarak aracın onarım giderleri

³²¹ Yılmaz, s.1404.

³²² **Müderrişoğlu**, s.335; “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının 3.3.1.2. maddesi hükmü uyarınca "onarım masrafları, sigortalı taşıtın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşar ya da taşıt onarım kabul etmez ise taşıt tam hasara uğramış sayılır. Bu durumda değeri tamamen ödenen araç ve aksamı, talep ettiği takdirde sigortacının malı olur" hükmü öngörülmüştür. Bu hükümden açıkça anlaşılacağı üzere, davalı ... şirketi meydana gelen hasar bedelini tamamen poliçe limitleri içerisinde ödeme yükümlülüğü altında olup, sigortalı araç hurdasını sigorta ettirenin kendisine verilmesi istenmedikçe, sigortacı tarafından davacı ... ettirenin uhdesinde bırakıp, hurda bedelini tazminattan düşmesi olanaklı değildir. Zira, kasko sigortasında asıl olan amaç zarar bedelinin tamamen karşılanmasıdır”, Yarg. 17. HD, T. 28.11.2018, E. 2016/ 5313, K. 2018 / 11390, (erişim tarihi: 04.03.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

³²³ **Müderrişoğlu**, s.399.

³²⁴ “Uygulamada şirketler tarafından, rizikonun gerçekleşmesi durumunda aracın onarım masraflarının, sigorta bedeli ya da değerinden aracın hasarlı durumundaki piyasa değerinin düşülmesi suretiyle bulunan tutardan yüksek olması halinde araç ağır hasarlı kabul edilerek işlem yapılmaktadır. Sigorta şirketleri, onarım masraflarının sigorta değerinin genellikle %50'sini geçmesi halinde aracı ağır hasarlı olarak değerlendirmektedirler”, **Müderrişoğlu**, s.336.

³²⁵ Karayolları Trafik Yönetmeliği m.41 hükmünde araçların trafikten çekilmesinde uygulanacak usul ve esaslar ile trafikten çekilme halinde tescil belgesi üzerinde yapılması gereken değişiklikler düzenlenmiştir.

³²⁶ **Müderrişoğlu**, s.337.

kadardır. Aracın onarım giderleri; işçilik, boya, parça bedelleri gibi kalemlerdir³²⁷. Ayrıca eğer çekilmesi gerekiyorsa onarımın yapılacağı yere kadar olan çekme ve nakliye masrafları da sigortacı tarafından karşılanacaktır³²⁸. Tarafların anlaşması halinde sigortacı, onarım masraflarını tanzim etmek yerine anlaşmalı servislerde aracın onarımını yaptırarak onarılmış halini de teslim edebilecektir. Kısmi hasar halinde onarımın yapılacağı servis ya da bu servisi hangi tarafın belirleyeceği, kullanılacak parçaların orijinal parça olup olmayacağı gibi hususlara poliçede verilmelidir. Poliçede bu hususlar hakkında bir düzenlemeye yer verilmediği takdirde KAKSGŞ m.B.3.3.2.1 hükmü uyarınca onarım yapacak servisi ve kullanılacak parçaları sigortalı seçecektir. Kısmi onarımın ardından aracın önceki hasarlı parçaları, talep etmesi halinde sigortacıya ait olmaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.3.3.2.2. hükmüne göre, onarım sonucunda aracın değerinde “bariz” bir artış meydana geldiyse, poliçede belirtilmek kaydıyla, bu fark sigortacı tarafından ödenmesi gereken tazminat miktarından indirilecektir. Doktrinde, hasara uğrayan bir aracın onarımı ne kadar iyi yapılmış olursa olsun eski değerini kazanamayacağı ve dolayısıyla bu araçta değer artışı da olamayacağı belirtilmektedir³²⁹. Aracın hasarlı bulunduğu süreçte oluşan kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar ise dolaylı zararlar olup sigortacı bu zarardan ancak ek sözleşme ile üstlendiği takdirde sorumlu olacaktır.

Kısmi hasar sözleşmeyi kendiliğinden sona erdiren bir sebep değildir Araç üzerinde kısmi hasar meydana geldiğinde sigortacı tarafından ödenen tazminat miktarı, sigorta bedelinden düşülerek sözleşme aksi kararlaştırılmadıkça bu sigorta bedeli üzerinden devam etmektedir.

2.2.4.4.2. Aracın Çalınması Durumunda

Aracın veya araç parçalarının çalınması KAKSGŞ ile temel rizikolar arasında sayılmıştır. Genel şartlar uyarınca teminat dışında kalan haller dışında aracın çalınması halinde sigortacının zararı tazmin etme borcu bulunmaktadır. Çalınan araç daha sonra bulunsa bile çalınma sebebiyle araçta meydana gelen zararlar da kasko sigortası teminatı altındadır.

Sigorta ettirenin aracın çalındığını öğrenir öğrenmez yetkili makamlara başvurma yükümlülüğü bulunmaktadır. Yetkili makamlara yapılan başvuru neticesinde bu makamlarca yapılan araştırmaların otuz gün içinde herhangi bir sonuç vermemesi ve aracın bulunamaması

³²⁷ Günay, Trafik, s.141.

³²⁸ Öçal, Kasko, s.230.

³²⁹ Taşyürek, s.128.

durumunda, sigorta ettiren yetkili makamlara başvurduğunu sigortacıya bildirerek ondan zararını gidermesini talep etmelidir.

Sigortalı aracın çalınması halinde araç kayıtlarına çalınma durumunu gösteren şerh ve açıklamalar konmalıdır. Sigorta ettiren bu şerh ve açıklamaların yer aldığı belgeyi ve araç üzerinde aracın devrine engel teşkil edebilecek kısıtlamaların bulunmadığını gösterir belgeyi yaptığı başvuru sırasında de sigortacıya ibraz etmelidir.

Uygulamada, çalınan sigortalı aracın sigortacı tarafından tazminat ödemesi yapılmadan önce ya da daha sonrasında bulunması söz konusu olabilmektedir. KAKSGŞ m. B.3.3.4.2. hükmüne göre araç, sigortacı tarafından tazminat ödemesi gerçekleşmeden önce bulunduğu takdirde sigorta ettirenin aracı geri alması gerekmektedir. Aracın sigorta tazminatı ödendikten sonra bulunması halinde ise kasko sözleşmesi hükümlerine göre sigorta ettiren sigorta tazminatını iade ederek araç ve araçta meydana gelen zararları talep edebileceği gibi ödenen sigorta tazminatı kendisinde kalmak üzere aracı sigortacıya devredebilecektir³³⁰.

2.2.4.5. Borcu İfa Şekli, Zamanı ve Yeri

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının m.B.3.3.3.2 hükmüne göre, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda doğan zararın nasıl tazmin edileceğinin poliçeye açıkça yazılması gerekmektedir. Sigortacı tarafından tazmin nakden yapılabileceği gibi bazı durumlarda aynen tazmin de söz konusu olabilmektedir. Taraflar arasında buna ilişkin bir anlaşma olması durumunda, sigortacının hasar gören aracın onarım bedelini sigorta ettirene ödemek yerine anlaşmalı servislerinde aracı tamir ettirerek sigorta ettirene teslim etmesi zararın aynen tazminine örnektir³³¹. Ancak taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça sigorta tazminatının nakden para ile ödenecektir (TTK m.1427).

Riziko meydana geldikten sonra sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya beş iş günü içinde ihbar etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca rizikonun ve ödenecek tazminat tutarının belirlenebilmesi için sigortacıya ihtiyaç duyduğu bilgi ve belgeler sağlanmalıdır. Sigortacının rizikonun gerçekleşmesi halinde talep edeceği bilgi ve belgelere poliçede de yer verilmektedir. Uygulamada sigortacının talep ettiği belgelerden bazıları: poliçe fotokopisi, prim makbuzu, sigorta ettiren tüzel kişi ise imza sirküleri, trafik kazası tespit tutanağı, araç ruhsatı ve sürücü belgesi fotokopisi, ifade tutanakları, hasar gören araca

³³⁰ **Müderrişoğlu**, s.82; “Genel şartlardaki, bu şekilde bir çözüm tarzını öngören, bu hüküm yerinde değildir. Çünkü çalınan sigortalı aracın uzun bir süre sonra bulunması halinde, bulunduğu andaki ekonomik değeri ile çalınma rizikosunun gerçekleştiği anda sigortacının ödediği sigorta tazminatının aynı olmayacağı bellidir. Bu halde, sigorta tazminatının aynen iade edilmesi sigortacının zararına olacaktır. Bu nedenle, genel şartlardaki bu hükmün bu şekilde uygulanması, uygulamada, sorun oluşturmaktadır”, **Taşyürek**, s.129.

³³¹ **Müderrişoğlu**, s.329.

ait görüntüler, çalınan araçla ilgili yetkili mercilerce düzenlenen belgeler vs³³². Sigortacı, poliçede yazılı olanlar dışında başkaca belge talep etmekteyse bunları sigorta ettirenin ihbarından itibaren üç iş günü içinde yazılı veya sözlü olarak bildirmelidir (KAKSGŞ m.B.3.1).

Sigorta tazminatı ödeme borcunun zamanı, KAKSGŞ m.B.3.3.4.1 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre sigortacının on iş günü içerisinde gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak sigorta tazminatını ödemesi gerekmektedir. On iş günlük süre, sigortacıya belgelerin iletilmesiyle ya da zararı eksperin belirlediği hallerde sigortacının eksper raporunu teslim almasıyla başlayacaktır.

Sigortacı, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbar yapıp gerekli belgeleri teslim aldıktan sonra rizikoyu, zararı ve borcunun kapsamını belirleyebilmek için bunlar üzerinde inceleme ve araştırma yapması gerekecektir. Sigortacının tazminat ödeme borcu, riziko ve zararlar ilgili araştırmalarını tamamladığı anda muaccel hale gelmektedir. Bu açıdan yalnızca rizikonun ihbarı ya da bilgi ve belgelerin ibrazı ile borç muaccel hale gelmemekte, sigortacıya bunlar üzerinde araştırma ve inceleme yapması için süre tanınmaktadır. Ancak elbette sigortacının araştırma ve inceleme süresi sınırsız değildir³³³. TTK m.1427/2 ve buna paralel düzenlenen KAKSGŞ m.B.3.3.4.1. hükümlerine göre tazminat ödeme borcu her şekilde sigortacıya yapılan ihbardan itibaren kırk beş gün sonra muaccel olacaktır.

Sigortacının araştırmalarını tamamlayamaması kendinden kaynaklı olmayan belgelerin ibraz edilmemesi gibi sebeplere uzayabilmektedir Kanun koyucu bu durumu da dikkate alarak inceleme faaliyetinin sigortacıdan kaynaklanmayan sebeplerle uzaması durumunda sürenin işlemeyeceğini düzenlemiştir. Bu durumda süre durmakta, inceleme yapılmasını engelleyen sebepler kalktığında kaldığı yerden devam etmektedir.

Borcun muaccel hale gelmesiyle birlikte sigortacı ayrı bir ihtarla gerek kalmaksızın temerrüde düşmektedir. Mütemerrit sigortacıdan bu sebeple temerrüt faizi de istenebilecektir. Sigortacıdan temerrüt faizi talep edilemeyeceğine ilişkin anlaşmalar ise TTK m.1427/5 hükmü gereği geçersizdir.

Sigortacının, inceleme ve araştırmalarını hasarın kendisine ihbar edildiği tarihten üç ay içinde tamamlayamaması halinde sigortalıya avans ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. TTK m.1427/3 hükmüne göre avans olarak ödenecek miktarı taraflar belirleyebileceklerdir. Ancak anlaşmazlık halinde, mahkemece³³⁴ bir ön ekspertiz raporu hazırlanır. Bu durumda ödenmesi

³³² Taşyürek, s.110.

³³³ **Sigortacılık Kanunu Madde 32/3-** “Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez”.

³³⁴ Hangi mahkeme olacağı usul hükümlerine göre belirlenecektir, **Günay**, Sigorta, s.100.

gereken avans miktarı, ön ekspertiz raporunda tespit edilen hasar miktarının en az yarısı kadardır.

Türk Ticaret Kanunu m.1452/3 hükmünde yer alan koruyucu hüküm gereği tarafların TTK m.1427'nin üçüncü fıkrasında avansa ilişkin ve beşinci fıkrasında temerrüt faizine ilişkin hükümlerini sigorta ettiren ya da sigortalı aleyhine değiştirmeleri mümkün değildir. Aksi durumda ise TTK hükümleri uygulanacaktır.

Borcun nerede ifa edileceğine ilişkin TTK'da ya da KAKSGŞ'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple ifa yeri genel hükümlere göre tespit edilmelidir. TBK m.89 hükmüne göre ifa yeri tarafların açık ya da örtülü iradelerine göre belirlenmektedir. Eğer taraflar bu konuda aksi yönde bir belirleme yapmadılarsa para borçları alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilecektir. Bu hükümden hareketle taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça sigorta tazminatının sigorta ettiren/sigortalının yerleşim yerinde ödenmesi gerekmektedir.

2.2.4.6. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Kasko sigortasında sigortacının tazminat ödeme borcu, araştırmalarını tamamladığı tarihte ve en geç rizikonun ihbar tarihinden itibaren kırk beş gün sonra muaccel olmaktadır. Borcun muacceliyeti için ilk şart sigortacıya gerekli ihbarın yapılmasıdır. Ardından sigortacının riziko ve zararla ilgili gerekli araştırma ve hesaplamalarını yapacaktır Bu sebeple rizikonun gerçekleştiği sigortacıya usulüne uygun şekilde bildirilmedikçe sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelmeyecektir.

Borcun muaccel hale gelmesiyle birlikte borcu ifa etmeyen sigortacı temerrüde düşmektedir. Temerrüdün ilk şartı borcun muacceliyet kazanmasıdır. Sigortacının temerrüde düşmesi için ayrıca bir ihtar yapılması ise gerekmemektedir³³⁵.

Temerrüde düşmesi halinde sigortacıdan bu nedenle temerrüt faizi talep edilebilecektir. Sigortacıdan temerrüt faizi talep edilemeyeceğine ilişkin anlaşmalar TTK m.1427/5 hükmü gereği geçersiz olacaktır.

2.2.4.7. Borcu İfanın Sonuçları

2.2.4.7.1. İfanın Kasko Sözleşmesine Etkisi

Aracın tam hasara uğraması halinde menfaat unsuru ortadan kaldığı için sözleşme sona erecektir (KAKSGŞ m.B.4.1) Kısmi hasar halinde ise sözleşme ve sigorta himayesi devam etmekle birlikte sigorta bedeli sigortacı tarafından zarar için ödenen tazminat miktarı kadar

³³⁵ **Türk Ticaret Kanunu madde 1427/4:** “Borç muaccel olunca, sigortacı ihtarla gerek kalmaksızın temerrüde düşer”.

eksilmektedir³³⁶. Hesaplanan bu miktar ise taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça yeni sigorta bedeli olacaktır. Kısmi hasar halinde ayrıca tarafların sözleşmeyi feshetme hakkı da bulunmaktadır³³⁷.

2.2.4.7.2. Sigortacının Halefiyeti

Türk Ticaret Kanunu m.1472/1 hükmü uyarınca oluşan zararı tazmin eden sigortacının, halefiyet ilkesi gereği sigorta ettirenin bulunduğu hukuki konuma geçerek zarardan dolayı sorumlu olan kişilere karşı dava açma hakkı veya koşulları sağlıyorsa daha önce açılmış olan dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirme hakkı bulunmaktadır.

Sigortacı, geçerli bir sigorta sözleşmesine dayanarak sigorta tazminatını ödediği takdirde, ödeme yaptığı oranda sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı sahip olduğu haklara halef olacaktır³³⁸. Bu sebeple; zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü bulunan sigorta ettirenin, KAKGŞ m. B.2 hükmü ve TTK m.1448/1 hükmü uyarınca sigortacının üçüncü kişiye karşı sahip olduğu halefiyetten doğan haklarını koruması ve üçüncü kişiye karşı açabileceği rücu davasında kullanabileceği gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya vermesi gerekmektedir. Sigorta ettirenin sigortacının rücu hakkını ihlal edecek tarzda davranması ise sorumluluğunu doğuracaktır.

2.2.5. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü

Kasko sözleşmesinde sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikolardan bir ya da birkaçının gerçekleşmesi sebebiyle doğan zararı giderme borcu altına girmektedir. Fakat zararın giderilebilmesi için süreç içerisinde sigorta ettiren ya da sigortalı da çeşitli masraflar yapmak durumunda kalmaktadır. TTK m. 1426 hükmüne ve bu hükme paralel şekilde düzenlenen KAKSGŞ m.C.9 hükmüne göre rizikonun, zararın ve tazminat ödeme borcunun kapsamının belirlenebilmesi için yapılan makul giderleri sigortacı ödemekle yükümlüdür. Maddeye göre bu giderlerin yapılması ile bir sonuç elde edilememiş olsa da sigortacının yapılan giderleri karşılamak zorundadır.

Sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğü “makul giderler” ile sınırlı olup bu sınır iyiniyet kurallarına göre tespit edilecektir³³⁹. Bu kapsamda aşırı ya da lüks olarak

³³⁶ Taşyürek, s.145.

³³⁷ Çalışmamızın ileriki bölümlerinde incelenecektir.

³³⁸ Konunun detaylarına çalışmamızın ileriki bölümlerinde yer verilmiştir.

³³⁹ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1426 Gerekeşi:** “Sigortacı, sigortalının gerçek zararını ödeyeceğinden, sigorta ettirenin, sigortalı veya lehdarın bu amaçla rizikonun ve tazminat ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan masrafların da sigortacı tarafından karşılanması gerektiği düşüncesi ile madde kaleme alınmıştır. Ancak, burada asıl olan iyiniyet olduğundan, karşılanacak olan her türlü masraf değil ancak yapılması makul görülen masraflardır. Bu noktada, maddede sözü edilen kişiler iyiniyetli olarak masraf yapmışlarsa, masrafların faydalı olup olmadığının da bir önemi olmadığı açıkça maddede belirtilmiştir”.

nitelendirilebilecek masraflar, sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğü kapsamında değerlendirilemeyecektir. Giderleri ödeme yükümlülüğü açısından, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda oluşan zararın belirlenmesi için yapılan ekspertiz masrafları³⁴⁰ ve sigortalının zararı önlemek, azaltmak ya da artmasına engel olmak için yaptığı masraflar yapılması gereken “makul giderler” olup bunların sigortacı tarafından karşılanması gerekmektedir.

2.3. Sigorta Ettirenin Hak ve Yükümlülükleri

2.3.1. Prim Ödeme Borcu

2.3.1.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesi her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup sigortacı, sigorta ettirenin ödediği ücret karşılığında rizikoyu taşıma borcunu üstlenmekte, sigorta himayesi sağlamaktadır³⁴¹. Sigorta ettirenin ödemek durumunda olduğu bu ücret ise “sigorta primi” olarak adlandırılmaktadır³⁴². Sözleşmenin esaslı unsurlarından biri olan sigorta primini ödeme borcu, sigorta ettirenin kasko sözleşmeden doğan asli edim yükümlülüğünü oluşturmaktadır. Sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olması durumunda dahi prim ödeme borcu yine de sözleşmenin tarafı olan sigorta ettiren üzerindedir³⁴³.

Prim miktarının kasko sözleşmesi kurulduğu sırada belirli olması ya da açıkça belirlenmiş olmasa bile belirlenebilir nitelikte olması gerekmektedir³⁴⁴. Aksi halde sözleşme geçerli olarak kurulmuş sayılmayacaktır³⁴⁵.

Prim, her sözleşmenin içeriği ve özelliğine göre farklılık arz etmektedir. Sigortacının taşımayı üstelendiği rizikolar ve bunların gerçekleşme ihtimali, rizikonun meydana getirebileceği zarar, sözleşme konusu menfaatin değeri, sözleşmelerin tarafları ve tarafların özellikleri, sözleşmenin içeriği, sigortalanan aracın özellikleri, sözleşmedeki muafiyetler gibi birçok faktör prim miktarının belirlenmesinde dikkate alınmakta, bu hususlardaki farklılıklara göre prim miktarı değişmektedir. Bu sebeple primin değişen sözleşme şartlarına göre tespit edilmesi gerekmektedir.

³⁴⁰ Ünán, Genel, s.259.

³⁴¹ Kaner, s.21; Aral, İrem : “Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu”, MÜHF-HAD, C.13, S.3-4, 2007, ss.117- 144, s.117.

³⁴² Prim kelimesi Fransızca “prime” kelimesinden gelmektedir. Sigorta primi yerine “sigorta ücreti” de denilmektedir: Yazıcıoğlu/Atamer, s.50.

³⁴³ Kayıhan, Prim, s.52.

³⁴⁴ Kender’e göre sözleşme yapıldığı sırada primin belirlenmemiş olması sözleşmeyi geçersiz kılmaz. Sözleşmede sigorta bedelinin belirlenmesi yeterli olup sigorta bedeli, riziko, sözleşme süresi dikkate alınarak prim miktarı tespit edilebilir, Kender, s.194.

³⁴⁵ Kayıhan, Prim, s.93.

2.3.1.2. Sigorta Priminin Tespiti

Kasko sözleşmesinde diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi “primin rizikoya uygun olması ilkesi” geçerlidir. Karşılıklı edimler olan prim ödeme ve rizikoyu taşıma borçları arasında denge kurulması, sigorta kurumunun ayakta kalabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için çok önemlidir³⁴⁶. Bu ise sözleşmede teminat kapsamına alınan rizikolarla dengeli ve uyumlu bir prim miktarı belirlenerek mümkündür.

Prim miktarı, sözleşme serbestisi ve serbest rekabet sistemi gereği taraflarca serbestçe belirlenebilir. Fakat rizikolarla ölçülü olarak belirlenmesi, çok yüksek ya da düşük olmaması gerek kişilerin kasko sigortasından yararlanması konusunda devamlılığın sağlanması gerekse sigorta şirketlerinin bu kişilere karşı ödeme gücü bulması açısından çok önemlidir. Prim ve riziko arasında bulunması gereken bu denge sigorta hukukunda “Primin rizikoya uygun olması ilkesi” olarak adlandırılmaktadır³⁴⁷.

Sigorta primini ödeme borcu, nakden ya da taksitle ifa edilebilen bir para borcu³⁴⁸ olup ödenmesi gereken prim miktarı sigorta dönemlerine (sorumluluk dönemi)³⁴⁹ göre hesap edilmektedir. TTK m.1411 hükmüne göre, aksi kararlaştırılmadıkça her sigorta dönemi bir yıldır.

Sigortacılık alanında primin belirlenmesinde kullanılan başlıca iki temel sistem vardır: Tasdik sistemi, primin sigortacı tarafından belirlendiği fakat denetim makamları tarafından denetlendiği; tanzim sistemi ise primin doğrudan denetim makamlarınca belirlendiği sistemdir³⁵⁰.

Sigortacılık Kanunu m.12/1 hükmü “(1) Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Ancak, bu Kanuna ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır” şeklinde düzenlenmiştir³⁵¹. Maddede primin sigorta şirketleri tarafından sigortacılık esaslarına ve aktüer tekniklere uygun olmak şartıyla serbestçe belirleneceği belirtilmişse de bu şartların yerine getirilip getirilmediğinin nasıl denetleneceğine bir açıklama getirilmemesi doktrinde eleştirilmektedir³⁵².

³⁴⁶ Kayıhan, Prim, s.110-111.

³⁴⁷ Ayli, Ali : **Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2003, s.18.

³⁴⁸ TTK m.1430/1-2 hükümlerinde geçen “nakden”, “peşin”, “ödeme” gibi ifadelerden bu borcun bir para borcu olduğu anlaşılmaktadır, **Kender**, s.271.

³⁴⁹ **Arseven**, s.74.

³⁵⁰ **Kender**, s.273.

³⁵¹ SK m.12/1 hükmü.

³⁵² **Kender**, s.274.

Sigorta primi temel olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Sigorta priminin “safı prim” olarak adlandırılan kısmı rizikonun aktüeryal değeri olan matematiksel karşılığını; “sigorta yükü” olarak adlandırılan kısmı ise sigortacının bütün masraflarını, faaliyet giderlerini oluşturmaktadır³⁵³. Safı prim, sigortacı tarafından riziko gerçekleştiğinde ödenecek sigorta bedelinin karşılığıdır³⁵⁴. Safı primin tespitinde rizikonun gerçekleşme ihtimali, sigorta değeri, sigorta bedeli, sigorta akdinin süresi, rizikonun gerçekleşme olasılığı, sigortacının halefiyet hakkının bulunup bulunmadığı ve hakkın kapsamı, primin ödenme şekli gibi hususlar göz önünde tutulmaktadır³⁵⁵. Sigorta yükü ise sigortacının sigorta sözleşmesi, poliçenin basımı, primlerin tahsili, vergiler, kırtasiye ve idare masrafları, aracı masrafları gibi faaliyetini yürütebilmek için yaptığı gider kalemlerine göre belirlenmektedir³⁵⁶. Safı prim ve sigorta yükünün toplamı (ticari prim de denilmektedir) üzerinden sigorta ettirenin ödemesi gereken prim tespit edilmektedir³⁵⁷.

Kasko sözleşmesinde aracın bedeli, cinsi, modeli, imalat yılı, rayiç değeri, araçta orijinalinde olmayan eklemelerin bulunup bulunmadığı, sözleşmede ek teminat bulunup bulunmadığı gibi hususlar dikkate alınmaktadır³⁵⁸. Uygulamada sigortacı tarafından sigortalının ve aracın özellikleri dikkate alınarak; meslek indirimi, alarm indirimi, beş yıllık sürücü indirimi, hasarsızlık indirimi, araç çokluğu indirimi, plaka indirimi, peşin ödeme indirimi, personel/öğrenci taşıma indirimi gibi indirimler yapılabileceği gibi römork ek primi, yaşlılık ek primi, amortisman ek primi, değer ayarlama ek primi gibi ek primlerle artırımlar da yapılabilmektedir³⁵⁹.

2.3.1.3. Prim Alacaklısı ve Prim Borçlusu

Kasko sözleşmesinde prim ödeme borçlusu sigorta ettiren, alacaklısı ise karşılığında sigorta güvencesi sağlayacak olan sigortacıdır³⁶⁰. Sigorta şirketleri prim tahsil etme konusunda yetkilendirdiği acenteler vasıtasıyla da primi tahsil edebilmektedirler.

Prim ödeme borcu, sigorta ettiren ile sigortalı farklı kişiler olsa dahi sigorta ettirene ait bir borçtur³⁶¹. Ancak sigortacının rizikoyu taşıma borcunun başlaması primin ödenmesine bağlı olduğu için sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olduğu sözleşmelerde, sigorta ettirenin prim ödeme borcunu ifa etmemesi sigortalı için büyük zararlara yol açabilecektir.

³⁵³ **Müderrişoğlu**, s.245; **Aral**, s.118.

³⁵⁴ **Aral**, s. 117.

³⁵⁵ **Kender**, s.271; **Ayli**, s.6-7; **Çeker**, s.3; **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.29.

³⁵⁶ **Kender**, s.272.

³⁵⁷ **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.28.

³⁵⁸ **Özbolat**, s.287.

³⁵⁹ **Özbolat**, s.288.

³⁶⁰ Sigortacı tarafından acentelerine de prim tahsil yetkisi verilebilmektedir.

³⁶¹ **Aral**, s.121.

Kanun koyucu tarafından bu durum öngörülerek sigorta ettirenin prim ödeme borcunu yerine getirmediği haller için TTK m.1431/4 hükmü ile sigortalıya bir imkân tanınmıştır. Buna göre, primin tahsili için sigorta ettirene karşı başlatılan takibin semeresiz kaldığı sigortacı tarafından bildirildiğinde, sigortalı kabul ederse prim ödeme borcunu üstlenerek sözleşmenin tarafı haline gelebilecektir. Bu durumda prim ödeme borcunun borçlusu, sözleşmenin devrolmasıyla “sigorta ettiren” sıfatını alan başlangıçtaki sigortalı olacaktır³⁶².

Kasko sözleşmesinin sigorta ettiren adı ve hesabına üçüncü kişi tarafından kurulması halinde bu kişinin temsil yetkisi bulunması gerekmektedir. Yetkisiz temsilci tarafından yapılan işlemler sigorta ettiren sonradan bu işlemi onamadıkça onu bağlamayacaktır. Bu durumda sözleşme kesin hükümsüz olsa da yetkisiz temsilci, ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olacaktır³⁶³.

Prim ödeme borcu, bir para borcu olup şahsen ifa edilmesi gereken bir edim olmadığı için TBK m.83 hükmü gereği sigorta ettiren yerine üçüncü bir kişi tarafından da ifa edilmesinde bir engel bulunmamaktadır³⁶⁴. Üçüncü kişi tarafından yapılan ödemeyi kabul etmek zorunda olan sigortacı aksi halde temerrüde düşecektir. Üçüncü kişinin ifasını reddederek temerrüde düşen sigortacıya karşı alacaklının temerrüdünde tevdi hakkını düzenleyen TBK m.107 hükmüne göre prim tevdi edilerek borcun ifası sağlanabilecektir³⁶⁵.

2.3.1.4. Primin Ödenme Şekli, Yeri ve Zamanı

Sözleşmenin diğer tarafı olan sigortacının rizikoyu taşıma sorumluluğunun başlaması, ettirenin prim ödeme borcunu yerine getirmesine bağlıdır. Prim ödeme borcu doğduğu anda yani sözleşmenin kurulması ve poliçenin teslimiyle birlikte muaccel olmaktadır. TTK m.1430 ve 1431 hükümlerine göre, sigorta ettiren kural olarak sigorta primini sözleşme yapılır yapılmaz, poliçenin teslimi karşılığında ödemek durumundadır³⁶⁶.

Sigorta prim para olarak³⁶⁷, aksi kararlaştırılmadıkça nakden ve peşin ödenmektedir. Ancak taraflar ilk taksitin peşin ödenmesi şartıyla kalan primin taksitler halinde ödenmesini kararlaştırılabilmektedirler. Bu durumda peşin ödenecek olan ilk taksitin sözleşme yapılır

³⁶² Ünán, Genel, s.340.

³⁶³ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.131.

³⁶⁴ **Türk Borçlar Kanunu Madde 83/1:** “Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir”.

³⁶⁵ **Türk Borçlar Kanunu Madde 107:** “Alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir. Tevdi yerini, ifa yerindeki hâkim belirler. Bununla birlikte ticari mallar, hâkim kararı olmadan da bir ardiyeye tevdi edilebilir”.

³⁶⁶ Prim ödeme borcunun muaccel olması için poliçenin teslim edilmesi gerekmektedir, **Kender**, s.276; **Arseven**, s.122; **Kayıhan**, Prim, s.149; Doktrinde, poliçenin tesliminden sonra sigorta ettirene borcunu ifa etmesi için makul bir süre tanınmasının uygun olacağı belirtilmektedir. Ünán, Genel, s.334.

³⁶⁷ Sözleşmede yabancı para ile ödeneceğine ilişkin bir hüküm bulunmadıkça Türk parası ile ödenmelidir. **Kayıhan**, Prim, s.96.

yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekmektedir. Kalan taksitlerin ise ödeme zamanı, miktarı ve priminin vadesinde ödenmemesinin sonuçları, poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilmeli veya bu şartlar poliçe üzerine yazılmalıdır. Tarafların taksit ile ödeme konusunda anlaşması durumunda, riziko gerçekleştiğinde primlerin tümü muaccel hale gelecektir.

Primin ilk taksit dışında kalan taksitleri için kambiyo senedi düzenlenmesi mümkündür. Bu durumda ödeme, kambiyo senedinin tahsili ile yani alacağın para olarak elde edildiği anda gerçekleşmiş olacaktır³⁶⁸. Ancak riziko kambiyo senedinin tahsilatından önce gerçekleşse bile sigortacının sorumluluğu başlamış olup primin ödenmediğinden bahisle sorumluluktan kurtulması mümkün değildir³⁶⁹.

Türk Ticaret Kanunu m.1432 hükmü ile sigorta priminin kural olarak sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödeneceği düzenlenmiştir. Bu hüküm, TBK m.89/1 hükmünde yer alan para borçlarının alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödeneceği kuralı ile ayrılmaktadır. TBK m.89/1 hükmünden farklı olarak TTK m.1432 hükmüne göre sigortacının prim tahsili için sigorta ettirenin adresine gitmesi gerekmektedir. Bu düzenleme ile sigorta ettirene kolaylık sağlanmıştır³⁷⁰. Sigortacı, sigorta ettirenin adresinde ifayı kabul için hazır olmasına rağmen ödeme yapmayan sigorta ettiren temerrüde düşecektir³⁷¹.

Primin ifa yerini düzenleyen hüküm, emredici bir hüküm olmayıp aksinin taraflarca kararlaştırılabilmesi mümkündür. Taraflar sözleşmede primin, sigortacının ya da acentesinin adresinde veya başka bir yerde ödeneceğini kararlaştırabileceklerdir.

2.3.1.5. Primin İndirilmesi

Rizikonun hafiflemesi, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin azalması ya da rizikonun gerçekleştiği durumlarda dahi ortaya çıkacak muhtemel zararların daha hafif olmasını ifade etmektedir. Örneğin, kasko sigortalı aracın ticari bir araç olarak kullanılıyorken sözleşme süresi içinde hususi araç olarak kullanılmaya başlaması rizikonun hafiflemesine yol açacaktır³⁷².

³⁶⁸ TTK m.1430, **Kender**, 276. Borç için kambiyo senedi verilmesi ifa amacıyla yapılan edim olarak değerlendirilir. İfa amacıyla yapılan edimde kişi alacaklının kabul etmesi üzerine daha sonra paraya çevirmek üzere başka bir edimi ifa etmektedir. Borç ise ifa amacıyla yapılan edimin yerine getirilmesiyle değil bunun paraya çevrilmesi ile sona ermektedir, **Eren**, s.1043.

³⁶⁹ **Çeker**, s.99.

³⁷⁰ Ancak bu durum sigortacı için ispat konusunda güçlük yaratabilecektir. **Aral**, s.126.

³⁷¹ **Kayihan**, Prim, s.160; **Kender**, bu düzenlemenin sigortacı için ispat açısından zorluk yaratabileceğini ifade etmektedir, **Kender**, s.277.

³⁷² **Günay**, Sigorta, s.113.

Rizikonun durumunda meydana gelen değişikliğin “rizikonun hafiflemesi” olarak nitelendirilebilmesi için şu unsurları barındırması gerekmektedir: Değişikliğin süreklilik arz etmesi, değişikliğin sözleşme kurulduktan sonra meydana gelmesi, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin veya muhtemel zarar miktarının azalması, primin tespitine yarayan bir ya da birkaç faktörün değişmesi³⁷³.

Rizikonun hafiflemesini ya da kalkmasını gerektiren değişikliklerin oluşması durumlarında primin indirilmesi veya gerektiğinde geri iade edilmesi gerekmektedir. Rizikoyu ağırlaştıran sebeplerde yanılma sebebiyle prim yüksek belirlenmişse primin indirilmesi söz konusu olabilecektir. Maddenin gerekçesinde bu hüküm ile prim ile riziko arasındaki dengenin korunmasının amaçlandığı belirtilmiştir³⁷⁴.

Rizikonun ağırlaştığı durumların aksine rizikonun hafiflediği durumlarda sigorta ettirenin sigortacıya bu durumu ihbar etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Sigorta ettiren primin indirilmesi için sigortacıya başvurup başvurmamak konusunda serbesttir³⁷⁵. Ancak TTK m.1452/3 hükmü gereği sigorta ettirenin primin indirilmesi hakkını tamamen bertaraf eden anlaşmalar geçersiz olacaktır. Rizikonun hafiflediğini ispat yükü sigorta ettirene aittir³⁷⁶.

2.3.1.6. Primin Bölünebilirliği İlkesi

Sigorta ettirenin prim ödeme borcu, sigortacının rizikoyu taşıma borcunun karşılığını oluşturmaktadır. Bu şekilde sigortacının, aldığı ya da alacağı prim karşılığında sözleşme süresi boyunca rizikoyu taşıması gerekmektedir.

Sözleşmenin tarafları arasındaki mevcut karşılı borç ilişkisi bazen bozulabilmektedir. Şöyle ki, sigorta ettiren tarafından primin tamamı ödendikten sonra sigorta sözleşmesi bir şekilde süresinden önce sona erdiğinde, prim ödenmiş olmasına rağmen sigortacının sözleşme sona erdikten sonraki süreçte rizikoyu taşıma borcu bulunmayacaktır. Aynı şekilde peşin olarak ödenmese de öngörülen sözleşme süresi için ödenmesi planlanan primlerin de sözleşme sona erdiği için karşılığı kalkmış olacaktır. Başka bir deyişle, taraflarca kararlaştırılan sözleşme süresi boyunca sigortacının rizikoyu taşımasının karşılığı olarak sigortacı tarafından

³⁷³ Ayli, s.33.

³⁷⁴ Maddenin gerekçesi şu şekilde belirtilmiştir: “Sigortacılıkta önemli olan primin rizikoya uygunluğudur. Sigortanın mahiyeti ve teknik yapısı itibarıyla bir sigorta sözleşmesinin gerek kuruluşu gerekse icrası sırasında prim ile riziko arasında bir uygunluğun, devamlı bir nispet ilişkisinin bulunması gerekir. Bu ilkedan hareketle öncelikle mevcut düzenlemelerden farklı olarak bir yıldan kısa süreli sigortaları da kapsayacak şekilde riskindeki azalma halinde sigorta priminin de indirileceği hüküm altına alınmıştır. İlke primin riske uygunluğu olduğundan, maddenin ikinci fıkrasında da, prim ile risk arasındaki uygunsuzluğun sigorta ettireninden kaynaklanmasının da birinci fıkra açısından bir önemi olmadığı ifade edilmiştir” ; Rizikonun hafiflemesi halinde prim miktarının indirilmesi primin rizikoya uygun olması ilkesinin bir sonucudur. Söz konusu ilke sigorta tekniği açısından şu şekilde ifade edilmektedir: Gerçekleşme ihtimali yüksek olan rizikolar için yüksek prim; az olan rizikolar için az prim belirlenmelidir. Ayli, s.18.

³⁷⁵ Kubilay, Oto, s.66.

³⁷⁶ Ayli, s.34.

ödenen veya ödenmesi öngörülen primler, sözleşmenin kararlaştırılan süresinden önce sona ermesi nedeniyle sebepten yoksun kalmaktadır.

Oluşan bu duruma karşı sigorta hukukunda “primin bölünebilirliği ilkesi” benimsenmiştir. Primin bölünebilirliği ilkesi uyarınca karşılıksız kalan primler sigortacı tarafından sigorta ettirenden talep edilemeyecek, prim peşin olarak ödenmişse karşılıksız kısmın iade edilmesi gerekecektir³⁷⁷. Doktrinde de “primin bölünebilirliği ilkesi” genellikle kabul görmektedir³⁷⁸. TTK m. 1419 hükmü ile de sigorta sözleşmesi sona erdiğinde sözleşme süresi dışında kalan günlere ait primlerin Kanunda aksi öngörülmedikçe geri iade edileceği belirtilmektedir. Anılan hükme göre primin bölünebilirliği kuralının tek istisnasını Kanunda aksinin düzenlendiği hallerdir. Buna örnek olarak, sigorta ettirenin kasıtlı olarak ihbar yükümlülüğünü ihlal ettiği hallerde sigortacının fesih hakkını kullansa bile ilgili döneme ait prime hak kazanacağını düzenleyen TTK m.1445/6 hükmü gösterilebilecektir.

2.3.1.7. Prim Ödeme Borcunun İhlali ve Sonuçları

Sigortacının prim alacağı nihayetinde bir para alacağıdır³⁷⁹. Kural olarak poliçenin teslimi ile muaccel hale gelen sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren temerrüde³⁸⁰ düşecektir.

Prim ödeme borcunun ifa edilmemesi sebebiyle sigorta ettirenin temerrüdüne ilişkin hüküm ve sonuçlar TTK m. 1434 hükmünde düzenlenmiştir. TTK m.1434 hükmü uyarınca temerrüt, kararlaştırılan prim ödeme şekline göre farklı sonuçlar doğurmaktadır. Sigorta ettiren, primin tamamını ya da taksitle ödeme kararlaştırılmışsa ilk taksitini ödemedikçe sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü başlamayacağı için riziko gerçekleşirse sigortacının meydana gelen zarardan sorumluluğu doğmayacaktır. Ayrıca sigorta himayesini başlatacak primin ödenmemesi durumuyla karşılaşan sigortacıya sözleşmeden cayma hakkı tanınmıştır. Sigortacı, vade tarihinden itibaren üç ay içerisinde sözleşmeden cayabilecektir. Sigortacı prim alacağını muacceliyet tarihinden üç ay içerisinde takip ya da dava yoluyla talep etmediğinde ise caymış sayılacak ve sözleşme sona erecektir. Sigorta ettirenin haberi dahi olmadan sözleşmenin sona ermesine yol açan bu düzenleme doktrinde eleştirilmektedir³⁸¹.

³⁷⁷ Ayli, s.35.

³⁷⁸ Kubilay, s.41. Aksi yöndeki görüş için bkz: Arseven, s.41.

³⁷⁹ Aral, s. 119.

³⁸⁰ Borçlu temerrüdünün altı şartı vardır: İlki, edimin ifası mümkün olmalıdır; ikincisi, borç muaccel olmalıdır; üçüncüsü, borçluya ihtar yapılmış olmalıdır; dördüncüsü, alacaklı edimi kabule hazır olmalıdır; beşincisi, borçlunun edimi ifadan kaçınma hakkı bulunmamalıdır; altıncısı ise ifa etmeme borca aykırı bir davranış olmalıdır, Eren, 1235.

³⁸¹ Kender, düzenlemenin tüketicinin korunması ilkesini ihlal ettiğini ifade etmektedir, Kender, s.281.

Türk Ticaret Kanunu m.1434/3 hükmünün son cümlesi gereği sigortacının temerrüt sebebiyle TBK genel hükümlerinde yer alan kanuni hakları saklı kalmaktadır. Dolayısıyla sigortacının TBK m.125 hükmünde yer alan seçimlik haklarını kullanma imkânı da bulunmaktadır³⁸². Buna göre sigortacı, borcun aynen ifası ile gecikme tazminatını ya da aynen ifadan vazgeçerek müspet zararını veya sözleşmeden dönerek menfi zararlarını talep edebilecektir³⁸³.

Sigorta ettiren tarafından primin tamamı ya da taksitle ödeme kararlaştırılmışsa ilk taksiti ödenmediğinde henüz sigorta himayesi başlamayacak olup bu durumda TTK m.1430 hükmü ile sigorta ettirene de bir imkân tanınmıştır. Sigorta ettiren de, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilecektir³⁸⁴.

Sigorta himayesi başladıktan sonraki primlere ilişkin temerrüt hali ise TTK m.1434/3 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre sigorta priminin taksitler halinde ödenmesi kararlaştırılmışsa, ilk taksit dışındaki taksitlerin ödenmemesi durumunda sigortacının sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Sözleşmenin fesih yolu ile sona erdirileceğine ilişkin düzenleme, sigorta himayesinin başlamasıyla taraflar arasında sürekli borç ilişkisinin doğmuş olmasından kaynaklanmaktadır³⁸⁵.

Fesih hakkını kullanmak isteyen sigortacının, sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar etmesi gerekmektedir³⁸⁶. Kanunda her ne kadar ihtar ifadesi kullanılmışsa da süre sonunda sözleşme feshedilmiş sayılacağı için bu ihtar, fesih beyanı olarak da nitelendirilebilmektedir. Kanun koyucu tarafından ihtarın yalnızca sayılan yollarla yapılmasına müsaade edilmiş olup ancak bu şekilde yapılan ihtar hukuki sonuç doğuracaktır. Sigorta ettirene verilen süre boyunca sigorta himayesi devam edecek³⁸⁷ ve bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olacaktır. Fesih ihbarının, sigorta ettirenin sigortacıya bildirdiği son adresine yapılması gerekmektedir³⁸⁸. On

³⁸² Kender, s.283.

³⁸³ Ayli, s.87.

³⁸⁴ TTK m.1430 hükmü.

³⁸⁵ Demirsatan, Barış : “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü”, **İÜHF**, C.75, 2017, ss.359-392, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/327265> (erişim tarihi: 25.02.2022).

³⁸⁶ Yarg. 11. HD, T. 05.03.2002, E. 2001/9953, K. 2002/1943 (erişim tarihi: 04.03.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#> , Yargıtay kararında prim taksitlerinin herhangi biri ödenmediğinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğine dair konulan maddenin geçersiz olacağına hükmetmiştir.

³⁸⁷ Kender, s.282.

³⁸⁸ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1416/1**: “Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimler sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğler ve bildirimler ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılır”.

günlük süre, fesih ihbarının sigorta ettirenin bildirdiği son adrese ulaştığı tarihten itibaren başlamaktadır.

Son olarak TTK m.1434/4 hükmünde sigorta ettirenin birden fazla kez sigorta primini ödememesi sebebiyle sigortacının sahip olduğu fesih hakkı düzenlenmiştir. Sigortacı, bir sigorta dönemi içerisinde prim ödemesi için sigorta ettirene iki defa ihtar çekerek fesih hakkını kullanabilecektir. Maddeye göre bu durumda yapılan fesih, ilgili sigorta döneminin sonunda hüküm ve sonuç doğurmaktadır.

2.3.2. İhbar Yükümlülüğü

2.3.2.1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu'nda ve KAKSGŞ hükümlerinde “yükümlülük” olarak ifade edilen ihbar ediminin hukuki niteliğinin “borç”, “kölfe” ya da “görev” olduğuna ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur³⁸⁹.

Sigorta ettirenin ihbar edimi esasında birer kölfettir³⁹⁰. Bir edimin “borç” olarak nitelendirilmesi durumunda alacaklının borçluya karşı başvuracağı yollarla onu edimini yerine getirmeye zorlama hakkı bulunmaktadır. Oysaki “kölfet”, nitelik olarak borç olmayıp ifası için talep ya da dava hakkı vermemekte ve borcun temerrüdü halinde doğan sonuçları doğurmamaktadır. Kölfetin yerine getirilmemesi bir hakkın kazanılamamasına ya da kaybedilmesine yol açmaktadır³⁹¹. İhbar ediminin yerine getirmemesi halinde sigorta ettiren ifaya zorlanamayacaktır³⁹². Bu durum yalnızca kendisi için belli hak kayıplarına yol açmaktadır. Bu sebeple ihbar ediminin hukuki nitelik olarak birer “kölfet” olduğunu

³⁸⁹ Kender'e göre sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü “görev” niteliğindedir: “Türk hukukunda, sigorta ettirenin görevlerinin borç mahiyetinde olmamasının bir sonucu da şudur: Hukukumuzda bazı sigorta sözleşmelerinde, görevlerin sigorta ettiren yanında sigortalı tarafından da yerine getirileceği kabul edilmektedir. Sigorta sözleşmesinin tarafları sigortacı ile sigorta ettirendir. Görevlerin mahiyeti eğer borç olsaydı, bu sigortalıya yüklenemezdi, zira sigortalı sözleşmede taraf değildir. Borçlar hukukunun temel prensiplerinden biri de, bir sözleşme ile sözleşmeye taraf olmayan bir üçüncü kişiye borç yüklenmesinin mümkün olmamasıdır”, **Kender**, s.290-296; Aynı Yönde bkz: **Ağsakal**, s.33-38; Şeker Ögüz, Zehra : **Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, (**Şeker Ögüz**, İhbar), s.33; Aral Eldeleklioğlu, İrem : “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırma Dergisi**, C.18, S.2, 2012, ss.725-732, (**Aral Eldeleklioğlu**, Beyan), s.726.

³⁹⁰ **Kubilay**, Oto, s.66; **Can**, s.33; **Özdamar**, Yaptırım, s.349; Öztan, Fırat : “Sigorta Akdinin İnıkadında İhbar Mükellefiyeti”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 1966, s.32.

³⁹¹ **Eren**, s.46; **Çetiner/Furrer/Müller-Chen**, s.26.

³⁹² Hacıömeroğlu, Oğuzhan : “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.1, S.2, 2015, ss.49-70, s.56, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199317> (erişim tarihi: 05.04.2022)

belirtmekle birlikte TTK ve KAKSGŞ'nın lafına uygun olması adına çalışmamızda “ihbar yükümlülüğü” olarak yer verilecektir³⁹³.

Kasko sigortasında sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğü, KAKSGŞ'da TTK'ya paralel şekilde hükümlerle düzenlenmiştir. Buna göre sigorta ettirenin sözleşme akdedilmeden önce, sözleşme akdedildikten sonra ve riziko gerçekleşikten sonra olmak üzere farklı dönemlerde sigortacıya çeşitli hususlar hakkında yazılı, sözlü ya da başkaca bir şekilde yerine getirebileceği³⁹⁴ ihbar yükümlülüğü bulunmaktadır. İhbar ile sigortacıya belli hususlar hakkında bilgi verilmekte olup ihbar hukuki olarak “bilgi beyanı” niteliğindedir³⁹⁵.

2.3.2.2. Sözleşme Akdedilmeden Önceki İhbar Yükümlülüğü

2.3.2.2.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesinde, sözleşmenin taraflarca akdedilip akdedilmeyeceğine karar verilebilmesi ya da hangi şartlarla akdedileceğinin belirlenebilmesi açısından öncelikli olarak karşılıklı güven ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Güvenin sağlanması ise yine tarafların menfaatlerine etki edebilecek hususlar hakkında birbirlerine aktaracakları doğru bilgiler ile mümkündür. Bu doğrultuda sözleşme kurulmadan önce özellikle rizikonun ve primin tespit edilebilmesi amacıyla, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne karşılık sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğü bulunmaktadır. İhbar yükümlülüğünün gerektiği gibi yerine getirilmesi, prim ile rizikonun dengeli bir şekilde belirlenmesini sağlamaktadır³⁹⁶. Sözleşme kapsamında sigortacı, sigorta ettiren tarafından verilen bilgilere göre riziko değerlendirmesi yapacak ve buna uygun bir prim belirleyecektir³⁹⁷.

Sigorta ettiren, sözleşmenin yapıldığı sırada ve fakat akdedilmeden önce sigorta konusu aracın durumu ve özellikleri gibi sözleşme kapsamındaki rizikoların ve sigorta priminin belirlenmesi için önem arz eden bütün hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. TTK m.1435 hükmüne göre sigorta ettiren tarafından bildirilmemesi ya da eksik veya yanlış

³⁹³ Borç ve külfet ayırımına ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar sigorta ettirenin “bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü” ve “zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü” için de geçerlidir.

³⁹⁴ Ağsakal, s.47.

³⁹⁵ Kayıhan, Şaban/ Yıldız, Habib : “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.15, 2018, ss.11-25, s.12.

³⁹⁶ Şenocak, Kemal : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi İhbar Külfetine Umumi Bir Bakış”. **Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları**, Malatya, 2014, ss.105-122, (Şenocak, İhbar), s.105, **Hacıomeroglu**, s.56;Ulaş, s.87.

³⁹⁷ Demirayak, Ezgi Başak : “Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı”, **İÜHFD**, C.2, S.2, 2011, ss.477-495, s.478; Ağsakal, s.8.

bildirilmesi sözleşmenin değişik şartlarda yapılması ya da hiç yapılmaması sonucunu doğuracak nitelikteki hususların “önemli” olduğu kabul edilmektedir³⁹⁸.

Sigorta ettireninin şahsı itibariyle rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırıcı biri olması³⁹⁹, daha önceki bir tarihte ehliyetine idari veya kazai bir kararla el konulmuş olması, geçmişte çok fazla kazaya karışmış olması, aracın ticari bir araç olması⁴⁰⁰, aracın kiralama yoluyla kullanılması, trafikte kullanılma sıklığının çok fazla olması, aracın hız kabiliyetinin arttırılmış olması, aracın asfalt yerine toprak gibi kötü zeminlerde kullanılması⁴⁰¹ gibi hususlar, sigortacı açısından sözleşmenin farklı şartlarda yapılması veya hiç yapılmaması sonucunu doğurabilecek niteliktedir⁴⁰². Başka bir ifadeyle; sigortalı aracın özellikleri, sigortalı şahsın mesleği gibi özellikleri ya da aracın kullanılma şekli önemli sayılabilecektir⁴⁰³.

Uygulamada sigortacı tarafından önemli hususlara ilişkin soruların yer aldığı matbu bir liste hazırlanmakta olup sigorta ettirenden bu listede yer alan sorulara cevap vermesi istenmektedir⁴⁰⁴. TTK m.1436 ve KAKSGŞ m.C.2 hükümlerine göre sigortacı tarafından sorulan bu soruların aksi ispat edilinceye kadar “önemli” olduğu kabul edilmektedir. Sigorta ettiren kendisine yöneltilen sorulara cevap vererek bu aşamadaki beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaktadır⁴⁰⁵.

Türk Ticaret Kanunu m.1436 ve KAKSGŞ m.C.2 hükümlerine göre, sigorta ettiren kötüniyetle saklamış olmadıkça, sigortacının yazılı olarak sorduğu sorular dışındaki hususları bildirmediği için sorumlu tutulamayacaktır. Ancak sigortacı, sigorta ettirene yazılı olarak hazırladığı sorular dışında da başka sorular sorabilecektir. Bu durumda sigorta ettirenin bu soruları da doğru bir şekilde cevaplama yükümlülüğü bulunmaktadır.

Dürüstlük kuralı (TMK m.2 hükmü) gereği, sözleşme kurulmadan önce tarafların birbirlerini aydınlatması, birbirlerine maddi ya da manevi olarak zarar vermemek için özenli

³⁹⁸ Bu noktada sigortacının kararına etki edebilecek nitelikte olması “önemli” olarak nitelemek için yeterlidir, **Şeker Öğüz**, İhbar, s.97. Sigortalı malın değeri, malın dayanıklılık gibi özellikleri, sigortalının ödeme gücü, malın kullanılma şekli, sigortalının mesleği, sigortacının halef olma imkanı gibi hususlar önemli olarak nitelendirilebilir. **Ağsakal**, s.21-26.

³⁹⁹ Sigortacının ahlaki, sosyal ve ekonomik durumu, riziko konusuna göstereceği dikkat ve özen gibi hususlar sigortalının şahsı ile ilgili sigortacıyı ilgilendiren hususlardır. **Omağ**, Merih Kemal : **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Türk Sigorta Hukuku Derneği, Ankara, 1985, (**Omağ**, Riziko), s.45.

⁴⁰⁰ Yargıtay 11. H.D. 14.02.1978 T. 1978/237 E., 1978/568 K. Sayılı kararında taksi olarak kullanılan aracın bu niteliğinin bildirilmemesinin sözleşmenin daha ağır şartlarla yapılması sonucunu doğurduğunu belirtmiştir.

⁴⁰¹ **Omağ**, Riziko, s.61-62.

⁴⁰² **Kender**, s.296.

⁴⁰³ Gülmez, Merve : “Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, Konya, 2019, s.52.

⁴⁰⁴ Sigorta ettirenin bildiği hususlar hakkında kendiliğinden sigortacıyı bilgilendirmesi şeklinde uygulanan beyan usulünde sigortacı tarafından bir liste verilmemektedir. Ancak çoğunlukla sigortacılık alanında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları için sigorta ettiren kişiler sigortacının bilgilendirilmesi gereken hususları tespit edemeyebilirler. Bu sebeple işin tekniğini bilen sigortacının önemli hususları kendisinin belirleyerek sigorta ettirene sunması daha mantıklıdır. **Öztan**, s.75.

⁴⁰⁵ **Çeker**, s.107; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.178.

davranması gerekmektedir. Bu yükümlülükler aykırı davranılması sonucunda bir zarar doğması halinde ise zararın doğmasına kusuruyla yol açan tarafın sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Bu sorumluluk, borçlar hukuku öğretisinde “sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk” (culpa in contrahendo) olarak adlandırılmaktadır.

Sözleşme görüşmelerinden sorumluluğun doğması için bu süreçte güvene dayanan davranış yükümünün taraflardan birinin kusuru ile ihlal etmesi, ihlal sonucunda ise bir zarar meydana gelmesi gerekmektedir⁴⁰⁶. Bu anlamda sözleşme kurulmadan önceki ihbar yükümlülüğünün ihlali halinde de karşılıklı güven ilişkisi zedelenmekte olduğu için ihlal eden tarafın sözleşme görüşmelerinden doğan bir sorumluluk (culpa in contrahendo) kapsamında sorumlu olduğu söylenebilecektir⁴⁰⁷. Ancak belirtmek gerekir ki TTK’da, ihbar yükümlülüğü özel olarak düzenlenmiş, yükümlülüğün ihlali halinde bir tazminat yaptırımı öngörülmeyle daha farklı sonuçlara yer verilmiştir. Konuya ilişkin TTK’da özel bir düzenleme bulunduğu ve aynı zamanda beyan yükümlülüğünün hukuki niteliği “kulfet” olduğu için culpa in contrahendo uyarınca doğması gereken tazminat yaptırımı burada uygulama alanı bulamayacaktır⁴⁰⁸.

2.3.2.2.2. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Sigorta ettiren tarafından sözleşme akdedilmeden önceki ihbar yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde yani sigorta ettiren sigortacıya önemli hususlar konusunda eksik veya yanlış bilgi verdiği ya da hiç bilgi vermediği takdirde bu yükümlülük ihlal edilmiş olmaktadır. Kasko sözleşmesinde de araçla ilgili önemli bilgilerin verilmemesi ya da yanlış, eksik bilgi verilmesi yükümlülüğün ihlali olarak değerlendirilebilecektir⁴⁰⁹.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali halinde, ihlali riziko gerçekleşmeden önce öğrenen sigortacıya sözleşmeden cayma veya prim farkını isteme hakkı tanınmıştır. Sigortacı, sigortalının önemli bir hususu bildirmediğini veya yanlış bildirdiğini öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde prim farkı isteyebilmekte veya sigorta ettirene yönelttiği bir beyanla sözleşmeden cayabilmektedir⁴¹⁰. Prim farkı on gün içinde sigortacı tarafından kabul edilmediğinde sigortacı sözleşmeden caymış sayılacaktır. Burada söz konusu hususun sigorta

⁴⁰⁶ Hacıömeroğlu, s.52-53; Şenocak, İcap, s.299.

⁴⁰⁷ Dürüstlük ilkesi gereği sözleşme öncesinde yapılan görüşmeler esnasında görüşen kişilerin birbirini sözleşmenin içeriği ve şartları aydınlatması, birbirlerinin kişilik ve malvarlığı değerlerine zarar vermemek için gerekli özeni göstermemesi ve koruma yükümlülüklerine uygun davranması gerekir. Aksi halde doğacak zararlardan bunları ihlal eden sorumlu olur: Eren, s.1276; Oğuzman/Öz, s.77; Ağsakal, s.8; Hacıömeroğlu, s.54.

⁴⁰⁸ Kender, s.301; aksi yönde: Hacıömeroğlu, s.67.

⁴⁰⁹ Örneğin, büyük bir kaza nedeniyle aracın motor aksamını tamamen değişmişken bunu bildirmeyen sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olur. Hacıömeroğlu, s.63.

⁴¹⁰ On beş günlük süre hak düşürücü süredir. Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.180.

ettiren tarafından önemli sayılmaması ya da ihlalin sigorta ettirenin kusuru ile öğrenilememiş olması durumu değiştirmeyecektir. Ancak bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, ihbar ile sağlanmak istenen amaca ulaşılmış olduğu için sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayması mümkün değildir⁴¹¹. Bu konudaki ispat yükü ise sigorta ettirene aittir.

Sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasten yerine getirmemişse sigortacı, cayma hakkını kullansa bile rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m.1442 hükmünde yer alan “cayma hakkının düşmesi” başlıklı maddeye göre; sigortacı, cayma hakkını kullanmaktan açıkça veya zımnen vazgeçerse, beyan yükümlülüğünün ihlaline sigortacı yol açıtsa veya sigortacı, sigorta ettirene yönelttiği sorulardan bazılarının cevaplanmamasına rağmen sözleşme yaptıysa cayma hakkını kullanamayacaktır⁴¹².

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü yerine getirmediği sigortacı tarafından öğrenilmeden veya cayma hakkı kullanılmadan önce rizikonun gerçekleşmesi durumunda ise bundan doğan sonuçların belirlenmesinde; sigorta ettirenin kast veya ihmalinin bulunup bulunmadığı ve bildirilmeyen veya yanlış bildirilen husus ile riziko arasında bağlantı olup olmadığı önem taşımaktadır.

Türk Ticaret Kanunu m.1439/2 ve bu madde ile aynı şekilde düzenlenen KAKSGŞ m.C.2 hükümlerine göre, “*Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder*”.

Sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü yerine getirmediğinde sigortacı için TBK m.30 ve devamında yer alan irade bozuğu halleri oluşabilmektedir. Sigorta ettirenin sözleşme kurulmadan önce bildirmesi gereken hususları bilerek, kasten bildirmediği durumda sigortacının iradesi hile sonucu sakatlanacaktır. Sigorta ettiren kusursuz olarak veya ihmal ile hareket ettiğinde ise sigortacının iradesi hata sonucu bozulmuş olacaktır. İhbar yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi sigortaya ilişkin mevzuatta özel ve ayrı olarak

⁴¹¹ Aral Eldeleklioğlu, Beyan, s.730.

⁴¹² Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.181.

düzenlendiği için bu durumda TBK genel hükümlerinde düzenlenen irade bozukluğuna ait hüküm ve sonuçların uygulama alanı bulması mümkün değildir⁴¹³.

2.3.2.3. Sözleşme Süresi İçerisindeki İhbar Yükümlülüğü

2.3.2.3.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşme kurulmadan önce başlayan ihbar yükümlülüğü sözleşme kurulduktan sonra da devam etmektedir.

Sigorta ettirenin kasko sözleşmesi kapsamında borçlandığı sigorta primi, sözleşmenin kurulduğu andaki koşullara göre belirlenmektedir. Bazı hallerde sözleşme süresi içinde bu koşullar değişmekte, sözleşmenin başında ödenen veya ödenmesi kararlaştırılan prim yeni koşullarla uyumlu olmamaktadır. Özellikle riziko ağırlaşması olarak ifade edilen değişiklikler sigortacı aleyhine mevcut durumu değiştirmektedir. Bu sebeple TTK m.1444 hükmünde sigorta ettirenin sözleşme süresi içinde rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırması veya mevcut durumu ağırlaştırması yasaklanmış, rizikonun ağırlaştırılması halinde sigorta ettirenin bu hususu sigortacıya ihbar etmesi gerektiği düzenlenmiştir.

2.3.2.3.2. Rizikonun Ağırlaşması

Sigorta hukukunda, sigorta ettiren tarafından ödenecek prim ile sigortacının taşımayı üstlendiği riziko arasında bir denge bulunması, her iki tarafın menfaatlerinin korunması ve sözleşmenin devamlılığının sağlanması açısından son derece önemlidir⁴¹⁴. Bu denge rizikoda meydana gelen değişikliklerle bozulabilmektedir.

Prim ile riziko arasındaki dengenin sözleşme süresi içerisinde “rizikonun ağırlaşması” suretiyle bozulması sigortacı aleyhine sonuçlar doğurabilmektedir⁴¹⁵. Rizikonun ağırlaşması; sözleşme kurulduktan sonra rizikoda sigortacının aleyhine esaslı değişikliklerin meydana gelmesini, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ya da ortaya çıkması muhtemel zarar miktarını arttıran durumların oluşmasını ifade etmektedir⁴¹⁶. Başka bir anlatımla, ya rizikoda sigortacının aleyhine yeni durumlar oluşmakta ya da sigortacının lehine olan bazı durumlar ortadan kalkmaktadır.

⁴¹³ Kender, s.308.

⁴¹⁴ Kender, s.309; Omağ, Riziko, s.14.

⁴¹⁵ Atabek, Reşat : **Sigorta Hukuku**, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950, s. 236; Kayhan/Yıldız, s.16.

⁴¹⁶ Ayli, Ali : “Türk Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, 2011, (Ayli, Riziko), ss.153-189, s.156; “Rizikonun ağırlaşması, sigorta akdi kurulurken beyan edilen rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörlerin, sigorta süresi içinde, rizikonun gerçekleştirme ihtimalini veya muhtemel zarar miktarını arttıracak dolayısıyla akdin fesini veya tadilini gerektirecek bir şekilde değişmesidir”, Omağ, Riziko, s.41.

Meydana gelen değişikliğin “riziko ağırlaşması” olarak nitelendirilebilmesi için, rizikonun durumunda (primi etkileyen ya da etkilemeyen faktörlerde) sigortacının aleyhine, önceden öngörülemez bir değişiklik oluşmalıdır⁴¹⁷. Riziko ağırlaşması, subjektif riziko ağırlaşması ve objektif riziko ağırlaşması olarak farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Sigorta ettirenin ya da onun rızasıyla başka bir kişinin yarattığı riziko ağırlaşması subjektif riziko ağırlaşması; sigorta ettirenin iradesinden bağımsız şekilde ortaya çıkan riziko ağırlaşması ise objektif riziko ağırlaşması olarak adlandırılmaktadır⁴¹⁸.

Rizikoda meydana gelen değişikliğin riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilmesi için az da olsa devamlılık arz etmesi gerekmektedir⁴¹⁹. Örneğin bir sefer için alkollü araç kullanan kişinin bu kapsamda rizikoyu ağırlaştırdığı söylenemeyecekse de aracın ticari araç olarak kullanılmaya başlaması rizikoyu ağırlaştıracaktır⁴²⁰. Ayrıca rizikonun ağırlaşması, ancak değişen durumlar hakkında sigortacının bilgi ve rızası bulunmayan hallerde söz konusu olmaktadır⁴²¹. Sigortacı, rizikonun gerçekleşme ihtimalini ya da muhtemel zarar miktarını arttıracak bu durumların varlığını bilseydi sözleşmeyi hiç yapmayacak ya da değişik koşullarda yapacak olmalıdır⁴²².

Rizikonun ağırlaşması TBK m.138 hükmü ile düzenlenen “aşırı ifa güçlüğü”⁴²³ olarak belirtilen durumla benzerlik gösterse de doktrinde bu iki durumun farklı olduğu belirtilmektedir⁴²⁴. Gerçekten de rizikonun ağırlaşması TTK ile özel olarak düzenlenmiş olup hüküm ve sonuçları açısından aşırı ifa güçlüğü durumundan ayrılmaktadır. Rizikonun ağırlaşması durumunda kullanılan fesih hakkının TBK m.138 hükmünden farklı olarak hak düşürücü süreye bağlanmış olması, TBK m.138’de hükmünde sözleşme sona erdirilmeden önce uyarlanarak ayakta tutulmaya çalışılması gerektiği düzenlenmişken rizikonun ağırlaşması halinde fesih ve prim farkı talep etmenin seçenek olarak sunulmuş olması, aşırı ifa

⁴¹⁷ Omağ, Riziko, s.42-49.

⁴¹⁸ Ayli, Riziko, s.160.

⁴¹⁹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.183; Atabek, s.238.

⁴²⁰ Kender, s.309.

⁴²¹ Omağ, Riziko, s.148.

⁴²² Omağ, Riziko, s.47; Ayli, Riziko, s.159.

⁴²³ **Türk Borçlar Kanunu Madde 138:** “Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmemiş ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır”.

⁴²⁴ Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek : **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüleri Yayınları, Ankara, 2014, (Kabukçuoğlu Özer, Mukayeseli), s.284. Kabukçuoğlu, bu farklara değinmekle birlikte rizikonun ağırlaşması durumunda TBK’ya göre sözleşmenin uyarlanmasının talep edilebileceğini ifade etmektedir. Baysal ise TTK m.1444 ve 1445 hükümleri ile konuya ilişkin özel düzenleme getirildiğini bu sebeple ancak adil olmayan sonuçlar doğması durumunda TBK m.138 hükmünün uygulama alanı bulabileceğini belirtmektedir, Baysal, Başak : **Sözleşmenin Uyarlanması**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s.308-309.

güçlüğünde sonuçların aşırı büyük olması beklenirken rizikonun ağırlaşmasında dengenin hafif de olsa bozulmasının yeterli olması gibi farklılıklar bulunmaktadır⁴²⁵.

Sözleşmenin kurulmasından önce olduğu gibi devamı sırasında sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesinden doğan ilişki devam etmekteyken sigorta ettirenin, sigorta menfaatine ilişkin sigortacının durumunu ağırlaştıracak, rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttıracak değişiklikler yapmaması, bu tarz değişikliklerin meydana geldiğinde de sigortacıya bu değişikliği ihbar etmesi gerekmektedir⁴²⁶. Bu şekilde sözleşme süresi içinde prim ile riziko arasında bozulan dengenin yeniden sağlanması mümkün olabilecektir⁴²⁷.

Kasko sigortası kapsamında, hususi kullanım için sigortalanmış aracın sonradan ticari faaliyetlerde kullanılmaya başlanması, asfalt yolda kullanılmak üzere sigortalanan aracın kötü zeminlerde kullanılmaya başlanması, yakıt olarak benzinle çalışan araca sonradan LPG sistemi takılması⁴²⁸ gibi durumların rizikoyu ağırlaştıracığı söylenebilecektir. Rizikonun ağırlaştığını ispat yükü ise bunu iddia eden sigortacıdadır⁴²⁹.

2.3.2.3.3. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Sigorta ettirenin sözleşme süresi içerisindeki ihbar yükümlülüğü TTK m.1444 ve m.1445 hükümlerinde düzenlenmiştir. Buna göre sigorta ettirenin şu durumların oluşması halinde sigortacıya ihbar yükümlülüğü bulunmaktadır⁴³⁰:

- Sigorta ettiren veya izniyle bir başkası tarafından rizikonun gerçekleşme ihtimali arttırılmış veya mevcut durum ağırlaştırılmışsa
- Sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilen bir hal gerçekleşmişse.

Sigorta ettiren bu durumların meydana gelmesi halinde derhal, bilgisi dışında meydana geldiyse öğrendiği tarihten itibaren on gün⁴³¹ içinde sigortacıya bilgi vermek zorundadır.

⁴²⁵ **Kabukçuoğlu Özer**, Mukayeseli, s.284-285.

⁴²⁶ “Subjektif riziko ağırlaşması, sigorta ettirenin fiili ile rizikonun ağırlaşmasıdır. Sigorta ettirenin bu konuda iki görevi vardır. Tehlike durumunu muhafaza görevi (ağırlaştırmama), eğer ağırlaştırmışsa bunu ihbar görevi. Objektif riziko ağırlaşması ise, sigorta ettirenin herhangi bir fiili olmadan, ya üçüncü bir şahsın fiili ile veya hiç kimsenin fiili olmadan rizikonun ağırlaşmasıdır. Buna mantıki olarak bir tek görev terettüp etmektedir ki, bu da ihbardır”, **Kender**, s.310.

⁴²⁷ **Omağ**, Riziko, s.88; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.182; **Kayhan/Yıldız**, s.17.

⁴²⁸ **Uluğ**, Kasko, s.206.

⁴²⁹ **Ulaş**, s.92.

⁴³⁰ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1444 hükmünün gerekçesi**: “Sigorta sözleşmesi devamlı bir ilişkiyi düzenler. Bu nedenle, taraflar sözleşme yaptıktan sonra, kural olarak, tek taraflı sözleşme şartlarında değişiklik yapamaz. Bununla birlikte, sözleşme yapıldıktan sonra şartlarda ve özellikle tehlikenin gerçekleşme ihtimalinde sözleşmeyi etkileyebilecek nitelikte, sigorta ettirenin kendisi veya üçüncü bir şahıs tarafından yapılan değişiklikler de olabilir. Bu noktada, sözleşmenin yapılması sırasında sigorta ettirenin yapacağı beyanlara karşı duyulan ihtiyaç, taraflar arasındaki menfaatler dengesini devam ettirmek bakımından, 416 sözleşmenin devamı sırasında da mevcuttur. Tasarının bu maddesi ise bu düşünceyle düzenlenmiştir”.

Sözleşme süresi içerisindeki ihbar yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigorta ettirene karşı sigortacının sahip olduğu haklar sigortacının bu yükümlülüğün ihlal edildiğini öğrenme zamanına göre farklılık göstermektedir.

Kendisine ihbar edilmesi gereken durumların varlığını riziko gerçekleşmeden önce öğrenen sigortacıya, bunları öğrendiği⁴³² tarihten itibaren bir ay içinde prim farkı isteme veya sözleşmeyi feshetme hakkı seçimlik olarak tanınmıştır. Sigortacı bu iki haktan birini kullanmakta serbesttir. Ancak değişikliklerin meydana gelmesinden önceki duruma geri dönülürse sigortacının sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmayacaktır⁴³³.

Sigorta ettirenin rizikonun ağırlaşmasında ya da bu durumu sigortacıya bildirme noktasında kusurlu olup olmamasının sigortacının fesih ya da prim farkı talep etme hakları üzerinde bir etkisi yoktur⁴³⁴.

Prim farkı talebinin on gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşme, sigortacı tarafından feshedilmiş sayılacaktır. Sigortacının fesih ya da prim farkı talep edebileceği bir aylık süre hak düşürücü süre olup bu süre geçtikten sonra sigortacının bu haklarını kullanması mümkün değildir⁴³⁵.

Türk Ticaret Kanunu m.1445/6 hükmü uyarınca, sigorta ettirenin yükümlülüğünü kasten yerine getirmediğini öğrenen sigortacı, sözleşmeyi feshetse dahi değişikliğin meydana geldiği döneme ait primlere hak kazanacaktır⁴³⁶.

Sigorta ettirenin sözleşme süresi içindeki ihbar yükümlülüğünü yerine getirmediği, sigortacı tarafından riziko gerçekleştikten sonra öğrenilirse bu durumun sonuçları; ihlalin rizikonun gerçekleşme ihtimali ve tazminat miktarı üzerindeki etkisine göre değişiklik gösterecektir. İhlal; rizikonun gerçekleşmesine veya tazminat miktarına etki edebilecek nitelikte ise sigortacının tazminattan indirim yapma hakkı bulunmaktadır.

Tazminattan yapılacak indirim miktarı, sigorta ettirenin yükümlülüğü ihlalindeki kusur derecesine göre belirlenmektedir. Sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü kasten yerine getirmediği takdirde, gerçekleşen riziko ile ihbar edilmeyen değişiklik arasında illiyet bağı bulunmaktaysa sigortacının sözleşmeyi feshetme hakkı ve dolayısıyla sigorta tazminatını

⁴³¹ Sigorta ettirenin rizikonun ağırlaştığına dair ihbarı, on günlük süre içerisinde sigortacıya ulaşmalıdır, **Omağ, Riziko**, s.98.

⁴³² Sigortacının fiilen öğrenmesi yeterli sayılmalı, öğrenme hususu sigorta ettirenin ispatlamasına bırakılmalıdır. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.185.

⁴³³ **Ayhan, Çağlar, Özdamar**, s.185.

⁴³⁴ **Kender**, s.313.

⁴³⁵ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.185.

⁴³⁶ Borçlar hukukunda fesih, sürekli sözleşmelerde sözleşmeyi ileriye dönük olarak sona erdiren tek taraflı irade beyanıdır. Feshin ileriye dönük olmasının sonucu olarak sigortacının değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanması doğaldır. **Kender**, s.315.

ödememe hakkı bulunmaktadır⁴³⁷. Görüleceği üzere sigortacının, ihlali riziko gerçekleşikten sonra öğrenmesi durumunda sigorta ettirenin kusuru ve ihlali ile doğan sonuç arasındaki illiyet bağına göre farklı sonuçlar doğmaktadır⁴³⁸.

2.3.2.4. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Yükümlülüğü

2.3.2.4.1. Genel Olarak

Kasko sözleşmesi kapsamındaki bir riziko gerçekleştiğinde sigorta ettirenin bunu sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Böylece sigortacı kendisine ihbar edildikten sonra durumdan haberdar olarak zararı belirleyip artmaması için gerekli tedbirleri alabilecek, rücu imkânı varsa buna ilişkin delilleri toplayacak ve zararı tazmin edebilecektir⁴³⁹.

Türk Ticaret Kanunu m.1446 hükmünde rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğünü gecikmeksizin yerine getirilmesi gerektiği düzenlenmişken, KAKSGŞ m.B.1.1 hükmüne göre ihbar süresi süre beş iş günüdür. Genel şartlardaki beş iş günlük süre, sigorta ettirene ihbar yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için daha uzun bir süre tanıdığından onun lehinedir. TTK m.1446 hükmünün emredici bir hüküm olmadığı, taraflarca aksinin kararlaştırılabileceği değerlendirildiğinde, kasko sözleşmesinde rizikonun gerçekleştiğine dair ihbar yükümlülüğünün beş iş günü içinde yerine getirilmesi gerektiği söylenebilecektir⁴⁴⁰.

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği konusundaki ihbar yükümlülüğünü yerine getirmesi konusunda herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Sigorta ettiren bu yükümlülüğünü yazılı, sözlü ya da diğer bir yolla yerine getirebilecektir.

Sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olduğu durumlarda, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğinden haberinin olmaması çoğu zaman olasıdır. Bu durumda ihbar yükümlülüğünün kimin üzerinde olduğu sorusu gündeme gelebilecektir. TTK m. 1412/1⁴⁴¹ hükmü doğrultusunda bu durumda rizikonun gerçekleştiğini bilen sigortalının da ihbar yükümlülüğü bulunmaktadır.

⁴³⁷ Kender, bu durumda sözleşmeyi fesheden sigortacının, sigorta tazminatı veya bedelini ödememesine ilişkin düzenlemenin yerinde olmadığını, geleceğe etkili sonuç doğuran feshin sigortacının bu borçlarını ortadan kaldıramayacağını belirtmektedir. **Kender**, 314.

⁴³⁸ **Kender**, s.313. Sigorta ettirenin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesindeki kusuruna göre yapılacak indirim hesaplanmaktadır. Bu noktada madde gerekçesinde kusur kavramının geniş yorumlanması gerektiği belirtilmektedir. **Çeker**, s.114.

⁴³⁹ **Kayıhan/Yıldız**, s.19-20.

⁴⁴⁰ **Özkan**, s.266.

⁴⁴¹ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1412/1**: “Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışı da dikkate alınır”.

2.3.2.4.2. Yükümlülüğün İhlali ve Sonuçları

Kasko sigortasında Sigorta ettiren/sigortalı, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği andan itibaren beş iş günü içinde ihbar yükümlülüğünü yerine getirmeli, sigortacıyı durumdan haberdar etmelidir. Sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü bu süre içinde yerin getirememesi halinde hak kaybına uğramamak için gecikmesinin zorunlu nedenlere dayandığını kanıtlamalıdır⁴⁴².

Türk Ticaret Kanunu m.1446/2 hükmüne göre yükümlülüğün ihlal edilerek hiç ya da zamanında yerine getirilmemesi, sigortacı tarafından ödenecek sigorta artışa neden olmuşsa sigorta ettirenin bu ihlaldeki kusuruna göre belirlenecek miktarda tazminattan indirim yapılacaktır. Doktrinde, indirim miktarının sigorta ettirenin kusuruna göre belirlenmesi eleştirilmekte, indirimin söz konusu ihlalin sigortacının yapacağı ödeme miktarında meydana getirdiği artışa göre belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁴³.

Bazen sigortacı rizikonun gerçekleştiğini kendi imkânlarıyla öğrenebilmektedir. Bu durumda sigortacı zaten bildiği için gerçekleşen riziko ihbara konu olamayacak, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini daha önceden bildiği sigorta ettiren tarafından ispatlandığında sigortacının tazminattan veya bedelden indirim hakkı bulunmayacaktır⁴⁴⁴.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m. B.1. hükmüne göre aracın çalınması halinde sigorta ettirenin aracın çalındığını aynı zamanda yetkili makamlara da bildirmesi gerekmektedir.

İhbar yükümlülüğünü ihlalin yaratacağı bir diğer sonuç, rizikonun gerçekleşme şeklini ispat yükünün kimin üzerinde olacağına ilişkindir. İhbar yükümlülüğü yerine getirildiğinde rizikonun sigorta ettirenin ihbar ettiği şekilde meydana geldiği kabul edilmektedir. Rizikonun farklı bir şekilde meydana geldiğini ya da teminat dışında kaldığını iddia eden sigortacının iddiasını somut delillerle ispatlaması gerekmektedir. Bu açıdan ispat yükü sigortacı

⁴⁴² “...Davacı taraf 29.06.2005 tarihinde meydana gelen trafik kazası ile ilgili ihbarını 05.09.2005 tarihinde, 09.08.2005 tarihinde meydana gelen trafik kazasıyla ilgili ihbarını ise 26.12.2005 tarihinde bildirmiştir. TTK'nın 1292. maddesinde, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren haber aldığı tarihten itibaren 5 gün içinde sigortacıya haber verme yükümlülüğü getirilmiştir. Sigorta ettiren kimse, kasten bu ihbarı süresinde yerine getirmez ise, sigorta haklarını zayi eder. Sigorta ettiren kimsenin kusuru halinde, kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle yükümlü olduğu bedel indirilebilir. Bu yasal düzenleme karşısında, davacı sigorta ettirenin sigorta hükümlerinden yararlanabilmesi için, süresinde ihbar mükellefiyetini yerine getiremediği ve açıklanan süreler sonunda ihbar mükellefiyetini yerine getiremediği hakkında zorunlu gecikme sebeplerini kanıtlaması gerekir. Mahkemece bu konuda toplanan deliller hükme yeterli değildir. Davacı tarafa ihbarda gecikme nedeni açıklattırılmalı, araçların kazalardan sonra yurtdışına çıkmaları söz konusu ise bununla ilgili belgeler ikmal edilmeli, tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Eksik inceleme ile hüküm kurulması isabetli değildir...” Yarg. 17. HD, T. 28.10.2008, E. 2008/1295, K. 2008/4924, (erişim tarihi: 01.03.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

⁴⁴³ Kusurun ağırlığına göre indirim yapılması borçlar hukukunda haksız fiil sorumluluğunda gündeme gelmektedir. Sigorta hukukunda ise yükümlülüğün amacına göre bir belirleme yapılmalıdır, **Kender**, s.322. **Ünan**, Düşünceler, s.143.

⁴⁴⁴ **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.187; **Kayihan/Yıldız**, s.23.

üzerindedir. Ancak sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü kasten yerine getirilmediğinde ispat yükü yer değiştirecektir⁴⁴⁵.

2.3.3. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m. B.2 hükmü, TTK m.1448/1 hükmü ile paralel olarak “Sigortalı ve/veya sigorta ettiren, işbu sözleşme ile temin olunan rizikoların gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda zararı önlemeye, azaltmaya, artmasına engel olmaya veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunması için imkânlar ölçüsünde önlem almakla yükümlüdür. Alınan önlemlerden doğan makul masraflar, bu önlemler faydasız kalmış olsa bile, sigortacı tarafından ödenir” şeklinde düzenlenmiştir⁴⁴⁶.

Sigorta ettiren, riziko gerçekleştiğinde ya da henüz gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme ihtimali yüksek olduğunda, bu duruma kayıtsız kalmayıp zararın hiç doğmaması ya da en az derecede olması için gerekli önlemleri almalıdır⁴⁴⁷. Sigorta ettirenin sırf sigortanın varlığına

⁴⁴⁵ “Sigortalı... rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmez veya iyi niyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki bu oluşan riziko teminat içinde kalmış gibi ihbar edildiği somut delillerle kanıtlanırsa ispat külfeti yer değiştirip sigortalıya geçer. Bu durum karşısında, rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde gerçekleştiğini ispat külfeti sigortacıda bulunmakta olup, sigortacının, rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde meydana geldiğinin soyut iddialarla değil, somut delillerle kanıtlanması gerekmektedir... Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı, davalı şirkete kasko sigorta poliçesi ile sigortalı olan aracının çift taraflı trafik kazasında hasarlandığını ileri sürmüştü; davalı ise, olayın sigortalının beyan ettiği şekilde meydana gelmediğini ve talebin poliçe teminatı kapsamı dışında olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur. Kazaya karışan diğer araç olay yerini terk etmiş olduğundan kaza tespit tutanağı düzenlenememiş ise de; dosya kapsamından davacı sigortalının kazadan hemen sonra süresi içinde rizikoyu ihbar etmiş olduğu sabittir. Aracın kazaya karışarak hasarlandığı hususu dosya kapsamında bulunan tutanaklar, aracı Kurum yetkilisinin beyan dilekçesi, davacı tarafca mahkeme aracılığı ile alınan hasar tespit raporu ile de kanıtlanmıştır. Olayın davacı sigortalının ihbar ettiği şekilde değil de, sigortacının iddia ettiği şekilde gerçekleşmesi hâlinde bile, iddia edilen bu oluş şekli Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesinde sayılan teminat dışında kalan hâllerden değildir. Eş söyleyiş ile; somut olayda ispat yükünü yer değiştirecek bir durum bulunmamakla birlikte, davalı sigortacı tarafından zararın teminat dışında kaldığı somut delillerle ispatlanamamıştır” Yarg. HGK, T. 12.10.2021, E. 2017/2776, K. 2021/1220, (erişim tarihi: 29.04.2022) <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

⁴⁴⁶ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1448/1:** “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. (2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. (3) Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır. (4) Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır”.

⁴⁴⁷ **Kender**, s.326; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.187-188; **Günay**, Sigorta, s.138; “...Somut olayda, araç sert bir cisme çarpmış, radyatör delinmiş ve sonrasında aracın hareketine devam etmesi ile motor yanmıştır. Sigortalı, zararı azaltacak bir önlem almamış, aksine hareket etmekle zararın artmasına neden olmuştur. Bu nedenle ilk çarpma nedeniyle radyatörde oluşan hasar teminat kapsamında olup, motorun yanması ile oluşan hasar teminat kapsamı dışında kalmaktadır...” Yarg. HGK, T. 15.02.2012, E. 2011/17-689, K. 2012/65, (erişim tarihi: 29.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

güvendiği için almadığı tedbirlerden doğacak zararın, sigortacıya yüklenmesi dürüstlük ilkesine aykırı olacaktır⁴⁴⁸. Sigorta ettiren tarafından alınması gereken tedbirler somut olaya, gerçekleşen ya da gerçekleşeme ihtimali bulunan rizikoya göre belirlenmelidir⁴⁴⁹.

Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü yalnızca sigortalı aracı kurtarmakla, aracın hasar görmesini engellemekle sınırlı bir yükümlülük değildir. Yükümlülük kapsamındaki “zarar” kavramının geniş yorumlanması, sigorta ettirenin ayrıca ispat araçları gibi sigortacının üçüncü kişiye rücu ettiğinde yararlanabileceği hususlar üzerinde de gerekli tedbirleri alması gerekmektedir⁴⁵⁰.

Sigortacının, sigorta tazminatını ödedikten sonra halefiyet ilkeleri doğrultusunda şartları oluşması halinde zarara sebep veren üçüncü kişiye rücu davası açma hakkı bulunacaktır⁴⁵¹. Sigorta ettirenin, sigortacının üçüncü kişiye karşı sahip olduğu rücu haklarının korunması için önlem alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigorta ettirenin bu konuda sigortacının vereceği talimatlara uyması gerekmektedir⁴⁵².

Sigorta ettiren, zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğünü “imkanları ölçüsünde” yerine getirmesi beklenmektedir. TTK m.1448 hükmünün gerekçesinde de sigorta ettirenin kendisinden beklenecek önlemleri alması gerektiği, kendisini zora sokacak ya da hayatını tehlikeye atacak bir hareket veya davranış beklenemeyeceği belirtilmiştir. Sigorta ettirenden beklenen davranış ve tedbirlerin kapsamı dürüstlük ilkesine göre belirlenmelidir⁴⁵³.

Sigorta ettirenin söz konusu önlemler için yapmış olduğu masraflar, önlemler faydasız kalsa dahi sigortacı tarafından karşılanacaktır. Bu masraflar sigorta tazminatı ya da sigorta bedelinden ayrı olup sigorta bedelini aşsa dahi sigortacı tarafından ödenecektir⁴⁵⁴. Bu yükümlülük ile amaçlanan zararın artmasının önüne geçilmesidir. Bu sebeple yapılan masraflar, ortaya çıkan zararı aşmamalıdır⁴⁵⁵. Aynı şekilde objektif kriterlere göre başvurulmaması gereken önlemler için yapılan masraflar da sigortacıdan talep edilemeyecektir⁴⁵⁶. Masrafların çok yüksek miktarlara ulaşabileceği düşünüldüğünde TTK

⁴⁴⁸ Şenocak, Kemal : “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1995, C.44, S.1, ss.365-424, (Şenocak, Zarar), s. 365.

⁴⁴⁹ Şenocak, Zarar, s.404.

⁴⁵⁰ Şenocak, Zarar, s.404.

⁴⁵¹ Kender, s.325.

⁴⁵² Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.190.

⁴⁵³ Emirlioğlu, Furkan : “Sigorta Ettirenin Zararı Önleme- Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, İstanbul, 2020, s.87.

⁴⁵⁴ Kender, s.326.

⁴⁵⁵ Yazıcıoğlu, s.240.

⁴⁵⁶ Kayıhan, Prim, s.87.

m.1448/4 hükmüne göre, sigorta ettirenin talep etmesi halinde sigortacının masraflar için gerekli avansı ödemesi gerekmektedir.

Yükümlülüğün ihlali sigortacının aleyhine sonuçlar doğurmuşsa sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacaktır. Sigorta ettirenin kusuru bulunmamtaysa tazminattan indirim yapılamayacaktır. Doktrinde, bu yükümlülüğün ihlali halinde sigorta ettirenin kusuru oranında indirim yapılması eleştirilmekte, ihlal sigortacının fazla ödeme yapmasına yol açmışsa fazla ödemenin indirilmesi ile çözüm sağlanması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁵⁷.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m. B.1.1 hükmüne göre sigortalı, riziko gerçekleştiğinde gerekli kurtarma, koruma önlemlerini almalı ve sigortacının talimatlarına mümkün olduğu kadar uymalıdır. KAKSGŞ m.B.1.4 hükmüne göre zorunlu haller dışında, rizikonun gerçekleştiği yer veya şeylerde değişiklik yapmamalı⁴⁵⁸; B.1.5 hükmüne göre, sigortacının isteği halinde rizikonun neden gerçekleştiğini, zararın miktarını ve delilleri belirlemeli, sigortacının rücu hakkını kullanırken yararlanabileceği gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya vermelidir.

2.3.4. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.1.6 hükmüne göre, sigorta ettiren tazminat yükümlülüğü ve miktarının belirlenebilmesi için sigortacının ya da yetkili temsilcilerinin “sigorta kapsamında yer alan şeylerde ya da bunlarla ilgili bilgi ve belgelerde” inceleme ve araştırma yapmasına izin vermelidir.

Sigorta ettiren, riziko gerçekleştiğinde somut olayda gerçekleşen riziko, bu rizikonun teminat kapsamına girip girmediği, oluşan zarar, tazminat borcunun doğup doğmadığı ya da zararı ne şekilde tazmin edeceği gibi hususları belirleyebilmek için bir takım bilgi ve belgelere ihtiyaç duyacaktır. Sigorta ettiren sigortacıya gereken her türlü bilgi ve belgeyi sigortacıya makul süre içinde sağlamalıdır. Burada yalnızca sigortacı tarafından talep edilen ya da sözleşmede belirlenen belgeler değil kendinden vermesi beklenebilecek her türlü bilgi ve belge sigorta ettiren tarafından sigortacıya sunulmalıdır⁴⁵⁹. Ancak belirtmek gerekir ki sigorta ettirenin imkânları ölçüsünde bu yükümlülüğü yerine getirmesi gerekmektedir. Ulaşması mümkün olmayan bilgi ve belgeleri sağlaması sigorta ettirenden beklenemeyecektir.

⁴⁵⁷ Kender, s.326

⁴⁵⁸ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1471:** “(1) Sigorta ettiren, hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve malda, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapamaz; meğerki, bu değişiklik sigortacının onayı veya zararı azaltma amacı ile yapılmış olsun. (2) Bu yükümlülüğün kusurlu ihlali, ihlal ile zarar arasında illiyet bulunması şartıyla, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirime gidilir”.

⁴⁵⁹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.187.

Türk Ticaret Kanunu m.1447/2 hükmüne göre bu yükümlülüğün ihlali halinde sigortacı tarafından ödenecek tutar artarsa, sigorta ettirenin kusuru oranında tazminattan indirim yapılacaktır. Tazminattan yapılacak indirim miktarının belirlenmesinde, sigorta ettirenin bu yükümlülüğü ihlalindeki kusurunun tazminata olan etkisi dikkate alınacak, sigorta ettirenin kusuru bulunmuyorsa tazminattan indirim yapılamayacaktır⁴⁶⁰.

⁴⁶⁰ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.188; Günay, Sigorta, s.138.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ, ZAMANAŞIMI VE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

3.1. Genel Olarak Kasko Sözleşmesinin Sona Ermesi

Kasko sözleşmesinin sona erme neden ve sonuçları, genel olarak sigorta sözleşmelerini sona erdiren sebeplerin yer aldığı TTK hükümleri ile TBK genel hükümleri uyarınca değerlendirilmelidir⁴⁶¹.

Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca kasko sözleşmesinin sona erme sebepleri; taraflardan birinin fesih ya da cayma hakkını kullanması, rizikonun gerçekleşmesi, menfaatin ortadan kalkması ya da menfaat sahibinin değişmesidir. TBK ilgili hükümleri gereği ise kasko sözleşmesi; sözleşme süresinin sona ermesi, ikale sebepleriyle de sona erebilecektir⁴⁶². Sözleşme serbestisi gereği tarafların sözleşmeyi sona erdirecek başkaca sebepleri de sözleşme ile belirlemeleri mümkündür⁴⁶³.

3.2. Kasko Sözleşmesini Sona Erdiren Haller

3.2.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Kasko sözleşmesi tarafların belirleyeceği bir süre için ve bu süre tamamlandığında sona ermek üzere akdedilebilecektir. Sözleşme, taraflarca belirlenen ve poliçede yer alan bir süre⁴⁶⁴ için akdedildiğinde, bu sürenin bitmesiyle kendiliğinden⁴⁶⁵ sona ermektedir. Uygulamada kasko sözleşmesinin süresi genellikle bir yıldır⁴⁶⁶.

Sözleşme süresinin taraflarca belirlenmediği durumlarda süre, TTK m.1410 hükmüne göre; taraf iradeleri, teamüller ve diğer şartlara göre mahkemece belirlenecektir. Bu hüküm, sözleşmelerin içeriğinin belirlenmesinde tarafların ortak iradelerinin esas alınması gerektiğini düzenleyen TBK m.19 hükmüyle de uyumludur. Sözleşme süresi tarih olarak belliyken sona erme saati konusunda belirsizlik bulunması durumunda ise KAKSGŞ m.A.8 hükmüne göre sözleşmenin başlangıç ve bitiş saatinin öğlen 12.00 olduğu kabul edilmektedir.

⁴⁶¹ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.215; Bozkurt, s.144.

⁴⁶² TBK m.132-161 hükümleri arasında borcu sona erdiren sebeplerin bir kısmı düzenlenmiştir. Fakat maddede sayılan haller genel anlamda borç ilişkisini (sözleşmeyi) sona erdiren sebepler değil yalnızca borcu sona erdiren sebeplerdir. Borçlar Hukuku'nda sözleşmeyi sona erdiren sebepler ise bozma sözleşmesi (ikale), fesih, dönme, geri alma ve iptaldir, Eren, s.1423.

⁴⁶³ Çetiner/Furrer/Müller-Chen, s.670.

⁴⁶⁴ Bu sürenin uygulamada genellikle bir yıl olduğuna ilişkin bkz: Müderrisoğlu, s.408; Kender, s.402; Taşyürek, s.167.

⁴⁶⁵ Taşyürek, s.167.

⁴⁶⁶ Taşyürek, s.167.

Sürenin sona ermesiyle birlikte kasko sözleşmesi de kendiliğinden sona erecektir⁴⁶⁷. Taraflarca sözleşme süresinin sonunda aynı ya da farklı şartlarla yeniden sözleşme yapılması mümkündür. Bu noktada ikinci yapılan sözleşme ilkinin hemen ardından yapılmış ya da tamamen aynı koşulları içermekte etmekte olsa bile ayrı ve yeni bir sözleşme niteliğindedir⁴⁶⁸. Sözleşme süresinin zeyilname ile poliçede yapılan değişiklik sonucu aynı koşullarla uzatılması durumunda ise yeni bir sözleşmeden bahsedilemeyecek, süresi uzayan ilk sözleşme devam edecektir⁴⁶⁹.

Tarafların, sürenin sona ermesi halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ermeyeceğini kararlaştırmaları mümkündür. Şöyle ki, süre sonunda sözleşmenin sona ermesi taraflarca fesih bildirim şartına bağlanabilecektir. İki tarafında tacir olduğu sözleşmelerde fesih bildiriminin TTK m.18/3 hükmü gereği; noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılmak suretiyle kayıtlı elektronik posta yoluyla yapılması gerekecektir⁴⁷⁰. Sona erme için bildirim şartı bulunduğu takdirde gerekli bildirim yapılmadıkça sözleşme aynı şartlarla bir yıl uzamış sayılmaktadır⁴⁷¹.

Kasko sözleşmesinin sona ermesi tarafların sözleşmeden doğan borçlarını doğrudan sona erdirmemektedir. Borçlar hukuku anlamında borç ve borç ilişkisi birbirinden farklı kavramlardır. Borç kavramı, borç ilişkisinden kaynaklanan tek bir edim yükümlülüğünü ifade etmekte olup borç ilişkisine nazaran daha dar bir ifadedir. Borç ve borç ilişkisi, sona erme sebepleri bakımından da birbirinden ayrılmakta, borç ilişkisi sona erse de borç devam edebilmektedir⁴⁷². Kasko sözleşmesi açısından, sözleşme bir bütün olarak borç ilişkisiyken tarafların yerine getirmesi gereken her bir edim yükümlülüğü borçtur. Bu sebeple kasko sözleşmesinin sona ermesi tarafların borçlarını doğrudan sona erdirmemektedir. Sözleşme, sürenin dolması sebebiyle sona erse dahi sigorta ettirenin ödenmemiş ya da takside bağlanmış primlerini ödeme borcu devam edecektir⁴⁷³.

3.2.2. Taraflar Arasında İkale Sözleşmesi Yapılması

Kasko sözleşmesi, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulmaktadır. Bu sözleşmede de diğer özel hukuk sözleşmelerinde olduğu gibi temel kabul olarak sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Sözleşme serbestisi gereği taraflar irade

⁴⁶⁷ Kender, s.402.

⁴⁶⁸ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.215.

⁴⁶⁹ Taşyürek, s.167; Kayıhan, Prim, s.89.

⁴⁷⁰ Kayıhan/Günergök, s.256.

⁴⁷¹ Çeker, s.120; Bozer, Bazı Sigorta Türleri, s.38.

⁴⁷² Eren, s.27.

⁴⁷³ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.215.

beyanlarıyla kurdukları kasko sözleşmesini yine aynı şekilde bir sözleşme ile sona erdirebileceklerdir.

İkale ya da diğer anlamıyla bozma sözleşmesi, tarafların aralarındaki bir sözleşmeyi açık ya da zımni iradeleriyle sona erdirdikleri bir sözleşmedir⁴⁷⁴.

Kasko sözleşmesi tarafları, ikale sözleşmesi ile aralarındaki ilişkiyi sona erdirebileceklerdir. İkale taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe geçmişe etkili sonuç doğurmaktadır. Sürekli borç ilişkisi bulunan sözleşmelerde ise ikale sözleşmesinin hüküm ve sonuçları geleceğe yöneliktir⁴⁷⁵. Bu sebeple TTK m.1419 hükmü gereği sigorta sözleşmesi süresinden önce ikale ile sona erdiği takdirde işlemeyen günlere ait primlerim sigortacı tarafından iade edilmesi gerekmektedir.

3.2.3. Sigortacının İflası

İflas, iflasa tabi bir borçlunun tüm malvarlığı üzerinde gerçekleştirilen cebri bir tasfiye türüdür⁴⁷⁶. Sigorta şirketleri, anonim şirket ya da kooperatif şirket olarak kurulmak zorunda olup bu itibarla birer ticaret şirketi olarak iflasa tabidirler.

Sigortacının, sigorta faaliyetlerini yürütebilmesi ve menfaat sahiplerinin zararlarını karşılayabilmesi için belli bir mali güce sahip olması gerekmektedir. Bu sebeple iflas, sigorta sözleşmelerinin sona ermesine yol açan bir sebep olarak düzenlenmiştir.

Sigortacının iflas etmesi halinde kasko sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir⁴⁷⁷. TTK m.1418 hükmüne göre; “*Sigortacının iflası hâlinde sigorta sözleşmesi sona erer. Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce Sigortacılık Kanunu gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır*”.

Sigortacılık Kanunu m.17/1 hükmünde sigorta şirketlerinin akdettikleri sigorta sözleşmelerindeki borçları için bir teminat ayırmak zorunda oldukları, m. 17/6 hükmünde teminatların sigortalıların tüm alacakları ödenmeden iflas masasına girmeyeceği ve haczolunamayacağı, m.10/4 hükmünde sigortalıların iflas masasına üçüncü sıradan katılacağı belirtilmiştir. Yapılan düzenlemeler ile sigortacının iflası halinde, tarafı olduğu sigorta sözleşmelerinden doğan tazminat alacaklarının imtiyazlı alacaklar olduğu kabul edilerek sigorta ettiren/sigortalı taraf korunmuştur.

⁴⁷⁴ Eren, 1424.

⁴⁷⁵ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.217; Eren, s.1425.

⁴⁷⁶ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet : **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.401.

⁴⁷⁷ Kaner, s.61.

3.2.4. Rizikonun Gerçekleşmesi ve Tam Hasar Meydana Gelmesi

Rizikonun meydana gelmesiyle araçta tam ya da kısmi hasar oluşabilmektedir. Tam hasar halinde araç pert olup artık tekrar kullanılmaz duruma gelmektedir. Bu sebeple üzerinde menfaat bulunan aracın tam hasar görmesiyle sigorta sözleşmelerinin esaslı unsurlarından biri olan menfaat unsuru ortadan kalkmakta⁴⁷⁸ ve dolayısıyla sözleşme de sona ermektedir. Bu husus KAKSGŞ m.B.4.1 hükmünde; “*Rizikonun gerçekleşmesi ile tam hasar meydana geldiği takdirde sigorta teminatı sona erer. Teminatın sona ermesi ile sigortacı primin tamamına hak kazanır*” şeklinde ifade edilmiştir⁴⁷⁹.

Tam hasar durumunda sözleşme sona erse de ifa edilmemiş tazminat ödeme borcu devam etmektedir. Tam hasar nedeniyle sözleşme sona erdiğinde sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini beyan ve önlem alma yükümlülükleri bulunmaktadır⁴⁸⁰.

Kısmi hasar halinde ise sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona ermemektedir. Bu durumda sözleşme ilişkisi kural olarak devam etmekte fakat sigortacının tazminat ödeme borcunun miktarında değişiklik olmaktadır. TTK m.1428/1 hükmü ile KAKSGŞ m.B.4.1 hükmünde kısmi hasar durumunda sigortacı tarafından yapılan kısmi tazminat ödemesinin sigorta bedelinden düşüleceği ve sözleşmenin bu yeni sigorta bedeli ile devam edeceği düzenlenmiştir.

Kısmi hasar halinde sözleşme kendiliğinden sona ermese de taraflar sözleşmeyi feshedebilmektedirler. Sigortacı fesih hakkını ancak tazminat ödemesi yaptıktan sonra kullanabilecek olup ödeme yapana sorumluluğu devam edecektir⁴⁸¹. KAKSGŞ m.B.4.2 hükmünde feshe ilişkin şartlara poliçede yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kasko sigortasında tarafların aralarında anlaşması ile taraflardan birine ya da her iki tarafa birden tek yanlı fesih yetkisi tanınmaları da mümkündür⁴⁸².

3.2.5. Menfaat Unsurunun Ortadan Kalkması

Menfaat unsuru, sigorta sözleşmelerinin asli unsurlarındandır. TTK m.1408 hükmü gereği sözleşme, menfaat unsurunun başlangıçta bulunmaması halinde başlangıç anında, sonradan ortadan kalkması halinde ise kalktığı anda geçersiz olmakta ve kendiliğinden sona ermektedir⁴⁸³.

⁴⁷⁸ Aracın tam hasar görmesi onu ekonomik ve işlevsel anlamda yok etmekte olup üzerindeki menfaatte yok sayılmaktadır, **Müderrişoğlu**, s.426; **Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz**, s.198.

⁴⁷⁹ Yargıtay 17. H.D. 09.09.2013 T. 2013/11219, 2013/11636.

⁴⁸⁰ **Çeker**, s.122.

⁴⁸¹ **Müderrişoğlu**, s. 427; **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.216; **Kayihan/Günergök**, s.257.

⁴⁸² **Çeker**, s.122;

⁴⁸³ **Kayihan/Günergök**, s.258; **Taşyürek**, s.167.

3.2.6. Menfaat Sahibinin Değişmesi

Türk Ticaret Kanunu m.1470 hükmünün gerekçesinde de belirtildiği üzere, menfaat sahibinin kişiliği çoğu zaman rizikonun gerçekleşmesinde etkili olduğundan bu kişinin değişmesi sigortacı açısından rizikonun ağırlaşmasına sebep olabilmektedir⁴⁸⁴. Buna rağmen sözleşmenin devam etmesi ise prim ile riziko arasında dengesizlik meydana getirerek sigortacının güç bir duruma düşmesine yol açabilecektir. Bu sebeple TTK m.1470 ve KAKSGŞ m.C.5 hükümleri ile araç üzerindeki menfaat sahibinin değişmesi, kasko sözleşmesini kendiliğinden sona erdiren bir sebep olarak düzenlenmiştir⁴⁸⁵.

Menfaat sahibinin değişmesi için sigortalı araç, gerekli şekil şartlarına uyularak geçerli bir işlemle el değiştirmelidir. KTK m.20/1-d hükmü uyarınca, araç satış sözleşmeleri noter aracılığıyla yapılmakta olduğundan aracın geçerli bir işlemle devrinin sağlanması için bu şekil şartına uyulmalıdır.

Taraflar arasında geçersiz şekilde yapılan işlemler ile mülkiyetin devri sağlanamayacağı için menfaat sahibi değişmeyecek ve dolayısıyla mevcut kasko sözleşmesi de sona ermeyecektir⁴⁸⁶. Sınırlı ayni hak sahibi kişinin menfaati sigortalandığında da sınırlı ayni hak üçüncü kişiye geçtiğinde sözleşme sona erecektir⁴⁸⁷. Aracın geçici olarak kullanılmak üzere bir başkasına verilmesi halinde ise menfaat sahibi değişmeyeceği için sözleşme sona ermeyecektir⁴⁸⁸.

Menfaat sahibinin değişmesi kural olarak sözleşmeyi sona erdirse de tarafların, sözleşmenin yeni menfaat sahibi ile devam edeceğini kararlaştırmalarına bir engel bulunmamaktadır. Böyle bir anlaşma bulunması halinde kasko sözleşmesinden doğan hak ve yükümlülükler yeni menfaat sahibine ait olacaktır⁴⁸⁹. Sözleşmenin, menfaat sahibi değişikliği olması durumunda devam edeceği kararlaştırılmış fakat sigortacı menfaat sahibinin değiştiğini

⁴⁸⁴ **Türk Ticaret Kanunu Madde 1470 hükmü gerekçesi:** “Menfaat sahibi değişikliği ilgili olan Tasarının bu maddesi ile mevcut sistem tamamıyla tersine çevrilmiştir. 6762 sayılı Kanunun 1303 üncü maddesinde sigortalı malın sahibinin değişmesi matlabı altında yapılan düzenlemeye göre, aksine sözleşme yoksa menfaat sahibi değişikliğinde sözleşme ilişkisi devam ederken, Tasarı da aksine sözleşme yoksa sözleşme ilişkisinin son bulacağı kabul edilmiştir. Temeldeki bu değişikliğin nedeni ise sigorta uygulamalarıdır. Uygulamada, birçok sigorta genel şartında ya da özel şartlarla 6762 sayılı Kanunun 1303 üncü maddesinde uygulama zaten tersine çevrilmiş durumdadır. Bu nedenle de Tasarının bu maddesi ile uygulamadaki durumun Kanunlaştırılması istenmiştir. Ayrıca, sigortalı şahsındaki değişiklik sigortacı açısından da önem arz edebilir. Menfaat sahibi değişikliği sigortacı yönünden sübjektif ya da objektif riziko ağırlaşması niteliğinde olabilir. Riski taşıyan ise sigortacıdır. Bu nedenle ilke olarak menfaat sahibi değişikliklerinde sözleşme ilişkisinin son bulacağı kabul edilirken tarafa da aksine sözleşme yapabilme imkânı tanınmıştır”.

⁴⁸⁵ **Bilgen**, s.257.

⁴⁸⁶ **Müderrişoğlu**, s.409-414.

⁴⁸⁷ **Günay**, Değerlendirmeler, s.691.

⁴⁸⁸ **Taşıyürek**, s.169.

⁴⁸⁹ Bağrıaçık, Safiye Nur : “Sigorta Sözleşmesinde Sigorta Edilen Menfaatin Sahibinin Değişmesi Durumu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, S.1-2, 2016, ss.743-751, s.745.

bilmeden önceki menfaat sahibine iyi niyetle ödeme yapmışsa sigortacı, alacağın temlikini bilmeyen borçlu gibi değerlendirilmeli, iyi niyeti korunmalıdır⁴⁹⁰.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.C.5 hükmü uyarınca, menfaat sahibi değişikliği sebebiyle sözleşme sona erse de, sigorta ettirenin sözleşmenin sona ermesine kadar geçen döneme ait primleri ödemesi gerekmektedir. Menfaat değişikliğinden sonraki döneme ait primlere ise sigortacı hak kazanamayacak olup sigortacı bunları almış olsa bile iade edecektir. TTK m.1470 hükmünde menfaat sahibinin değiştiği durumda prim ödeme borcuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi ise doktrinde eleştirilmektedir⁴⁹¹.

Sigorta menfaati sahibinin ölüm sebebiyle değişmesi yani aracın mirasçılarının mülkiyetine geçmesi hali ise daha farklı sonuçlar doğurmaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının m.C.5 hükmü uyarınca, sigortalı ya da sigorta ettirenin ölümü halinde kasko sözleşmesi kural olarak mirasçılarıyla devam edecektir. Bu durumda hak sahibi olan mirasçının on beş gün içinde durumu sigortacıya bildirmesi gerekmektedir. Bu bildirim için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir.

Menfaat sahibinin değiştiğini öğrenen sigortacıya değişikliği öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmıştır. Menfaat sahibinin değiştiğini yapılan bildirimle öğrenmesi halinde de sigortacının fesih hakkını sekiz günlük hak düşürücü süre içinde kullanması gerekmektedir. Aynı şekilde yeni menfaat sahibi de araç üzerinde kasko sigortası bulunduğunu öğrendikten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilecektir. Taraflardan birinin fesih hakkını hiç ya da süresi içinde kullanmaması durumunda sözleşme yeni hak sahibi ile sigortacı arasında devam edecektir.

Taraflardan birinin fesih hakkını kullanması durumunda sözleşme sona ermekte, sigortacı fesih tarihine kadar işleyen primlere hak kazanmaktadır.

3.2.7. Taraflardan Birinin Sözleşmeyi Feshi ya da Cayma Hakkını Kullanması

3.2.7.1. Genel Olarak

Taraflardan birinin sözleşmeyi feshetmesi veya cayma hakkını kullanması halinde sözleşme sona ermektedir. Fesih ve cayma hukuki nitelikleri itibarıyla birbirinden farklıdır.

Türk Ticaret Kanunu sigorta hukuku kitabı genel hükümlerinde “Fesih ve cayma” başlığı altında m.1413 ve m.1414 hükümlerinde fesih, m.1415 hükmünde hem fesih hem de cayma hakkına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak söz konusu maddelerde veya gerekçelerinde bu iki kavramın hukuki niteliği ya da doğurdukları sonuçlar arasındaki farka yer değinilmemiştir.

⁴⁹⁰ Bağrıaçık, s.749.

⁴⁹¹ Günay, Değerlendirmeler, s.693.

Fesih, sürekli sözleşme ilişkilerine taraflardan birinin tek taraflı irade beyanıyla geleceğe etkili olmak üzere son veren bozucu yenilik doğuran bir haktır⁴⁹². Fesih hakkı kaynağını sözleşmeden ya da kanundan alabilmektedir⁴⁹³. Fesih, geleceğe etkili sonuç doğurduğu için fesih hakkı kullanılıncaya kadar doğmuş olan alacak ve borçlar fesihten sonra da geçerliliklerini korumaktadır.

Cayma hakkı ise hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte cayma hakkının, dönme hakkının bir türü olduğu söylenebilecektir. Dönme hakkı, geçmişe yönelik sonuç doğurduğu için esasen ani edimli sözleşmelerde söz konusu olmaktadır. Çünkü sürekli edimli sözleşmelerde ifa edilen kısmın geri iadesi her zaman mümkün olmamaktadır⁴⁹⁴. Gerçekten de kasko sözleşmesinde sigortacının ifa ettiği “rizikoyu taşıma borcunun” sözleşme dönme ile sonlandığında tasfiyesi mümkün değildir. Bu sebeple TTK’da iki kavramın bir arada düzenlenmesi temel alındığında caymanın hukuki nitelik olarak “sözleşmeden dönme” hakkını ifade ettiği, geçmişe etkili olarak sonuç doğurduğu ve fakat henüz ifa aşamasına geçilmeyen sürekli sözleşmelerde söz konusu olduğu belirtilmelidir⁴⁹⁵. Bu durumda fesih, tarafların edimlerinin hiç veya gerektiği gibi yerine getirmemesi durumunda tanınan bir hak iken, cayma hakkı⁴⁹⁶ ise daha çok taraf iradelerine etki eden nedenlerdeki yanlışlardan kaynaklanmakta⁴⁹⁷ ve tarafları edim yükümünden kurtarmaktadır⁴⁹⁸.

Çalışmamızda sigortacının ve sigorta ettirenin sözleşmeyi fesih ve cayma yoluyla sona erdirmeye hakkı hakkında sahip olduğu sebepler tek tek incelenecektir. Fakat tekrardan kaçınmak adına sigortacının ve sigorta ettirenin kısmi fesih ve cayma hakkı ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

3.2.7.2. Kısmi Fesih ve Cayma

Türk Ticaret Kanunu m.1415 hükmünde TBK m.27 hükmünde yer alan kısmi butlan müessesesine benzer bir düzenlemeye yer verilerek⁴⁹⁹ taraflara fesih ve cayma hakkı tanınmıştır.

Sigortacının sözleşmenin bir kısmını feshetmesi ya da bir kısmından cayması durumunda, her iki tarafın da sözleşmenin tamamını fesih ya da cayma yoluyla sona

⁴⁹² Eren, s.1425-1426.

⁴⁹³ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.217.

⁴⁹⁴ Eren, s.1427.

⁴⁹⁵ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.222.

⁴⁹⁶ Kasko sözleşmesinde sigorta ettiren aynı zamanda TKHK gereği tüketici sıfatına haiz olabilmektedir. Tüketicinin cayma hakkına ilişkin bkz: Sert Sütçü, Selin : **Tüketicinin Cayma Hakkı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

⁴⁹⁷ Müderrisoğlu, s.415.

⁴⁹⁸ Serozan, Rona : **Sözleşmeden Dönme**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s.120.

⁴⁹⁹ Kayıhan/ Günergök, s.261.

erdirmeleri mümkündür. Fakat sigortacının daha önce yapmış olduğu kısmi feshe dayanarak sözleşmeyi sona erdirmesi iki şarta bağlanmıştır. İlki sözleşmeyi kısmen sona erdirmesinin haklı nedenlere dayanması, ikinci olarak ise sigortacının sözleşmeyi geri kalan şartlarla yapmayacağını durumdan anlaşılmasıdır. Bu şartlar sigortacının kısmi fesih ya da cayması sebebine dayanarak sözleşmenin tamamını sona erdirme hakkını kullanan sigorta ettiren için aranmamaktadır.

3.2.7.3. Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Feshi

Sigorta ettirenin kasko sözleşmesini feshedebileceği haller TTK ve KASKSG hükümleri uyarınca şunlardır:

3.2.7.3.1. Olağanüstü Sebeplerle Fesih

Türk Ticaret Kanunu m.1413 hükmünde, sigortacının konkordato ilan etmesi, ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması ile buna benzer diğer sebepler olağanüstü durumlar olarak ifade edilmiş ve bu durumları öğrenen sigorta ettirenin öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmiştir. Maddede sayılan haller örnek olarak verilmiş olup benzer durumlarla çoğaltılması mümkündür⁵⁰⁰.

Sigorta şirketlerinin sigortacılık alanda faaliyet gösterebilmeleri yetkili makamlar tarafından düzenlenmiş ruhsata sahip olmalarına bağlıdır. Sigortacılık Kanunu m.7 hükmünde ruhsat iptalinin gerekçeleri düzenlenmiş olup bu gerekçeler bünyesinde gerçekleşen şirketlerin ise ruhsatları iptal edilmektedir. Ruhsatı iptal edilen şirketler bu alanda faaliyet gösteremeyecekleri için taraf oldukları sigorta sözleşmeleri karşı tarafça ruhsatın iptal edildiğinin öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde feshedilebilecektir.

Konkordato, borçluya borcunu ödeme imkânı sunan, alacaklılarının İcra İflas Kanunu uyarınca öngörülen çoğunluğu ile yaptığı, yetkili makamlarca tasdik edilmesi gereken bir cebri icra anlaşmasıdır⁵⁰¹. Konkordato ilan eden sigortacının mali durumunun bozulduğu düşünüldüğünde kanun koyucu sigorta ettireni korumak adına bu durumu olağanüstü neden olarak kabul etmiş ve sigorta ettirene sözleşmeyi fesih hakkı tanımıştır⁵⁰².

3.2.7.3.2. Primin Tek Taraflı Arttırılması Sebebiyle Fesih

Prim ödeme borcu, sigortacının sağladığı sigorta himayesinin karşılığı olarak sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan asli edim yükümlülüğü olup bir para borcudur.

⁵⁰⁰ Kayıhan/Günergök, s.260.

⁵⁰¹ Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan/Özekes, s.527.

⁵⁰² Arseven, s.183; TTK m.1413 hükmü gerekçesi.

Taraflar arasında kurulan kasko sözleşmesinde ve poliçede ödenmesi gereken prim miktarına yer verilmektedir. Ancak sigortacı sözleşmeye, primin sözleşme süresi içinde tek taraflı değiştirilebileceğine ilişkin bir özel şart (kloz) koyabilmektedir⁵⁰³. Böyle bir şart bulunduğu takdirde sigortacı değişen koşullara göre ödenecek prim miktarını da ayarlamakta, güncellemektedir.

Türk Ticaret Kanunu m.1414 hükmünde, sigorta sözleşmelerinde primin ayarlanabileceğine dair şart yer alsa dahi sigorta ettirenin, sigortacı tarafından primin yükseltildiğine dair bildirim yapmasından itibaren bir aylık hak düşürücü süre içinde sözleşmeyi feshedebileceği düzenlenmiştir⁵⁰⁴. Yeni belirlenen primi ödeme imkânı bulunmayan sigorta ettirene bu yolla sözleşmeyi sona erdirmeye fırsatı tanınmıştır.

3.2.7.3.3. Sigortacının Aczi veya Hakkında Yapılan Takibin Semeresiz Kalması Sebebiyle Fesih

Kasko sözleşmesi, karşılıklı güven hususunun çok önem arz ettiği bir sözleşmedir. Özellikle sigorta ettiren, menfaati üzerinde meydana gelebilecek rizikoların sebep olacağı zararı sigortacının giderebilecek mali güçte olması sebebiyle ve ona bu konuda duyulan güvenle sigorta sözleşmesi yapma girişiminde bulunmaktadır. Bu sebeple bu niteliklere sahip olmayan ya da sonradan kaybeden sigortacıya karşı sigorta ettirenin korunması esası benimsenmiştir.

Sigortacının aczi ya da hakkında yapılan takibin semeresiz kalması, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının gerekli ödemeleri yapamamasına yol açabilmekte ya da bu konuda sigorta ettirinde güvensizlik oluşturabilmektedir. Bu sebeple TTK m.1417/1 hükmüyle, sigortacı nezdinde bu durumlardan birinin doğması halinde sigorta ettiren tarafından sigortacıdan taahhüdünü yerine getireceğine dair teminat talep edilebileceği düzenlenmiştir. Sigortacı tarafından bir hafta içinde teminat verilmemesi halinde ise sigorta ettiren sözleşmeyi feshedilebilecektir. Bahse konu fesih hakkı, sigorta ettiren için bir güvence oluşturmaktadır⁵⁰⁵. Teminat türü hakkında bir kısıtlama yapılmadığı için sigortacı; teminat mektubu, taşınır ya da taşınmaz rehni, şahsi kefalet gibi teminatlar verebilecektir⁵⁰⁶.

Türk Ticaret Kanunu m.1417 hükmü, “ifa güçsüzlüğü” başlıklı TBK m.98 hükmüne paralel şekilde bir düzenlemedir⁵⁰⁷. TBK m.98 hükmüne göre de taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi, hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması ya da iflas etmesi

⁵⁰³ Ulaş, s.120.

⁵⁰⁴ Ünan, Genel, s.128.

⁵⁰⁵ Ulaş, s.121.

⁵⁰⁶ Kayıhan/Günergök, s.265.

⁵⁰⁷ Bozkurt, s.138.

halinde diğer taraf güvence isteyebilmekte, güvence verilmezse sözleşmeden dönebilmektedir⁵⁰⁸.

3.2.7.4. Sigorta Ettirenin Cayma Hakkını Kullanması

Türk Ticaret Kanunu m.1415 hükmü uyarınca sigortacının kısmi fesih ve caymasına bağlı olarak sigorta ettiren sözleşmeden cayma hakkını kullanabilmektedir⁵⁰⁹. Bunun haricinde TTK m.1430/3 hükmüyle de sigorta ettirene cayma hakkını kullanarak sözleşmeyi sona erdirmeye imkânı tanınmıştır. Hükme göre sigorta ettiren, sözleşme kurulduktan sonra fakat sigortacının sorumluluğu henüz başlamadan sözleşme ile kararlaştırılan primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilecek ve sözleşmeyi bu suretle sona erdirebilecektir.

Sigortacının sözleşmeden doğan sorumluluğu, sigorta priminin tamamının ya da ilk taksitinin ödenmesi ile başlamaktadır. O halde sigorta ettiren henüz primin tamamını ya da taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksiti ödeyene kadar sigortacının rizikoyu taşıma borcu henüz başlamayacaktır. Bu süre içinde sigorta ettiren cayma hakkını kullanabilecektir. Sigorta ettirenin sözleşmeyi bu aşamada sona erdirebilmesi, primin yarısını ödemesi şartına bağlanmıştır.

Sigorta ettirene TTK m.1430/3 hükmüyle primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayma hakkı tanınmışsa da doktrinde, sigorta ettirenin primin yarısını ödeyerek caymak yerine hiç ödeme yapmadan TTK m.1434/2 hükmü gereği sözleşmenin sona ermesini bekleyeceği ve bu sebeple bu maddenin uygulama alanı bulmayacağı belirtilerek eleştirilmektedir⁵¹⁰.

3.2.7.5. Sigortacının Sözleşmeyi Feshi

Sigortacının kasko sözleşmesini feshedebileceği haller TTK ve KAKSGŞ hükümlerinde düzenlenmiştir.

3.2.7.5.1. Rizikonun Ağırlaşması Sebebiyle Fesih

Kasko sözleşmesinde, sözleşmede belirlenen prim ile riziko arasında bir denge bulunması, bu dengenin de sözleşme süresince korunması gerekmektedir. “Riziko ağırlaşması” olarak ifade edilen durumda ise bu denge sigortacı aleyhine bozulmaktadır. Bu

⁵⁰⁸ **Türk Borçlar Kanunu MADDE 98:** “Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflas etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir. Hakkı tehlikeye düşen taraf, ayrıca uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeden dönebilir”.

⁵⁰⁹ Bu konu çalışmamızda ayrı bir başlık altında incelendiği için bu kısımda yeniden ele alınmamıştır.

⁵¹⁰ Ünân, Genel, s.328-329.

sebeple kasko sözleşmesinde sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama ve riziko ağırlaşmasına yol açan ya da açabilecek nitelikteki durumlar söz konusu olduğunda da sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu m.1445/1 hükmü uyarınca, sigorta sözleşmesi devam ederken rizikonun ağırlaşması olarak ifade edilebilecek bir değişiklik olduğunda, değişikliği öğrenen sigortacının öğrendikten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshetme ya da prim farkı talep etme hakkı bulunmaktadır. Bir aylık süre hak düşürücü süredir⁵¹¹. Bu noktada sigortacıya seçimlik hak sunulmuştur. Sigortacı fesih yerine prim farkı da talep edebilecektir. Ancak prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşme kendiliğinden feshedilmiş sayılacaktır.

Sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi, sigorta ettirenin rizikonun ağırlaşmasında ya da gerekli bildirim yapmamasında kusuru bulunup bulunmadığına bağlı değildir⁵¹².

Rizikonun ağırlaşması sebebiyle sözleşmenin feshedilebilmesi için riziko henüz gerçekleşmeden önce sigortacının bu değişikliği öğrenmiş olması gerekmektedir. Riziko ağırlaşmasının sigortacı tarafından riziko gerçekleştikten sonra öğrenilmesi halinde sigortacının fesih değil sigorta ettirenin kusuru oranında tazminattan indirim talep etme hakkı bulunmaktadır.

3.2.7.5.2. Sonraki Prim Taksitlerinin Ödenmemesi Sebebiyle Fesih

Sigorta ettiren prim ödeme borcunu peşin ya da tarafların bu hususta anlaşması halinde taksitler halinde ifa edebilmektedir. Taksitle ödemenin kararlaştırılması halinde taksit miktarı ve ödeme zamanı poliçeye yazılmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu m.1434 hükmü uyarınca, kararlaştırılan ifa şekline göre prim ödeme borcunda temerrüde bağlanan sonuçlar da değişmektedir. Sigorta ettirenin, primin peşin olarak ödenmesi halinde tamamını, taksitle ödenmesi halinde ilk taksiti ödemede temerrüde düşmesi durumunda sigortacıya “cayma” hakkı tanınmışken izleyen taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda “fesih” hakkı tanınmıştır. Kanunda yapılan bu ayırımın nedeni, TTK sistematüğinde “cayma” hakkının edimlerin ifası henüz hiç başlanmadan kullanılabilen bir hak olarak, “fesih” hakkının ise kısmen başlayan ifada geri kalan kısmın ifa edilmemesi sebebine dayalı olarak kullanılabilen bir hak olarak düzenlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

İlk taksit dışındaki taksitlerin ödenmemesi nedeniyle fesih hakkını kullanacak olan sigortacı için öncelikle ihtar şartı bulunmaktadır. TTK m.1434/3 hükmü gereğı sigorta ettirene

⁵¹¹ Ayhan/ Çağlar/ Özdamar, s.218.

⁵¹² Kender, s.313.

noter aracılığıyla ya da iadeli taahhütlü mektupla, borcunu on gün⁵¹³ içinde yerine getirmesi aksi halde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı ihtar edilmelidir. Sigorta ettiren kendisine tanınan on günlük süre içinde prim borcunu ödemediğinde ise süre sonunda sözleşme kendiliğinden feshedilmiş sayılmaktadır⁵¹⁴.

Sigortacı tarafından yapılacak fesih ihtarının, TTK m.1416 hükmü gereği, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının daha önceki bildirmiş oldukları son adreslerine yapılması gerekmektedir⁵¹⁵.

Türk Ticaret Kanunu m.1434/4 hükmünde bir sigorta dönemi içinde iki kez ihtar gönderilmesine sebep olan sigorta ettirene karşı da sigortacıya fesih hakkı tanınmıştır. Bu şekilde sigorta ettirenin sürekli yapılan ihtarlarda verilen süre içinde ödeme yaparak ödemelerini her defasında geciktirerek sigortacıya zarar vermesinin önüne geçilmek istenmiştir⁵¹⁶.

3.2.7.5.3. Sözleşme ile Öngörülen Yükümlülüklerin İhlali Sebebiyle Fesih

Sigorta ettirenin kasko sözleşmesinden doğan ihbar, zararı önleme ve azaltma, sigortacının rücu haklarını koruma, bilgi verme, araştırma yapılmasına izin verme gibi temel bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler kanundan, uygulamadan ya da genel şartlardan kaynaklanabilmektedir⁵¹⁷.

Türk Ticaret Kanunu m.1449 hükmü gereği, sigorta ettirenin sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü kusuruyla ihlal etmesi ve ihlalin rizikonun gerçekleşmesine yahut sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına etki etmesi halinde, sigortacının sözleşmeyi kısmen ya da tamamen feshetme hakkı bulunmaktadır. Sigortacının yükümlülüklerin ihlali nedeniyle sözleşmeyi feshedebilmesi için sigorta ettirenin kusuru ve nedensellik bağı açık bir şekilde aranmaktadır. Sigortacının ihlali öğrendikten itibaren bir ay içinde fesih hakkını kullanması gerekmektedir.

3.2.7.5.4. Sigorta Ettirenin Aczi, İflası veya Hakkında Yapılan Takibin Semeresiz Kalması Sebebiyle Fesih

Sigorta ettirenin aczi, iflası veya sigorta ettiren hakkındaki takibin semeresiz kalması sigortacı için prim alacağının tahsili açısından risk oluşturabilecektir. İflas dışında sayılan hallerin sigortacı nezdinde oluşması halinde sigorta ettirene tanınan haklar TTK m.1417/1

⁵¹³ Bu süre fesih ihbar süresi olup ihtar sigorta ettirene ulaştıktan sonra başlar. **Kender**, s.283.

⁵¹⁴ **Çeker**, s.105.

⁵¹⁵ **Bilgen**, s.137.

⁵¹⁶ Madde gerekçesinde bu düzenlemenin “menfaatler dengesi” açısından uygun olacağı belirtilmektedir, bkz: TTK m.1434 hükmü gerekçesi.

⁵¹⁷ **Kayıhan/ Günergök**, s.262.

hükmü ile düzenlenmişken, m.1417/2 hükmünde prim borcunu ödemedi önce acze düşen, iflas eden ya da hakkındaki takip semeresiz kalan sigorta ettirene karşı, sigortacıya da aynı haklar tanınmıştır.

Prim ödeme borcu sigorta ettirenin kasko sözleşmesinden doğan asli edim yükümlülüğü olup peşin olarak ya da tarafların bu konuda anlaşması üzerinde taksitle ödenebilmektedir. Peşin ödenecek olursa tamamının aksi halde ise ilk taksitin sözleşme yapılır yapılmaz ödenmesi gerekmektedir. Ancak sigorta ettiren bazı sebeplerle bu borcunu yerine getirmeyebilmektedir. Sigorta ettirenin borcunu yerine getirememesi TTK m.1417/2 hükmünde sayılan aciz, iflas ya da hakkındaki takibin semeresiz kalması nedenlerinden birinden kaynaklanması halinde sigortacının sigorta ettirenden prim alacağı için teminat isteme hakkı, teminat vermemesi halinde ise sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Elbette ki sigortacının bu haklarını kullanabilmesi için sayılan hallerin sigorta ettirenin prim ödeme borcunu tam olarak ifa etmeden önce oluşması gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu 1417/2 hükmü, sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüde düşmesinin hüküm ve sonuçlarını düzenleyen TTK m.1434 hükmüne göre özel bir hüküm olup ancak sigorta ettirenin mali durumu üzerinde maddede sayılan sebeplerin oluşması halinde uygulama bulmaktadır.

3.2.7.5.5. Sigorta Ettirenin Konkordato İlan Etmesi Sebebiyle Fesih

Türk Ticaret Kanunu m.1413/2 hükmü uyarınca, sigorta ettirenin konkordato ilan etmesi halinde sigortacının bir aylık fesih bildirim süresine uyarak sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır.

Sigortacının fesih hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirenin henüz ödenmemiş prim borcu bulunmalıdır. Çünkü bu hüküm konkordato ilan eden ve mali anlamda güçsüz duruma düşen sigorta ettirenin prim borcunu ifa etmeme ihtimaline karşılık sigortacıyı korumak amacıyla getirilmiştir. O halde primin tamamının ödenmesi halinde sigortacı için sözleşmenin feshini gerektirecek bir neden de bulunmayacaktır.

3.2.7.6. Sigortacının Cayma Hakkını Kullanması

Sigortacının, kanunda belirtilen diğer şartların da oluşması halinde, sigorta ettirenin prim borcunu ödememesi ya da beyan yükümlülüğüne aykırı davranması sebeplerine dayanarak sözleşmeden cayma hakkı bulunmaktadır.

3.2.7.6.1. Primin İlk Taksitinin ya da Tamamının Ödenmemesi

Kasko sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma borcu, sigorta ettirenin prim ödeme borcunu ifa etmesiyle başlamaktadır. Sigorta ettirenin prim ödeme borcunu yerine getirmeyerek temerrüde düşmesine bağlanan hukuki sonuçlar TTK m.1434 hükmüyle düzenlenmiştir.

Sigortacı, primin peşin ödenmesi kararlaştırılmışsa tamamı, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksiti sigorta ettiren tarafından ödenmediği takdirde diğer bir deyişle rizikoyu taşıma borcu henüz başlamadan sözleşmeden cayma hakkını kullanabilecektir. Sigortacının cayma hakkını vadeden itibaren üç ay içinde kullanması gerekmektedir. Ancak üç aylık süre içinde prim alacağını dava ya da takip yoluyla talep etmese⁵¹⁸ bile sigortacı sözleşmeden caymış sayılmaktadır. Kanunda tarafların sorumluluğu başlamadan önceki sözleşmeye son verici irade açıklamaları “cayma” olarak belirtilmekte olup bu maddede de bu mantığa uygun şekilde “fesih” yerine “cayma” ifadesi kullanılmıştır⁵¹⁹.

3.2.7.6.2. Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülüğüne Aykırı Davranması

Türk Ticaret Kanunu m.1435 ile m.1446 hükümleri arasında sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. İhbar yükümlülüğü yerine getirilmesi gereken zamana göre sözleşmenin yapılması sırasında, sözleşme süresi içinde ve riziko gerçekleştiğinde olmak üzere üç ayrı başlık altında incelenmiştir.

Sözleşmenin yapılması sırasındaki ihbar yükümlülüğü, sigorta ettirenin henüz sözleşme kurulmadan önce, sigortacıyı özellikle rizikoya etki edebilecek nitelikteki ve primin belirlenmesine de esas alınacak konularda bilgilendirmesi gerektiğini ifade etmektedir. TTK’da ihbar yükümlülüğünün, sigorta ettirenin “bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususlar” ile sınırlı olduğu, sözleşmenin yapılmasına ya da şartlarına etki edebilecek hususların “önemli” olduğu belirtilmiştir.

Sözleşme kurulmadan önceki ihbar yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde sigortacının iki seçeneği bulunmaktadır: Sözleşmeden caymak ya da prim farkı talep etmek. İlk seçeneği seçerek cayma hakkını kullanmak isteyen sigortacının, yükümlülüğün ihlal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde cayma beyanını sigorta ettirene yöneltmesi gerekmektedir. İkincisini seçen ve sözleşmeyi devam ettirmek isteyen sigortacının prim farkı talebi üzerine sigorta ettiren tarafından on gün içinde prim farkı ödenmediğinde ise sözleşmeden cayılmış sayılarak sözleşme sona ermektedir.

⁵¹⁸ Sigortacı, bu durumda henüz sorumluluğu başlamadığı için dava ya da takip yoluna gitmeyerek işin peşini bırakabilmektedir, **Kender**, s.281.

⁵¹⁹ **Ayhan/ Çağlar/ Özdamar**, s.224.

3.3. Sigortacının Halefiyeti

Türk Borçlar Kanunu m.127 hükmü ile düzenlenen halefiyet; alacaklı, borçlu ve üçüncü kişi arasındaki üç taraflı bir ilişkiden meydana gelmektedir. Halefiyetin bulunduğu durumlarda, kanundan veya sözleşmeden kaynaklı bir sebeple esas borçlunun borcunu ifa eden üçüncü kişi, alacaklının yerine geçerek onun üçüncü kişiye karşı sahip olduğu hakları kullanabilmektedir⁵²⁰.

Halefiyet, kanundan ya da borçlunun tek taraflı irade beyanından kaynaklanabilmektedir⁵²¹. TBK m.127 hükmünde, borçlu tarafından alacaklıya yapılacak tek taraflı irade beyanıyla üçüncü kişinin alacaklıya halef olabileceği belirtilmiştir⁵²² ayrıca halefiyet hallerine ilişkin başka kanunlarda düzenleme yapılması mümkün kılınmıştır. Kanuna dayanan halefiyette, borçlunun edimini ifa eden üçüncü kişi başka bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden alacaklının yerine geçerek onun borçluya karşı sahip olduğu haklara sahip olmaktadır⁵²³.

Sigorta sözleşmeleri açısından halefiyet TTK m.1472 hükmünde düzenlenmiştir. Yalnızca zarar sigortalarında geçerli olan⁵²⁴ halefiyet ilkesi gereğince; sigorta ettirenin zararını gideren sigortacı, onun üçüncü kişiye karşı sahip olduğu haklara halef olarak üçüncü kişiye başvurmak ya da bir takım talepte bulunmak hakkına sahiptir.

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacıya karşı aralarındaki kasko sözleşmesinden kaynaklı bir alacak hakkına sahipken üçüncü kişiye karşı ise genellikle haksız fiilden kaynaklanan bir alacak hakkına sahip olabilmektedir⁵²⁵. Halefiyet ilkesi gereği sigorta tazminatını ödeyen sigortacı, hukuken sigorta ettirenin yerine geçerek onun üçüncü kişiye karşı sahip olduğu haklara halef olmaktadır. Bu şekilde sigorta ettirenin zarar nedeniyle hem sigortacıdan hem de sorumluluğu bulunan üçüncü kişiden ayrı ayrı tazminat alarak zenginleşmesinin önüne geçilmektedir⁵²⁶. Aynı zamanda zarardan sorumluluğu bulunan

⁵²⁰ Kayıhan, Şaban. (2016). “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22. S.3, 2016, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan. İstanbul, ss.1595-1624, (Kayıhan, Halefiyet), s.1595. **Eren**, s.1057.

⁵²¹ **Eren**, s.1057.

⁵²² **Türk Borçlar Kanunu Madde 127**: “Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde. Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır”.

⁵²³ **Eren**, s.1060.

⁵²⁴ **Kaner**, s.65.

⁵²⁵ **Kayıhan**, Halefiyet, s.1597; **Bozkurt**, s.24.

⁵²⁶ **Kender**, s.405; **Günay**, Sigorta, s.195; **Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz**, s.198; **Bozkurt**, s.24.

üçüncü kişinin, sigortacının zararı tazmin etmiş olmasına dayanarak sorumluluktan kurtulması önlenmektedir⁵²⁷.

Sigortacının halef olarak haklarını kullanabilmesi için bazı şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Buna göre sigortacı ile sigorta ettiren arasında hukuken geçerli bir kasko sözleşmesi bulunmalı, sigortacı sözleşmeden doğan borcunu yerine getirerek sigorta ettirenin zararını tazmin etmiş olmalı, sigorta ettiren üçüncü kişiye karşı bir dava hakkına sahip olmalıdır⁵²⁸.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.B.4.3 hükmüne göre sigortacı yalnızca zararı tazmin ettiği oranda sigorta ettirene halef olabilecek, geçerli bir kasko sözleşmesine göre gerçek hak sahibi olan kişiye ödediği tazminat miktarından fazlasını üçüncü kişiden talep edemeyecektir⁵²⁹. Sigortacının, tazminat ödemesi dışında yaptığı ödemeleri de (ekspertiz ücreti gibi) halef sıfatıyla talep etmesi mümkün değildir⁵³⁰.

Sigortacının halefiliyeti sigorta ettiren ile arasında geçerli bir kasko sözleşmesi bulunmasına bağlı olup geçerli bir sözleşmeye dayanmayan ödemeler ya da gerçekte hak sahibi olmayan kişilere yaptığı ödemeler⁵³¹ için sigortacı, halef sıfatıyla üçüncü kişiden talepte bulunma hakkına sahip değildir.

Halefiliyet ile sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı sahip olduğu haklar sigortacıya geçmekte, sigortacı, halefiliyet sonucunda sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı sahip olduğu bu haklara aynen sahip olmaktadır. Bu sebeple sigortacının bu haklara sahip olabilmesi için her şeyden önce sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı kanundan, sözleşmeden ya da haksız fiilden kaynaklanan bir hakka sahip olması gerekmektedir. Sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı sahip olduğu hakkın hangi hukuki sebebe dayandığı önem arz etmese de bu hak genellikle haksız fiil kaynaklı olmaktadır. Bu sebeple kasko sigortasında zararın tamamen sigorta ettiren ya da sigortalının kusuruyla meydana gelmesi halinde sigorta ettirenin üçüncü kişiye sahip olduğu bir hak bulunmadığı için halefiliyet de söz konusu olmamaktadır⁵³².

Sigortacının tazminat borçlusuna karşı, esasında sigorta ettirenin bu kişiye karşı açma hakkına sahip olduğu dava ile aynı hukuki sebepten kaynaklanan ve yine bu dava ile hem usul

⁵²⁷ Omağ, Merih Kemal : **Türk hukukunda sigortacının kanunî halefiliyeti**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, (Omağ, Halefiliyet), s.43-45; Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s.198.

⁵²⁸ Omağ, halefiliyet, s.70-88; Kayıhan, Halefiliyet, s.1600-1603.

⁵²⁹ Sigortacının zararı “aynen tazmin” yoluyla gidermesi halinde ise üçüncü kişiye karşı açtığı davada aynen tazmin ettiği zarar miktarını fatura vs. belgelerle ispat etmesi gerekmektedir, Taşyürek, s.157.

⁵³⁰ Taşyürek, s.164; Mesela sigortacı tarafından tazminat ödemesinin geç yapılması sebebiyle temerrüt faizi ödenmişse sigortacı sigorta tazminatını aşan bu ödemeyi halef olarak talep edemez. Ancak elbette kendi başvurusunda üçüncü kişinin ödemedeki gecikmesinden doğan gecikme faizini talep edebilir. Can, s.44.

⁵³¹ Hatır/lütuf ödemesi anlamına gelen “ex gratia” ödemeler, halef sıfatıyla talep edilemeyecektir. Günay, Sigorta, s.198; Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s.199.

⁵³² Kayıhan, Halefiliyet, s.1608.

hem de esas yönünden aynı özelliklere sahip olan rücu davası açma imkânı bulunmaktadır⁵³³. Bu dava kanundan doğan halefiyet hakkına dayanan bir tazminat davası niteliğindedir. Sigortacı rücu davası ile yalnızca sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı sahip olduğu hakları talep edebilmektedir. Sigortacı bu şekilde üçüncü kişiye karşı sigorta ettirenin haiz olduğu defî haklarını da ileri sürebilecektir⁵³⁴. Bu davanın dayanağı “yeni bir talep hakkı” olmadığı için sigorta ettirenin tazminat taleplerini kullanması için geçerli olan zamanaşımı süresi bu dava için de geçerlidir⁵³⁵. Halefiyet kaynaklı davada zamanaşımının başlangıç tarihi de, sigorta ettiren için başlaması gereken tarihtir⁵³⁶. Rücu davası usul açısından da sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı açma hakkına sahip olduğu davanın özelliklerine tabidir. Bu açıdan rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme, sigorta ettiren tarafından üçüncü kişiye karşı açılacak davada yetkili ve görevli olan mahkemedir⁵³⁷.

Sigortacı halef sıfatıyla doğrudan kendisi takip ya da dava başlatabileceği gibi daha önce açılmış takip veya davaları da sigorta ettiren adına⁵³⁸ devam ettirebilecektir.

Sigorta ettirenin, sigortacı tarafından zararı giderilmiş olsun ya da olmasın sigortacının sahip olduğu ya da olacağı halefiyet hakkını korumaya yönelik bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır. Sigorta ettirenin, sigortacının halefiyet hakkını kullanmasını engelleyecek, bu hakkına zarar verecek davranışlardan kaçınması ve sigortacının halefiyet hakkına ilişkin bilgi ve belgeleri talep ettiğinde sigortacıya sunması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının halefiyetine ilişkin düzenleme TTK m.1486/1 hükmü gereği emredici niteliktedir ve buna aykırı olarak sözleşmeler geçersiz olmaktadır.

3.4. Kasko Sözleşmesinde Zamanaşımı

Türk Borçlar Kanunu’nda borcu sona erdiren sebepler arasında düzenlenmişse de zamanaşımı, borcu ya da borç ilişkisini doğrudan sona erdiren bir sebep değildir. Zamanaşımı, borcu ifadan kaçınma hakkı veren, kullanılması halinde alacağı etkileyen bir defî hakkıdır.

Zamanaşımı süresinin dolmasıyla birlikte alacak hakkı eksik borç haline gelmekte, zamanaşımı def’ini ileri süren taraf bu şekilde diğer tarafın alacağının dava edilebilirliğini ortadan kaldırmaktadır⁵³⁹.

⁵³³ **Omağ**, halefiyet, s.185; **Taşyürek**, s.163.

⁵³⁴ **Bozer**, Bazı Sigorta Türleri, s.73; **Kender**, s.415.

⁵³⁵ **Omağ**, halefiyet, s.198; **Kayıhan**, Halefiyet, s.1604; **Kender**, s.410-413; Yargıtay İBK 17.01.1972 Tarih 1970/2 E. 1972/1 K. Sayılı içtihadına göre; “...mevcut bir hakkın, başka bir deyişle esasen muaccel olan bir alacağın, tekrar muaccel hale gelmesi olanağı yoktur. Sigortacı, başlamış olan zamanaşımı ile birlikte sigorta ettirenden dava hakkını devir almakta ve kalan zamanaşımı süresi içinde halef sıfatıyla dava açmak durumunda bulunmaktadır. Zarara sebebiyet veren aleyhinde aynı olay sebebiyle, zarar gören ile onun halefî yönünden başlangıç ve sona erme tarihleri farklı iki türlü zamanaşımı kabul edilemez...”.

⁵³⁶ **Bozer**, s. 114; **Omağ**, halefiyet, s.203; **Kayıhan**, Halefiyet, s.1604; **Taşyürek**, s.165.

⁵³⁷ **Müderrişoğlu**, s.478.

⁵³⁸ **Can**, s.46.

Kasko sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma borcu, sigorta ettiren ise prim ödeme borcu zamanaşımına tabi borçlardır. TBK m.146 hükmünde alacakların on yıllık zamanaşımına tabi olduğuna; m.149 hükmünde ise zamanaşımı süresinin, alacağın muaccel olduğu andan itibaren başlayacağına ilişkin genel düzenlemeler bulunmaktadır. Sigorta sözleşmeleri için ise TTK m.1420 hükmü ile farklı bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu sebeple çeşitli sigorta sözleşmelerine tabi alacaklar için uygulanacak zamanaşımı süresi TBK genel hükümlerine tabi değildir. Ancak TBK'nın zamanaşımına ilişkin diğer hükümlerinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kasko sözleşmesine uygulanması gerekmektedir. Özellikle zamanaşımı sürelerinin kesin olduğuna ve sözleşmeyle değiştirilemeyeceğine ilişkin TBK m.148 hükmü, sürelerin hesaplanmasına ilişkin m.151 hükmü, zamanaşımının kesilmesine ilişkin m.154 hükmü, zamanaşımından feragate ilişkin m.160 hükmü kasko sözleşmesi için de geçerlidir⁵⁴⁰.

Türk Ticaret Kanunu m.1420/1 hükmü ile ona paralel olarak düzenlenen KAKSGŞ m.C.10 hükmü uyarınca, kasko sözleşmesine uygulanacak zamanaşımı süresi, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıldır. Bu süre sözleşmeden doğan bütün talepler için uygulanacak temel zamanaşımı süresidir. İki yıllık zamanaşımı süresi TBK'da olduğu gibi alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlamaktadır⁵⁴¹.

Sigorta tazminatı, sigortacının gerçekleşen rizikoyla ilişkili araştırmalarını tamamlamasıyla, her hâlükârda sigortacıya rizikonun gerçekleştiğine ilişkin yapılan ihbardan itibaren kırk beş gün sonra muaccel olmaktadır. Bu durumda iki yıllık zamanaşımı süresi tazminat borcunun muaccel olduğu tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır. Kanunda sigorta tazminatı talepleri için ayrıca azami bir zamanaşımı süresi de öngörülmüştür. Buna göre, sigorta tazminatı alacağı her durumda rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Sigorta tazminatına ilişkin azami zamanaşımı süresi sayesinde sigortacının, sigorta ettirenin gaipliği gibi sebeplerle uzun sürelerle karşı karşıya kalması, kendisinden çok uzun yıllar sonra tazminat talebinde bulunulması önlenmiş ve bu suretle menfaatler dengesi korunmuştur⁵⁴². Altı yıllık sürenin başlangıcı rizikonun gerçekleştiği tarihtir. Azami zamanaşımının belirlenmesinde rizikonun gerçekleştiğinin sigortacı tarafından öğrenilip öğrenilmemesinin bir etkisi bulunmamaktadır.

⁵³⁹ Eren, s.1451; Bağcı, Ömer : “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.6, S.11, 2016, ss.159-171, s.161.

⁵⁴⁰ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s.184.

⁵⁴¹ Taşyürek, s.169; Çeker, s.123.

⁵⁴² Çeker, s.124; Günay, Sigorta, s.152; Bağcı, s.164.

Sigorta ettirenin prim ödeme borcu, poliçenin teslimiyle birlikte muaccel olmakta ve bu tarihten itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır⁵⁴³. Prim alacağının tabi olduğu zamanaşımı süresi, TTK m.1420/1 hükmü ile düzenlenen iki yıllık süredir. Sigorta tazminatı alacaklarının aksine prim alacakları için azami bir zamanaşımı süresi bulunmamaktadır.

Sigortacının halef sıfatıyla uyarınca üçüncü kişilere karşı açacağı davanın zamanaşımı süresi, sigorta ettirenin üçüncü kişiye yöneltebileceği tazminat talepleri için geçerli olan zamanaşımı süresi kadardır. Gerçekten de sigortacının halefiyet sebebiyle sahip olduğu hak, esasında sigortalının sahip olduğu ve sigortalıdan kendisine aynen intikal eden haktır⁵⁴⁴. Bu şekilde sigortalının yerine geçen sigortacının açacağı davada sigortalı için başlayan zamanaşımı, hak sahibi sanki hiç değişmemiş gibi geçerli olmaktadır⁵⁴⁵.

Türk Ticaret Kanunu m.1452/2 hükmü gereği TTK m.1420 hükmüne aykırı sözleşmeler geçersiz olmaktadır. Zamanaşımına ilişkin hükümler emredici nitelikte olduğundan tarafların başka bir zamanaşımı süresi kararlaştırmaları da mümkün değildir.

3.5. Kasko Sözleşmesi Kaynaklı Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları

3.5.1. Dava Yolu

3.5.1.1. Görevli Mahkeme

3.5.1.1.1. Genel Olarak

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.1 hükmünde mahkemelerin görevinin kanunla düzenleneceği ve göreve ilişkin kuralların kamu düzenine ilişkin olduğu belirtilmiştir. Kasko sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde görevli mahkemenin hangi kanun hükümlerine göre belirleneceği, bu sözleşmenin taraflarından biri olan sigorta ettirenin TKHK çerçevesinde “tüketici” olup olmadığı ve dolayısıyla sözleşmenin tüketici işlemi niteliği taşıyıp taşımadığına göre farklılık göstermektedir.

3.5.1.1.2. Tüketici İşlemi Niteliğindeki Kasko Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un “Tanımlar” başlıklı m.3/1-k hükmünde tüketici: *“Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi”*; m.3/1-1 hükmünde sağlayıcı: *“Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden*

⁵⁴³ Kayıhan, Prim, s.91; Taşyürek, s.170; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.229.

⁵⁴⁴ Eren, s.1061.

⁵⁴⁵ Kender, s.411.

gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Kanunun amacına⁵⁴⁶ uygun olarak “tüketici işlemi” kavramı ise zamanla geliştirilerek kapsamı genişletilmiştir⁵⁴⁷. TKHK m.3/1-1 hükmünde tüketici işlemi: “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem*” olarak tanımlanmıştır. Madde kapsamında örnek olarak sayılan sözleşmeler içerisinde sigorta sözleşmeleri de yer almaktadır.

Bir tarafın (sigorta şirketinin) ticari veya mesleki amaçla hareket ettiği, diğer tarafın (sigorta ettirenin) ise tüketici olduğu sigorta sözleşmeleri tüketici işlemi niteliğindedir. TKHK m.49/1 hükmünde sigorta, bir “finansal hizmet” olarak tanımlanmıştır. Sigortacının vermiş olduğu finansal hizmet, ücret karşılığında yaptığı veya yapmayı taahhüt ettiği tüketici işleminin konusunu ifade etmektedir⁵⁴⁸. Bu kapsamda sigortacının hizmet sağlayıcısı olarak bulunduğu ilişkide karşı taraf sigorta hukuku anlamında sigorta ettiren iken aynı zamanda tüketici olarak nitelendirilebilmektedir. Sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin⁵⁴⁹ de ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmesi halinde ise sigorta ettiren tüketici olmadığı için söz konusu sigorta sözleşmesi bir tüketici işlemi niteliğinde olmayacaktır.

Tüketici işlemi niteliğinde olmayan sigorta sözleşmelerine sigorta mevzuatının uygulanacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Ancak tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmelerine uygulanacak mevzuatın belirlenmesi gerekmektedir.

Sigorta hukukunda sigorta ettiren; TTK ve SK’nın koruyucu hükümleri ve sözleşmede bulunması gereken, genel anlamda lehine maddelerin yer aldığı sigorta genel şartlarıyla korunmaktadır. Bu nedenle ayrıca TKHK kapsamında koruma sağlanmasının gerekliliği doktrinde tartışılmaktadır⁵⁵⁰. Tüketiciler arasında ayırım yapmanın uygun olmadığı, genel anlamda TKHK’nın sigorta mevzuatına nazaran daha çok tüketiciyi koruduğu

⁵⁴⁶ **Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Madde 1:** “*Bu Kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirme ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir*”

⁵⁴⁷ Saat, Dursun : “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, **MÜHF HAD**, C.22, S.3, 2016, ss.2453-2471, s. 2454.

⁵⁴⁸ **Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Madde 3/1-d:** “*Hizmet: Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusu*” olarak tanımlanmıştır.

⁵⁴⁹ Sözleşmenin bir tüketici sigortalı hesabına yapılması durumunda, tüketici işlemi TKHK m.3/1 hükmünde “tüketici ile kurulan sözleşme” olarak tanımlandığından sigortalının sözleşmenin tarafı olmaması nedeniyle TKHK hükümlerinin uygulanamayacağı sonucu çıkarılabilecektir. Ünan, Samim : **Sigorta Tüketici Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Tüketici), s.6.

⁵⁵⁰ Ünan, Tüketici, s.3-4.

düşünüldüğünde tüketici hukukunun bu alanda da uygulanması gerektiği fakat yalnızca tüketici hukuku kuralları uygulanarak sigorta hukukunun korumasından da bu kişilerin mahrum bırakılmaması gerektiği⁵⁵¹ ifade edilmektedir. Bu nedenle doktrinde belirtildiği üzere, sigorta hukuku ve tüketici hukukundaki koruyucu hükümler, tüketicinin daha lehine olan hükümler uygulanacak şekilde sigorta tüketicisine⁵⁵² “Çifte koruma” sağlayacak şekilde uygulanmalıdır⁵⁵³.

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun m.73 hükmüne göre tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemeleridir. Bu düzenleme gereği sigorta ettirenin “tüketici” olarak tarafı bulunduğu tüketici işlemi niteliğindeki kasko sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme, tüketici mahkemeleridir⁵⁵⁴.

3.5.1.1.3. Tüketici İşlemi Niteliğinde Olmayan Kasko Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme

Türk Ticaret Kanunu m.4 hükmünde, tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın bu kanundan öngörülen hususlardan doğan hukuk davalarının “ticari dava” niteliğinde olduğu düzenlenmiştir. Sigorta hukuku ve bu başlık altında mal sigortaları TTK’da düzenlendiği için tüketici işlemi niteliğinde olmayan kasko sigortasından kaynaklı davalar ticari dava olup bundan doğan uyuşmazlıklar TTK m.5 hükmü uyarınca asliye ticaret mahkemelerinin görev alanına girmektedir⁵⁵⁵. Ancak sigortacının halefiyete dayanarak üçüncü kişiye yönelttiği rücu davasında görevli mahkeme, sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı açılabilceği davada görevli olan mahkemedir⁵⁵⁶.

⁵⁵¹ Sigorta sözleşmelerinin kendine has ilke ve kuralları olduğu için bu sözleşmelere yalnızca tüketici mevzuatının uygulanmasının yerinde bir yaklaşım olmayacağına dair bkz: **Saat**, s.2459.

⁵⁵² Ünan, “sigorta tüketicisi” kavramının “tüketici” kavramından farklı olarak küçük ve orta ölçekli işletmeleri de kapsadığını ifade etmektedir, **Ünan**, Tüketici, s.4-5.

⁵⁵³ **Ünan**, Tüketici, s.3-4.

⁵⁵⁴ **Müderrişoğlu**, s.483; “Davanın, davacı sigortalı tarafından kasko sigorta şirketine karşı açtığı itirazın iptali davası olması ve 6502 sayılı Tüketici Yasasının yürürlüğe girdiği 28.05.2014 tarihinden sonra 21.07.2015 tarihinde açılmış olmasına göre mahkemece Tüketici Mahkemesinin görevli olduğu...” (Yargıtay 17. H.D. 09.07.2020 T. 2020/309 E. 2020/4629 K.); “6502 sayılı TKHK’nın 73. maddesi uyarınca tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğacak uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemesi görevli kılınmıştır. Taraflar arasında akdi bir ilişki olup davalının sorumluluğunun kaynağı davacıyla yaptığı kasko sigorta sözleşmesine aykırılıktır. Görev, kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında re’sen dikkate alınmalıdır. Davalı şirket ile davacı arasındaki ilişki ise 6502 sayılı Kanunun 3/1 maddesi kapsamında kalan tüketici işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle davacının açtığı tazminat davasında Tüketici Mahkemesi’nin görevli olması nedeniyle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasına girilerek yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiştir...”, Yarg. 17. HD, T. 17.06.2020, E. 2019/6287, K. 2020/3604, (erişim tarihi: 25.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

⁵⁵⁵ **Müderrişoğlu**, s.478.

⁵⁵⁶ “sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak sigortacının halefiyet

Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun⁵⁵⁷ ile TTK'ya eklenen m.5/A hükmü uyarınca, 01.01.2019 tarihinden itibaren konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerine ilişkin ticari davalarda, dava açılmadan önce arabulucuya başvurma zorunluluğu bulunmaktadır⁵⁵⁸. Bu hüküm gereği, sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan ticari uyuşmazlıklarda da dava açılmadan önce dava şartı olan arabulucuya başvurma şartının yerine getirilmesi, öncelikle bu yolun tüketilmesi gerekmektedir.

3.5.1.2. Yetkili Mahkeme

Mahkemelerin yargı yetkisi göreve bağlı sınırlamanın yanı sıra yer bakımından da sınırlıdır. Bir uyuşmazlık nedeniyle açılacak davaya hangi yer mahkemesinin bakacağı yetki kurallarıyla belirlenmektedir⁵⁵⁹. Mahkemelerin yetkisine ilişkin kurallar HMK'da düzenlenmiştir. Buna göre yetkili mahkeme yetki kuralları çerçevesinde genel yetki kuralları, özel yetki kuralları ve kesin yetki kuralları olarak sınıflandırılabilir. Genel yetki kuralı, aksine bir hüküm bulunmadıkça davanın açılacağı mahkemeyi belirlemektedir. Özel yetki kuralları ise genel yetkiyi kaldırmayan kurallar olup davacıya yetkili mahkeme konusunda seçim hakkı vermektedir⁵⁶⁰. Genel ve özel yetki kurallarının aksine kesin yetki kuralları kamu düzenidir ve davanın kesin yetkili mahkeme dışında bir mahkemede açılması mümkün değildir.

Hukuk Muhakemeleri Kanun'u m.6 hükmünde aksine bir hüküm bulunmadıkça genel yetkili mahkemenin davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi olduğu; m.10 hükmünde sözleşmeden doğan davaların sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılacağı; m.15 hükmünde zarar sigortalarından doğan davaların bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınırı ilişkin olması halinde rizikonun gerçekleştiği yerde de açılacağı; m.17 hükmünde tacirlerin, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılacakları düzenlenmiştir.

hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur", Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu 03.07.1944 tarihli 5746 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 22.03.1944 tarih ve 37 E. 9 K. sayılı kararı; "Somut olayda, uyuşmazlık, 6102 sayılı TTK'nın 1472. (6762 sayılı TTK'nın 1301) maddesi uyarınca sigorta şirketi tarafından sigortalısına ödenen tazminatın haksız fiile (trafik kazasına) sebebiyet veren davalıdan tahsili isteminden kaynaklanmaktadır. Ancak, davacının sigorta şirketi, davalının tacir ve dava dışı sigortalının da tacir olmasına göre ticari dava niteliğindeki uyuşmazlığın ticaret mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir", Yarg. 20. HD, T. 10.04.2017, E. 2017/5513, K. 2017/3024, (erişim tarihi: 25.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

⁵⁵⁷ RG. 19.12.2018 tarih, 30630 sayı.

⁵⁵⁸ Günay, Sigorta, s.158.

⁵⁵⁹ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s.104.

⁵⁶⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s.107.

Kasko sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar hakkında açılacak davalar HMK hükümleri uyarınca genel yetkili ya da özel yetkili mahkemelerde açılabilir. Genel ve özel yetki kuralları uyarınca, kasko sözleşmesinden doğan uyuşmazlık nedeniyle sigortacıya karşı açılacak dava, sigortacının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri⁵⁶¹ veya rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesinde açılabilir. Sigortacı tarafından açılacak davalarda ise davalının yerleşim yeri mahkemesi ya da rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesi yetkidir. Fakat kesin yetki söz konusu olmadığı için sigorta ettirenin de tacir olması halinde tarafların yetki sözleşmesi yaparak bir başka mahkemeyi yetkili kılması mümkündür⁵⁶². Taraflar arasında yetki sözleşmesi bulunması halinde HMK m.17/1 hükmü uyarınca dava yalnızca bu mahkemede açılabilir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.C.8 hükmünde; “*sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketi merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu veya rizikonun gerçekleştiği yerde, sigortacı tarafından açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerde ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile HMK’den farklı olarak sigortacıya karşı açılacak davaların sözleşmeye aracılık yapan acentenin yerleşim yerinde de açılacağı öngörülmüştür.

Sigortacının halefiyete dayanarak üçüncü kişiye yönelttiği rücu davasında yetkili mahkeme, sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı açılacağı davada yetkili olan mahkemedir⁵⁶³.

3.5.2. Tüketici Hakem Heyetleri

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun m.66 hükmü ve devamında Tüketici Hakem Heyetlerinin kuruluşu ve görev alanları belirlenmiştir⁵⁶⁴. Buna göre Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından il merkezleri ile yeterlilik şartlarını taşıyan ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyeti oluşturulması gerekmektedir. Tüketici hakem heyetleri başkan dâhil olmak üzere beş üyeden oluşmaktadır. Heyet bünyesinde, heyetin kararlarına konu dosyaları ve uyuşmazlıklara ilişkin raporları hazırlamak üzere raportörler görev yapmaktadırlar.

⁵⁶¹ **Türk Medeni Kanunu Madde 19:** “Tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir”.

⁵⁶² Yetki sözleşmesi yalnızca iki tarafın da tacir olduğu sözleşmelerde yapılabilir. Bir tarafın tüketici olması halinde yetki sözleşmesi yapılamaz. **Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes**, s.112-114.

⁵⁶³ **Günay**, Sigorta, s.207.

⁵⁶⁴ Tüketici Hakem Heyetlerinin kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esasları 27.11.2014 tarihli 29188 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir.

Heyete başvuru yapabilmesi için uyuşmazlık değerinin TKHK m.68 hükmünde sayılan değer şartını sağlaması gerekmektedir. Bu değerler TKHK m.68 hükmünde: “...değeri dört bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, altı bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise dört bin Türk Lirası ile altı bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz” şeklinde ifade edilmiştir⁵⁶⁵. Bu şekilde değeri maddede yazılan meblağın altındaki uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetine başvuru zorunlu kılınarak bir dava şartı olarak kabul edilmiştir.

Taraflar, tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu kılındığı uyuşmazlıklar hakkında bunun yerine sigorta tahkimine de başvurabilecektir⁵⁶⁶. Bu husus TKHK m.68/5 hükmünde “Bu madde tüketicilerin ilgili mevzuatına göre alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurmasına engel değildir” şeklinde açıkça ifade edilmiştir.

Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda başvuru, TKHK m.68/3 hükmü ele alındığında sigorta ettirenin yerleşim yerinin bulunduğu ya da sözleşmenin yapıldığı yerdeki hakem heyetine yapılacaktır.

Tarafların, tüketici hakem heyeti tarafından verilen kararlara karşı, kararın tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde heyetin bulunduğu yerdeki Tüketici Mahkemesine itiraz hakkı bulunmaktadır. Yapılan itiraz kararın icrasını durdurmamaktadır⁵⁶⁷. İtiraz üzerine Tüketici Mahkemesi tarafından verilen kararlar kesindir.

3.5.3. Sigorta Tahkimi

3.5.3.1. Genel Olarak

Sigorta sözleşmelerinde sigortacıya göre güçsüz konumda bulunan sigorta ettirenin, uyuşmazlıklar karşısında adli mahkemeler nezdinde dava yoluna başvurarak hakkını araması gerek yargılama masrafları gerekse sürecin uzunluğu sebebiyle onun aleyhine dengeyi daha

⁵⁶⁵ Tüketici Hakem Heyetine yapılacak başvuruların parasal sınırı her yıl güncellenmektedir. 16.12.2021 tarih 31691 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68’inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6’ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Arttırılmasına İlişkin Tebliğ m.3 hükmü ile 2022 yılı için; değeri 10.280 TL altındaki uyuşmazlıklar için ilçe tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde olmayan illerin merkezlerinde değeri 15.430 TL altındaki uyuşmazlıklar için il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsündeki illerde değeri 10.280 ile 15.430 TL arasındaki uyuşmazlıklar için il tüketici hakem heyetine, büyükşehir statüsünde olmayan illere bağlı ilçelerde 10.280 ile 15.430 TL arasındaki uyuşmazlıklar için il hakem heyetine başvuru yapılması gerekmektedir.

⁵⁶⁶ Yeşilova Aras, Ecehan/Yeşilova, Bilgehan : “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Aydın Zevkliler’e Armağan*, C.8, Özel Sayı, 2013, ss.275-380, s. 339.

⁵⁶⁷ TKHK m.70/3 hükmü.

da bozabilmektedir⁵⁶⁸. Bu durum ise kişilerin sigortacılık sektörüne karşı beslediği güven duygusunu sarsmaktadır⁵⁶⁹. Doğan ihtiyaç sebebiyle alternatif uyuşmazlık çözüm yolları sigorta sözleşmesi kaynaklı uyuşmazlıklarda gün geçtikte daha da önem kazanmaktadır.

Tahkim, uyuşmazlıkların mahkemeler yerine bağımsız ve tarafsız hakem veya hakem heyeti tarafından verilen karar ile hızlı bir şekilde sonuçlandırılmasıdır⁵⁷⁰. Sigorta uyuşmazlıklarında tahkim, sigortacılık alanında meydana gelen uyuşmazlıkların daha basit, hızlı ve etkili çözülebilmesi, yargılama maliyetlerinin azaltılması amacıyla ortaya çıkan ve sigorta sözleşmesi taraflarınca tercih edilmekte olan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir⁵⁷¹. Yargılama süresinin kısa ve masraflarının az olması, nispeten düşük meblağlı uyuşmazlıklarda kararların kesin olması, mahkemelerden farklı olarak yargılamanın bu konuda uzman olan kişiler tarafından yürütülmesi tahkimi cazip bir yol haline getirmektedir. Tahkim yolunda uyuşmazlık, bu konuda görevlendirilen teknik bilgilere sahip hakemler⁵⁷² tarafından giderilmektedir.

Sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların artması sebebiyle 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile 03.06.2007 tarihi itibarıyla bu alanda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan tahkim yolu ilk kez öngörülmüştür⁵⁷³. Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu (Komisyon) ve sigorta tahkimi ile ilgili düzenlemelere SK m.30 hükmünde⁵⁷⁴ yer verilerek ayrıca sigorta alanında tahkime ilişkin Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik⁵⁷⁵ (STİY) çıkarılmıştır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda da tahkim, on ikinci kısımda m.407- m.444 hükümleri arasında detaylı olarak düzenlenmiştir. Tahkime ilişkin HMK hükümlerinin sigorta sözleşmelerinde tahkime niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanması mümkündür⁵⁷⁶. SK

⁵⁶⁸ Özdamar, Mehmet : “Sigorta Hukukunda uyuşmazlıkların çözümüne tahkim sistemi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C.17, S.1-2, 2013, ss.831-855, (Özdamar, Tahkim), s.832.

⁵⁶⁹ SK m.30 hükmünün hükümet gerekçesi; Yılmaz, Zekeriya : “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.3, S.17, 2008, ss.37-48, (Yılmaz, Tahkim), s.38; Karayazgan, Ahmet : “Sigortacılıkta Tahkim”, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, C.5, S.1, 2016, ss.95-130, (Karayazgan, Tahkim), s.103.

⁵⁷⁰ Saat, s. 2460.

⁵⁷¹ Günay, Sigorta, s.47; Kayıhan/Günergök, s.272; Özdamar, Yaptırım, s.351; Karasu, Rauf : “Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C:7, S.26, 2016, ss.49-69, s.50; Karayazgan, Tahkim, s.95; Sigorta uyuşmazlıklarında tahkim yolunun öngörülmeye sebeplerine ilişkin bkz: SK m.30 hükmü gerekçesi.

⁵⁷² **Sigortacılık Kanunu Madde m.2/1**: “Sigorta hakemi: Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkları çözen kişiyi” ifade etmektedir”.

⁵⁷³ Kayıhan/ Günergök, s.279; Erdemir, Makbule Aymelek : **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.13;

⁵⁷⁴ SK’da tahkimin tek maddede düzenlenmesine ilişkin eleştiriler için bkz: Ulaş, Işıl : “Sigortacılıkta Tahkim”, **BATİDER**, C.24, S.2, 2007, ss.239-266, (Ulaş, Zarar), s.264; Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 277.

⁵⁷⁵ RG. 17.08.2007 tarih, 26616 sayı.

⁵⁷⁶ Buna ilişkin değerlendirmeler için bkz: Yeşilova Aras/Yeşilova, s.281-286.

m.30/23 hükmünde de bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümlerinin kıyasen uygulanacağı ifade edilerek bu husus açıkça belirtilmiştir.

Tahkim sistemine üye olan sigorta şirketleri⁵⁷⁷ için zorunlu olan bu usul, Tüketici Hakem Heyetine veya adli mahkemelere başvurma hakkı bulunan sigorta ettiren veya sözleşmeden menfaat sağlayan diğer kişiler için ihtiyari bir yoldur⁵⁷⁸. Gerçekten de bir sigorta sözleşmesinin tüketici işlemi niteliğinde olması durumunda, tarafın uyuşmazlık hakkında parasal sınırın sağlanması halinde tüketici hakem heyetine başvurma ve Tüketici Mahkemelerinde dava açma hakkı bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesinin ticari işlem niteliğinde olması halinde ise Ticaret Mahkemelerinde dava açma hakkı bulunmaktadır. Sigortacı ile arasında uyuşmazlık bulunan taraf tahkime, adli yargıda mahkemelere ya da diğer alternatif çözüm yollarına başvurmak konusunda serbesttir⁵⁷⁹. Sigortacı ise Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olduktan sonra ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın tahkim ile çözülmesine itiraz edemeyeceklerdir⁵⁸⁰. Bir taraf için zorunlu olup diğer taraf için ihtiyari olan sigorta uyuşmazlıklarında tahkim, doktrinde karma bir usul⁵⁸¹ ya da nispi zorunlu tahkim⁵⁸² olarak nitelendirilmektedir.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.C.8 hükmünde bu sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı tahkimden yararlanılabileceği, tahkim sistemine üye olan şirketlerin üye olup olmadıklarına dair bilgiye ve üye oldukları takdirde Sigorta Tahkim Komisyonuna ait iletişim bilgisine poliçede yer vermeleri gerektiği düzenlenmiştir. Kasko sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda adli mahkemelerde sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin bulunmaması nedeniyle ve ayrıca dava açmaya nazaran yargılama süresi ile masrafları açısından makul bir yol olarak tahkim oldukça tercih edilmektedir⁵⁸³.

3.5.3.2. Sigorta Tahkim Komisyonu

Sigortacılık Kanunu m.30 hükmü ile Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği çatısı altında kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu; Komisyon Başkanlığı, bir müdür, bir müdür yardımcısı, raportörler ve yeterli sayıda personelden oluşmakta olup merkezi

⁵⁷⁷ Tahkim sistemine üye olan sigorta şirketler Sigorta Tahkim Komisyonu resmi internet adresinde mevcuttur, bkz: http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=89 , (Erişim Tarihi: 17.04.2017) Üye olan şirketler, Komisyonun yargı yetkisini kabul etmiş olmaktadır, **Yeşilova Aras/ Yeşilova**, s. 294.

⁵⁷⁸ Özbek, Mustafa Serdar : **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.1005.

⁵⁷⁹ **Saat**, s.2461; **Karasu**, s.53; Seven, Vural : “Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, **İzmir Barosu Dergisi**, C:83, S:2, 2018, ss.95-129, (**Seven**, Tahkim), s.99.

⁵⁸⁰ **Kayıhan/Günergök**, s.280.

⁵⁸¹ **Özdamar**, Tahkim, s.840; **Saat**, s.2462; **Karasu**, s.53.

⁵⁸² **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.117.

⁵⁸³ Sigorta Tahkim Komisyonu'na Ocak 2022- Mart 2022 döneminde toplam 112.938 başvuru yapılmış olup bunların 4.379 adedi kasko sigortasından doğan uyuşmazlıklar hakkındadır. (<http://www.sigortatahkim.org.tr/files/isttstk49.pdf> Erişim Tarihi: 26.04.2022)

İstanbul'dadır. (STİY m.5/1). Komisyon Başkanlığı ise bir SEDDK temsilcisi, iki Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi ve SEDDK tarafından belirlenen bir akademisyen hukukçu temsilcinin katılımı ile toplam beş temsilciden oluşmaktadır(STİY m.5/3). Temsilci olarak seçilecek kişilerin taşınması gereken nitelikler ise SK m.30/2 hükmünde; müdür ve müdür yardımcılarının taşınması gereken nitelikler ise SK m.30/5 hükmünde sayılmıştır. Komisyon kararlarını temsilcilerin salt çoğunluğu ile almaktadır.

Komisyonun görevleri SK m.30/3 hükmünde; “a) *Müdür ve müdür yardımcılarını atamak, Birlikçe ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyonun bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak. c) Tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak. ç) Komisyonun faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birliğe ve Müsteşarlığa göndermek. d) Bilgi işlem alt yapısını hazırlamak. e) Kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapmak*” şeklinde sayılmıştır.

Sigorta hakemi başvurularını değerlendirmek, hakem listesini hazırlayarak uyuşmazlıkların çözümünde bu listeden hakem ya da hakem heyeti görevlendirmek, hakem ücretlerini ödemek Komisyon Başkanlığının görevleri arasındadır⁵⁸⁴(STİY m.6).

3.5.3.3. Sigorta Tahkim Yargılaması

3.5.3.3.1. Sigorta Tahkim Komisyonuna Başvuru

Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar için tahkim alternatif bir çözüm yoludur. Uyuşmazlığın taraflarının bu yola başvurulabilmesi için bazı şartların oluşması gerekmektedir. Başvuru şartları raportörler tarafından incelenmekte⁵⁸⁵, şartları taşımayan başvurular öninceleme aşamasında reddedilmektedir.

Uyuşmazlığın mahkemeye, Tüketici Hakem Heyetine ya da HMK uyarınca tahkime intikal ettiği hallerde aynı uyuşmazlık için Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurmak mümkün değildir. Bu şekilde derdestlik anlayışı dikkate alınarak⁵⁸⁶ usul ekonomisine uygun bir yol izlenmektedir⁵⁸⁷. Yapılan başvurular sırasında da bu yollara başvurulmadığı hususu başvuru sahibine teyit ettirilmektedir.

Tahkim yoluna başvurmak için aranan diğer şart ise sigortacıyla uyuşmazlık yaşayan tarafın tahkime başvurmadan önce uyuşmazlık yaşadığı sigortacıya talebini iletme üzere

⁵⁸⁴ Ulaş, Tahkim, s.244.

⁵⁸⁵ Seven, Tahkim, s.99.

⁵⁸⁶ Yeşilova Aras/ Yeşilova, s. 338; Karasu, s.58.

⁵⁸⁷ Yaşar, Tuğçe Nimet : “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.36, 2018, ss.211-240, s.228.

başvurması ve fakat bundan kısmen ya da tamamen sonuç alamamış olmasıdır⁵⁸⁸. Sigortacıya yapılan başvurularda riziko ve zarar ile ilgili değerlendirmeleri yapabilmesi için gerekli bilgi ve belgelerin de sigortacıya iletilmesi gerekmektedir⁵⁸⁹. Yapılan başvuruya sigortacı tarafından on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap verilmemiş olması tahkime başvuru şartının oluşması için yeterli sayılmaktadır⁵⁹⁰. Tahkime başvuran kişinin başvurusu sırasında öncelikle sigortacıya başvurduğunu ve bundan sonuç alamadığını belgelendirmesi gerekmektedir⁵⁹¹ (SK m.30/7).

Tahkim yoluna başvuru için taraflar arasında yapılan sözleşmede tahkime ilişkin özel bir hüküm bulunması gerekmemektedir⁵⁹². Sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan diğer kişiler sisteme üye olan sigortacıya karşı sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar nedeniyle tahkim yoluna başvurabilmektedir. Tahkim sistemine üye olmayan sigorta şirketlerine karşı tahkime başvurulamayacaktır.

Tahkime başvuru yapabilecekler sigorta ettiren ve sigortalı ile sınırlı olmayıp sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan üçüncü kişilerin de şartların oluşması halinde sigortacıya karşı bu yola başvurmaları mümkündür. Tahkimin muhatabı ise tahkim sistemine üye olan sigorta şirketleri ile Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabıdır⁵⁹³. Üyelik sigorta şirketleri için zorunlu değildir. Tahkim sistemine üye olmak isteyen sigorta şirketleri, katılım payı olarak belirlenen ücret karşılığında yazılı olarak Komisyona başvurarak bu sisteme girebilmektedirler. Acentelerin ise bu sisteme üye olmaları mümkün değildir. SK’nda aleyhine tahkim yoluna başvurulabilecek kişiler “riski üstlenen taraf”⁵⁹⁴ olarak belirtilmiş olduğundan acentelerin sözleşme yapma yetkileri bulunsa dahi aleyhlerine tahkime başvurulamamaktadır⁵⁹⁵.

Tahkim başvuruları doğrudan ya da avukat aracılığıyla Komisyonun merkezine, başvuru yapan kişinin yerleşim yerinin bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya⁵⁹⁶ yapılabilmektedir. Başvuran tarafından başvuru sırasında başvuru formunun, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgelerin, başvuru ücretinin yatırıldığına dair belgenin sunulması gerekmektedir. Aynı şekilde tahkim başvurusundan önce sigortacıya başvuru şartının

⁵⁸⁸Bu şekilde tahkime başvurmadan önce sigortacının son kez uyarılması, tarafların uyuşmazlığı tahkime taşımadan önce kendi aralarında çözmeye çalışmaları amaçlanmıştır, **Özdamar**, Tahkim, s.847.

⁵⁸⁹**Seven**, Tahkim, s.100.

⁵⁹⁰**Saat**, s.2462.

⁵⁹¹**Seven**, Tahkim, s.98.

⁵⁹²**Yılmaz**, Tahkim, s.42.

⁵⁹³Güvence hesabı zorunlu sigortalara ilişkin zararların karşılanması amacıyla oluşturulan hesap olup konumuza girmemektedir. Bu sebeple çalışmamızda güvence hesabına ilişkin açıklama yapılmayacaktır.

⁵⁹⁴SK’da m.30 hükmünün diğer maddelerinde “sigortacılık yapan kuruluş” olarak da kullanılmaktadır.

⁵⁹⁵**Özdamar**, Tahkim, s.846; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s.119; **Karasu**, s.57.

⁵⁹⁶Komisyonun gerekli görülen yerlere büro açma yetkisi bulunmaktadır (SK m.30/4).

gerçekleştirildiğine ve bundan kısmen ya da tamamen sonuç alınamadığına dair belgelerin de başvuru sırasında şahsen ya da posta yoluyla iletilmesi gerekmektedir⁵⁹⁷.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik m.16/4 hükmüne göre başvuru yapıldıktan sonra fakat raportör incelemesine geçilmeden önce başvuran tarafın başvurusunu geri çekmesi mümkündür. Başvurusunu geri çeken tarafa başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilmektedir. Bu hüküm, davanın ancak diğer tarafın rızasının bulunması halinde geri çekilebileceğini düzenleyen HMK m.123 hükmüne aykırı olması sebebiyle eleştirilmektedir⁵⁹⁸.

3.5.3.3.2. Başvurunun Raportörler Tarafından İncelenmesi

Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan başvurular öncelikle sigorta raportörleri⁵⁹⁹ tarafından incelenmektedir. Dosyanın havale edildiği raportör tarafından ön inceleme yapılmakta, dosyada bir eksiklik bulunup bulunmadığı, başvuru şartlarının oluşup oluşmadığı⁶⁰⁰, uyuşmazlığın çözümlenebilecek nitelikte olup olmadığı⁶⁰¹ incelenmektedir. Dolayısıyla tahkimden önce sigorta şirketine başvuru yapıp yapılmadığı, yapıldı ise nasıl sonuçlandığı, uyuşmazlığın mahkemeye, HMK uyarınca tahkime ya da Tüketici Hakem Heyetine intikal edip etmediği raportör tarafından incelenmektedir. Raportör tarafından yapılan öninceleme, bir yargılama süreci olmayıp HMK'da düzenlenen öninceleme niteliğinde değildir⁶⁰².

Raportörün başvuru inceleme süresi on beş gündür. Raportör tarafından öninceleme sonucunda tahkime başvuru şartları oluşmadığı için dosyanın Komisyona intikal edilemeyeceği kanaatine varılması halinde başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilerek durum başvurana bildirilmektedir (STİY m.16/3). Başvuruda bir bilgi ya da belge eksikliği bulunmakta ise dosya kapatılarak başvuru sahibine başvuru ücretinin⁶⁰³ yüzde ellisi iade edilmektedir (STİY m.16/5). Bu hüküm bilgi ve belgelerin tahkikat aşamasında hakem

⁵⁹⁷ Komisyona başvurular internet üzerinden de yapılabilmektedir. Bknz: <https://online.sbm.org.tr/sbm-tahkim/cweb/edevlet/login.sbm?referrerUri=%2Fsbm-tahkim%2Fpublic%2FonlineBasvuru%2Fbasvur.sbm> , (Erişim Tarihi: 17.04.2022)

⁵⁹⁸ Ulaş, Tahkim, s.255; Yeşilova Aras/Yeşilova, s.317.

⁵⁹⁹ Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Madde 4/1-g: “*Sigorta raportörü: sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümünü amacıyla Komisyona intikal etmiş şikâyetler üzerinde ön incelemeyi yapan kişi*” .

⁶⁰⁰ Yaşar, s.227.

⁶⁰¹ Günay, Sigorta, s.52.

⁶⁰² Kayıhan/Günergök, s.284.

⁶⁰³ Komisyonun resmi internet sitesindeki verilere göre başvuru ücretleri uyuşmazlık tutarına göre: 0-5.000 TL arasındaki uyuşmazlıklarda 150 TL; 5.001-10.000 TL arası uyuşmazlıklarda 350 TL; 10.001-30.000 TL arası uyuşmazlıklarda 500 TL ; 30.001 TL ve üstü uyuşmazlıklarda ise en az 500 TL olmak üzere uyuşmazlık tutarının %1,5’u kadardır, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=92 , (Erişim Tarihi: 17.04.2022)

tarafından incelenmesi gerektiği belirtilerek eleştirilmektedir⁶⁰⁴. Dosyada eksiklik bulunmaması halinde ise raportör dosyayı uyuşmazlık tutarına göre hakeme ya da hakem heyetine tevdi etmektedir.

3.5.3.3.3. Hakemin Seçimi ve Tarafsızlığı

Tahkim sisteminde hakem, ön inceleme neticesinde kendisine havale edilen sigorta uyuşmazlıklarını çözüme bağlayan, yargısal yetkileri bulunan kişidir. SK m.30/8 hükmüne göre hakemlerin; “a) *Malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması, b) En az dört yıllık yüksek okul mezunu olması, c) Sigorta hukukunda en az beş yıl veya sigortacılıkta en az on yıl deneyimi olması*” gerekmektedir⁶⁰⁵. Deneyim şartının belirlenmesinde esas alınacak görevler ise STİY m.13/3 hükmünde düzenlenmiştir. Sigorta hakemleri listesine başvuru şartları, sigorta hakemliği sınavı ve atama usulü, hakemlerin seçimi ve listeye kaydolma işlemleri ile ilgili düzenlemeler STİY m.13 ile m.14 hükümleri arasında; hakemin listeden silinmesini gerektiren durumlar ise SK m.30/11 hükmünde düzenlenmiştir.

Tahkim başvurusu hakkında on beş gün içinde önincelemenin tamamlanmasıyla raportör tarafından tevdi edilen dosyalar üzerinde hakem ya da hakem heyeti tarafından detaylı bir inceleme yapacaklardır. Dosyanın bir hakem tarafından mı yoksa hakem heyeti tarafından mı inceleneceği ise uyuşmazlığın niteliğine göre belirlenmektedir.

Sigorta tahkiminde uyuşmazlığa bakacak hakemleri taraflar kendileri seçmemektedir. Doktrinde, tarafların uyuşmazlıkta görevlendirilecek hakemi kendilerinin seçebilmesi gerektiği, bu konuda haklarının kısıtlanmaması gerektiği ifade edilmektedir⁶⁰⁶. Ancak hakem, Komisyon tarafından sigorta hakemliği listesinden⁶⁰⁷ sıra usulüne göre seçilmekte⁶⁰⁸, seçilen hakemler taraflara bildirilmektedir. Ancak en az on beş bin TL değerinde olan uyuşmazlıkların heyet tarafından incelenmesi zorunlu kılınmıştır. Hakem heyeti en az üç hakemden oluşmakta olup hakem heyeti kararlarını oy çoğunluğu ile almaktadır.

Sigortacılık Kanunu m.30/23 hükmü gereği hakem yargılamasında HMK hükümleri kıyasen uygulanabilmektedir. Hakimlerin tarafsızlığı, yasaklılığı ve reddine ilişkin hükümler

⁶⁰⁴ Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 336.

⁶⁰⁵ STİY m.13 hükmü.

⁶⁰⁶ Ulaş, Tahkim, s. 265; Aksi yönde bkz: Karasu, s.55.

⁶⁰⁷ Hayat ve hayat dışı sigorta grubuna göre farklı listeler oluşturulmakta, uyuşmazlık hangi sigorta türüne girmekteyse o listeden hakem görevlendirilmektedir.

⁶⁰⁸ Hakemlerin Komisyon başkanlığı tarafından seçilmesinin, Komisyon Başkanlığı'nın oluşum şekli ve temsilcilerin nitelikleri nedeniyle hakemin tarafsızlığının zedelenmesine, silahların eşitliği ilkesinin ihlaline ve taraflar arasındaki dengenin sigorta ettiren aleyhine bozulmasına yol açabileceğine ilişkin bkz: Yeşilova Aras/Yeşilova, s.306-310.

hakemler için de geçerlidir. Tarafsızlık ilkesini ihlal ettiği tespit edilen hakem sürekli olarak listeden silinmektedir.

Uyuşmazlığı adil bir şekilde çözüme kavuşturması gereken hakemlerin bağımsız ve tarafsız olmaları gerektiği⁶⁰⁹ için HMK’da hâkimlerin yasaklılık ve ret sebepleri ile benzer düzenlemeler hakemler için de yapılmıştır⁶¹⁰. Tarafsızlığını şüpheyne düşüren sebeplerin varlığı halinde hakemin taraflarca reddedilmesi mümkündür. STİY m.17 hükmünde yer alan ret sebeplerinin⁶¹¹ hakem nezdinde oluşması halinde hakem reddedilebilecektir. Ret talebinin süresi ve karar merci ise özel olarak SK ve STİY ile düzenlenmiştir. Buna göre ret sebeplerinin varlığını öğrenen tarafın öğrendiği tarihten itibaren beş iş günü⁶¹² içinde dilekçe ile hakemin reddi için Komisyon’a başvurması gerekmektedir. Ret talebine ilişkin karar verme yetkisi Komisyon müdüründe⁶¹³ olup Komisyon müdürü iki tarafın görüşlerini dinlemektedir. Ret talebi hakkında karar, tarafların görüşleri alındıktan itibaren⁶¹⁴ beş iş günü verilmektedir.

3.5.3.3.4. Hakem Yargılaması

Hakemler, HMK’nın ikinci bölümünde tasarruf ilkesi, taraflarca getirilme ilkesi, taleple bağıllık ilkesi, hukuki dinlenilme hakkı, dürüst davranma ve doğruyu söyleme

⁶⁰⁹ **Sigortacılık Kanunu Madde 30/19:** “Sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamaz. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve çocukları için de geçerlidir”.

⁶¹⁰ **Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Madde 18:**

“(1) Hakem, aşağıdaki hâllerde uyuşmazlıklara bakamaz, talep olmasa bile çekinmek zorundadır:

a) Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada,
b) Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında,
c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında,
ç) Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında,
d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında,
e) Nişanlısının davasında,
f) İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyumu veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davada,
g) Tahkim sırasında, yönetiminde bulunduğu tüzel kişiye ait uyuşmazlıklar”.

⁶¹¹ Hakem taraflardan birine öğüt vermiş ya da yol göstermişse; taraflardan biri veya ilgili bir üçüncü kişi karşısında kanunen gerekmediği halde görüşünü bildirmişse; tanık, bilirkişi, hakem veya hakim sıfatıyla dinlenmiş veya hareket etmişse; taraflardan biriyle dördüncü dereceye kadar yansoy hısımlığı varsa; taraflardan biriyle arasında bir dava veya düşmanlık bulunuyorsa tarafsızlığından şüpheyne düşülmesini gerektirecek önemli sebepler varsa reddedilebilmektedir”.

⁶¹² Bu süre STİY’de 10/08/2021 tarihli ve 31564 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik öncesinde SK’dan farklı olarak “on beş gün” olarak düzenlenmiş ve Kanun’a aykırı olması nedeniyle doktrinde eleştirilmiştir, **Kayhan/Günergök**, s.289.

⁶¹³ Hakemin reddi taleplerinin Komisyon müdürü tarafından karara bağlanmasının, Komisyon teşkilatının oluşum şekli sebebiyle tarafsızlık ilkesini ihlal edilebileceği ileri sürülerek eleştirilmektedir, bkz: **Yeşilova Aras/Yeşilova**, s.310-311; Aynı yönde bkz: **Karasu**, s.55.

⁶¹⁴ **Ulaş**, Tahkim, s.246; Yönetmelikte bu sürenin “tarafların atamayı öğrendiği tarihten” itibaren başlayacağı düzenlenmişse de bu hüküm Kanuna aykırıdır.

yükümlülüğü, usul ekonomisi ilkesi, hâkimin davayı aydınlatma ödevi, yargılamanın sevk ve idaresi, hukukun uygulanması olarak sayılan ilkelerle bağlıdırlar.

Hakem tarafından, dosya teslim alındıktan sonra detaylı bir tahkikat yürütülmesi gerekmektedir⁶¹⁵. Sigortacılık Kanunu m.30/15 hükmünde hakem ya da hakem heyeti tarafından yapılacak incelemenin evrak üzerinden gerçekleştirileceği belirtilmişse de tahkim yargılamasında duruşma yapılması⁶¹⁶, tanık dinlenmesi ya da keşif, bilirkişi⁶¹⁷ incelemesi yapılması mümkündür⁶¹⁸. Buna karşılık tanığın veya belgelerin zorla getirilmesi, yabancı mahkemelerin istinabe edilmesi, resmi makamlardan yazılı belge talep edilmesi gibi yetkilere hakemlerin sahip olmaması tahkimin sınırlı sakıncaları olarak görülmektedir⁶¹⁹. Ancak bu hallerde de hakemin mahkemelerden yardım talep edebileceği kabul edilmelidir (HMK 411).

Hakem ya da hakem heyeti, tevdi edilen uyuşmazlık hakkında görevlendirildikleri tarihten dört ay içinde karar vermek zorundadırlar. Tarafların açık ve yazılı onayı ile uzatılmadıkça uyuşmazlığın bu süre içinde sonuçlandırılmaması halinde uyuşmazlık yetkili mahkemece giderilecektir. Verilen kararlar, Komisyon müdürü tarafından üç iş günü içinde taraflara bildirilmek zorundadır.

Tahkim yargılaması sonucunda hakemlerin verdikleri kararlar icra edilebilir niteliktedir⁶²⁰. SK m. 30/17 hükmüne göre tahkim yargılaması sonucunda, “*Talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekalet ücreti, Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekalet ücretinin beşte biridir*”. Bu hüküm tahkim ile sağlanmak istenen amaçlara uygun olup tahkimin başvuran taraf için cazibesini arttırmaktadır⁶²¹. Ancak vekâlet ücreti ile ilgili SK’dan farklı olarak STİY m.16/13 hükmünde, uyuşmazlığın her iki tarafı için de bu oranın uygulanacağını düzenlenmiş olması, doktrinde, sigortacı aleyhine hükmedilecek vekâlet ücretinin de Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde belirlenen ücretin beşte

⁶¹⁵ Çakan, Oya : **Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s.100.

⁶¹⁶ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 323; Karayazgan, Tahkim, s.123.

⁶¹⁷ **Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Madde 16/12:** “*Hakem, çözümü hukuk dışında özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hakemler hakkındaki yasaklılık ve ret sebepleriyle ilgili kurallar, bilirkişiler bakımından da uygulanır. Bu kapsamda, hakem ve bilirkişi ile taraf ve bilirkişi arasındaki ilişki bakımından 17 nci ve 18 inci maddeler kıyasen uygulanır. Komisyon Başkanlığı Kurumun belirleyeceği esaslar çerçevesinde her yıl hakemlerin başvuracakları bilirkişi listesini düzenler. Kurumun belirleyeceği esaslar doğrultusunda bilirkişiler bu listelerden seçilir. Bilirkişi ücret tarifesi Komisyon Başkanlığının görüşü alınarak Kurum tarafından belirlenir. Fiilen sigorta hakemliği ya da itiraz hakemliği yapan kişi, Komisyon tarafından oluşturulan bilirkişi listesinde yer alamaz*”.

⁶¹⁸ Erdemir, s.29.

⁶¹⁹ Özdamar, Tahkim, s.837.

⁶²⁰ Yaşar, s.231.

⁶²¹ Yeşilova Aras/Yeşilova, s.351.

biri mi olacağı konusunda tartışma yaratmıştır⁶²². Ancak Yönetmelik hükmü esas alınarak Kanun'un bu maddesinin uygulama alanının genişletilmesi, Kanun'a aykırılık teşkil edeceğinden Yönetmeliğin uygulanması mümkün değildir. Kaldı ki yapılan düzenlemenin amacının tahkime başvuruyu teşvik etmek olduğu düşünüldüğünde, vekâlet ücretinin oransal uygulanacağına ilişkin hükmün yalnızca başvuranlar için geçerli olduğu, sigortacı aleyhine tam vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği değerlendirilmektedir⁶²³.

3.5.3.3.5. Hakem Kararlarına Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları

3.5.3.3.5.1. İtiraz

Hakem kararlarına karşı başvurulabilecek yollar uyuşmazlık değerine göre değişmektedir. Buna göre beş bin Türk Lirasına kadarki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir⁶²⁴. Beş bin Türk Lirası ve üzerindeki uyuşmazlıklara karşı ise bir kereye mahsus itiraz ücreti yatırılarak itiraz edilebilmektedir. Karara karşı itiraz, kararın ilgilisine bildirildiği tarihten on gün içinde Komisyon nezdinde oluşturulmuş olan itiraz hakem heyetlerine, itiraz başvuru formu ve itiraz ücretinin yatırıldığına dair belgeyle yapılmaktadır. İtiraz, hakem kararının icrasını durdurmaktadır⁶²⁵.

İtiraz başvurusu öncelikle itiraz üzerinde öninceleme yapmak üzere itiraz yetkilisi tarafından değerlendirilmektedir. İtiraz yetkilisi uyuşmazlık değerinin itiraz başvurusu yapmaya uygun olup olmadığı, itiraz ücretinin yatırılıp yatırılmadığı gibi hususları incelemektedir. Usul açısından uygun başvurular Komisyon tarafından tutulan itiraz hakem heyeti listesinden seçilen itiraz hakem heyetine tevdi edilmektedir. İtiraz hakem heyeti itiraz ulaştıktan sonra iki ay içinde uyuşmazlık hakkında karar vermek zorundadır. Beş bin Türk Lirası ile kırk bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklar hakkında itiraz hakem heyetince verilen kararlar kesindir. Ancak kırk bin Türk Lirası üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz sonucu verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilmektedir.

3.5.3.3.5.2. Temyiz

Sigortacılık Kanunu m.30/12 hükmünde değeri kırk bin Türk Lirasını aşan uyuşmazlıklarda itiraz üzerine verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmektedir. Bazı durumlarda ise uyuşmazlık değerine bakılmaksızın temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Hükme göre hakemlerin yetkileri dâhilinde olmayan

⁶²² Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa : “Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.6, S.12, 2016, ss.109-124, s.115.

⁶²³ Kayıhan/Ünlütepe, s.123; Yeşilova Aras/Yeşilova, s.351-352; Karasu, s.67; Aksi yönde bkz: Özdamar, Tahkim, s.849.

⁶²⁴ Kesinlik sınırının düşük tutulmasıyla hak arama hürriyetinin kısıtlanmaması sağlanmıştır, Özbek, s.1009.

⁶²⁵ Karayazgan, Tahkim, s.127.

konularda karar vermesi ve hakemlerin tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında itiraz sonucu verilen kararlara uyuşmazlığın değeri ne olursa temyiz yoluna gidilebilecektir. SK m.30/12 hükmüne göre temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında HMK hükümleri uygulanmaktadır.

Hukukumuzda istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlamasıyla birlikte tahkimde verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna mı yoksa istinaf kanun yoluna mı başvurulacağı doktrinde tartışmalara neden olmuştur. Sigorta tahkiminde temyiz yolunun Sigortacılık Kanunu'na 6327 sayılı Kanun ile 13.06.2012 tarihinde getirildiği, HMK'nda yer alan istinaf kanun yolunun ise 20.07.2016 tarihi itibarıyla uygulanmaya başladığı belirtilerek tahkimde temyiz olarak belirtilen bu yolun istinaf olarak anlaşılması ve uygulanması gerektiğine ilişkin görüşler ileri sürülmüştür. Aksi yöndeki görüşte ise SK'da kararlara karşı gidilebilecek yolun açıkça temyiz olarak belirtilmesi sebebiyle kararlara karşı istinafa gidilemeyeceği belirtilmiştir⁶²⁶. Doktrinde, Bölge İdare Mahkemeleri tarafından da bu hususta farklı kararlar verildiği⁶²⁷ gözetilerek bu konudaki belirsizliğin içtihadı birleştirme kararıyla ya da kanun değişikliğiyle giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi ise, istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlandığı tarihten sonra verdiği kararlarında⁶²⁸ hakem kararlarının istinaf kanun yoluna tabi olduğuna yönelik hükümler kurmaya başlamıştır⁶²⁹.

Gerek doktrinde gerekse uygulamadaki mevcut fikir ayrılıkları üzerine Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu 19.06.2020 tarih 2019/4 E. 2020/1 K. Sayılı kararıyla⁶³⁰ söz

⁶²⁶ “6327 sayılı Kanun ile Sigortacılık Kanununda değişikliğin yapıldığı tarih, HMK'nın yürürlüğe girmesinden yaklaşık dokuz ay sonradır. Kanun koyucunun yapılan değişiklik ile sigorta tahkiminde kanun yolu bakımından temyiz usulünü muhafaza etmek istediği açıktır” **Özdamar**, Tahkim, s.850; aynı yönde bkz: **Yeşilova Aras/Yeşilova**, s. 282; **Yaşar**, s.236; **Ulaş**, s.158; **Erdemir**, s.35; **Kayihan/Günergök**, s.290.

⁶²⁷ Çakan, s.114.

⁶²⁸ “...bölge adliye mahkemelerinin açıldığı 20.07.2016 tarihinden sonra verilen hakem heyeti ya da itiraz hakem heyeti kararları istinaf kanun yoluna tabi olup, inceleme bölge adliye mahkemesince yapılacağından dosyanın ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilmek üzere yerel mahkemesine GÖNDERİLMESİNE...”, Yarg. 17. HD, T. 14.02.2018, E. 2018/646, K. 2018/982; Aynı yönde bkz: Yarg. 17. HD. T. 24.04.2017, E. 2017/2059, K. 2017/4461, (erişim tarihi:22.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>.

⁶²⁹ Dekak, Mehmet Tuğberk : **Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s.119.

⁶³⁰ “...Esasen sigorta tahkiminin genel karakteristik yapısı, kapsamı, işleyişi, öngördüğü kurumsal yapı bakımından da HMK'nın 407. ve devamı maddelerinde düzenlenen iç tahkimden farklı olması, istinaf kanun yolunun uygulanması hâlinde HMK'nın 439. maddesindeki istinaf kanun yolunda hakem kararlarının iptali nedenleri olarak öngörülen nedenler ile 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde düzenlenen temyiz nedenlerinin farklı olması karşısında kanunların çatışması ve hangi hükümlerin uygulanacağı sorununu ortaya çıkaracağı gibi dört aşamalı bir inceleme sonucunu doğuracaktır. Bu durumda kanun koyucunun gerekçe kısmında açıkça belirttiği, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların hızlı, çabuk ve ekonomik bir şekilde ve bu işin uzmanlarınca çözümü imkân ve ihtimali ortadan kalkacaktır.6100 sayılı HMK'nın “genel kanun”, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun ise “özel kanun” olduğu hususu hiçbir kuşku ve duraksamaya yol açmayacak ölçüde açıktır. Bu şekilde bir özel düzenleme varken genel yollama kuralının uygulanması ise hukuk metodolojisi ile de bağdaşmayacaktır. Bu konuda ilgili maddenin sonraki düzenlemelerinde kanun koyucunun istinaf kanun yolunu esastan ve içerik olarak da denetime tabi tutmak amacıyla kasten ve özellikle devre dışı bıraktığı, kendi özel itiraz ve temyiz sistematiğini kurduğu belirgindir. İstisnai bir düzenleme olan bu durum öğretide “atlamalı temyiz” olarak isimlendirilerek, istinaf incelemesi yapılmadan doğrudan temyize tabi işlere örnek gösterilmektedir. Kanun koyucunun istinaf incelemesi yerine itiraz hakem heyeti incelemesini tercih ettiği

konusu karmaşayı en azından uygulama açısından sona erdirmiştir. Söz konusu içtihadı birleştirme kararıyla Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu tarafından, hakem kararlarına karşı istinafa değil doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesi ile bağlantılı olan ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36. maddesinde güvence altına alınan "hak arama özgürlüğünü" korumak bakımından belirli miktarların üzerindeki uyuşmazlıklara karşı temyiz kanun yolunu açık tuttuğu anlaşılmaktadır", Yarg. İBK, T. 19.06.2020, E. 2019/4, K. 2020/1, (erişim tarihi: 28.04.2022), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9964#>

SONUÇ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren ve zaman içerisinde çeşit ve miktarı artan araçlar, sosyal ve ekonomik nedenlerden doğan ihtiyaçlar sebebiyle sigortacılığın konularından biri haline gelmiştir. Günümüzde azımsanamayacak bir maddi değere sahip olan araçların; kaza, yangın, çalınma gibi bir takım riskler taşıması, bu risklere karşı maddi bir güvence ihtiyacı duyan kişileri kasko sigortasına başvurmaya teşvik etmektedir. Kişiler, risklerin meydana gelmesi halinde uğrayabileceklerini düşündükleri zarara göre nispeten daha az bir miktardaki ücreti, sigorta primi olarak sigortacıya ödeyerek ileride meydana gelme ihtimali bulunan risklerin kendileri için yaratabileceği büyük ekonomik sıkıntıların önüne geçmeye çalışmaktadırlar.

Yaygın bir uygulama alanı bulması ve aynı zamanda birçok uyumsuzlığa da yol açması nedeniyle kasko sigortalarını meydana getiren sözleşmelerin hukuki olarak incelenmesi, hüküm ve sonuçlarının değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Kasko sözleşmesi; sözleşme serbestisi ilkesinin geçerli olduğu, sürekli edimli, rızai, kişiye bağlı bir sözleşme türüdür. Sigorta sözleşmelerinin iki tarafa borç yükleyen veya sürekli edimli sözleşmeler olup olmadığına ilişkin farklı görüşler kasko sigortası için değerlendirildiğinde, sigortacının asli edim borcunun rizikoyu taşımak olması sebebiyle bu sözleşmeler tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli edimli sözleşmeler olarak nitelendirilebilecektir. Kasko sözleşmesi, sigorta hukuku açısından değerlendirildiğinde ise bu sözleşme ihtiyari birer mal sigortası türüdür.

Sigorta hukukunun temel kaynağı olan TTK ile özel hukuk sözleşmelerine ilişkin genel ilke ve kuralların düzenlendiği TBK hükümleri, hiç şüphesiz kasko sözleşmesinin temel kaynaklarıdır. Ayrıca SK, TKHK, KTK ile bu alanda uygulanabilecek diğer mevzuat kasko sigortasına ve kasko sözleşmesine kaynak teşkil etmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin sigortacı karşısında zayıf konumda bulunması ve genellikle tüketici sıfatına haiz olması nedeniyle sözleşme serbestisi ilkesine bir takım sınırlandırmalar getirilmiştir.

Her bir sigorta türü için ayrı ayrı hazırlanıp SEDDK onayıyla RG’de yayınlanarak yürürlüğe giren sigorta genel şartlarıyla sigorta sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır. Kasko sözleşmesi de, bu alanda uygulanmak üzere hazırlanmış olan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları çerçevesinde kurulmakta, hüküm ve sonuçlarını genel şartlarda yer alan düzenlemelere göre doğurmaktadır. KAKSGŞ; kasko sözleşmesinin konusu, rizikolar, tarafların hak ve borçları, tazminatın belirlenmesi ve ödenmesi, sözleşmenin sona

ermesine ilişkin hükümler içermektedir. Kasko sözleşmesinin SEDDK tarafından hazırlanan genel şartları içermesi ve bu şartlara uygun olarak kurulması gerekmektedir. Genel şartların “genel işlem şartı” niteliğinde olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Fakat sigortacı tarafından hazırlanmaması nedeniyle genel şartların, “genel işlem şartı” niteliğinde olduğu söylenemeyecektir. Genel şartlarla birlikte taraflarca müzakere edilen diğer şartlar ve klozlar ile sözleşmenin çerçevesi her bir sözleşme için özelleştirilmektedir.

Kasko sözleşmesi, anonim ya da kooperatif şirket olarak kurulan bir sigorta şirketi olan sigortacı ile hak ve fiil ehliyetine sahip gerçek ya da tüzel kişi olabilen sigorta ettiren arasında karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla akdedilmektedir. Sigorta ettirenin ödediği prim karşılığında sigortacı, sigorta himayesi sağlayarak, araç üzerinde sahip olunan menfaati zarara uğratmaya elverişli rizikoları taşıma borcu altına girmektedir. Bu itibarla kasko sözleşmesinin kurulabilmesi için; teminata konu olabilecek bir araç, hukuken korunmaya değer bir sigorta menfaati, teminat kapsamına dâhil edilebilecek riziko/rizikolar, ödenmesi gereken belirli ya da belirlenebilir nitelikte prim ve sözleşme ile kararlaştırılmış bir sigorta bedeli bulunmalıdır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları uyarınca karayolunda kullanma izni olan motorlu ve motorsuz kara araçları, römork veya karavanlardan iş makineleri, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makineleri üzerindeki menfaat kasko sözleşmesi ile korunabilecektir. Motorlu ve motorsuz araçların neler olduğu ise KTK hükümlerine göre belirlenecektir. Araç ile birlikte fabrika çıkışında standart donanım olarak araca monte edilmiş ses, iletim, görüntü cihazları ve poliçede belirtilmek şartıyla standart donanım dışındaki aksesuarlar da kasko sigortası kapsamına girmektedir.

Kasko sözleşmesi ile korunan menfaat; aracın, üzerinde bir riziko gerçekleşmeden hasarsız şekilde bulundurmasındaki hukuken korunan bir değere sahip olunmasını ifade etmektedir. Menfaat sahibi, aracın maliki olabileceği gibi araç üzerinde başka bir ayni ya da şahsi hakka sahip olan kişiler de olabilmektedir. Menfaat unsuru, hem sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda hem de sözleşme süresi içerisinde mevcut olmalıdır.

Kasko sözleşmesiyle sigortacı, kendisine ödenen sigorta primi karşılığında bir takım rizikoları taşıma borcu altına girmektedir. Sigortacının taşıma borcu altına girdiği riziko, sigorta menfaatini zarara uğratmaya elverişli olaylardır. Teminat kapsamına alınan temel rizikolar, ek sözleşmeyle belirlenebilecek rizikolar ve teminat kapsamına alınamayacak rizikolar KAKSGŞ’nda sayılma yoluyla belirtilmiştir. Bunlar dışındaki rizikolara ilişkin belirlemeler ise genel şartlara aykırılık teşkil etmedikçe ek sözleşme ile yapılabilmektedir.

Sigortacı yalnızca teminat kapsamında olduğu belirlenen rizikoların meydana gelmesi nedeniyle doğan zararlardan sigorta bedeli ile sınırlı sorumludur. Kasko sigortasında sigorta bedeli, hasarın meydana geldiği anda sahip olduğu rayiç değerdir. Sigortacının bu bedelin üzerindeki zararlardan sorumlu olmaması, sebepsiz zenginleşme yasağının bir sonucudur.

İki tarafa borç yükleyen kasko sözleşmesinde tarafların borç ve yükümlülükleri TTK ve bu konuda TTK ile paralel hükümler içeren KAKSGŞ hükümleri ile düzenlenmiştir. Buna göre sigortacının asli borcu rizikoyu taşımaktır. Kasko sözleşmesinde sigortacı, araç üzerindeki menfaati sözleşmede öngörülen rizikolardan birinin gerçekleşmesi sebebiyle zarar gören kişinin zararını tazmin etme borcu altına girmektedir. Riziko gerçekleşene kadar pasif olan bu borç riziko gerçekleştikten sonra aktif hale gelerek şartların oluşması durumunda tazminat ödeme borcu olarak devam etmektedir. Sigortacının rizikoyu taşıma borcu; primin peşin ödeneceği hallerde primin ödendiği anda, primin taksitle ödeneceği hallerde ise ilk taksit ödendikten sonra başlamaktadır. Primin ilk taksitinin kambiyo senedi ile ödeneceği hallerde ise sigortacının sorumluluğu kambiyo sendi tahsil edilmeden sigortacının sorumluluğu başlamayacaktır. Sigortacının zararı giderim şekli ise oluşan hasara göre belirlenmektedir. Bunun dışında sigortacının; aydınlatma, poliçe düzenleme ve verme, “makul giderler” ile sınırlı olarak giderleri ödeme yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Sigorta ettiren ise kendisine sağlanan sigorta himayesi karşılığında prim ödeme borcu altındadır. Belirlenen primin, sözleşmeyle teminat kapsamına alınan rizikolara uygun olması; sözleşmenin devamlılığının sağlanması ve menfaat dengesinin kurulması açısından çok önemlidir. Kasko sözleşmesinde aracın bedeli, cinsi, modeli, imalat yılı, rayiç değeri, araçta orijinalinde olmayan eklemelerin bulunup bulunmadığı, sözleşmede ek teminat bulunup bulunmadığı gibi hususlar primin belirlenmesinde dikkate alınmaktadır. Sigorta ettirenin ayrıca temeli dürüstlük ilkesine dayanan ihbar; zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma; bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülükleri bulunmaktadır.

Kasko sözleşmesi, TTK ve TBK hükümleri gereği; taraflardan birinin fesih ya da cayma hakkını kullanması, rizikonun gerçekleşmesi, menfaatin ortadan kalkması, menfaat sahibinin değişmesi, sözleşme süresinin sona ermesi, ikale, sonraki imkânsızlık sebepleriyle sona erebilecektir. Sözleşmenin sona ermesinin en önemli sonuçlarından biri sigortacının halefiyetidir. Geçerli bir kasko sözleşmesine dayanarak hak sahibine karşı tazminat ödeme borcunu yerine getiren sigortacı, halef sıfatıyla rücu davası açma hakkına sahip olmaktadır. Bu şekilde sigorta ettirenin hem sigortacıdan hem de zarardan sorumluluğu bulunan üçüncü

kişiden tazminat olarak zenginleşmesi ve esasında sorumluluğu bulunan üçüncü kişinin sigortacının yaptığı ödeme sayesinde bu sorumluluktan kurtulması engellenmektedir.

Kasko sözleşmesinden doğan bütün alacaklar alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Sigorta tazminatı alacağı için ise ayrıca rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıllık azami zamanaşımı süresi bulunmaktadır. Sigorta tazminatına ilişkin azami zamanaşımı süresi sayesinde sigortacının, sigorta ettirenin gaipliği gibi sebeplerle uzun sürelerle karşı karşıya kalması, kendisinden çok uzun yıllar sonra tazminat talebinde bulunulması önlenmiş ve bu suretle menfaatler dengesi korunmuştur. TTK ile düzenlenen zamanaşımı süreleri yalnızca sözleşmelerin taraflarını bağlamakta olup üçüncü kişilerin açacağı davalarda genel zamanaşımı süreleri geçerlidir.

Kasko sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı taraflar elbette ki adli mahkemelerde dava açma hakkına sahiptirler. Uyuşmazlıkları çözmekle görevli mahkeme, sigorta ettirenin tüketici olup olmadığına ve dolayısıyla kasko sözleşmesinin tüketici işlemi niteliği taşıyıp taşımadığına göre belirlenmektedir. Tüketici işlemi niteliğindeki kasko sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlıklar Tüketici Mahkemesinin; yalnızca ticari işlem niteliğindeki kasko sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlıklar ise Asliye Ticaret Mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Asliye Ticaret Mahkemesinde dava açılmadan önce dava şartı olan arabulucuya başvurma şartı yerine getirilmeli, bu yol tüketilmelidir.

Adli mahkemeler nezdinde yapılan yargılamaların çok uzun sürmesi ve yüksek masraflar gerektirmesi nedeniyle Sigortacılık Kanunu ile 03.06.2007 tarihi itibarıyla bu alanda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan tahkim sistemi öngörülmüştür. Yargılama süresinin kısa ve masraflarının az olması, nispeten düşük meblağlı uyuşmazlıklarda kararların kesin olması, mahkemelerden farklı olarak yargılamanın bu konuda uzman olan kişiler tarafından yürütülmesi tahkimi cazip bir yol haline getirerek sözleşmenin güçsüz tarafı olan sigorta ettiren aleyhine dengenin daha da bozulmamasını sağlamaktadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları m.C.8 hükmünde bu sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklara karşı tahkimden yararlanılabileceği, tahkim sistemine üye olan şirketlerin üye olup olmadıklarına dair bilgiye ve üye oldukları takdirde Sigorta Tahkim Komisyonuna ait iletişim bilgisine poliçede yer vermeleri gerektiği düzenlenmiştir.

Tahkim yolunda yapılan başvurular öncelikle raportörler tarafından incelenmekte, ön inceleme on beş gün içinde tamamlanarak başvuru şartlarını taşıması halinde uyuşmazlık, niteliğine göre hakem ya da hakem heyetine tevdi edilmektedir. Bağımsız ve tarafsız olması gereken hakemler için hâkimlerin yasaklılık, çekilme ve ret nedenlerine paralel düzenlemeler yapılmıştır.

Hakem kararlarına karşı uyuşmazlığın değerine göre itiraz ve temyiz yolları öngör÷lmüştür. Hukukumuzda istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlamasıyla hakem kararlarına karşı başvurulacak kanun yoluna ilişkin tartışmalar yaşanmıştır. Gerek doktrinde gerekse uygulamadaki mevcut fikir ayrılıkları üzerine Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu 19.06.2020 tarih 2019/4 E. 2020/1 K. Sayılı kararıyla söz konusu karmaşayı en azından uygulama açısından sona erdirmiştir. Söz konusu içtihadı birleştirme kararıyla Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu tarafından, hakem kararlarına karşı istinafa değil doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ağsakal, İbrahim : **Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Akgün, Evrim : “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İstanbul, 2010.
- Akgün, Evrim : “6052 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan**, İstanbul, 2014, ss.2721-2748, (Akgün, İnceleme).
- Akhisar, İlyas/Acınan, Hilmi : **Sigortacılıkta Hasar**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016.
- Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya: **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, Beta Yayınları, İstanbul, 2019.
- Aliş, Enes : “Sigortacının Rizikoyu Taşıma Borcu”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, Kocaeli, 2021.
- Aral, İrem : “Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu”, **MÜHFHAD**, C.13, S.3-4, 2007, ss.117-144.
- Aral Eldeleklioğlu, İrem : “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **MÜHFHAD**, C.18, S.1, 2012, ss.383-403.
- Aral Eldeleklioğlu, İrem : “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”, **MÜHFHAD**, C.18, S.2, 2012, ss.725-732, (Aral Eldeleklioğlu, Beyan).
- Arkan, Sabih : **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2015.
- Arseven, Haydar : **Sigorta Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 1991.
- Arseven, Haydar : “Sigortanın Tarihçesi ve Geri Kalmışlığımızın Sebepleri”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C.43, S.1-4, 1965, ss.415-431.
- Atabek, Reşat : **Sigorta Hukuku**, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950.
- Avcı, Zehra : “Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.14, S.155, 2019, ss.1338-1351.
- Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet : **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- Ayli, Ali : **Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2003.
- Ayli, Ali : “Türk Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, 2011, ss.153-189, (Ayli, Riziko).
- Bağcı, Ömer : “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.6, S.11, 2016, ss.159-171.
- Bağrıaçık, Safiye Nur: “Sigorta Sözleşmesinde Sigorta Edilen Menfaatin Sahibinin Değişmesi Durumu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, S.1-2, 2016, ss.743-751.
- Baysal, Başak : **Sözleşmenin Uyarlanması**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.

- Berberoğlu Yenipınar, Filiz : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Bilgen, Mahmut : **Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1981.
- Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku Genel Hükümler Bazı Sigorta Türleri**, Banka ve Tic. Huk. Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2004, (**Bozer**, Bazı Sigorta Türleri).
- Bozkurt, Tamer : **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Can, Mertol : **Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Çakan, Oya : **Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Çeker, Mustafa : **Yargı Kararları Işığında Sigorta Hukuk**, Karahan Kitabevi, Adana, 2004, (**Çeker**, Yargı).
- Çeker, Mustafa : **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2021.
- Çelik, Çelik Ahmet : **Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu**, Seçkin, Ankara, 2018.
- Çetiner, Bilgehan/Furrer, Andreas/Müller-Chen, Markus : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Dekak, Mehmet Tuğberk : **Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- Demirayak, Ezgi Başak : “Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı”, **İÜHFD**, C.2, S.2, 2011, ss.477-495.
- Demirsatan, Barış : “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.75, 2017, ss.359-392, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/327265> (erişim tarihi: 25.02.2022).
- Demirkıran, İhsan : “Sigorta Hukukunda İspat Sorunları”, **Hüseyin Ülger’e Armağan**, İstanbul, 2007.
- Dursun, Günay Deniz: “Sigorta Şirketlerinde Sovtaj İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, S.41, 2016, ss.51-60.
- Emiralioglu, Furkan : “Sigorta Ettirenin Zararı Önleme- Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, İstanbul, 2020.
- Erdemir, Makbule Aymelek : **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- Gülbitti, Levent : “Kasko Sigortasının İncelenmesi ve Türkiye’de Kasko Sigortası Hasar Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Ana Bilim Dalı**, İstanbul, 2007.
- Gülmez, Merve : “Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı**, Konya, 2019.
- Günay, Erhan : **Trafik Kazalarından Kaynaklanan Davalar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018 (**Günay**, Trafik).

- Günay, M. Barış : **Sigorta Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (**Günay**, Sigorta).
- Günay, M. Barış : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, S.1, 2013, ss.683-706, (**Günay**, Değerlendirmeler).
- Güvel, Enver Alper/Öndaş Güvel, Afıtap : **Sigortacılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Hacıömeroğlu, Oğuzhan : “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.1, S.2, 2015, ss.49-70, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199317> (erişim tarihi: 05.04.2022).
- Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Kadir Emre : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.
- Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek : **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Karşılaştırmalı ve Gerekçeli 6327 sayılı Kanunla Değişik Sigortacılık Kanunu Şerhi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012.
- Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek : **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüleri Yayınları, Ankara, 2014, (**Kabukçuoğlu Özer**, Mukayeseli).
- Kaner, İnci Deniz : **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.
- Karasu, Rauf : “Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **TAAD**, C:7, S.26, 2016, ss.49-69.
- Karayazgan, Ahmet : “Avrupa Birliği Mevzuatı Karşısında Türk Sigorta Aracılık Hukuku”, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, Çizgi, 2007, ss.730-804, İstanbul.
- Karayazgan, Ahmet : “Sigortacılıkta Tahkim”, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, C.5, S.1, 2016, ss.95-130, (**Karayazgan**, Tahkim).
- Kayıhan, Şaban : “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS= Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru İle Vefatı Halinde Mirasçıların Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvurmaları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler”, **MÜHFHAD**, C.22, S.1, 2016, ss.251-264, (**Kayıhan**, Zorunlu).
- Kayıhan, Şaban : **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, (**Kayıhan**, Prim).
- Kayıhan, Şaban : “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti”, **MÜHFHAD**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C.22. S.3, 2016, İstanbul, ss.1595-1624, (**Kayıhan**, Halefîyet).
- Kayıhan, Şaban/ Günergök, Özcan : **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2021.
- Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa : “Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.6, S.12, 2016, ss.109-124.
- Kayıhan, Şaban/ Yıldız, Habib : “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.15, 2018, ss.11-25.
- Kender, Rayegan : **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Kender, Rayegan : “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.2, 2011, ss.1-27, (**Kender**, Tüketici).
- Kender, Rayegan : “Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar”, **SHD**, S.1, 1998, ss.40-60, (**Kender**, Süre).

- Kubilay, Huriye : **Özel Sigorta Hukuku**, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1999.
- Kubilay, Huriye : “Oto Kiralama Kızolu Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, S.4, 2013, ss.53-79, (Kubilay, Oto).
- Kubilay, Huriye : “Sigortacılık Mevzuatındaki Bazı Hükümlerle İlgili Değerlendirme”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan, C.9, Özel Sayı, 2007, ss. 399-408, (Kubilay, Değerlendirme).
- Küçük, Damla : “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun1429/1. Maddesinde Geçen “Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, 2020, ss.39-55.
- Müderrişoğlu, Ümit : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Küçükyalçın, Elif Nazlı : “Sigorta Sözleşmelerinde Sigortalanabilir Menfaat Unsurunun Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İstanbul, 2021.
- Memiş, Tekin : **Sigorta sözleşmesi şartlarının yargısal denetimi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.
- Memiş, Tekin : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair Altıncı Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **SHD**, Özel Sayı 1: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, 2005, ss.88-108, (Memiş, Değerlendirme).
- Narter, Sami : **Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Oğuzman, Mustafa Kemal/Öz, Turgut : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.
- Omağ, Merih Kemal : **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Türk Sigorta Hukuku Derneği, Ankara, 1985, (Omağ, Riziko).
- Omağ, Merih Kemal : “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri”, **Prof. Dr. Fahman Tekil’in Anısına Armağan**, 2003, ss.25-41, Beta Yayınları, İstanbul, (Omağ, Sigortacı).
- Omağ, Merih Kemal/Kuntalp, Erden : **Banka ve Sigorta Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2009.
- Omağ, Merih Kemal : **Türk hukukunda sigortacının kanunî halefiyeti**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, (Omağ, Halefiyet).
- Öçal, Akar : **Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971.
- Öçal, Akar : “Kasko Sigortası”, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi**, C.8, S:1, 1972, ss.223-242, (Öçal, Kasko).
- Özbek, Mustafa Serdar : **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Özbolet, Murat : **Temel Sigortacılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Özdamar, Mehmet : “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.57, S.3, 2008, ss.525-559, (Özdamar, Broker).
- Özdamar, Mehmet : **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, (Özdamar, Aydınlatma).
- Özdamar, Mehmet : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak

- Yaptırım Sorunu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası** C.71 S. 2, 2013, ss.347-360, (**Özdamar**, Yaptırım).
- Özdamar, Mehmet : “Sigorta Hukukunda uyuşmazlıkların çözümünde tahkim sistemi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C.17, S.1-2, 2013, ss.831-855, (**Özdamar**, Tahkim).
- Özkan, Aktan : “Kasko Sigortası Sözleşmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İzmir, 2018.
- Öztan, Fırat : “Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 1966.
- Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet : **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Saat, Dursun : “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, **MÜHFHAD**, C.22, S.3, 2016, ss.2453-2471.
- Sayhan, İsmet : **Sigorta Konusu Menfaat**, Ankara, 1999, (**Sayhan**, Menfaat).
- Sayhan, İsmet : **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.
- Serozan, Rona : **Sözleşmeden Dönme**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.
- Sert Sütçü, Selin : **Tüketicinin Cayma Hakkı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Seven, Vural : “Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Karayolları Trafik Kanunu’nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, **MÜHFHAD**, C.22, S.3, 2016, ss.2521-2529, İstanbul.
- Seven, Vural : “Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, **İzmir Barosu Dergisi**, C:83, S:2, 2018, ss.95-129, (**Seven**, Tahkim).
- Şamlı, Kübra Yetiş : “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **MÜHFHAD**, C:22, S:3, 2016, ss.2977-3004.
- Şeker, Zehra : “Sigorta Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği Üzerine”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, 2000, ss:1043-1061, İstanbul.
- Şeker Öğüz, Zehra : **Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, (**Şeker Öğüz**, İhbar).
- Şenocak, Kemal : “Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE)”, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, Çizgi, 2007, ss.1055-1070, İstanbul.
- Şenocak, Kemal : “Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko’dan Dolayı Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, 2007, ss.297-320, (**Şenocak**, İcap).
- Şenocak, Kemal : “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.44, S.1, 1995, ss.365-424 (**Şenocak**, Zarar).
- Şenocak, Kemal : “Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence)”, **BATİDER**, C.22, S.1, 2003, ss.51-76, (**Şenocak**, Geçici).
- Şenocak, Kemal : “Menfaat Değeri Altında Sigorta”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, 2000, (**Şenocak**, Menfaat).

- Şenocak, Kemal : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi İhbar Külfetine Umumi Bir Bakış”. **Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları**, Malatya, 2014, ss.105-122 (Şenocak, İhbar)
- Taşkın, Melda : “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.33, S.1, 2017, ss.261-289.
- Taşyürek, Hayri : **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıtop Atilla : **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.
- Ulaş, Işıl : **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.
- Ulaş, Işıl : “Sigortacılıkta Tahkim”, **BATİDER**, C.24, S.2, 2007, ss.239-266, (Ulaş, Tahkim).
- Uluğ, İlknur : “Kasko Sigortası Kapsamındaki Rizikolar”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, İstanbul, 2001, (Uluğ, Kasko).
- Uluğ, İlknur : “Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler”, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu (19-20 Kasım 2004), **TBB Yayınları**, İstanbul, 2005, ss.308-349, (Uluğ, Riziko).
- Ünan, Samim : “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı 10: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, 2005, (Ünan, Düşünceler).
- Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Genel).
- Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Zarar Sigortaları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Zarar).
- Ünan, Samim : **Sigorta Tüketici Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Ünan, Tüketici).
- Yaşar, Tuğçe Nimet : “Sigorta Hukukunda Tahkim”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.36, 2018, ss.211-240.
- Yazıcıoğlu, Emine/Atamer, Kerim : **Sigorta Hukuku Ders Notları**, İstanbul, 2012, <https://docplayer.biz.tr/1994370-Sigorta-hukuku-ders-notlari-prof-dr-emine-yazicioglu-doc-dr-kerim-atamer.html> (erişim tarihi: 28.03.2022)
- Yazıcıoğlu, Emine/Şeker Ögüz, Zehra : **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.
- Yazıcıoğlu, Emine : **Sigorta Aracıları Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- Yeşilova Aras, Ecehan/Yeşilova, Bilgehan : “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, Aydın Zevkliler’e Armağan, C.8, Özel Sayı, 2013, ss.275-380.
- Yılmaz, Zekeriya : **Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Yılmaz, Zekeriya : “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.3, S.17, 2008, ss.37-48, (Yılmaz, Tahkim).

İnternet Kaynakları

<https://www.academia.edu/>

<https://dergipark.org.tr/>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199317>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/327265>

<https://docplayer.biz.tr/14002965-Turk-alman-anonim-sirketler-ve-sermaye-piyasasi-hukuku-nda-ve-sigorta-hukuku-nda-guncel-gelismeler-sempozyumlari-19-20-haziran-2014.html>

<https://docplayer.biz.tr/1994370-Sigorta-hukuku-ders-notlari-prof-dr-emine-yazicioglu-doc-dr-kerim-atamer.html>

<http://www.millikutuphane.gov.tr/>

[https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=11514&MevzuatTertip=5#:~:text=MADDE%201%20%E2%80%93%20\(1\)%20Bu,ili%C5%9Fkin%20usul%20ve%20esaslar%C4%B1%20d%C3%BCzenlemektir.](https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=11514&MevzuatTertip=5#:~:text=MADDE%201%20%E2%80%93%20(1)%20Bu,ili%C5%9Fkin%20usul%20ve%20esaslar%C4%B1%20d%C3%BCzenlemektir.)

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2918.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5684.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102-20130328.pdf>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8182&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

<http://www.sigortatahkim.org/>

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-2495>

<https://sozluk.gov.tr/>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>

https://tsb.org.tr/media/attachments/Kara_Araclar%C4%B1_Kasko_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf

<https://www.jurix.com.tr/>

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Bahar Yağmur BİTEN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	İzmir Çiğli Tuğba Özbek Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Antalya, 2017
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Antalya Barosu
Çalıştığı Kurumlar	Antalya Barosu